

Utrjena prazgodovinska naselja v Mirenski in Temeniški dolini

Janez DULAR, Borut KRIŽ, Drago SVOLJŠAK in Sneža TECCO-HVALA

Izvilleček

Snov tega prispevka sodi v sklop naselbinske arheologije, upoštevajoč lego najdišč, značilnosti okolja, možne prostorske komunikacije itd. Obravnava poselitev prostora osrednje Slovenije (Mirensko in Temeniško dolino) s poudarkom na železni dobi, čeprav upošteva tudi ostale arheološke dobe (eneolitik, bronasto dobo, pozno antiko). Predstavljeni so rezultati sondiranj osmih utrjenih prazgodovinskih naselij. Težišče razprave je na kronološki razvrstitvi in stratigrafski situaciji le-teh, dotakne pa se tudi drugih problemov, kot so fortifikacije in odnos naselij do grobišč.

Abstract

The subject of the paper relates to the field of settlement archaeology, taking into account site location, environmental characteristics, possible spatial communications etc. The discussion, comprising the area of central Slovenia (the valleys of the Mirna and Temenica) focuses on Iron Age settlement, but considers other archaeological periods as well (Eneolithic, Bronze Age, late Classical Antiquity). Presenting the results of test excavations at eight fortified prehistoric settlements, the paper centers on their chronological ordering and stratigraphic sequences; however, other problems are also briefly addressed (fortifications, relationships between settlements and cemeteries).

VSEBINA

UVOD	65	SKLEP	105
TEHNIKA IZKOPAVANJ	66	SEZNAM LITERATURE	109
GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI MIRENSKE IN TEMENIŠKE DOLINE	68	KATALOG	110
NASELJA	69	Kunkel pod Vrhtrbnjem	110
Kunkel pod Vrhtrbnjem	69	Sv. Ana nad Vrhpečjo	112
Sv. Ana nad Vrhpečjo	76	Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem	114
Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem	81	Gradec pri Mirni	119
Gradec pri Mirni	84	Kincelj nad Trbincem	127
Kincelj nad Trbincem	90	Vesela gora v Brinju	129
Vesela gora v Brinju	94	Žempoh nad Ostrožnikom	129
Žempoh nad Ostrožnikom	96	Križni vrh nad Belim Gričem	131
Križni vrh nad Belim Gričem	98	Table	149

UVOD

Zanimanje za utrjena prazgodovinska naselja ima pri nas že dolgoletno tradicijo, saj segajo začetki raziskav te problematike še v čas, ko se je v Evropi pravzaprav šele rojevala prazgodovinska arheološka znanost. V mislih imamo ustanovitev Prazgodovinske komisije pri dunajski Akademiji znanosti (1878), ki je že ob nastanku vključila v svoj program tudi raziskovanje kranjskih gradišč. Da je bilo delo zastavljeno nadvse resno, govore rezultati. Tako je že leta 1879 izšlo pomembno in še vedno ne povsem nadomeščeno delo o prazgodovinskih gradiščih in grobiščih na Kranjskem, ki je sad skupnih prizadevanj predsednika dunajske komisije Ferdinanda Hochstetterja in kustosa Kranjskega deželnega muzeja Karla Dežmana (Deschmann, Hochstetter 1879). V članku so objavljeni rezul-

tati njunih rekognosciranj in prvih izkopavanj naših železnodobnih najdišč. Žal se je po tem začetnem poletu, ko so bila grobišča in naselja obravnavana dokaj enakovredno, zanimanje raziskovalcev usmerilo skoraj izključno k nekropolam. Ta zasuk je bil za tisti čas razumljiv. Naselja namreč niso dajala atraktivnih najdb, novozgrajene muzejske palače pa so hlatale po novem gradivu. Tako je zanimanje za gradišča naglo zamrlo. Razen nekaj manjših kopanj (npr. na Magdalenski gori, Cvingerju pri Dolenjskih Toplicah in Kučarju nad Podzemljem), ki sta jih opravila Pečnik in Szombathy, na njih namreč ni bilo opravljenih večjih raziskovanj.

Zanimanje za naselja se je zopet povečalo šele s prihodom Walterja Schmidta. Schmid je pravilno dojel, da poselitvene zgodovine ni mogoče pisati le na podatkih, ki jih je dalo izkopavanje gomil. Zato se je

načrtno lotil raziskovanj naselij, in sicer že pred 1. svetovno vojno na Štajerskem, v tridesetih letih pa tudi na Dolenjskem, Gorenjskem in Notranjskem. Žal Schmid svojih dognanj večinoma ni objavil. Izjema je pravzaprav le delo o pohorskih gradiščih (Schmid 1915) in objavi izkopavanj na Zgornji Kroni pri Vačah ter Ulaki (Schmid 1937 in 1939). O njegovi ostali dejavnosti pa se lahko poučimo le iz težko razumljivih zapiskov in skromnih časopisnih poročil. Slednja pa so večinoma pisali drugi in zaradi poljudnega pristopa nimajo večje znanstvene vrednosti.

Po Schmidu je raziskovanje železnodobnih naselij zopet za dalj časa obmirovalo. Po drugi svetovni vojni je v Sloveniji sicer bilo nekaj manjših sondiranj, prvi resnejši premik pri preučevanju te problematike pa je opaziti šele konec šestdesetih let, ko je stekel veliki projekt naselbinskih izkopavanj v Stični. Dela je vodil Narodni muzej, pri raziskavah pa so vseskozi poleg domačih sodelovali tudi tuji strokovnjaki. Na stiškem gradišču je bilo v devetih letih izkopanih skupaj 22 sond. Z njimi je bil dobera pojasnjen predvsem način gradnje obzidij, hkrati pa smo dobili tudi prvi resnejši vpogled v stratigrafijo in materialno kulturo naselja. To je seveda omogočilo preverjanje rezultatov o kulturnem in kronološkem razvoju železne dobe v osrednji Sloveniji, ki so bili narejeni z analizo gradiva iz nekropol.

Projekt, ki smo ga na kratko poimenovali *Utrjena prazgodovinska naselja na Dolenjskem*, je v nekem smislu nadaljevanje stiških prizadevanj. Že pri njegovem oblikovanju smo namreč stali pred dilemo, ali naj se po nekajletnem premoru lotimo notranjosti stiškega naselja ali pa naj težišče dela prestavimo na širši prostor. Jasno je, da bi bilo najbolje delati oboje hkrati, vendar za takšen podvig ni bilo dovolj ne sredstev in ne usposobljenih ljudi. Če smo se odločili za regionalni pristop, smo to storili iz posebnega vzroka. Ta pa je cilj naših raziskav, saj želimo z njimi izvedeti kaj več predvsem o kolonizacijskih procesih v železni dobi v osrednji Sloveniji. Za takšne analize pa dajejo raziskovanja enega samega najdišča premalo podatkov.

Da smo locirali projekt na Dolenjsko, je prav tako več vzrokov. Prvi je gotovo pomembnost področja, saj je znano, da se je tod v železni dobi širila ena najpomembnejših jugovzhodnoalpskih kulturnih skupin. Drugi vzrok je raziskanost. Doslej je bilo namreč na Dolenjskem veliko izkopavanj, ki so dala izredno bogato gradivo, nezanemarljivo pa je tudi dejstvo, da je bilo v Sloveniji prav na Dolenjskem doslej registriranih največ železnodobnih najdišč. Končno velja tu omeniti še dobro izdelano kronološko shemo in tradicijo stiških naselbinskih izkopavanj, kar daje raziskavam dosti ugodnejša izhodišča, kot če bi projekt zakoličili na docela neraziskanem terenu.

Kot je moč razbrati iz naslova, zaobjema projekt en sam segment poselitve, to je utrjena naselja in njim pripadajoče nekropole. Ta sklop je zanesljivo najpomembnejši, ni pa seveda edini. Raziskovanju neutrije- nih zaselkov in ravninskih naselij smo se namreč zavestno odrekli in ga pustili za kasnejši čas, čeprav

smo z dosedanjimi terenskimi obhodi dobili tudi za tak tip poselitve jasne indikacije.

Prizadevanja ekipe, v kateri sodelujejo sodelavci Inštituta za arheologijo in Narodnega muzeja iz Ljubljane ter Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Novega mesta, so torej v tej fazi dela usmerjena predvsem v evidentiranje, izmere in sondaže naselij, saj je mogoče le s kvalitativnimi podatki in kronološko jasno opredeljenimi najdišči izpeljati kasnejše poselitvene analize. Doslej so bila rekonstruirana obsežna področja v Mirenski in Temeniški dolini, Suhi krajini in v Beli krajini. Nekatera od dokumentiranih naselij so bila tudi sondirana. Tako smo leta 1988 raziskali Križni vrh nad Belim Gričem, Gradec pri Mirni in Kunkel pod Vrhtrebnjem, leto kasneje (1989) pa še Sv. Ano nad Vrhpečjo, Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, Kincelj nad Trbincem, Veselo goro v Brinju in Žemph nad Ostrožnikom (sl. 1). Na vsakem od naštetih najdišč smo izkopali praviloma po eno sondo, da bi dobili vpogled v stratigrafijo in s tem tudi časovni razpon posameznega naselja. Rezultate raziskav in gradivo objavljamo v pričujoči razpravi. Ta pa ne bi mogla zagledati belega dne v tako kratkem času, če nam ne bi pri delu vztrajno pomagali številni sodelavci: pri vodstvu izkopavanj Janez Dirjec in Primož Pavlin, pri flotaciji paleobotaničnih vzorcev Pavle Kavšek, pri terenski risarski dokumentaciji Polona Bitenc, Irena Lazar, Andreja Dolenc-Vičič, Zvezda Modrijan ter Barbara Jerin. Slednji sta opravili v Narodnem muzeju tudi statistično analizo in inventarizacijo keramičnega gradiva. Risbe najdb je po predlogah Tamare Korošec in Devada Dervišića izdelala Dragica Knific-Lunder, medtem ko je grafično interpretacijo tlorisov in profilov ob sodelovanju vodij posameznih sond podala Sneža Tecco Hvala. Vnos podatkov za datoteko keramičnega gradiva in tipkanje rokopisa je opravila Breda Justin. Pri izkopavanjih sta sodelovala tudi dva študenta arheologije, in sicer leta 1988 Peter Turk in leta 1989 Tone Velušček. Vsem na tem mestu: prisrčna hvala!

Dular

TEHNIKA IZKOPAVANJ

Kot smo že omenili, je bil namen sondiranj predvsem ta, da dobimo vpogled v stratigrafijo in s tem tudi časovni razpon posameznega naselja. Temu cilju je bil zato prirejen način dela in sicer od tega, kam je bila locirana sonda, do postopkov pri izkopavanju. Sonde smo postavljali praviloma na robove naselij, to se pravi na tista mesta, kjer naj bi po dosedanjih izkušnjah pričakovali najbolj ohranjene plasti. Nekajkrat smo se odločili tudi za izkope teras, in sicer zato, da bi preverili, če so bile to površine, na katerih so stale hiše.

Širina sond je bila standardna in je znašala 3 m. Pri takšni širini je namreč v globini čez dva metra še mogoče opraviti ročni transport (izmet) prekopanega materiala. Dolžine so bile seveda od sonde do sonde različne in smo jih prilagajali obliki terena in vegetaciji. Praviloma so merile med 10 in 15 metrov. Takšna

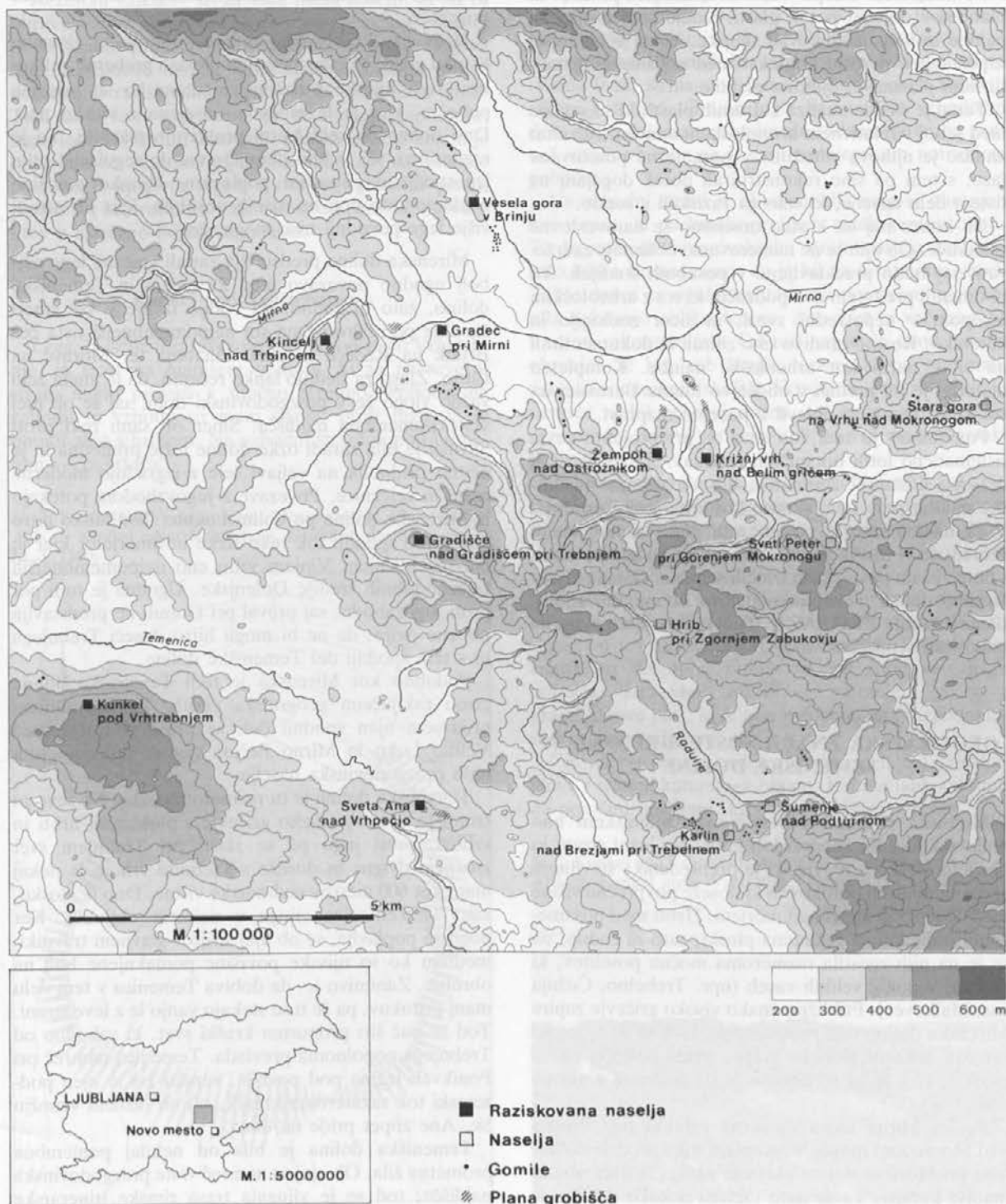
velikost sond je seveda za preučevanje stratigrafije najdišča, kar je bil naš glavni namen, povsem zadovoljiva, postala pa je vprašljiva, kakor hitro smo zadeli na gradbene ostaline. Temelji hiš, ognjišča in razne jame so nam namreč skoraj praviloma izginjale v profilih, vendar pa jim nismo sledili, saj bi se s tem

nepredvideno povečale izkopne površine, hkrati pa bi odstopili od vnaprej določenega obsega dela.

Že pri prvih sondiranjih se je pokazalo, da mejam plasti pri izkopu skorajda ni mogoče slediti, ne da bi prej poznali profil. Barvne nianse in strukture sedimentov v dolenskih naseljih so si namreč v večini

Sl. 1: Prazgodovinska naselja in grobišča v Mirenski in Temeniški dolini.

Abb 1: Prähistorische Siedlungen und Gräberfelder in der Mirenska dolina und der Temeniška dolina.

primerov tako podobne, da bi pri stratigrafski metodi kopanja obstajala stalna nevarnost, da bi meje med posameznimi plastmi ustvarjali, namesto da bi jim sledili. Tako smo pri našem delu uporabili metodo kopanja po planumih. Posamezni režnji so bili debeli od 10 do 15 cm, večkrat pa tudi manj, pač odvisno od situacije, ki jo je narekoval terenski izvid. Najdbe smo dvigali po kvadrantih, velikih 1 m², ki so bili tekoče oštevilčeni. Lego pomembnejših kosov smo dokumentirali tridimenzionalno.

Po končanem izkopu smo s koreliranjem profilov in planumov določili potek plasti. Vanje smo projicirali najdbe in nato izoblikovali skupke. Tako je bil zopet vzpostavljen prvotni kontekst med posameznimi kulturnimi plastmi in njihovo vsebino.

Temu je sledila analiza kulturnih plasti, ki so seveda med seboj v relativnem kronološkem odnosu. Rezultat analize je njihova združitve v posamezne poselitvene faze, s tem pa smo rekonstruirali potek dogajanj na tistem delu naselja, ki smo ga raziskali s sondo.

Na koncu naj na kratko omenimo še naravoslovne raziskave. Ob njih se ne nameravamo obširneje zadrževati, saj bodo predstavljene v posebnih študijah. Tu bi omenili predvsem dve področji, ki sta z arheološkim izkopom v neposredni zvezi, in sicer zoologijo in botaniko. Kostno gradivo smo zbirali in dokumentirali na enak način kot arheološke najdbe. Kompletan material je bil predan v obdelavo Laszlu Bartosiewicz, ki bo rezultate objavil v posebni razpravi.

Pomembno je tudi, da smo se pri projektu prvi sistematično lotili botaničnih raziskav. Že na začetku del smo si namreč zastavili za cilj, da zbiramo rastlinske najdbe prav tako skrbno kot arheološke ostaline. V ta namen smo iz posameznih plasti redno jemali vzorce, da bi iz njih že na terenu ali pa po izkopavanjih s flotacijskim postopkom izločili semena. Ostanke rastlin smo dali v nadaljnjo obdelavo botanikom Biološkega inštituta ZRC SAZU. Tudi rezultati teh raziskav bodo izšli v posebni študiji.

Dular

GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI MIRENSKE IN TEMENIŠKE DOLINE

Mirenska dolina predstavlja na Dolenjskem eno boljše zaključenih geografskih enot. Na južni strani jo obrobja Krško hribovje, ki je preprečeno s številnimi grapami manjših potokov in ki doseže povprečne višine med 400 in 550 metri nad morjem. Hrbti med posameznimi dolinami so večinoma ploski, zato ni čudno, da se je na njih zgostila razmeroma močna poselitev, ki se kaže v dokaj velikih vaseh (npr. Trebelno, Čužnja vas, Malkovec). Približno enako visoko gričevje zapira Mirensko dolino tudi proti severu. Tudi tu so si potoki zarezali ozke in globoke grape, strma pobočja pa so povsod, kjer je za to ugodna lega, posajena z vinsko trto.

Rečica Mirna izvira daleč na zahodu pod Presko nad Moravčami in teče v zgornjem toku po ozki dolini. Šele pri Mirni se dolina znatneje razširi in dobi obliko manjše kotline. Ta se nato razteza nekako do Pijavice

oziroma do Tržišča, kjer se ravninski svet konča. Reka Mirna pa si je morala od tod naprej svojo pot proti Savi vrezati skozi ozko in težko prehodno deber.

Tla sestavljata v glavnem apnenec in dolomit, vmes pa se pogosto pojavljajo tudi laporji in skrilavci, tako da je na tem območju razmeroma malo kraških pojavov. Številni manjši potoki, ki se s severnih in južnih pobočij stekajo v Mirno, so si v neprepustne sloje vrezali globoke struge, zato se gričevje spušča v dolino v številnih ozkih grebenih. Na njih se je, kot so pokazale naše raziskave, osredotočila prazgodovinska poselitev.

Hribovje, ki obrobja dolino, pokriva v glavnem listnati gozd. Vendar pa so na ploskih grebenih velikokrat tudi njivske površine, medtem ko so prisojna pobočja, kjer je le mogoče, zasajena z vinsko trto. Dno doline ob reki Mirni prekrivajo travniki. To je razumljivo, saj je bilo območje vse do regulacije reke izpostavljeno pogostim poplavam. Njivske površine najdemo zato bolj na sušnih obrobjih, kjer jih zaradi višje lege povodnji niso mogle doseči.

Mirenska dolina predstavlja zaradi vmesne lege najbolj ugodno povezavo med Zasavjem in Temeniško dolino, zato ni čudno, da vodijo iz nje v vse smeri številne poti. Proti Savi sta najpomembnejši tista čez Brunk na Radeče in prek Tihaboja ter Moravč na Litijo. Zlasti za slednjo lahko rečemo, da je imela zelo važno vlogo že v prazgodovinski dobi, saj se ob njej vrste pomembna najdišča. Smer ob sami reki proti Sevnici je bila zaradi ozke doline težje prehodna in je očitno pridobila na veljavi šele z izgradnjo moderne ceste in železnice. Povezave z jugovzhodom potekajo iz Mirenske doline po dolini Lahnice. Tod lahko hitro dosežemo spodnji tok reke Krke in Šmarjeto, kjer je bilo na bližnjem Vinjem vrhu eno najpomembnejših železnodobnih središč Dolenjske. Ugodna je tudi pot proti jugozahodu, saj preval pri Gomili ne predstavlja nobene ovire, da ne bi mogli hitro doseči Trebnjega in s tem spodnji del Temeniške doline.

Podobno kot Mirenska je tudi Temeniška dolina jasno zaključena geografska enota. Tu nas zanima predvsem njen spodnji del, se pravi področje med Veliko Loko in Mirno Pečjo, kjer se nahajajo tudi naša prazgodovinska naselja.

Temeniška dolina je tu razmeroma ozka. Na severni strani jo obrobja nizko gričevje s ploščatimi hrbti in vrhovi, proti jugu pa se zlasti pri Trebnjem svet znatneje dvigne in doseže s Trebnim vrhom le nekaj manj kot 600 metrov nadmorske višine. Dno je plosko, zato se Temenica vijuga v neštetihi okljukih. Ker pogosto poplavlja, se ob njej širijo v glavnem travniki, medtem ko so njivske površine pomaknjene bolj na obrobje. Zanimivo je, da dobiva Temenica v tem delu manj pritokov, pa še ti se stekajo vanjo le z leve strani. Tod se pač širi propusten kraški svet, ki vzhodno od Trebnjega popolnoma prevlada. Temenica namreč pri Ponikvah izgine pod površje, vendar pa je njen podzemski tok razmeroma kratek, saj ob južnem vzhodju Sv. Ane zopet pride na dan.

Temeniška dolina je bila od nekdanje pomembne prometne žila. Ob njej se namreč vrste prazgodovinska najdišča, tod se je vijugala trasa rimske itinerarske

ceste med Emono in Siscijo, po njej pa sta speljani tudi današnji avtocesta ter železnica. Samo Trebnje predstavlja pomembno križišče: na eni strani proti Mirenski dolini, na drugi pa čez preval na Grmadi v Dobrniško kotlino in Suho krajino, prek katere drži najbližja pot v dolino zgornje Krke.

Dular

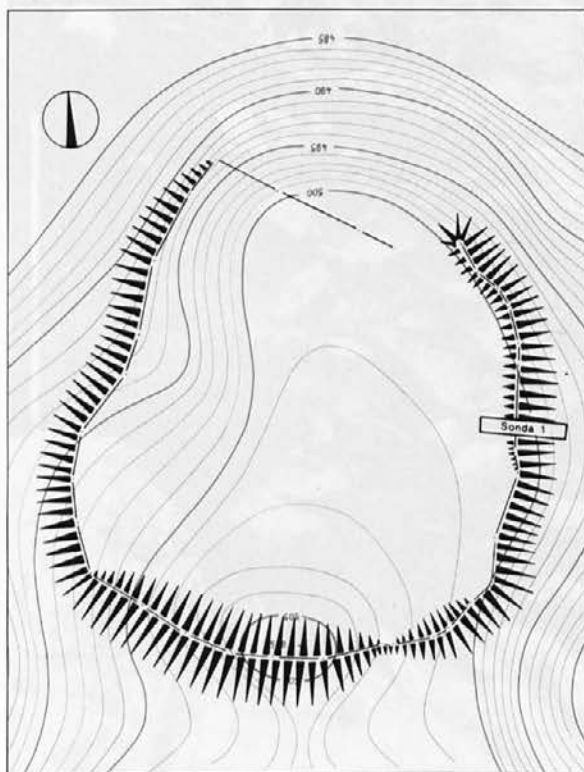
NASELJA

Rezultati raziskav so za vseh osem naselij, ki jih tu obravnavamo, objavljeni po enotnem principu. Najprej je na kratko predstavljeno najdišče, se pravi njegova lega, značilnosti okolja, komunikacije, opis in prikaz dosedanjih raziskovanj. Temu sledi obravnava sond. Tudi tu je snov razvrščena po ustaljenem zaporedju: lega, terenski izvidi, časovna opredelitev. Na koncu je objavljen še seznam najdbenih skupkov, ki vsebuje podatke o njihovih legah v okviru kulturnih plasti, planumov in kvadrantov ter relativno časovno opredelitev v ustrezno poselitveno fazo.

Kunkel pod Vrhtrebnjem

Lega: Naselje leži severozahodno pod vasjo Vrhtrebnje, in sicer na manjšem pomolu, ki se na severni strani naglo prevesi v močno strmino. Pobočja na zahodu in vzhodu so manj strma, proti jugu pa se pomol zlije s hribom. Na vzhodni strani je pod pomolom večja vrtača.

Sl. 2: Kunkel pod Vrhtrebnjem. Tloris naselja. M. 1:1500.
Abb. 2: Kunkel unter Vrhtrebnje. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

Geološka zgradba: Hrib je iz apnenca. Skalnata sta zlasti skrajni severni predel pomola, pa tudi njegov osrednji del.

Vegetacija: Listnat gozd s posameznimi smrekami.

Voda: V bližnji okolici ni vode.

Komunikacije: Kunkel ima dominantno lego nad Temeniško dolino, po kateri je v antiki tekla itinerarska cesta med Emono in Siscijo. Nedaleč stran je tudi preval, prek katerega vodi pot iz doline Temenice (Trebnjega) v Dobrniško kotlino.

Opis: Naselje je postavljeno na naravnem pomolu, ki moli iz pobočja hriba, njegova oblika pa je povsem prilagojena terenu (sl. 2, 3). Na južni strani, kjer je dostop v naselje najlažji, stoji močan oddvojni okop (višina 9 m, širina do 18 m), ki se na obeh robovih izklini v teraso. Grajen je iz kamna. Na vzhodnem delu ga je deloma poškodovala sedanja dovozna pot, več večjih vkopov pa je tudi na njegovem notranjem pobočju.

Na vzhodni strani je obod naselja najprej ohranjen kot terasa, ki pa kmalu preide v nizek kamnit okop. Ta se nato na severovzhodni strani naselja zaključí, zato lahko domnevamo, da je bil na tem mestu vhod. Žal je danes že opuščena dovozna pot precej spremenila nekdanjo obliko terena, zato vrat ni več mogoče v celoti rekonstruirati. Od tod naprej je obod naselja ohranjen le kot rob krajše terase, ki pa se kmalu zaključí v naravnih skalah. Skrajni severni rob naselja namreč ni bil posebej utrjen, saj ga na tem predelu razmeroma dobro varujejo tudi po več metrov visoki skalnati skoki.

Zahodni obod naselja je vseskozi ohranjen kot zelo lepa in dobro ohranjena terasa, ki jo je le na enem mestu poškodovala novejša pot. Terasa preide v jugozahodnem delu naselja v oddvojni okop, ki, kot rečeno, zapira dostop v naselje z južne strani.

Kljub temu, da so vidni sledovi dovoznih poti kar na treh krajih oboda, pa je bil vhod v gradišče na skrajnem severovzhodnem delu naselja. Tu je vodila k vratom dostopna rampa tik ob robu severnega pobočja. Sam vhod žal ni več ohranjen, saj so z gradnjo nove poti, ki je bila položena na prazgodovinsko osnovo, odstranili del nasipa.

Zid na površini ni viden, vendar ga lahko pričakujemo v sredini kamnitega okopa. Kamne lahko vidimo na površini tudi tam, kjer okop preide v teraso.

Sl. 3: Kunkel pod Vrhtrebnjem. Pogled na naselje z vzhoda.
Abb. 3: Kunkel unter Vrhtrebnje. Ostseite der Siedlung.

Notranjost naselja je razmeroma prostorna in rahlo pada od juga proti severu. Nasprotno pa se v zahodni polovici teren nekoliko hitreje prevesi proti robu naselja, tako da je za naravnimi skalami, ki štrle iz tal, tudi nekaj manjših teras. Sicer pa je notranjost preprejena s skalami, najbolj skalnat pa je seveda skrajni severni konec pomola.

Dosedanja raziskovanja: Naselje do leta 1988 ni bilo raziskovano. Prvi ga omenja Jernej Pečnik (Pečnik 1889, št. 11).

Najbližja grobišča: V bližnji okolici Kunkla ni znanih gomil, kar ugotavlja že Jernej Pečnik (Pečnik 1894, 10). Najbližje naselju sta osamljeni gomili pri vasi Grmada, daleč pod Kunklom (najdišče Trebanjsko bukove pod Grmado).

Sonda 1

Leg: Vzhodna stran Kunkla je odlično ohranjena, zato je obod naselja na tem predelu zelo jasen. Sledimo mu lahko po robu lepe terase, pod katero se širi približno 9 m široka in preko 3,5 m visoka ježa. Na daljšem odseku preide terasa celo v nizek okop, kar je bistveno vplivalo na odločitev, kam postaviti sondo. Prav kamnit okop je namreč dajal upanje, da sloji niso ohranjeni le na robu naselja, ampak tudi na terasi za njim, kar so kasnejša izkopavanja tudi v celoti potrdila. Lego sonde smo prilagodili vegetaciji, saj nismo hoteli po nepotrebem sekati večjih dreves. Tako je bila 3 m široka in 17 m dolga sonda postavljena pravokotno na obod naselja, in sicer tako, da je sekala teraso, kamnit okop in pobočje pod njim (sl. 2). Kopali smo jo po sistemu planumov. Merski sistem je bil postavljen tako, da je stala izhodiščna točka $x = 0$; $y = 0$ v notranjosti naselja, zato so vrednosti x naraščale proti vzhodu in y proti severu. Vse višine na sondi so bile merjene od iste osnove, ki pa ni imela izmerjene absolutne vrednosti (nadmorske višine).

Terenski izvidi: Za ponazoritev dogajanj na tem predelu naselja smo uporabili južni profil (pril. 1A).

Prvotna tla Kunkla so bila tako kot vsa bližnja okolica Vrhtrbnjega kraška. Na dnu sonde so namreč po njeni celi dolžini prišle na dan naravne skale, med katerimi so bili tudi večji bloki. Špranje med njimi je zapolnjevala mastna rdečerumena ilovica, ki je na nekaterih mestih zaradi oksidov dobivala tudi zelenkasto barvo. To so jalova tla, saj ni bilo v ilovici nobenih najdb.

Na območju terase (med $x = 0$ in $x = 3,8$) je na prvotno površino naložena najstarejša kulturna plast. To je rumenorjava ilovica enotne strukture, ki je zapolnila kotanje in prekrila naravne skale. V njej ni opaziti nikakršnih gradbenih ostalin, nasprotno, plast je enotna, kar kaže na to, da se v času, ko je nastajala, na območju sonde ni odvijalo intenzivnejše življenje. Najdbe v tej plasti so redke. Omeniti velja posamezne drobce oglja in hišnega lepa ter nekaj netipičnih fragmentov keramike, ki pa so vsi črno žgani in porozni. Tako se po načinu izdelave močno razlikujejo od keramičnih najdb iz višjih plasti. Nekako pri $x = 4$ se plast zaključuje ob fronti zidu. Žal pa je bil stik s kamni barvno tako nejasen, da kljub intenzivnemu preverja-

nju ni bilo mogoče zanesljivo ugotoviti njune časovne soodvisnosti. Zgolj na osnovi keramičnih najdb, ki so bile najdene v plasti in ki po načinu izdelave resnično dajejo star videz, dajemo časovno prednost plasti. Kot že rečeno, pa obstaja ta važni detalj stratigrafije za zdaj še odprt.

Med $x = 4$ in $x = 10$ se je že na površini kazala velika kamnita groblja, ki je dala slutiti, da se pod njo skriva obzidje naselja. Da je bila ta domneva pravilna, je potrdil izkop, ki pa ni odkril le enega, temveč kar dva zidova.

Starejši je notranji zid. Postavljen je na raščena tla in ima ohranjeno le notranjo fronto, ki poteka na liniji $x = 3,8$. Sestavljajo jo srednje veliki kamni, ki so zaradi premikanja tal deloma že zdrsnili iz svoje prvotne lege, vendar pa kljub vsemu tvorijo dokaj navpično linijo. Zunanja fronta ni več ohranjena, saj je bila odstranjena pri gradnji mlajšega obzidja, ki stoji pred prvim zidom.

Notranjost starejšega zidu je zapolnjena s kamni in temnorjavo zemljo. Vmes se pojavljajo tudi drobci hišnega lepa in koščki keramike, ki pa ni tipična. Kamni v notranjosti zidu so nametani drug vrh drugega in ne dajejo vtisa, da bi bili zloženi po nekem redu.

Sl. 4: Kunkel pod Vrhtrbnjem, sonda 1. Južni profil preko 1. zidu.

Abb. 4: Kunkel unter Vrhtrbnje, Schnitt 1. Südprofil durch die 1. Mauer.

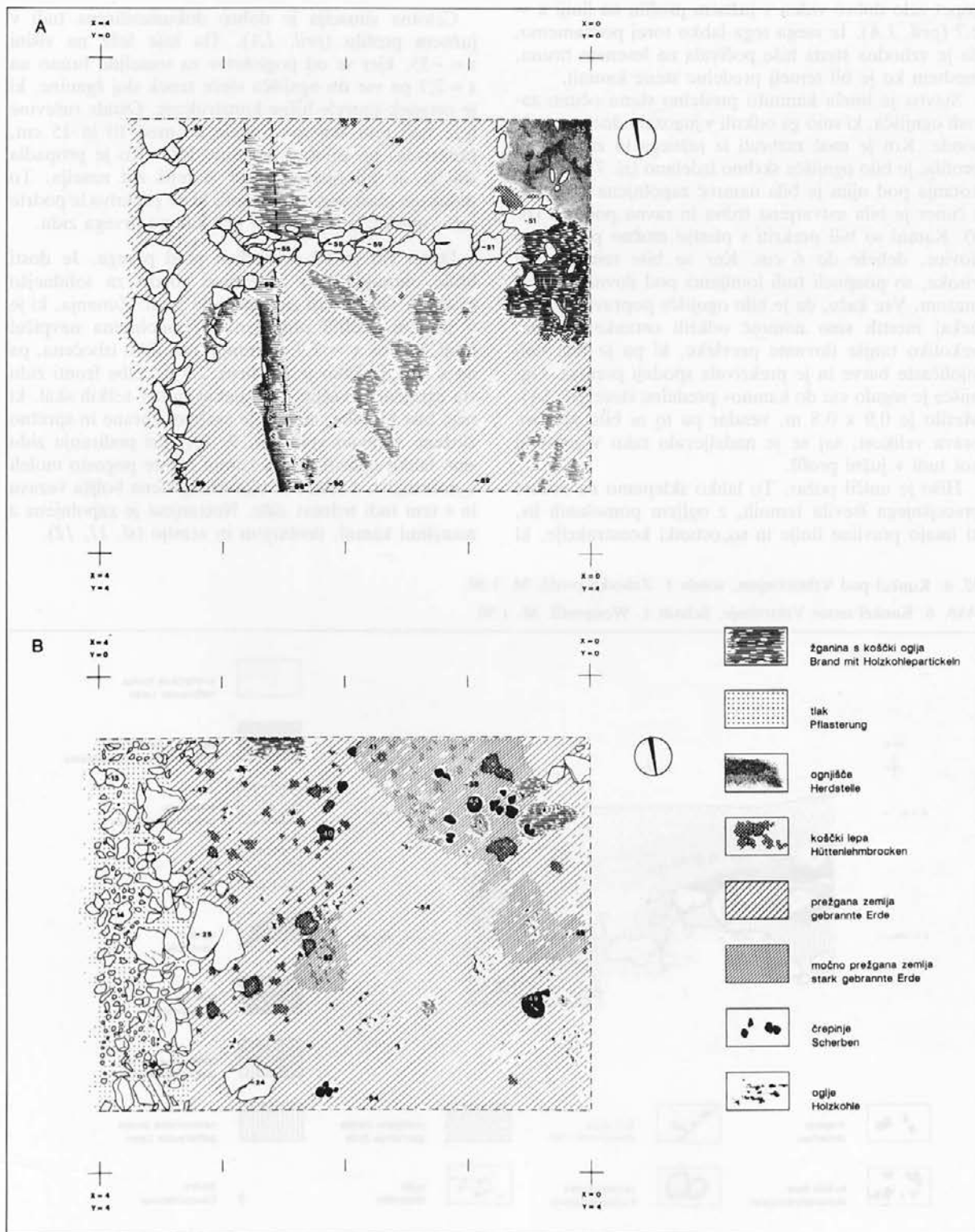
Gre torej za kamnito polnilo med obema frontama, kar je običajen način gradnje halštatskih zidov (sl. 4).

Za zidom, torej na terasi v notranjosti naselja, je stala stavba. S sondo smo je odprli le del, zato njenega tlorisa ne poznamo v celoti. Temelj hiše je bil kamnit,

grajen v tehniki suhega zidu (sl. 5A). Poteka v smeri V-Z, odkrili pa smo ga v dolžini slabih treh metrov. Zid je debel v povprečju 30 cm, zgrajen pa je iz srednje velikih kamnov, ki so postavljeni tesno drug ob drugem. Na vzhodni strani sega temelj skoraj do obodnega

Sl. 5: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. A: tloris hiše. B: ruševine hiše. M. 1:50.

Abb. 5: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. A: Grundriß des Hauses. B: Hausreste. M. 1:50.

zidu naselja, medtem ko na zahodu izgine v profil sonde (sl. 6). Na liniji $x = 2,5$ se na ta kamniti zid skoraj pod pravim kotom navezuje od 20 do 35 cm širok jarek, v katerem so bili ostanki zgorelega lesa in hišnega lepa (sl. 5A). To je ležišče za temeljno bruno, ki je nosilo vzhodno steno stavbe. Južno od kamnitega zidu v planumu nismo zasledili obrisa jarka (tu je bila le zabrisana ploskev žganine), pač pa je zopet zelo dobro viden v južnem profilu na liniji $x = 2,7$ (pril. 1A). Iz vsega tega lahko torej povzamemo, da je vzhodna stena hiše počivala na lesenem brunu, medtem ko je bil temelj predelne stene kamnit.

Stavba je imela kamnito predelno steno očitno zaradi ognjišča, ki smo ga odkrili v jugozahodnem vogalu sonde. Kot je moč razbrati iz južnega in zahodnega profila, je bilo ognjišče skrbno izdelano (sl. 7). Manjša kotanja pod njim je bila namreč zapolnjena s kamni, s čimer je bila ustvarjena trdna in ravna podlaga (sl. 8). Kamni so bili prekriti s plastjo močno prepečene ilovice, debele do 6 cm. Ker so bile temperature visoke, so poapneli tudi lomljenci pod ilovnatim premazom. Vse kaže, da je bilo ognjišče popravljano. Na nekaj mestih smo namreč odkrili ostanke še ene, nekoliko tanjše ilovnate prevleke, ki pa je bila bolj vijoličaste barve in je prekrivala spodnji premaz. Ognjišče je segalo vse do kamnov predelne stene (sl. 5A). Merilo je $0,9 \times 0,8$ m, vendar pa to ni bila njegova prava velikost, saj se je nadaljevalo tako v zahodni kot tudi v južni profil.

Hišo je uničil požar. To lahko sklepamo na osnovi precejšnjega števila temnih, z ogljem pomešanih lis, ki imajo pravilne linije in so ostanki konstrukcije, ki

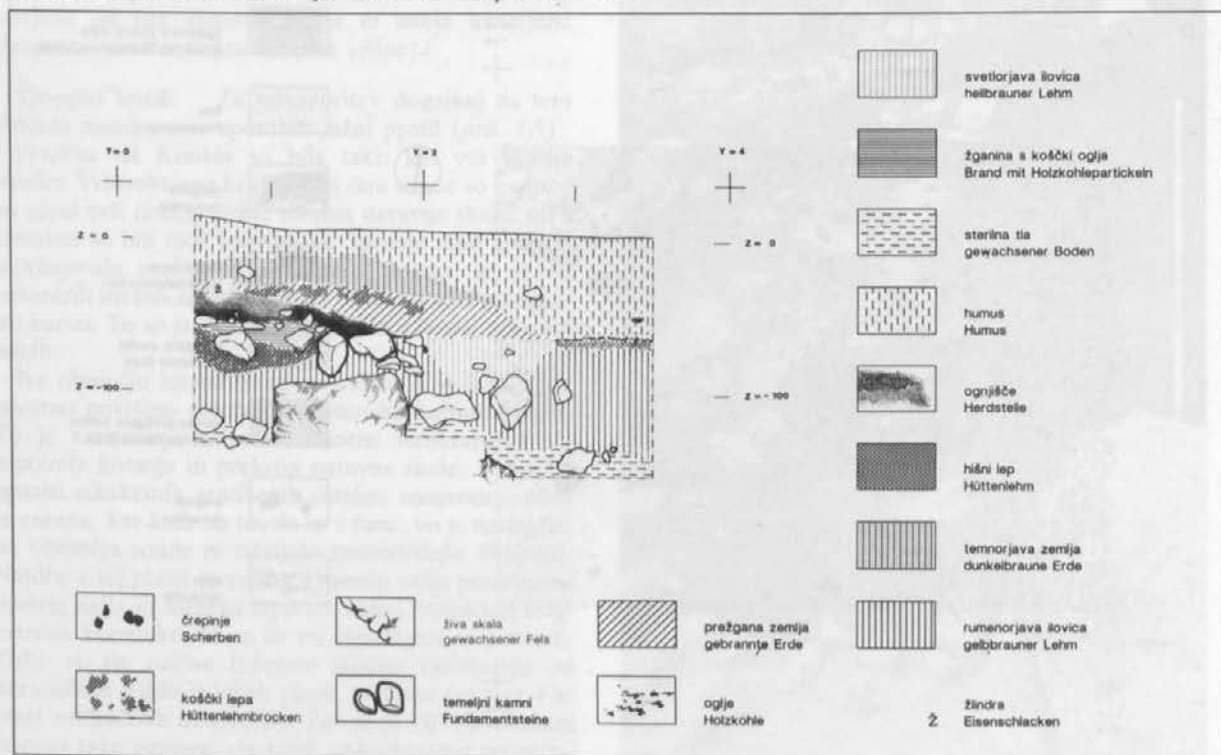
se je podrla v notranjost stavbe (sl. 5A). Sicer pa je ruševina debela čez 10 cm. Nad površino zgorelega lesa se namreč po celi površini hiše vleče še plast zdobljenega hišnega ometa z obilico keramičnih fragmentov in drobcev oglja. Najdbe so bile najštevilnejše prav na območju ognjišča. Tu je namreč ležalo med hišnim lepom precej črepinj, utež, vijček in več svitkov (sl. 5B), torej klasični inventar prazgodovinske hiše.

Celotna situacija je dobro dokumentirana tudi v južnem profilu (pril. 1A). Tla hiše leže na višini $z = -55$, kjer se od poglobitve za temeljno bruno na $x = 2,7$ pa vse do ognjišča vleče tanek sloj žganine, ki je ostanek zgorele hišne konstrukcije. Ostale ruševine leže nad tem slojem. Debele so med 10 in 15 cm, prekrivajo pa celotno površino hiše. Ko je propadla stavba, je bil opuščen tudi starejši zid naselja. To dokazuje plast nad ruševinami, ki ne prekriva le podrte hiše, temveč se vleče tudi čez kamne prvega zidu.

Drugi zid je bil postavljen pred prvega. Je dosti bolj ohranjen, kar zanesljivo govori za solidnejšo gradnjo. Obe fronti zidu sta zelo jasni. Zunanja, ki je v južnem profilu ohranjena v popolnoma navpični liniji, leži na $x = 7,9$, notranja, nekoliko izbočena, pa na $x = 5,4$. Tako je zid širok 2,5 m. Obe fronti zidu sta zgrajeni iz večjih, tudi nekaj stotov težkih skal, ki niso bile klesane, ampak le skrbno izbrane in spretno zložene v ravno vrsto (sl. 9, 10). Pri podiranju zidu smo lahko opazili, da so kamni fronte pogosto moleli v notranjost, s čimer je bila omogočena boljša vezava in s tem tudi trdnost zidu. Notranjost je zapolnjena z manjšimi kamni, drobirjem in zemljo (sl. 11, 12).

Sl. 6: Kunkel pod Vrhtribnjem, sonda 1. Zahodni profil. M. 1:50.

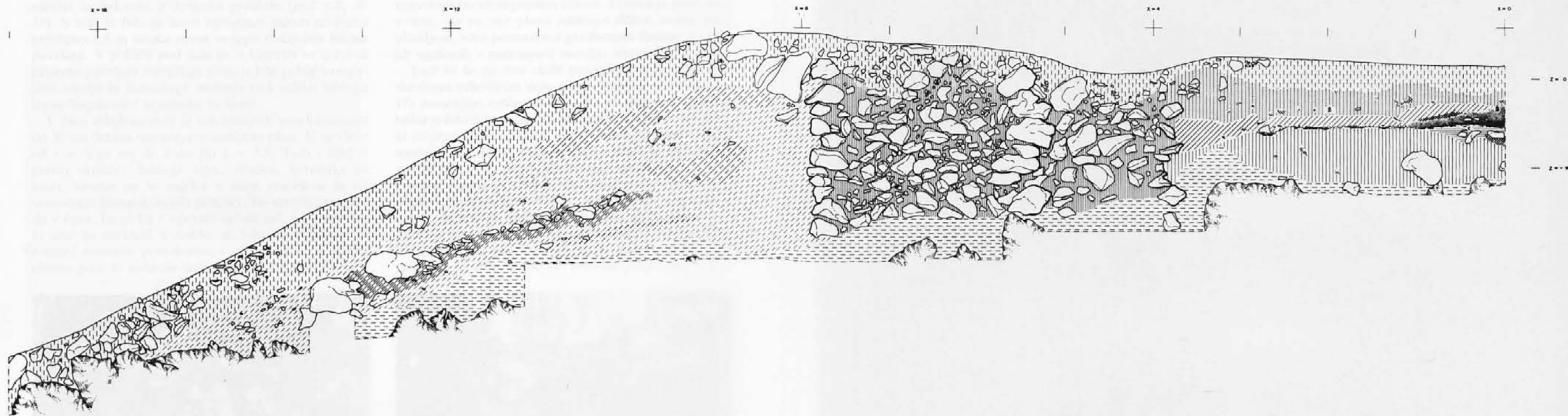
Abb. 6: Kunkel unter Vrhtribnje, Schnitt 1. Westprofil. M. 1:50.

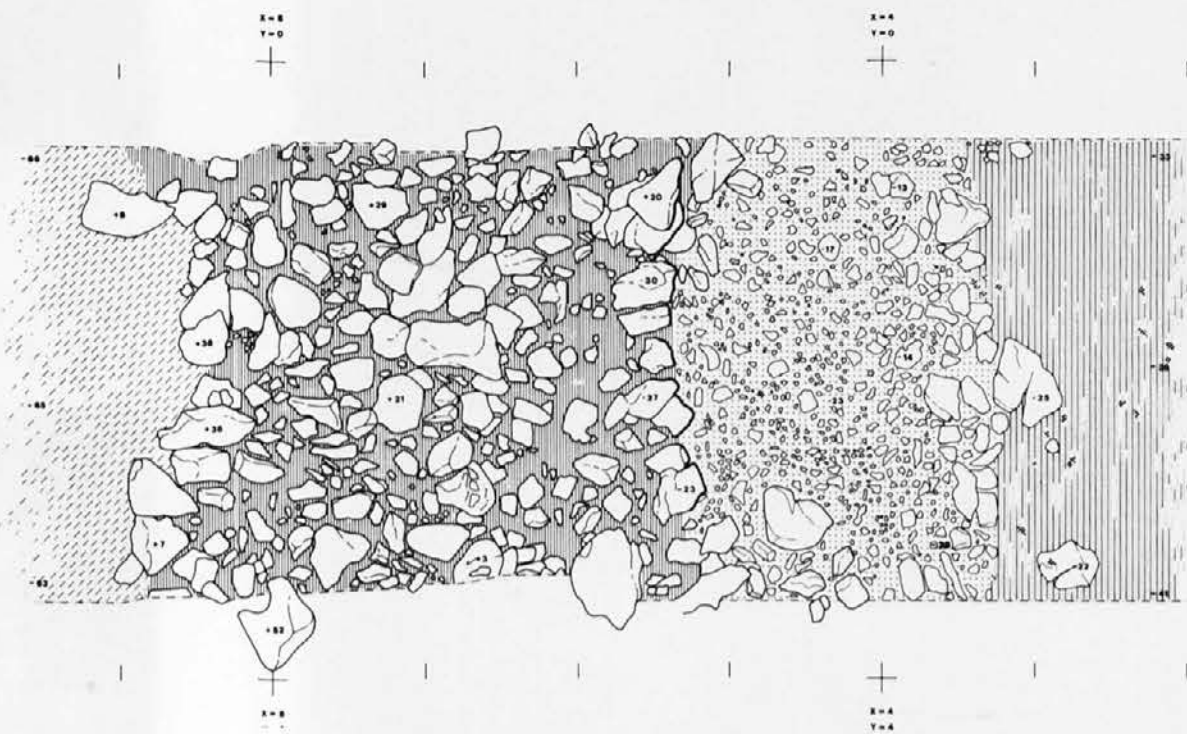
Pril. 1: Kunkel pod Vrhtrbnjem, sonda 1. A: južni profil. B: tlak za 2. zidom in 2. zid. M. 1:50.

Beil. 1: Kunkel unter Vrhtrbnje, Schnitt 1. A: Südprofil. B: Pflaster hinter der 2. Mauer und die 2. Mauer. M. 1:50.

	prežgana zemlja gebrannte Erde		ognjišče Herdstele
	polnilo Erdfüllung		hični lep Hüttenlehm
	rumena ilovica gelber Lehm		temnorjava zemlja dunkelbraune Erde
	rjavordeča ilovica braunroter Lehm		rumenorjava ilovica gelbbrauner Lehm
	rdečerjava ilovica rotbrauner Lehm		črepinje Scherben
	tlak Pflasterung		ogljje Holzkohle
	žganina s koščki oglja Brand mit Holzkohlepartickeln		koščki lepa Hüttenlehmbrocken
	sterilna tla gewachsener Boden		živa skala gewachsener Fels
	humus Humus		lice zidu Mauerkante

B

Tudi ta drugi ali zunanji zid je bil postavljen na raščena ilovnata tla. Pri njegovi gradnji je bila odstranjena zunanja fronta in ves vrhnji del starejšega zidu vse do višine $z = -40$. Kamnit material je bil očitno uporabljen za gradnjo novega obzidja, vrh starejšega zidu pa je bil nato zravnán z nivojem notranjosti naselja in tlakován z drobnim gruščem (*pril. 1B, sl. 13*). S tem je bila za novo zgrajenim zidom narejena približno 1,5 m široka ravna in lepo tlakovana hodna površina. V polnilu pod tlakom, s katerim so zravnali neravno površino starejšega zidu, je bilo poleg temnorjave zemlje in kamnitega drobirja tudi veliko hišnega lepa, fragmentov keramike in kosti.

V času mlajšega zidu je v notranjosti naselja nastala do 30 cm debela temnorjava zemljena plast, ki se vleče od $x = 0$ pa vse do tlaka pri $x = 3,9$. Tudi v njej je precej drobcev hišnega lepa, žlindre, keramike in kosti, vendar pa so najdbe v sloju razpršene in ne sestavljajo kompaktnjših površin. To seveda pomeni, da v času, ko je bil v uporabi mlajši zid, na območju, ki smo ga raziskali s sondo, ni bilo stavbe. Plast je namreč nastajala postopoma, v njej pa so se z enakomerno gostoto nabirale tudi kulturne ostaline.

Raziskave na Kunklu seveda niso zajele le zidu in prostora znotraj naselja, ampak so segale tudi na pobočje. Zato si oglejmo še situacijo v tem predelu sonde. Sliko dogajanj zopet najbolje pokaže južni profil (*pril. 1A*). V njem je namreč zarisanih več dobro ločljivih plasti, ki pa se jih skoraj ne da povezati v neko logično stratigrafsko celoto. Težava je predvsem v tem, da se vse plasti izklinijo dober meter pred obzidjem, zato povezave z gradbenimi fazami, ki smo jih ugotovili v notranjosti naselja, niso mogoče.

Tudi tu se na dnu vleče pas jalove ilovice, ki jo v skrajnem vzhodnem delu sonde (med $x = 11$ in $x = 17$) zamenjajo raščene skale. Na to primarno osnovo hriba je bila potem nasuta rumenkasta ilovica. Nasutje, ki je pred zidom debelo čez dva metra, kaže v svoji strukturi več dobro ločenih plasti. Najnižje leži med $x = 10,3$ in $x = 11$ zelo tanek vrinek rumenorjave ilovice z nekaj manjšimi kamni. Podobne strukture je tudi plast, ki leži nekoliko višje, le da je še bolj temne barve. V njej je tudi obilo kamnov in drobirja. Ker plast ne seže do zidu, ni zanesljivo, kateri fazi pripada. Le z največjo previdnostjo bi jo lahko označili kot ruševine 1. zidu, ki so se ustavile pred vrsto večjih

Sl. 7: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Ognjišče.

Abb. 7: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Herdstelle.

Sl. 8: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Kamnita podlaga ognjišča.

Abb. 8: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Herdpflasterung.

Sl. 9: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Zunanja fronta 2. zidu, čelni pogled.

Abb. 9: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Außenfront der 2. Mauer, Frontansicht.

Sl. 10: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Notranja fronta 2. zidu, čelni pogled.

Abb. 10: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Innenfront der 2. Mauer, Frontansicht.

skal pri $x = 13,4$. Nad to plastjo je namreč še eno dokaj močno nasutje rumene ilovice, ki na vrhu komaj opazno prehaja v nekoliko bolj rdečkast odtonek; zaradi višje lege bi sodilo k 2. zidu. Kot že rečeno, pa so to bolj ugibanja kot pa trdnejše ugotovitve, saj je bila ločljivost plasti tik pred obzidjem zelo slaba. Prav na vrhu se v tem predelu sonde med $x = 8$ in $x = 17$ vleče do 60 cm debela plast temnorjave zemlje in gozdnega humusa, v kateri je precej kamenja. To so ruševine 2. zidu, ki so se deloma zadržale na pobočju, v glavnem pa so se ustavile pred naravnimi skalami ob vznožju ježe. V nasutjih ni bilo najdb.

Časovna opredelitev: Če na kratko povzamemo dosedanja izvajanja, ki smo jih ugotovili na osnovi terenskih izvidov, imamo na prostoru, ki je bil raziskan s sondo, naslednje poselitvene faze:

Faza 1 a: najnižja kulturna plast na območju terase med $x = 0$ in $x = 3,8$; 1. zid; 1. nasutje na pobočju.

Faza 1 b: hiša na terasi.

Faza 2: 2. zid; pripadajoča plast na terasi v notranjosti naselja; 2. nasutje na pobočju.

Faza 3: mlajšeželeznodobni horizont (dokazljiv s posameznimi najdbami iz humusa).

Sl. 11: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Južni profil preko 2. zidu.

Abb. 11: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Südprofil durch die 2. Mauer.

Faza 4: poznoantični horizont (dokazljiv s posameznimi najdbami iz humusa).

Za absolutno kronološko razvrstitev pravkar izoblikovanih faz imamo na razpolago zelo malo oprijemljivih podatkov. Izkop je dal sicer veliko keramike, ki pa je razen nekaj izjem kronološko neopredeljiva, medtem ko je bilo kovinskih najdb zelo malo in še te so bile vse netipične.

Težave nastopijo že pri datiranju najnižje kulturne plasti, ki pomeni prvo poselitveno fazo v naselju in za katero smo že ugotovili, da ni vsebovala tipičnih najdb, ampak le fragmente redukcijsko žgane porozne keramike. Vendar pa je prav lončenina take fakture zelo dobro datirana v gomili, ki jo je izkopal Narodni muzej v Stični (grobova 100 in 101), zato bi lahko tudi najstarejšo plast na Kunklu okvirno postavili na začetek halštatskega obdobja, to je nekako v horizont Podzemelj 2 (Dular 1982, 24 in 151).

Začetek gradnje 1. zidu zaradi že omenjenih stratigrafskih težav ni čisto jasen, gotovo pa ne bomo daleč od resnice, če rečemo, da je bil postavljen sočasno ali pa kmalu po nastanku zgoraj opisane in časovno opredeljene plasti. Sodil bi torej v starohalštatsko obdobje. Problematično je tudi datiranje hiše na terasi,

Sl. 12: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Pogled na očiščeni 2. zid od zgoraj.

Abb. 12: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Blick an die 2. Mauer von oben.

saj ni bilo v njenih ruševinah nobenih značilnih najdb. Zanesljivo lahko trdimo le to, da je stala takrat, ko je naselje na Kunklu obdajal 1. zid.

V nasprotju z njegovim začetkom pa je propad 1. zidu in s tem tudi hiše časovno lažje določiti. Narekujeta ga namreč dva fragmenta rdeče-črno barvanih pitosov (*t. 1: 6 in t. 2: 9*), od katerih je bil prvi najden v polnilu tik pod tlakom, drugi pa v samem tlaku, ki je v času obstoja 2. zidu prekrival 1. zid. Smo torej v

Sl. 13: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Pogled na delno odstranjeni tlak nad 1. zidom.

Abb. 13: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Teilweise beseitigtes Pflaster oberhalb der 1. Mauer.

Sl. 14: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Južni profil preko nasipov na pobočju pred obzidjem.

Abb. 14: Kunkel unter Vrhtrebnje, Schnitt 1. Südprofil durch die Aufschüttungsschichten am Hang vor dem Befestigungswerk.

mladohalštatskem obdobju nekje med stopnjo Stična 2 in certoškimi horizontom, ko je v uporabi takšna keramika (Dular 1982, 21).

V isti čas sodi gradnja 2. zidu. Tudi to dokazuje fragment enake keramike (*t. 1: 1*), ki je bil najden ob njegovem vznožju in ki je lahko prišel na to mesto le ob gradnji, ko je bila odstranjena tudi zunanja fronta starejšega obzidja.

Kakšen je bil konec 2. zidu, pa ne moremo reči nič določnejšega, saj nimamo na razpolago prav nobenih najdb. Nadvse skopi so tudi podatki o kasnejših poselitvenih fazah, ki jih zaradi skromnih ostalin nismo uspeli registrirati kot samostojne stratigrafske enote. Tu mislimo zlasti na čas mlajše železne dobe, v kateri je bil Kunkel zanesljivo obljuden, če je en sam tipičen fragment z glavničenjem okrašene posode dovolj za takšno ugotovitev (*t. 5: 16*). Isto velja za pozno antiko, kamor zanesljivo sodijo železna sulična ost (*t. 6: 11*) in črepinje lonca (*t. 6: 1-3*), ki so bile najdene v humusu med kamni podrtega halštatskega obzidja.

Seznam najdbenih skupkov:

Skupek 1	Lega: iz 2. zidu Planum: 3-6 Kvadrant: 6A-C Faza: 2
Skupek 2	Lega: ob vznožju 2. zidu Planum: 6A

	Kvadrant: A5 Faza: 2
Skupek 3	Lega: najnižja kulturna plast na območju terase med $x = 0$ in $x = 3,8$ Planum: 7 Kvadrant: A2, A3, A4 Faza: 1 a
Skupek 4	Lega: iz 1. zidu Planum: 6 Kvadrant: A4, A5, B5 Faza: 1 a
Skupek 5	Lega: v tlaku, ki je prekrival 1. zid Planum: 2 Kvadrant: B4 Faza: 2
Skupek 6	Lega: polnilo (izravnava) pod tlakom, ki je prekrival 1. zid Planum: 4–5 in 5 Kvadrant: A4, A5, B4, B5, C5 Faza: 2
Skupek 7	Lega: tla hiše Planum: 4 in 4A Kvadrant: A2, A4, B3, B4 Faza: 1 b
Skupek 8	Lega: ruševine hiše Planum: 3, 3A, 3B Kvadrant: A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C4 Faza: 1 b
Skupek 9	Lega: tik pod tlakom nad 1. zidom Planum: 3 Kvadrant: C5 Faza: 2
Skupek 10	Lega: iz ruševin 2. zidu Planum: 3 Kvadrant: B7 Faza: ?
Skupek 11	Lega: ruševine hiše (najvišje ležeči ostanki) Planum: 2 Kvadrant: B1, C2 Faza: 1 b
Skupek 12	Lega: temnorjava plast v notranjosti naselja, ki sodi verjetno k 2. zidu Planum: 2 Kvadrant: A3, A4, B3, B4, C3, C4 Faza: 2
Skupek 13	Lega: humus in ruševine zidu Planum: 1, 1B Kvadrant: Faza: /

Dular, Križ

Sv. Ana nad Vrhpečjo

Lega: Na skrajnem severnem koncu Mirnopeskega podolja se dviga kopast hrib, na katerem stoji podružnična cerkev sv. Ane. Vrh ima strma severna in južna pobočja, proti vzhodu in zahodu pa je dostop nanj lažji, vendar kljub temu dokaj strm. Ob južnem vznožju Sv. Ane je jama Zijalo, kjer priteče drugič na dan potok Temenica.

Geološka zgradba: Hrib je iz apnenca.

Vegetacija: Po južnem pobočju se širijo vinogradi, po severnem listnat gozd, na samem vrhu pa so vrtovi s sadnim drevjem.

Voda: Izvir Temenice ob južnem vznožju hriba.

Komunikacije: Naselje na Sv. Ani leži na prevalu med Trebnjem in Mirno Pečjo in tako zelo dobro obvladuje staro komunikacijo med obema dolinama potoka Temenice, ki ponikuje in izvira prav pod njegovim severnim oziroma južnim vznožjem. Vizualno obvladuje širok prostor, saj je z vrha dober razgled vse do Gorjancev in Kočevskega Roga.

Opis: Naselje ima sklenjen obod (*sl. 16*). Na zahodni in južni strani je ohranjen kot rob terase z močno, tudi do 8 m široko ježo. Ta postane izrazita zlasti v jugovzhodnem vogalu, medtem ko so jo na južni strani poškodovani z rigolanjem za vinograd in s kopanjem vojaškega jarka. Ko obod zavije proti severu, ježa postopoma slabi in se izklini v pobočju.

Na vsej severni strani nasip ni ohranjen, ker je očitno zdrsnil po strmini. Rob naselja pa je kljub temu jasen, saj se razmeroma ravno zemljišče v notranjosti tako ostro prevesi v strmino, da ni nobenega dvoma, kod je potekal.

Kje je bil vhod v naselje, ni čisto jasno. Pričakovati bi ga smeli na vzhodni strani, kjer pripelje na vrh tudi sedanja pot, vendar zgolj z rekonstruiranjem te domene ni mogoče dokončno potrditi. Zanimivo je, da prav v profilu vsega dovozne poti, ki se je dokaj globoko zarezala v nasip, ni bilo niti najmanjšega sledu o kaki kamniti konstrukciji. Pod tankim slojem humusa se namreč nadaljuje do 40 cm debel sloj svetlejšje, nato pa še plast nekoliko temnejše peščene zemlje, v kateri je polno kamnitega drobirja. Gre torej za nasip, ki je bil na tem mestu prerezan čez 1 m globoko in ki do te globine ni pokazal temeljev kamnitega zidu.

Notranjost naselja je prostrana. Za robom se zlasti na južni strani širi skoraj ravna, do 25 m široka terasa, raven pa je tudi teren na vrhu okoli cerkve. Zanimivo je, da je na severozahodnem pobočju, torej že zunaj naselja, nekaj manjših teras, ki bi prav tako lahko bile ostanek nekdanje poselitve. Teraso so široke le 2–3 m in dolge do 15 m. Najdbe v notranjosti naselja so na površini skromne (drobci keramike in hišnega lepa).

Dosedanja raziskovanja: Naselje na Sv. Ani do sedaj še ni bilo raziskovano. Prvič ga omenja Alfons Müllner (Müllner 1879, 98 s).

Najbližja grobišča: Nekropoli, ki smo ju lahko locirali le na podlagi Pečnikovih podatkov (Pečnik 1904, 32) in iz pripovedovanja domačinov, sta bili na jugovzhodnem pobočju Sv. Ane na ledini Laze. Gre za plano in gomilno grobišče, pri čemer velja poudariti, da gomile niso več vidne, ker so bile v preteklosti razorane.

Sonda 1

Lega: Terasa, ki teče po južnem in vzhodnem pobočju Sv. Ane je zelo lepa, žal pa so jo med zadnjo vojno na več mestih močno poškodovani s kopanjem

vojaških jarkov, zato je na njej za raziskovanje bolj malo ugodnega prostora. Odločili smo se da raziščemo nedotaknjen del na vzhodni strani naselja, nedaleč od mesta, kjer pripelje na vrh tudi sedanja pot (sl. 16). Sonda je bila postavljena tako, da je sekala celo teraso in ježo pred njo, nismo pa je potegnili po pobočju. Bila je 9 m dolga in 3 m široka. Kopali smo jo po metodi planumov. Vrednosti x naraščajo proti vzhodu in vrednosti y proti severu. Vse višine so bile merjene od iste točke, ki pa nima izmerjene absolutne višine.

Terenski izvidi: Na predelu terase, ki smo ga raziškali s sondo, je bilo dogajanje dokaj pestro. To nazorno kaže tudi severni profil (sl. 17A), čeprav je bilo ločevanje posameznih kulturnih plasti, ki so si bile po barvnih odtenkih in strukturi zelo podobne, skrajno težavno.

Prav na dnu sonde, kjer se tu in tam pojavljajo naravne skale, se vleče najprej sloj rdeče mastne ilovice, ki je jalova. Sterilna je tudi plast rumene ilovice nad njo, v kateri je precej kvarcitnega peska. Obe plasti padata razmeroma strmo od zahoda proti vzhodu, vendar pa je naklon večji od same konfiguracije hriba. Severni profil je torej na tem mestu presekal večjo kotanjo, ki so jo postopoma zapolnile šele kulturne plasti.

Najnižja kulturna plast je debela do 50 cm. To je rjava zemlja dokaj enotne strukture, v njej pa se tu in tam pojavljajo manjši kamni. Leži vzporedno z jalovo osnovo, kar govori v prid dejstvu, da se je

nalagala postopoma. To misel potrjuje tudi njena struktura, ki je enotna, torej brez vsakih sledov gradbene dejavnosti. Najdbe v tej plasti so bile zelo redke in razpršene.

To najnižjo kulturno plast prekriva plast rjavočrne zemlje, ki se vleče od $x = 5$ pa do $x = 8,3$. Na začetku je razmeroma tanka, proti vzhodu pa se okrepi in doseže na tistem mestu, kjer je bila kotanja, čez 30 cm debeline. Med $x = 7,6$ in $x = 6,2$ je sloj prekinjen z gručo kamnov, ki so se posamič pojavljali v tej liniji po celi širini sonde in so najverjetneje del podrtne konstrukcije (zidu?), ki pa ji nismo uspeli ugotoviti oblike. Ker je plast kompaktna in se v njej pojavljajo tudi najdbe (v glavnem fragmenti ostenij posod), jo moramo ne glede na to, da je naložena na dokaj strmo pobočje, označiti za ostanek bivalne površine.

Plast višje je iz temnorjave zemlje. Po strukturi je enotna, brez vsakih gradbenih ostalin, kar je dokaz, da se je nalagala postopoma. Ker je skoraj v celoti zapolnila kotanjo, je na $x = 7$ debela preko 70 cm. V njej je bilo nekaj fragmentov keramike, preseneča pa dejstvo, da nismo v njej našli niti enega koščka hišnega lepa. Prostor, na katerem smo postavili sondo, torej v času njenega nastajanja ni bil intenzivneje poseljen.

Pravkar opisane plasti je na $x = 4$ prekinil večji vkop. Gre za približno 50 cm globoko jamo, ki je imela banjasto dno. Na vrhu je bila široka 2 m, njeni robovi pa se iztekajo v humusu, ki jo prekriva. Jamo je zapolnjevala rjava, s kamnitim drobirjem pomešana

Sl. 15: Sv. Ana nad Vrhpečjo. Pogled na naselje z jugozahoda (foto: Jože Hanc).

Abb. 15: Sv. Ana oberhalb Vrhpeč. Blick auf die Siedlung von Südwesten.

zemlja. V njej ni bilo razen fragmenta latvice (t. 8: 5) nobenih najdb. Sodeč po polnilu in stratigrafskih detajlih gre za recentni vkop.

Med $x = 5$ in $x = 6$ smo s sondo prerezali zid, ki se je vlekel po celi širini izkopa (sl. 19). Kamni so se ohranili le v enem sloju, ležali pa so neposredno na plasti temnorjave zemlje (sl. 17A). Zid ima jasno ohranjeno le notranje lice, medtem ko je bila zunanja fronta zaradi pobočja odnesena. To je zelo dobro vidno tudi v planumu 3 (sl. 17B), kjer so posamezni kamni razmetani vse do vzhodnega roba izkopa. Na liniji $x = 6,6$ smo zadeli na dobro ohranjeno luknjo za stojko. Vkopana je bila v plast temnorjave zemlje, imela pa je tudi kamnite zagozde (sl. 18). V isti črti kot je luknja (na $x = 6,5$), smo z južnim profilom prerezali sled vertikalno zabite stojke. Ta dva detajla zidne konstrukcije nam dovoljujeta sklep, da je nekoč zid segal vse do linije $x = 6,5$. Širok je bil torej slab 2 metra, danes pa ga na zunanji strani skoraj polovica manjka.

V skrajnem zahodnem delu sonde sta se v planumu 3 pokazala dva zelo jasna obrisa okroglih jam. Prva leži skoraj v sredini sonde in meri v premeru 1,5 m, drugo, enako veliko, pa seka čez polovico severni profil (sl. 17B). Jami sta bili vkopani v jalovo rumeno

peščeno ilovico, ki jo na globini $z = -1,5$ zamenja rdeča mastna ilovica (sl. 17A). Imeli sta zaobljeno dno, zapolnjevala pa ju je črna, z ogljem pomešana zemlja. Vmes je ležalo tudi nekaj večjih kamnov. Robovi jam so segali do humusa (obris se izgubi nekako 20 cm pod rušo), zato s pomočjo stratigrafskih podatkov nismo mogli ugotoviti, h kateremu obdobju sodita. Vkop namreč ne seka nobene kulturne plasti, saj sega rumena, s kvarcitnim peskom pomešana jalova ilovica vse do humusa (glej sl. 17A).

Prav na vrhu se čez celo sondo vleče še plast humusa. Najdbe v njem so bile številne, vendar razpršene. Očitno gre za naplavine z višjih leg naselja.

Časovna opredelitev: Stratigrafski podatki in najdbe omogočajo, da na Sv. Ani za zdaj izoblikujemo naslednje poselitvene faze:

Faza 1: najnižja kulturna plast.

Faza 2a: ostanek bivalne površine.

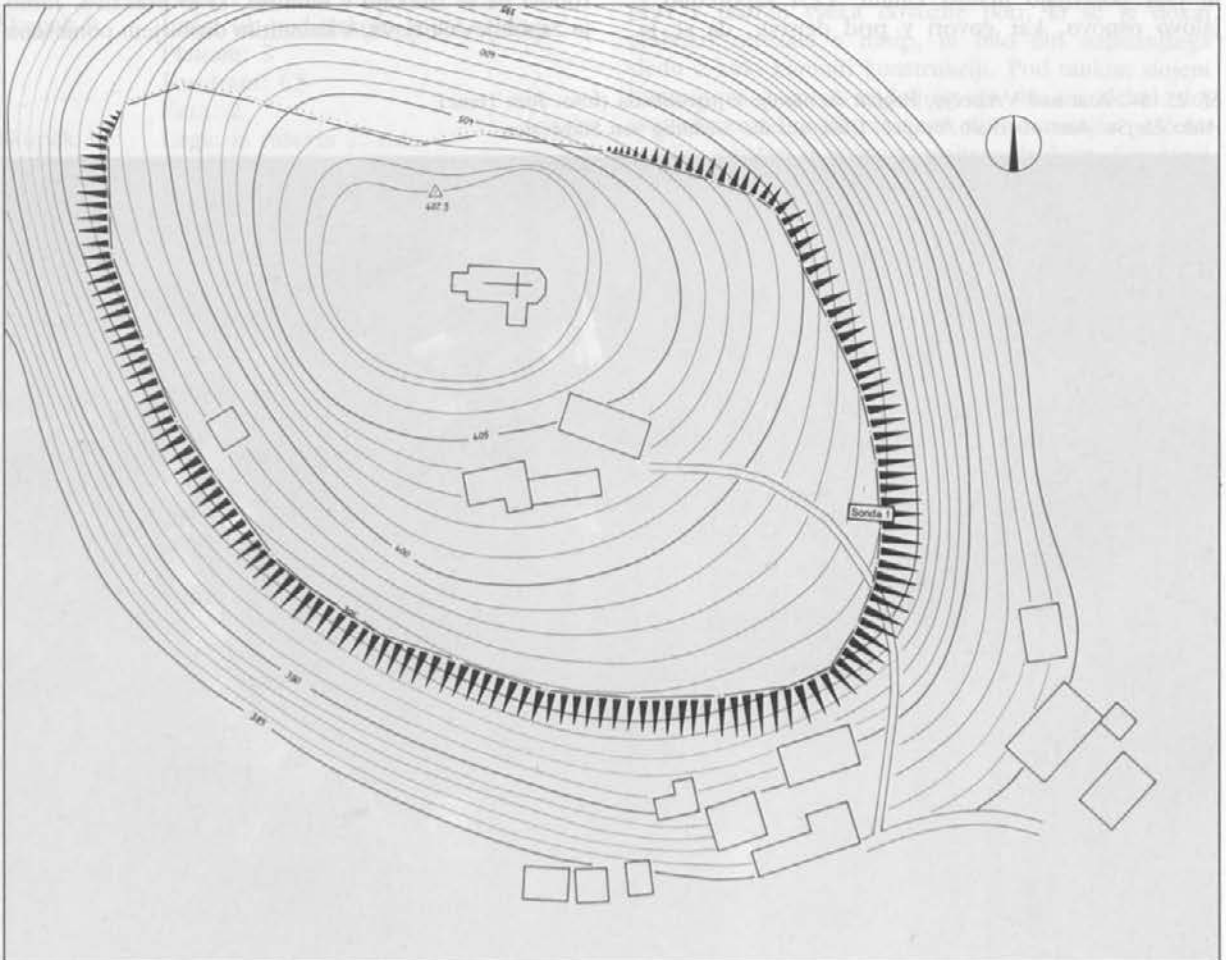
Faza 2b: kulturna plast nad bivalno površino.

Faza 3: mlajšeželeznodobni horizont (dokazljiv z najdbami v humusu); v to fazo sodi verjetno tudi zid.

Faza 4: poznoantični horizont (dokazljiv z najdbami v humusu); v to fazo sodita verjetno obe jami v zahodnem delu sonde.

Sl. 16: Sv. Ana nad Vrhpečjo. Tloris naselja. M. 1:1500.

Abb. 16: Sv. Ana oberhalb Vrhpeč. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

Sl. 17: Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. A: severni profil. B: planum 3. M. 1:50.
 Abb. 17: Sv. Ana oberhalb Vrhpeč. Schnitt 1. A: Nordprofil. B: Planum 3. M. 1:50.

Časovna opredelitev najnižje kulturne plasti, za katero smo ugotovili, da je bila naložena postopoma, ni težavna. Redki, toda značilni fragmenti keramike (*t.* 7: 5, 6) jo namreč postavljajo v bakreno dobo ali še natančneje v horizont Resnikov prekop-b, če se poslužimo Parzingerjeve kronologije Ljubljanskega barja (Parzinger 1984, 33 s).

Bolj problematična je datacija bivalne površine in plasti nad njo. V sami bivalni površini je bilo namreč najdenih nekaj črepinj (glej tudi keramiko v severnem profilu na $x = 6$ in $z = -1,6$, *sl.* 17A), ki pa niso imele kake značilne oblike (fragmenti ostenij), zato jih natančneje kot v čas prazgodovine, ne moremo postaviti. Dokaj heterogene so bile tudi najdbe iz plasti višje. V njej so bili namreč najdeni fragmenti, ki nesporno sodijo v pozno bronasto dobo (*t.* 7: 10, 11, zelo verjetno tudi *t.* 8: 1), pa tudi kosi, ki so zanesljivo mladohalštatski (*t.* 8: 4). Prvi imajo namreč dobre paralele v dobovskem žarnem grobišču (Stare 1975, *t.* 12: 7; 15: 13; 26: 4 in 46: 6), gubanje pa je na Dolenjskem značilno predvsem za kačasti oziroma certoški horizont (Dular 1982, 85 s.). Heterogenost najdb je dokaz več, da je plast, v kateri ni tudi nobenih sledov gradbene dejavnosti, nastajala postopoma in da so najdbe prišle vanjo najverjetneje kot naplavine z višjih leg naselja.

Opredelitev zidu se zdi lažja, ni pa popolnoma brez dilem. Ker leži na plasti, v kateri je bil prav pod njim najden fragment posode z nagubanim ostenjem (*t.* 8: 4), zanesljivo ni starejši od mladohalštatskega obdobja. Vendar pa v starejšo železno dobo očitno ne sodi. To namreč lahko sklepamo po njegovi obliki, saj so halštatska obzidja, kakršna poznamo na primer v Stični ali na Kunklu pod Vrhtrebnjem, drugačnih konstrukcij. V poštev pride torej opredelitev v laten oziroma v poznoantično obdobje. Glede na konstrukcijske detajle (predvsem luknja za stojko na zunanji strani zidu, ki je izrazito prazgodovinski gradbeni element), se bolj nagibamo k mnenju, da je zid latenski. Vendar pa je povsem jasno, da je treba za dokončni odgovor poča-

kati na kakšno stratigrafsko bolj izdvojeno podobno konstrukcijo, ki bo potrdila ali pa ovrgla naše domneve.

V zasutju obeh jam na skrajnem zahodnem koncu sonde je bilo nekaj keramičnih najdb, ki sodijo v starejšo in mlajšo železno dobo ter v pozno antiko (*t.* 8: 6–13). Poleg tega je bil na dnu jame, ki je ležala sredi sonde (na $x = 1,0$ in $y = 2, 0$), najden novoc Valensa (364–378). Ta predstavlja jasen terminus ante quem non. Jami bi torej sodili v poznoantično obdobje, glede na stratigrafske danosti pa ne gre povsem izključiti tudi možnost, da sta recentni.

Najdbe v humusu so bile številne in iz vseh doslej omenjenih obdobj (glej *t.* 9: 1–15 in *t.* 10: 1–17). Med njimi velja posebej omeniti zelo dobro ohranjen bronast pasni jeziček (*t.* 10: 17), ki sodi v poznolatenški čas (Nierhaus 1957, 100 ss). Skoraj identičen kos je bil najden tudi na dvorišču SAZU v Ljubljani (Puš 1966, 413 ss).

Če na koncu povzamemo dosedanje izsledke, potem vidimo, da ima Sv. Ana nad Vrhpečjo dokaj pestro poselitveno zgodovino. Obljudena je bila že v eneolitiku, nato pa v pozni bronasti dobi, starejši in mlajši železni dobi in pozni antiki. Ta širok časovni razpon, ki seveda ni bil sklenjen, pa se da žal dokazati zgolj z najdbami, ne pa tudi s stratigrafijo. Na območju naselja, ki smo ga presekali s sondo, smo namreč ugotovili le eno samo bivalno površino, vse ostale plasti pa so bile nanese postopoma. To dejstvo nam v marsičem otežuje preučevanje kontinuitete poselitve. Tako na primer ni jasno, ali je bil razvoj med pozno bronasto in zgodnjo železno dobo sklenjen ali pa je med tema dvema obdobjema večja časovna vrzel. Vprašljiva je tudi obljudenost najdišča v starohalštatskem obdobju. Fragmenta fasetirane in žlebljene latvice (*t.* 9: 4, 5), ki sta bila najdena v humusu, bi sicer potrjevala to možnost, res pa je tudi, da se takšna ornamentika pojavlja že v pozni bronasti dobi. Problemi vsekakor obstajajo, kar pa je tudi razumljivo, saj z enim samim terenskim posegom ni moč razvozlati vseh vprašanj.

Sl. 18: Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. Planum 2, jama za stojko.

Abb. 18: Sv. Ana oberhalb Vrhpeč, Schnitt 1. Planum 2, Pfostenloch.

Sl. 19: Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. Planum 2, zid.

Abb. 19: Sv. Ana oberhalb Vrhpeč, Schnitt 1. Planum 2, Mauer.

Seznam najdbenih skupkov:

- Skupek 1: Lega: temnorjava zemlja nad bivalno površino
Planum: 7
Kvadrant: 9A, 9B, 9C
Faza: /
- Skupek 2: Lega: najnižja kulturna plast
Planum: podiranje zidu, najnižja kulturna plast
Kvadrant: 6A, 7A
Faza: 1
- Skupek 3: Lega: kulturna plast nad bivalno površino
Planum: 2, 4, 6
Kvadrant: 4A, 5A, 7B, 7C, 8B
Faza: 2 b
- Skupek 4: Lega: jama ob severnem profilu med $x = 2$ in $x = 4$
Planum: 2
Kvadrant: 4A
Faza: /
- Skupek 5: Lega: jama ob severnem profilu med $x = 0$ in $x = 1,6$
Planum: 6
Kvadrant: 1A
Faza: 4
- Skupek 6: Lega: jama v zahodnem delu sonde na $x = 1,0$ in $y = 2,0$
Planum: 4a in 5a
Kvadrant: 1B
Faza: 4
- Skupek 7: Lega: humus med $x = 0$ in $x = 9$
Planum: 1, 2, 3
Kvadrant: 1A-C do 9A-C
Faza: /

Dular

Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem

Lega: Naselje leži na vrhu strmega hriba nekoliko odmaknjeno od glavnih poti, vendar z dobrim razgledom proti Mirenski in Temeniški dolini. Pobočja so strma, najlažji dostop pa je z vzhodne strani, kjer je ožje sedlo (sl. 20).

Geološka zgradba: Hrib je iz dolomitnega apnenca.

Vegetacija: Severni del Gradišča prekriva listnat gozd, na južni strani pa so vinogradi.

Voda: Na vrhu vode ni. Posamezni izviri so na pobočjih, vendar že nižje v dolini.

Komunikacije: Naselje leži proč od glavnih cest in je odmaknjeno tudi od stranske poti, ki drži od Nemške vasi preko Rodin na Gomilo. Razglednost je odlična, saj je v optični povezavi s Kunklom pod Vrhtrbnjem in Kincljem nad Trbincem.

Opis: Naselje leži na vrhu hriba in je skladno s konfiguracijo terena podolgovate oblike (sl. 21). Obod je ohranjen le na severni strani, kjer raste gozd. Tu je njegov potek v osrednjem delu viden kot rob lepe 4-5 m široke ježe, za katero je manjša terasa. Na zahodnem delu Gradišča je obod večinoma uničen, vendar pa je na zemljišču še možno ugotoviti, kod je

potekal. Dokaj spremenjena je tudi vzhodna polovica oboda, kjer so teraso uničili z gradnjo poti, poškodovali pa so jo še z vkopi pri kopanju peska za gradbeni material. Terasa je zopet ohranjena le na skrajnem vzhodnem delu naselja. Tu je bil po vsej verjetnosti tudi vhod in sicer na kraju, koder vodi v naselje sedanja pot. Po tej strani je namreč dostop na vrh najbolj ugoden, saj so vsa druga pobočja znatno bolj strma. Obod na južni strani so uničili z vinogradi.

Ker ima vrh razpotegnjeno obliko, je notranjost naselja dokaj prostorna. Južno polovico so sicer močno spremenili z rigolanjem za vinograde in z gradnjo zidanic, severna stran pa je bolje ohranjena, saj se za robom vleče ozka terasa. Detekcija po notranjosti naselja ni dala nobenih kovinskih najdb, prav tako pa nismo našli niti drobca žindre. Najdeni kovinski predmeti so bili namreč vsi recentni.

Dosedanja raziskovanja: Naselje doslej še ni bilo znano. Odkrili smo ga z rekognosciranjem 1987. leta.

Najbližja grobišča: V neposredni bližini Gradišča ni bila doslej odkrita nobena nekropola. Najbližji poznani gomilni grobišči sta gomili pri Rodinah, ki pa sta preveč oddaljeni, da bi ju lahko pripisali temu naselju (najdišči Petrovka pri Rodinah pri Trebnjem in Borovka pri Rodinah pri Trebnjem).

Sonda 1

Lega: Naselje je dobro ohranjeno zlasti v gozdu na severni strani hriba. Sondo smo zato zakoličili v ta predel in sicer tako, da je presekala skoraj ravno teraso in dokaj strmo ježo pred njo (sl. 21). Bila je 8 m dolga in 3 m široka. Kopali smo jo po planumih. Vrednosti x naraščajo proti severu in vrednosti y proti vzhodu. Vse višine smo merili od stalne točke, ki pa ji nismo izračunali absolutne višine.

Terenski izvidi: Lociranje sonde na predelu, kjer je terasa izredno lepo ohranjena, je zbuvalo up, da bodo plasti debele. Prav tako smo pričakovali, da bomo na tem predelu naleteli tudi na ostanke kamnite obodne konstrukcije, kar pa se je kasneje pokazalo za zmotno. Stratigrafijo najdišča lahko najboljše ponazorimo z zahodnim profilom. Prerez je namreč pokazal razmeroma enostaven vrstni red plasti, čeprav je bila ločljivost zelo slaba. Posamezne plasti so si bile po barvnih odtenkih zelo podobne, bolje pa so se dale razlikovati po svojih strukturah.

Tla hriba pred poselitvijo niso bila ravna. Pri tem seveda ne mislimo zgolj na naklon terena, ki se na tem mestu postopoma spušča od juga proti severu, ampak tudi na razgibanost tal, saj je bilo v zelo zbiti in peščeni ilovnati osnovi več manjših žepov in kotanj.

Na to sterilno osnovo je naložena plast temnorjave zemlje. V njej je precej kamnitega drobirja, tu in tam pa se pojavljajo tudi manjši kamni iz krušljivega apnenca. Ta plast je vsebovala največ kulturnih ostalin (keramike). Posamezne fragmente smo registrirali tudi v profilu (primerjaj sl. 22). Plast zemlje ni bila naložena na sterilno osnovo povsod enako debelo. Najtanjša je bila v notranjosti naselja (med $x=0$ in $x=2$), najdebelejša pa na samem robu terase, kjer doseže debelino skoraj 180 cm.

Med $x = 3,6$ in $x = 6,6$ rjava kulturna plast ni čisto enotna. V njej smo namreč uspeli dokumentirati nekaj temnejših in svetlejših odtenkov, ki pa se barvno komaj ločijo. Bolje jih je moč razlikovati po strukturi, saj sta temnejši lisi bolj mastni, medtem ko je svetlejša bolj peščena. Na vprašanje, od kod te komaj zaznavne razlike, ne moremo odločno odgovoriti. Lahko bi bile namreč rezultat naravnih procesov, povsem pa ne smemo izključiti tudi človekove dejavnosti. Dejstvo je namreč, da na območju, kjer smo izkopali sondo, ni bilo nikakršnega sledu požara (hišni lep na primer povsem manjka), zato ta dejavnost v profilu morda ni mogla priti do jasnejšega izraza.

Zahodni profil je na liniji $x = 4,6$ prerezal ostanek sprhnele stojke. Njen obris je bil v jalovi pečeni ilovici zelo jasen, na meji s kulturno plastjo pa se je sled za njim povsem izgubila. Stojka je bila spodaj zašiljena, tičala je med dvema manjšima kamnoma v primarni osnovi hriba. Ker je bila zabita prav na mestu, kjer se terasa prevesi v ježo, je najverjetneje ostanek lesene ograde, ki je obdajala naselbino. Zidu v sondi namreč nismo odkrili, zato je razlaga o leseni konstrukciji zelo sprejemljiva. To pa toliko bolj, saj drugače na mestu, kjer je stala, ne bi mogel nastati tako jasen rob terase. Sloji bi se namreč nalagali vzporedno s prvotno površino hriba.

Razen stojke smo v sondi odkrili le še en poselitveni objekt. To je bila 1 m široka in 0,5 m globoka jama.

v skrajnem jugovzhodnem vogalu sonde. Vkopana je bila v sterilno osnovo, zapolnjevala pa jo je temnorjava, s peskom pomešana zemlja. V njej smo našli fragmente ustja večjega pitosa.

Časovna opredelitev: Kot smo poudarili že pri opisu terenskih izvidov, se je dala v sondi izoblikovati ena sama jasno zaključena plast, zato lahko najdbe obravnavamo skupno. Stratigrafske ugotovitve govore torej v prid zaključku, da naselje na Gradišču ni moglo obstajati dalj časa. To misel pa potrjuje tudi gradivo, med katerim ni kdove koliko pestrih oblik. Dokaj enotna je tudi faktura keramike, saj prevladujejo oksidacijsko žgane posode v glavnem rjavih odtenkih.

Velika večina najdb je kronološko neobčutljivih. To velja tako za latvice kot tudi večino ustij in ostenij loncev, od katerih so nekatera okrašena z razčlenjenimi plastičnimi rebri. Za ta pa je znano, da se pojavljajo skoraj v vseh obdobjih. Poleg teh splošno razširjenih tipov se na Gradišču pojavlja tudi nekaj povsem specifičnih oblik, ki jih med gradivom z ostalih doslej raziskanih dolenskih naselbin ni. Zato si jih velja nekoliko podrobneje ogledati.

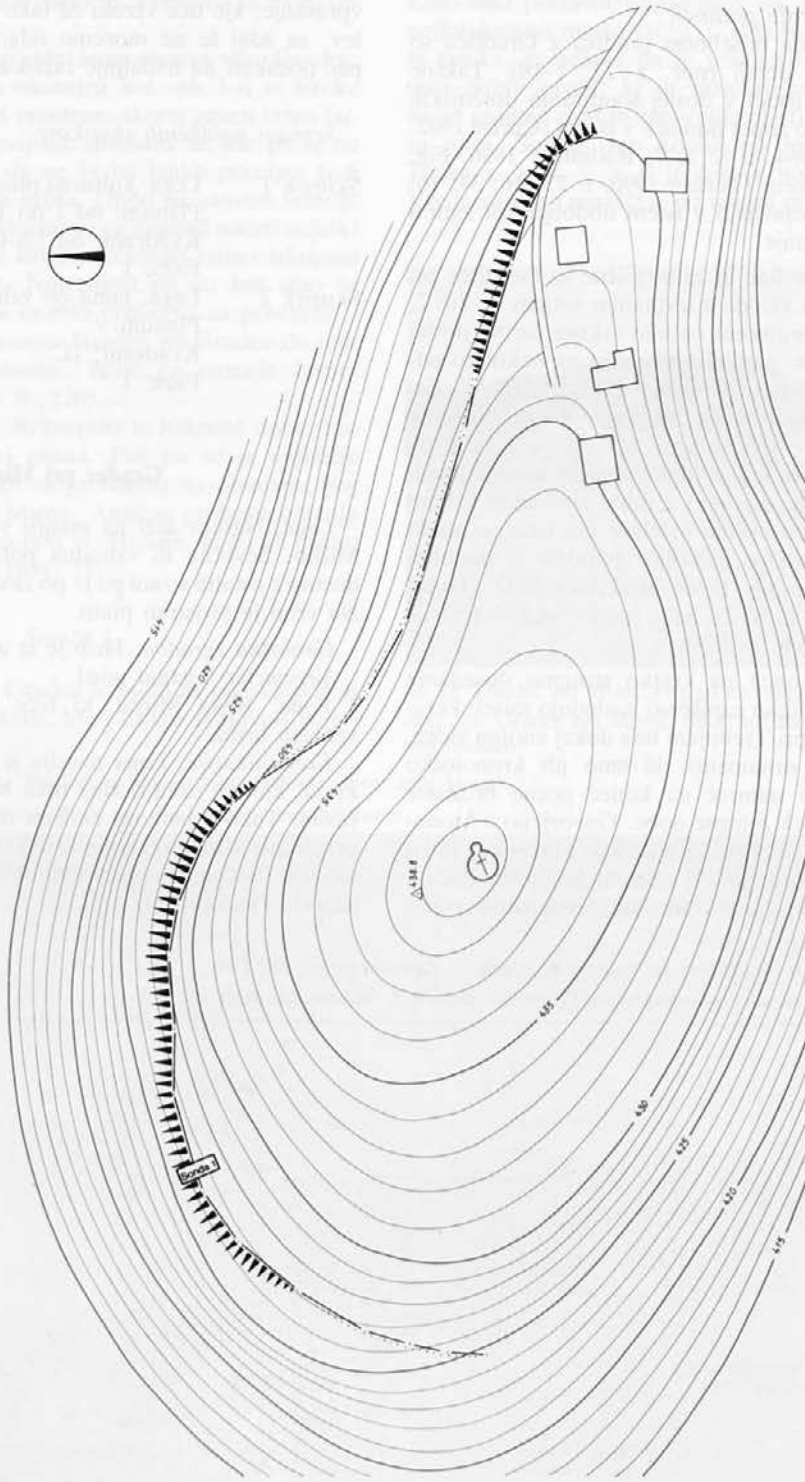
Na prvem mestu moramo omeniti fragmente pitosov oziroma loncev, ki imajo na notranji strani fasetirana ustja (npr. *t. 11: 3, 4, 10* in *t. 21: 10*). Ta okras pri nas sicer ni neznan, poudariti pa velja, da nastopa razmeroma redko in še to v glavnem v žarnogrobišnih

Sl. 20: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem. Pogled na naselje z jugovzhoda.

Abb. 20: Gradišče oberhalb Gradišchem bei Trebnjem. Blick auf die Siedlung von Südosten.

Sl. 21: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem. Tloris naselja. M. 1:1500.
Abb. 21: Gradišče oberhalb Gradišče pri Trebnjem. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

oziroma zgodnjehalštatskih kompleksih (cfr. Stare 1975, t. 30: 8, 33: 2, 57: 3 itd. Dular 1979, t. 3: 1, 7: 6; Teržan 1990, t. 60: 10). Številnejši je v severni Bosni (Marić 1964, t. 2: 9–19), ki morda predstavlja tudi eno od njegovih izvornih področij.

Druga oblikovna posebnost gradiva z Gradišča so poševni jezičasti držaji (npr. t. 17: 1–10). Takšne aplikacije bi zaman iskali v doslej sondiranih dolenskih naseljih, pač pa so zopet domače v Bosni (Čurčić 1902, t. 6: 2; Marić 1964, t. 8: 1, 7; Radimsky 1896, Fig. 72) in na Štajerskem (Teržan 1990, t. 23: 16; 34: 16; 75: 3). Tod se pojavljajo v istem obdobju kot zgoraj omenjeno fasetiranje.

Razmeroma številne in zato tipične za Gradišče pri Trebnjem so tudi skodele z izvihanim ustjem (t. 10: 2, 4, 9–12). Na Dolenskem so bile takšne forme doslej neznane, najboljše paralele pa imajo na nekoliko oddaljenem Moravskem (Rihovsky 1982, t. 10: A2, 24: 21–22, 32: A2), kjer sodijo na konec pozne bronaste dobe.

Kronološko poveden je tudi fragment manjše posodice (najverjetneje skodele) z rahlo izvihanim ustjem (t. 12: 2). Tako po načinu izdelave kot tudi po obliki ima tovrstno posodje najboljše paralele v podobni keramiki z nekaterih belokranjskih najdišč (Dular 1973, t. 2: 6, 5: 2, 6: 2), kjer sodijo take skodele v horizont Podzemelj.

Če torej na koncu na kratko strnemo dosedanje izsledke, potem lahko zapišemo naslednjo misel: keramika z Gradišča pri Trebnjem ima dokaj enoten videz. Tiste oblike in ornamenti, ki smo jih kronološko opredelili, sodijo namreč na konec pozne bronaste oziroma na začetek železne dobe. Govorjeno v kronoloških shemah, ki veljajo za osrednjo Slovenijo, bi bil to čas horizonta Ljubljana II oziroma horizonta Podzemelj. Čeprav kaže gradivo močne žarnogrobiščne po-

teze, pa ni za zdaj med njim ne starejših, prav tako pa tudi ne mlajših najdb. Gradišče pri Trebnjem je bilo torej poseljeno le krajši čas. Podobno situacijo smo odkrili tudi na Žempohu nad Ostrožnikom. Na vprašanje, kje tiče vzroki za tako kratkotrajno poselitev, za zdaj še ne moremo odgovoriti. Tu bo treba pač počakati na nadaljnje raziskave.

Seznam najdbenih skupkov:

Skupek 1	Lega: kulturna plast med $x = 0$ do $x = 8$ Planum: od 1 do 10 Kvadrant: od 1A-C do 8A-C Faza: 1
Skupek 2	Lega: jama ob vzhodnem profilu Planum: / Kvadrant: 1C Faza: 1

Dular

Gradec pri Mirni

Lega: Naselje leži na manjši vzpetini tik nad reko Mirno. Severna in vzhodna pobočja so zelo strma, dostop z ostalih strani pa je po zložnem terenu ugoden. Na vrhu je prostran plato.

Geološka zgradba: Hrib je iz apnenca (sl. 23, 24).

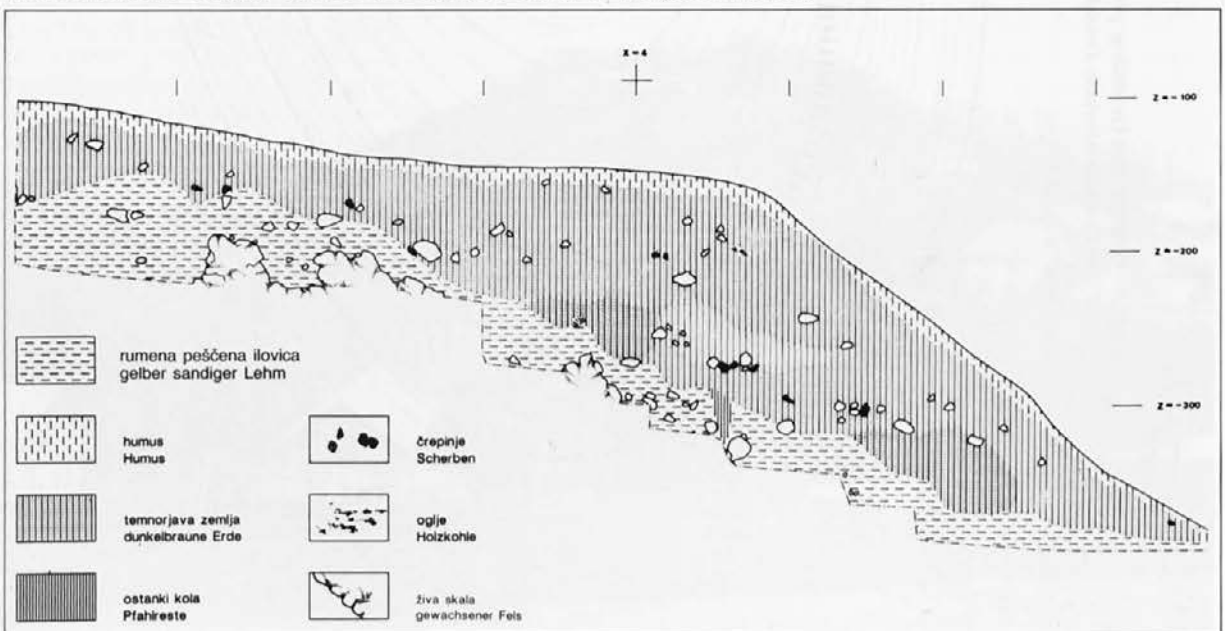
Vegetacija: Listnat gozd.

Voda: Reka Mirna, ki teče ob severozahodnem vznožju hriba.

Komunikacije: Lega naselja je ugodna, saj leži na kraju, kjer se ozka dolina reke Mirne razširi v široko ravan. Tako z lahkoto nadzira dostop v rodovitno in prostrano Mirensko dolino, iz katere vodijo poti proti vzhodu (Sevnici), severu (Moravčam pri Gabrovki) in zahodu (Trebnjemu).

Sl. 22: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Zahodni profil. M. 1:50.

Abb. 22: Gradišče oberhalb Gradišče pri Trebnjem, Schnitt 1. Westprofil. M. 1:50.

Opis: Hrib ima obliko podolgovatega hrbta, ki se postopoma dviga od vzhoda proti zahodu. Sodeč po terenu, se je naselje lahko širilo po celém hribu, za poselitev pa je bila zelo primerna tudi manjša terasa na njegovem severnem pobočju. Prostora za naselitev je bilo torej dovolj.

Utrdbeni ostanki so vidni le na samem vrhu Gradca, kjer je obod naselja ohranjen kot rob 5–6 m široke ježe, za katero se širi prostran, skoraj raven teren (sl. 25). Drugod fortifikacijskih sistemov ni, kar pa še ne izključuje možnosti, da ne bi bil lahko poseljen tudi ostali del prostranega hrbta. Obod na samem vrhu je precej poškodovan. Močno so ga namreč načeli vojaški jarki, ki so bili med drugo svetovno vojno izkopani vzdolž celega oboda. Notranjost pa je, kot smo že omenili, skoraj ravna in zelo primerna za poselitev.

Dosedanja raziskovanja: Naselje na Gradcu do leta 1988 ni bilo raziskovano. Prvič ga omenja Jernej Pečnik (Pečnik 1889, št. 126).

Najbližja grobišča: Nekropola iz bakrene dobe, kamor Gradec sodi, ni znana. Pač pa se je najbližje železnodobno grobišče razprostiralo na območju Roj na drugi strani reke Mirne. Antične grobove omenja Pečnik na njivah pri cerkvi sv. Helene, ki pa jih nismo ožje locirali (Pečnik 1904, 37).

Sonda 1

Legat: Kopasti vrh Gradca je nudil za raziskavo bolj malo ugodnega prostora. Med drugo svetovno vojno

je bil namreč prav na kraju, kjer poteka obzidje, izkapan globlji vojaški jarek, ki je dodobra uničil arheološke ostaline. Jarek poteka okoli celega hriba, le na jugovzhodni strani se od roba nekoliko odmakne. Zato smo postavili sondo prav na to, kolikor toliko nedotaknjeno mesto (sl. 25). Bila je 14 m dolga in 3 m široka, presekala pa je ježo, zid in teraso. Tako smo dobili profil, ki je razmeroma dobro pojasnil način gradnje zidu in zaporedje plasti, ki so se nabrale za njim. Sondo smo kopali po metodi planumov. Točka $x = 0$, $y = 0$ je bila v notranjosti naselja. Vrednosti x so naraščale od severa proti jugu, vredno-

Sl. 24: Gradec pri Mirni. Pogled na naselje s severa.

Abb. 24: Gradec bei Mirna. Blick auf die Siedlung von Norden.

Sl. 23: Gradec pri Mirni. Pogled na naselje z jugovzhoda (foto: Jože Hanc).

Abb. 23: Gradec bei Mirna. Blick auf die Siedlung von Südosten.

sti y pa od zahoda proti vzhodu. Vse višine so bile merjene od stalne točke, ki ima nadmorsko višino 199 m.

Terenski izvidi: Za ponazoritev dogajanj na tem delu naselja smo uporabili zahodni profil (*pril. 2A*).

Prav na dnu se preko cele sonde širijo naravne skale. To je močno krušljiv apnec, ki tvori prvotno površino hriba in ki je mestoma že preperel v rdečo sterilno ilovico.

Najnižja plast s kulturnimi ostalinami se vleče na skrajnem južnem koncu profila med $x = 10$ in $x = 14$. To je ilovica, ki leži na naravni skali, v njej pa so bili razmeroma številni keramični fragmenti. Plast je debela v povprečju okoli 15 cm in na jugu izgine v profilu, medtem ko se na severni strani pri $x = 10$ postopoma stanjša in izklini. Struktura plasti je enotna, najdbe v njej pa so ležale razpršene v treh kvadrantih (13 C, 14 B, 14 C), kar govori v prid dejstvu, da je plast nastajala postopoma.

Na to najnižjo kulturno plast je bilo postavljeno kamnito obzidje. Na njegove ostanke smo naleteli že kmalu pod humusom, pravi obris pa se je pokazal šele v planumu 5, ko je bila odstranjena večina ruševin (*pril. 3B* in *sl. 26*). Še preden smo pričeli z izkopavanjem, je bilo moč iz konfiguracije tal razbrati, da se na kraju, kjer smo zakoličili sondo, rob terase naglo zasučje proti severovzhodu (*sl. 25*). To ugotovitev je kasneje v celoti potrdil tudi izkop, ki je pokazal, da se pod površino skriva razmeroma dobro ohranjen zid, ki je imel prav na območju sonde svoj vogal. Zid namreč v vzhodni polovici sonde še poteka v smeri vzhod-zahod, nato pa se njegova smer ostro zalomi in pod kotom 115° nadaljuje proti severovzhodu. Zaradi takega poteka smo pri izkopavanju posvetili vso pozor-

nost izkopu vogala. Na žalost pa je bila zunanja fronta, razen dveh kamnov na $x = 12,7$, že odnesena, zato vogala nismo ugotovili. Razmeroma dobro pa je bil ohranjen kot na notranji strani zidu, saj so ostali kamni fronte na svojem prvotnem mestu (*pril. 3B*). Zid je torej približno 1 m pred zahodnim profilom ostro spremenil svoj potek. Ta ugotovitev je pomembna, saj govori za razmeroma zahtevno gradnjo poligonalno zasnovanih obrambnih zidov, ki jih pri nas za zdaj v tem obdobju še nismo poznali.

Ker je zid zahodni profil presekala skoraj pod pravim kotom, se je zelo jasno pokazala njegova struktura (*pril. 2A*). Razmeroma dobro je namreč vidna notranja fronta, ki se je ohranila v dveh temeljnih kamnih na $x = 11$. Nad tema kamnoma je plast zemlje in gruščica, višje pa leži še en večji kamniti blok. Sodeč po grušču, ki je vmes, zgornji kamen ni na prvotnem mestu, saj je plast gruščica in zemlje pod njim predebela (čez 20 cm), da bi ga lahko brez zadržkov označili kot del notranje fronte zidu. Očitno je torej, da je na to mesto zdrknil z neke višje lege.

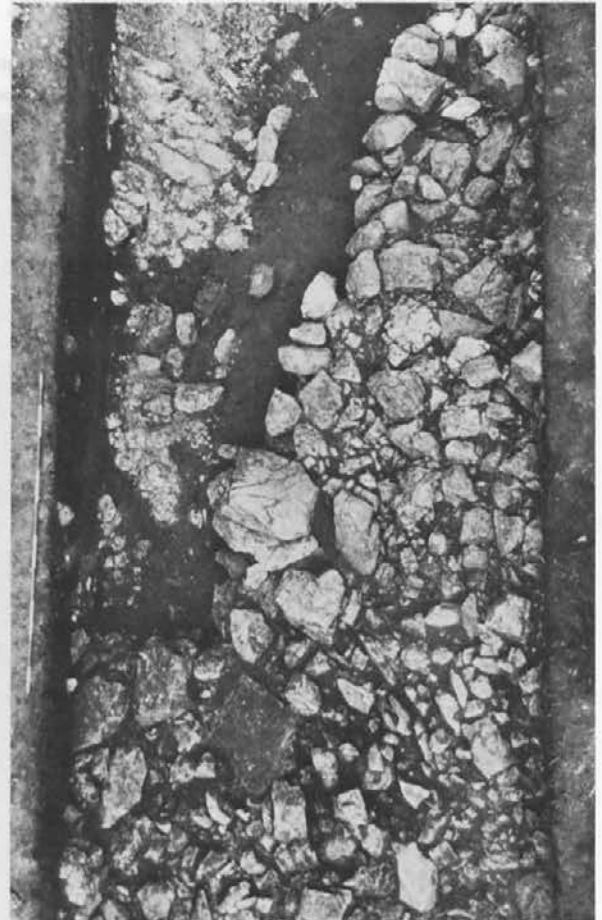
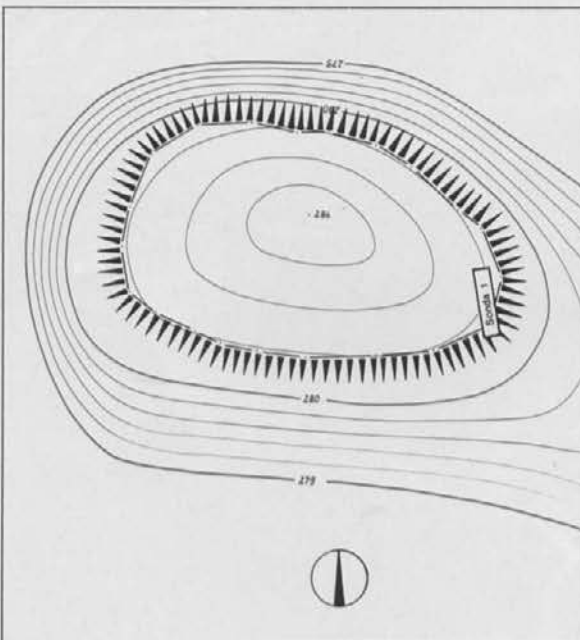
Tudi zunanja fronta se je ohranila le v temelju. To je velik kamniti blok na $x = 12,65$, ki leži neposredno na najstarejši kulturni plasti. Kamen nad njim je prav tako del fronte, ki pa ga je pritisk zemlje oziroma gruščnatega polnila že potisnila navzven. Notranjost

Sl. 26: Gradec pri Mirni, sonda 1. Planum 5, zid.

Abb. 26: Gradec bei Mirna, Schnitt 1. Planum 5, Mauer.

Sl. 25: Gradec pri Mirni. Tloris naselja. M. 1:1500.

Abb. 25: Gradec bei Mirna. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

zidu je zapolnjena z gruščem, manjšimi lomljenci in temnorjavo zemljo ter kaže tako dokaj enotno strukturo (sl. 27). V polnilu zidu ni bilo najdb.

Ko je zid stal, se je za njim postopoma nabrala do 80 cm debela plast rjave ilovice. Ta plast leži v večjem delu sonde nad naravnimi skalami, deloma pa prekriva tudi rdečerjavo jalovo ilovico (npr. v zahodnem profilu med $x = 1,2$ do $x = 3,0$). Tik za zidom v notranjosti naselja je naložena na najstarejšo kulturno plast, na kateri stoji tudi samo obzidje.

Plast za zidom v notranjosti naselja ima enotno strukturo. To je, kot že rečeno, rjava ilovica brez večjih barvnih sprememb, kar govori v prid dejstvu, da se je nalagala postopoma. Najdbe v njej so zelo skromne in razpršene.

V planumu 5, ki je prerezal prav to plast, vidimo, da se med $x = 4$ in $x = 8$ vzporedno z notranjo fronto zidu vleče pas kamnov, ki so mestoma celo dvojni (pril. 3B). Glede na lego in potek dajejo videz zidu. Ti kamni so se namreč v isti liniji posamič pojavili že v planumu višje (pril. 3A), okoli njih pa je ležalo precej lepa. Pri $x = 5,6$ y = 2,2 je bila tik ob vrsti kamnov manjša ovalna lisa z ogljem in drobci hišnega lepa, ki je morda ostanek stojke. Dokumentirali smo jo lahko v dveh planumih (pril. 3A in 3B). Iz vsega, kar je bilo rečeno, lahko torej povzamemo, da je vrsta kamnov lahko temelj stavbe, ki pa ji nismo uspeli ugotoviti ne velikosti in ne oblike.

V to pravkar opisano plast rjave ilovice, ki je nastala za zidom, je bila vkopana večja jama s pečjo. Dokumentirali smo jo v planumu 4 (pril. 3A), kjer se je njen obris ohranil kot sled ovalne lise v severovzhodnem vogalu sonde. Jama je zelo dobro vidna tudi v severnem (pril. 2B) in vzhodnem (pril. 2C) profilu, kjer opazimo, da je imela banjasto dno. Z izkopom je nismo odprli v celoti, ampak le del, saj se je nadaljevala pod severni in vzhodni profil. Jama je bila zapolnjena s temnorjavo mastno zemljo, ki se je dobro ločila od okoliške rjave ilovice, v katero je bila vkopana. V zemlji smo našli precej drobcev hišnega lepa.

V jugozahodnem delu jame je bila peč. Na njene ostanke smo zadeli že v planumu 4, v katerem se je pokazal kup močno prežganega lepa, ki je bil mestoma debel čez 10 cm (sl. 28). Ležal je v polkrogu, ob njem

Sl. 27: Gradec pri Mirni, sonda 1. Profil preko zidu.

Abb. 27: Gradec bei Mirna, Schnitt 1. Profil durch die Mauer.

(deloma pa tudi na njem) pa je bilo nekaj kamnov (sl. 29). Peč je bila zapolnjena z rjavočrno zemljo, kamni, prežganim ometom in drobci oglja. Oglje je ležalo tudi na dnu in ob robovih peči. Plast žganine je bila na nekaj mestih debela čez 2 cm, kar je dobro pokazal tudi prečni profil (sl. 28). Na dnu peči smo našli ostanke razbitega, lepo okrašenega lonca (sl. 30 in t. 25: 14).

Na območju jame, ki jo lahko brez zadržkov interpretiramo kot bivalni objekt s pečjo, smo odkrili tudi obrise vertikalno zabitih stojk. Dve sta se ohranili v planumu 4 (pri $x = 1,1$; y = 3,0 in $x = 1,9$; y = 2,7), obris tretje pa je viden v severnem profilu (pri y = 2,8). Njihove arhitektonske povezave z jama, h kateri nedvomno sodijo, nismo uspeli razvozlati.

Ko jame s pečjo niso več uporabljali, je bila čeznjo nasuta do 12 cm debela plast svetlorjave ilovice. To nasutje, v katerem ni bilo nobenih najdb, je dobro vidno v severnem profilu (pril. 2B), kjer se vleče čez celotno površino jame, torej od y = 1,4 do y = 3,5. Deloma smo ga uspeli registrirati tudi v vzhodnem profilu (pril. 2C), vendar pa ga je tu že po slabih sedemdesetih cm (pri $x = 0,65$) prekinila manjša jama. Ilovnato nasutje je pomembno zlasti zato, ker nam je uspelo z njegovo pomočjo v notranjosti naselja jama s pečjo jasno ločiti od najvišje bivalne površine.

Nad svetlorjavo ilovico, ki je, kot smo to že omenili, brez najdb, je namreč naložena še ena kulturna plast. Raztezala se je v dveh delih po celi površini sonde, kar je dobro dokumentirano zlasti v zahodnem profilu (pril. 2A). Gre za kompaktno plast temnorjave zemlje, v kateri je bilo veliko kosov hišnega lepa, keramike in kosti. Če gre v tem primeru za dva bivalna objekta (hiši), ni mogoče zanesljivo reči. Najdbe v plasti so ležale razpršene, večjih koncentracij nismo opazili. Prav tako nismo v tej plasti nikjer naleteli na ostanke arhitekture. Izjema je le tanek kol, katerega sled se pri y = 3,3 vidi v severnem profilu (pril. 2B). Kol je bil rahlo poševno zabiti in sega iz kulturne plasti v nižje ležeče svetlorjavo ilovnato nasutje.

Pomembna je ugotovitev, da sega ta najvišje ležeča bivalna površina pri $x = 11$ čez notranjo fronto zidu (pril. 2A). S tem je namreč jasno, da v času njenega nastanka obzidje ni bilo več v uporabi.

Najvišje ležeči plasti (recentni humus in rjava zemlja pod njim) sta nastali z naravnim preperevanjem gozda. Najdbe v njih so sicer številne, po količini pa še zdaleč ne dosejajo pod njima ležeče najmlajše bivalne površine.

Če na koncu na kratko povzamemo dosedanje ugotovitve, lahko na tem predelu Gradca izdvojimo naslednje poselitvene faze:

Faza 1a: najnižja kulturna plast pod zidom tik nad naravno skalo.

Faza 1b: zid in pripadajoča kulturna plast v notranjosti naselja.

Faza 2: jama s pečjo.

Faza 3: najvišja bivalna površina.

Časovna opredelitev: Posamezne faze, ki smo jih izdvojili s pomočjo stratigrafije, moramo vpeti še v

širši kronološki sistem. To opravilo pa niti ni tako enostavno, saj nimamo za slovenski prostor za obdobje neolitika in eneolitika, kamor Gradec pri Mirni sodi, izdelane nobene moderne kronološke sheme. Vsi dosednji poskusi so namreč narejeni brez sodobnih tipoloških analiz, podprti pa niso niti s stratigrafijo, zato je njihova uporabnost skrajno omejena. Izjema je Parzingerjeva razdelitev Ljubljanskega barja (Parzinger 1984), ki sloni res zgolj na tipološki metodi, vendar pa je avtor preveril pravilnost svojih analiz s številnimi prepričljivimi in dobro datiranimi analogijami iz podonavskega in vzhodnoalpskega prostora. Dokler torej nimamo za širši predalpski prostor izdelane lastne kronološke sheme (stratigrafija Gradca je vsekakor korak k temu cilju), se bomo pač naslonili na razdelitev Ljubljanskega barja, čeprav se moramo zavedati, da razvoj na Dolenjskem in v Ljubljanski kotlini verjetno ni potekal povsem identično. Vendar pa so to že vprašanja, ki presegajo okvir tega odstavka, zato jih pač puščamo ob strani.

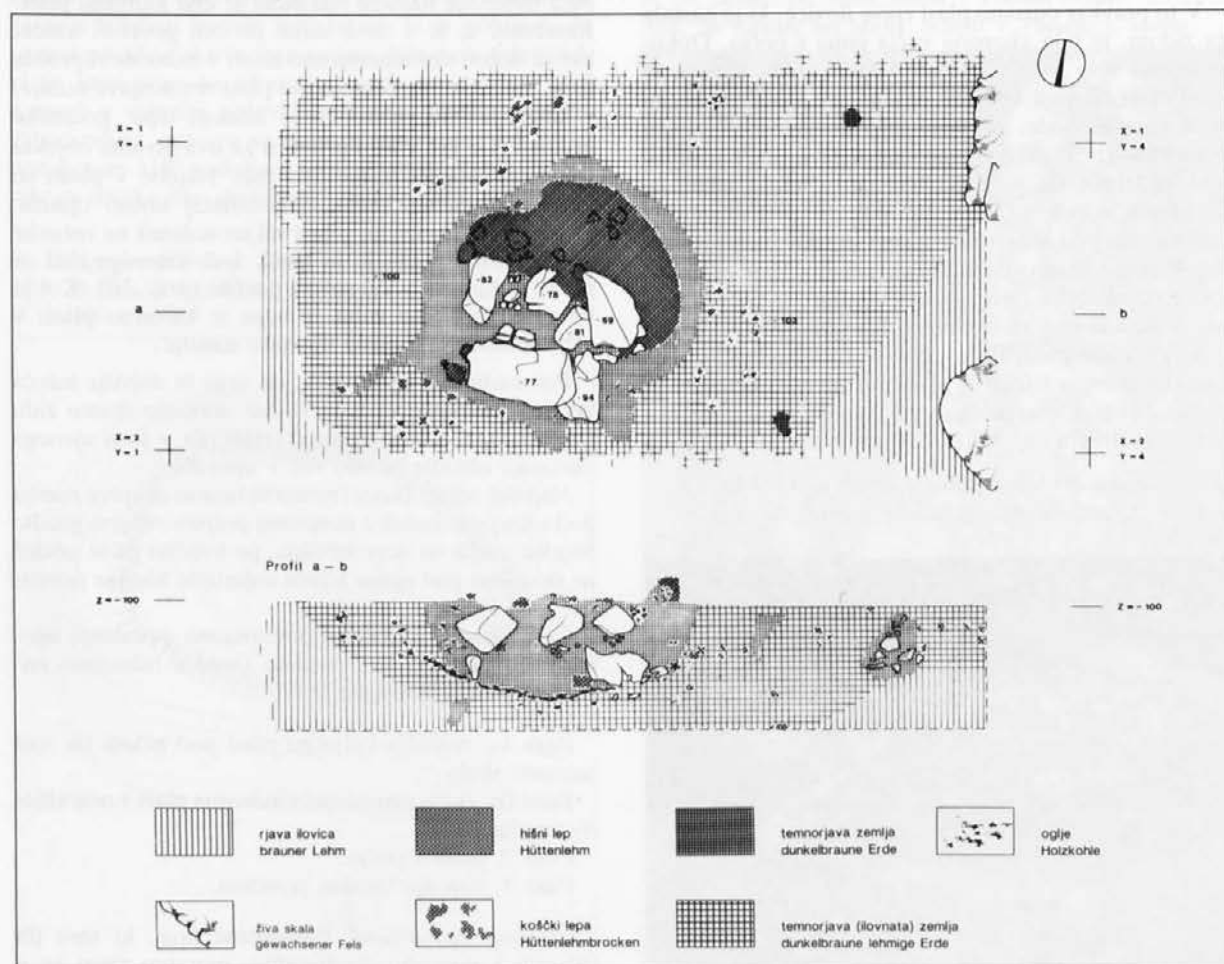
Najnižja kulturna plast pod zidom tik nad naravno skalo, ki smo jo označili kot fazo 1a, je vsebovala razmeroma enotne najdbe. To so sklede in sklede z ного, narejene iz prečiščene glin, z rdeče barvano

površino (t. 22: 1, 2, 10). Vmes se pojavljajo tudi ustja in obodi loncev, ki so pogosto okrašeni z vtisi prsta in snopi topih vrezov (t. 22: 5, 12 in t. 23: 6). V tej plasti je bilo tudi nekaj fragmentov glinastih zajemalk (t. 23: 12, 13). Za vse te oblike najdemo najboljše paralele na najdišču Resnikov prekop (Korošec 1964, t. 4: 2; 7: 1; 8: 1; 14: 5; Harej 1975, t. 2: 1, 3, 4). Po Parzingerjevi kronologiji se takšne najdbe, kot smo jih našli v najnižji plasti na Gradcu pri Mirni, pojavljajo v obeh najstarejših časovnih horizontih Ljubljanskega barja, torej v Resnikovem prekopu-a in Resnikovem prekopu-b (Parzinger 1984, 32 ss). Vendar pa bo treba glede na številne nove okrasne motive, ki so tuji lengyelski kulturi (snopi vrezov pod ustjem, vtisi) misliti predvsem na mlajši horizont (Resnikov prekop-b). Kronološka vzporednost najstarejše plasti na Gradcu pri Mirni s I. in zlasti II. horizontom Ljubljanskega barja se zdi zato več kot verjetna.

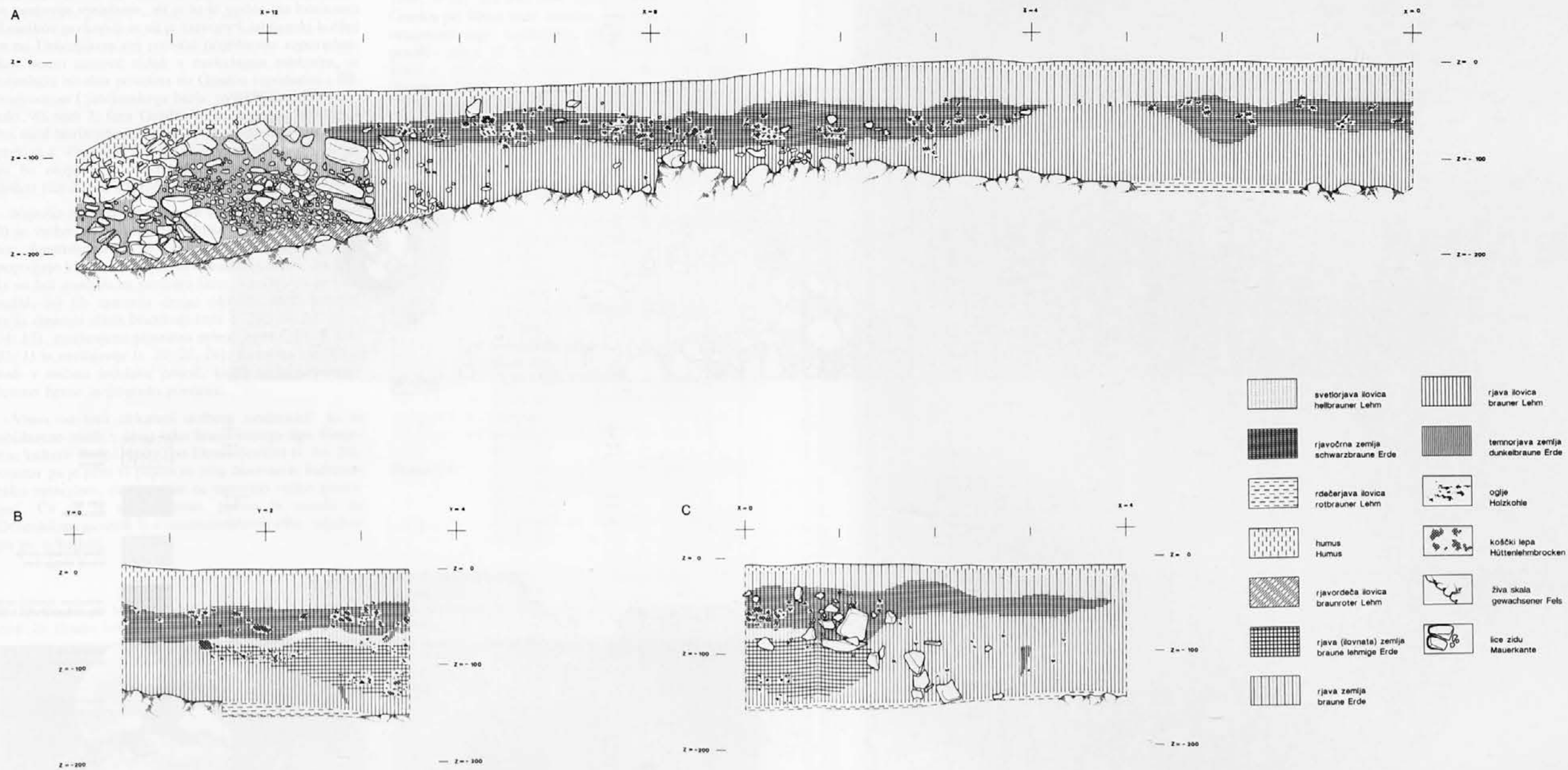
Kot smo že omenili, je bil na to najstarejšo poseljeno plast na Gradcu postavljen zid, za katerim se je naložil skoraj 80 cm debel sloj rjave ilovice. Najdbe v tem sloju so bile zelo redke, vendar pa se bistveno ne razlikujejo od gradiva iz najnižje kulturne plasti. Tudi tu smo namreč naleteli na rdeče barvane sklede (t. 24:

Sl. 28: Gradec pri Mirni, sonda 1. Tloris in profil peči. M. 1:50.

Abb. 28: Gradec bei Mirna, Schnitt 1. Grundriß und Profil des Ofens. M. 1:50.

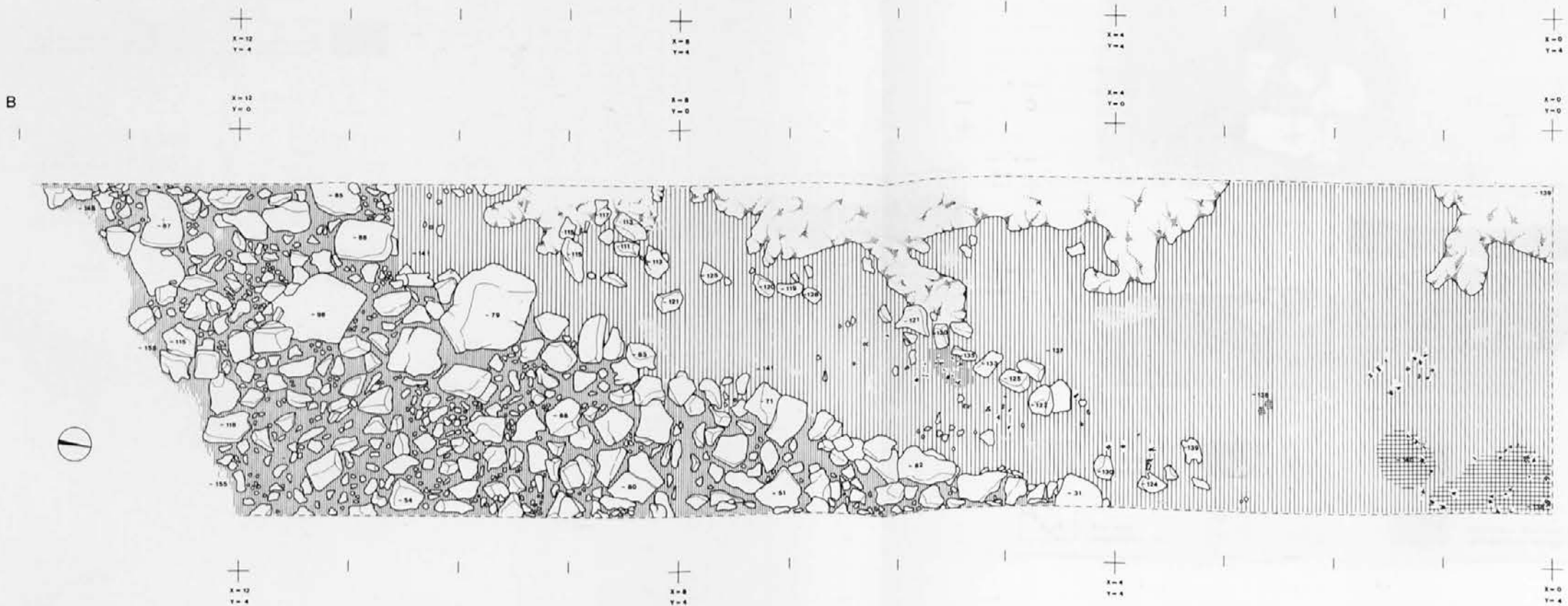
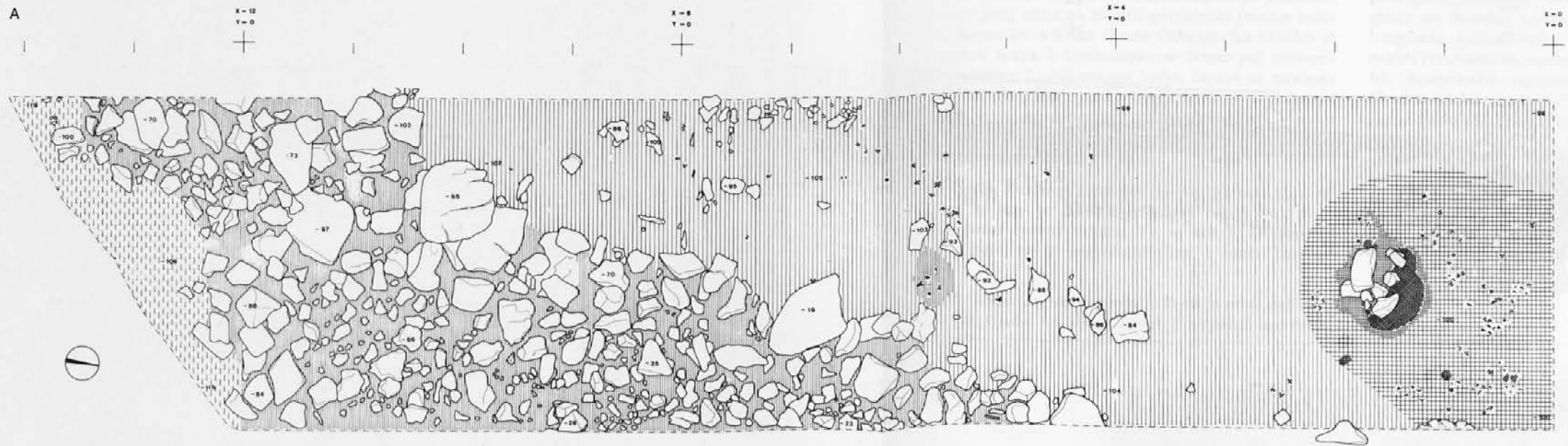

Pril. 2: Gradec pri Mirni, sonda 1. A: zahodni profil. B: severni profil. C: vzhodni profil. M. 1:50.
 Beil. 2: Gradec bei Mirna, Schnitt 1. A: Westprofil. B: Nordprofil. C: Ostprofil. M. 1:50.

Pril. 3: Gradec pri Mirni, sonda 1. A: planum 4. B: planum 5. M. 1:50.

Beil. 3: Gradec bei Mirna, Schnitt 1. A: Planum 4. B: Planum 5. M. 1:50.

- humus
Humus
- hišni lep
Hüttenlehm
- rjava (lovnata) zemlja
braune lehmige Erde
- temnorjava (lovnata) zemlja
dunkelbraune lehmige Erde
- rjava šivica
brauner Lehm
- temnorjava zemlja
dunkelbraune Erde
- ogje
Holzkohle
- koščki lepa
Hüttenlehmbrocken
- živa skala
gewachsener Fels

10, 11) in ostenja posod, ki so okrašene z vrezi oziroma vtisi (*t.* 24: 15), torej na značilen keramični repertoar, ki sodi v horizont Resnikov prekop-b.

Drugačna je keramika iz jame s pečjo (Gradec – faza 2). Tu mislimo predvsem na dva lonca, ki sta okrašena z značilno lasinjsko ornamentiko (*t.* 25: 13, 14) in za katera na Ljubljanskem barju ni ustreznih paralel. Fragment skoraj enakega lonca je bil odkrit v Ajdovski jami (Korošec 1975, *t.* 13: 2), žal v stratigrafsko nejasni situaciji. Časovni odnos 2. faze Gradca z Ljubljanskim barjem zato ni povsem jasen. Predvsem se postavlja vprašanje, ali je to še vedno čas horizonta Resnikov prekop-b in ali je razvoj v Ljubljanski kotlini in na Dolenjskem res potekal popolnoma vzporedno. Kot bomo namreč videli v naslednjem odstavku, je najmlajša bivalna površina na Gradcu vzporedna s III. horizontom Ljubljanskega barja, to pa bi seveda pomenilo, da sodi 2. faza Gradca (jama s pečjo) nekako v čas med horizontoma Resnikov prekop-b in Maharski prekop-a. Problem je vsekakor zanimiv, pojasniti pa ga bo mogoče le z novimi podatki iz stratigrafsko dobro raziskanih najdišč.

Najvišja bivalna površina na Gradcu pri Mirni (faza 3) je vsebovala zelo pestre oblike posod in ornamentov. Zanimivo je, da se v tej plasti tu in tam še vedno pojavljajo klasični lasinjski ornament (*t.* 34: 8, 10, 11), ki so bili značilni za prejšnjo fazo. Vendar pa so zelo redki, saj jih zamenja drugo okrasje, med katerim velja omeniti zlasti brazdasti vrez (*t.* 29: 14; 32: 13 in 34: 17), razčlenjena plastična rebra (npr. *t.* 27: 5, 6 in 32: 1) in metličenje (*t.* 29: 25, 26). Bistvena razlika je tudi v načinu izdelave posod, ki so sedaj večinoma temno žgane in pogosto porozne.

Vmes so tudi nekateri dolbeni ornament, ki bi oblikovno sodili v krog tako imenovanega tipa Hrnjevac kulture Retz-Gajary (po Dimitrijeviću) (*t.* 34: 20), vendar pa je prav ta pojem za zdaj časovno in kulturno tako zamegljen, da si z njim ne moremo veliko pomagati. Če ga že uporabljamo, potem bi morda na Dolenjskem govorili le o ornamentalnem stilu, nikakor pa ne o kulturi.

Vzporejanje z Ljubljanskim barjem nam omogočajo zlasti tipične oblike loncev in skled z izvihanim in rahlo odebeljenim ustjem (npr. *t.* 28: 12-14, 16), ki so značilne za horizont Maharski prekop-a (Bregant 1975, *t.* 14: 1, 8; 29: 8; Bregant 1974, *t.* 2: 5; 3: 2). Isto velja za razčlenjene držaje (npr. *t.* 30: 17-19), ki so na Maharskem prekopu prav tako zelo pogosti (Bregant 1975, *t.* 19: 7; 27: 1, 4, 8 itd.). H. Parzinger je v svoji študiji jasno pokazal, da moramo horizont Ljubljansko barje III (Maharski prekop-a) časovno vzporejati s stopnjo Boleraz v Podonavju (Parzinger 1984, 37 ss). Da sodi tudi najvišja bivalna površina na Gradcu pri Mirni prav v ta čas, dokazujejo še nekateri ornament (*npr.* razčlenjena plastična rebra pod ustji posod – glej *t.* 27: 5, 6 in 32: 1 – in vrezi v obliki ribje kosti *t.* 34: 16), ki sodijo prav tako med tipičen inventar skupine Boleraz.

Čas, ko je bil Gradec pri Mirni obljuden, lahko torej vzporejamo s prvimi tremi horizonti Ljubljanskega barja. Gledano širše, je ta razvoj vpet med pozno lengyelsko in zgodnjo badensko kulturo.

Seznam najdbenih skupkov:

- Skupek 1: Lega: iz rjavordeče ilovice pod zidom tik nad naravno skalo
Planum: /
Kvadrant: 13C
Faza: 1a
- Skupek 2: Lega: pod ruševinami pred zidom
Planum: /
Kvadrant: 14B
Faza: 1a
- Skupek 3: Lega: rjava ilovica za obzidjem v notranjosti naselja (spodnja plast)
Planum: 5 in 6
Kvadrant: 8B, 10C
Faza: 1b
- Skupek 4: Lega: rjava ilovica za obzidjem v notranjosti naselja (zgornja plast)
Planum: 4
Kvadrant: 2A, 3A, 3B, 3C, 6B, 7B
Faza: 1b

Sl. 29: Gradec pri Mirni, sonda 1. Peč.

Abb. 29: Gradec bei Mirna, Schnitt 1. Ofen.

Sl. 30: Gradec pri Mirni, sonda 1. Fragmenti lonca na dnu peči.

Abb 30: Gradec bei Mirna, Schnitt 1. Topffragmente im Ofen.

- Skupek 5: Lega: jama s pečjo med $x = 9,7$ in $x = 12$
Planum: 4, 5
Kvadrant: 1B, 3A, 1A, 2B
Faza: 2
- Skupek 6: Lega: peč
Planum: 4, 5
Kvadrant: 2B
Faza: 2
- Skupek 7: Lega: humus med ruševinami zidu
Planum: 4, 5
Kvadrant: 12B, 12C, 14A, 14B, 15C
Faza: ?
- Skupek 8: Lega: najvišja bivalna površina med
 $x = 0$ in $x = 9$
Planum: 2, 3, 4
Kvadrant: 4A-C do 12A-C
Faza: 3
- Skupek 9: Lega: najvišja bivalna površina med
 $x = 9$ in $x = 12$
Planum: 2, 3
Kvadrant: 1A-C do 3A-C
Faza: 3
- Skupek 10: Lega: humus
Planum: 1/1 in 1/2
Kvadrant: 1A-C do 13A-C
Faza: /

Dular

Kincelj nad Trbincem

Lega: Kincelj je manjši hrib, ki se dviga severozahodno od vasi Trbinc. Vrh v bližnji okolici ni najvišji, saj ga presegata Trbinc na severovzhodu in Brezovački hrib na jugu. Njegova pobočja so dokaj strma, kar velja še posebej za zahodno stran, ki je obrnjena proti dolini potoka Vejar. Kincelj je razmeroma strm tudi

Sl. 31: Kincelj nad Trbincem. Pogled na naselje z juga.

Abb. 31: Kincelj oberhalb Trbine. Südseite der Siedlung.

na vzhodu, medtem ko se teren proti jugu bolj zložno spusti do manjše ravnice, sredi katere stoji vas Trbinc.

Geološka zgradba: Hrib je iz apnenca.

Vegetacija: Vrh Kinclja je porasel z mešanim gozdom. Na severni strani je pobočje travnato, na zahodu pa se do roba naselja raztezajo vinogradi.

Voda: Potok Vejar ob severovzhodnem vzhodju vrha.

Komunikacije: Lega Kinclja je strateško ugodna, vendar pa je od doline Gomilščice, ki je glavna komunikacijska vez med Temeniško in Mirenko dolino, nekoliko odmaknjen, tako da je optično ne nadzira. Kljub temu pa je naselbina na Kinclju nad Trbincem osrednja postojanka, ki z zahodne strani obvladuje vstop v Mirenko dolino.

Opis: Naselbina ima ovalno obliko. Obod gradišča je sklenjen in teče dobrih 50 m pod vrhom Kinclja (sl. 32). Njegov potek je dobro viden zlasti na severni strani, kjer je ohranjen kot terasa z zelo lepim robom. Terasa je ohranjena tudi na vzhodu, vendar pa na tem predelu ni tako izrazita. Na južni strani je obod uničen. Na tem predelu je bila prav na njegovem robu zgrajena manjša zidanica, ob njej pa se seveda raztezajo vinogradi, ki so poškodovali naselbinske ostaline.

Dohod do naselja ni jasen. Zdaj vodita vanj dve poti, vendar pa zgolj s topografskim opazovanjem ni mogoče ugotoviti, če je bil na teh mestih tudi nekdanji vhod. Verjetnejši je dostop na vzhodni strani naselja. V notranjosti se pobočje izza terase postopoma dvigne proti vrhu Kinclja. Izrazitejših teras oziroma manjših platojev v naselju ni.

Dosedanja raziskovanja: Najdbe s Kinclja so bile znane že v preteklem stoletju. Tu je bil leta 1848 izkopen rimski napisni kamen (CIL 3. 3913 + add. p.

1737), ki ga hrani Narodni muzej v Ljubljani (Freyer 1851, 1; Müllner 1879, 98 in 274), na hribu pa je bil najden tudi novc Anastazija I. (Hrovat 1885, 74) in štiri železne kopače (Deschmann 1888, 122). Avgusta 1980 je na vrhu Kinclja sondiral Davorin Vuga, vendar je bila 5 m dolga in 1 m široka sonda zaradi neprimerno izbranega prostora negativna (Vuga 1982, 155 s).

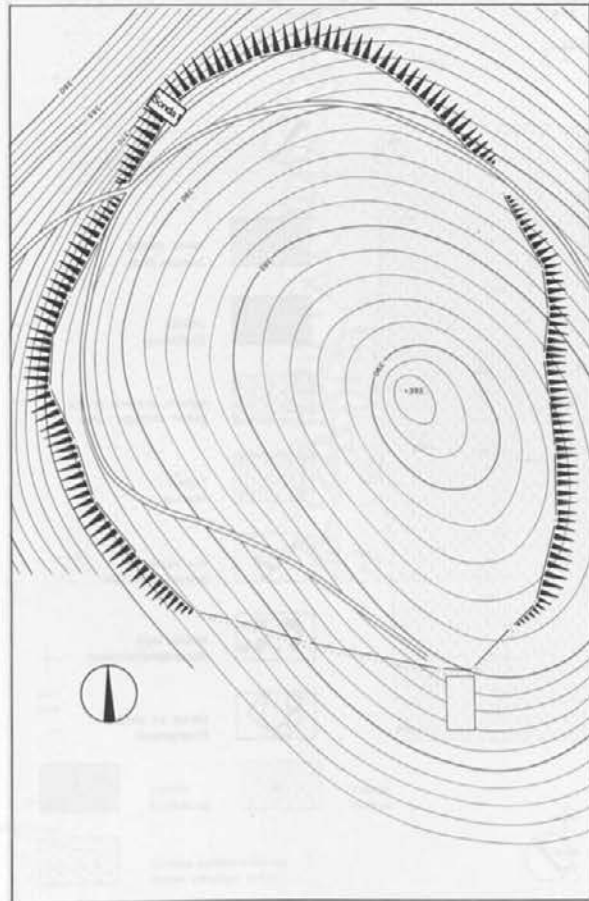
Najbližja grobišča: Nekropola se je širila po njivah, ki se raztezajo ob južnem vznožju Kinclja. Področje nosi ledinsko ime Devce. Tod omenja skeletne grobove že Pečnik (Pečnik 1889, št. 22), na pomemben poznohalštatski grob s čelado pa so naleteli tudi 1973. leta pri kopanju zemlje ob poti na skrajnem severozahodnem območju njivske terase (Gabrovec 1990, 105 ss).

Sonda 1

Leg: Sondo smo zakoličili v severozahodnem delu naselja (sl. 32). Vrh Kinclja je namreč skalnat, saj kamnito osnovo prekriva le tanek sloj humusa, zato se nam je zdelo mesto ob robu še najbolj obetajoče. To je pokazala tudi manjša vrtina, ki smo jo napravili leta 1986; takrat smo ugotovili, da se na terasi raščena tla pričenjajo slab meter pod današnjo površino.

Sl. 32: Kinclj nad Trbincem. Tloris naselja. M. 1:1500.

Abb. 32: Kinclj oberhalb Trbinc. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

Sonda je bila postavljena tako, da je presekala rob naselja. Segala je 3 m po pobočju in 4 m v notranjost po tamkajšnji nekoliko nagnjeni terasi. Bila je 7 m dolga in 4 m široka. Merski sistem je bil postavljen tako, da so vrednosti x naraščale proti severu in vrednosti y proti zahodu. Vse višine so bile merjene od stalne točke, ki pa ji nismo izmerili absolutne nadmorske višine.

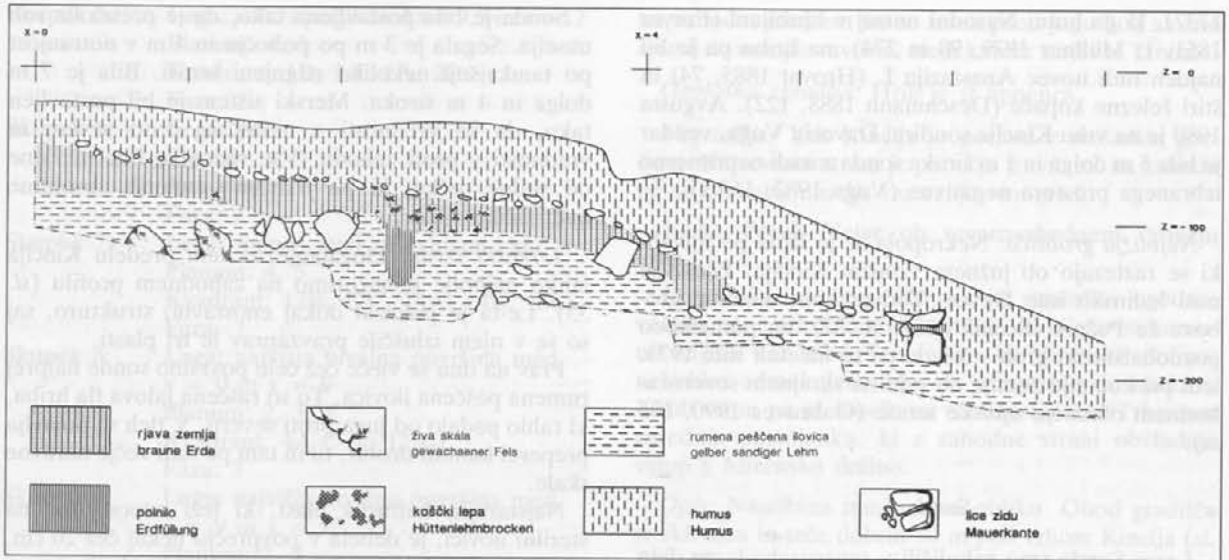
Terenski izvidi: Dogajanje na tem predelu Kinclja lahko najbolje ponazorimo na zahodnem profilu (sl. 33). Le-ta je pokazal dokaj enostavno strukturo, saj so se v njem izluščile pravzaprav le tri plasti.

Prav na dnu se vleče čez celo površino sonde najprej rumena peščena ilovica. To so raščena jalova tla hriba, ki rahlo padajo od juga proti severu. V tleh se pojavlja preperel kamnit drobir, tu in tam pa tudi večje naravne skale.

Najstarejša kulturna plast, ki leži neposredno na sterilni ilovici, je debela v povprečju nekaj čez 20 cm. Sledili smo ji lahko od južnega roba sonde (pri $x = 0$) pa vse do linije $x = 5,6$, kjer se nenadoma zaključí. To je temnorjava zemlja dokaj enotne strukture, v kateri je bilo precej fragmentov keramike in hišnega lepa. Najdbe so zgoščene zlasti med linijama $x = 2$ in $x = 3$, kjer smo s sondo očitno presekali ostanke stavbe. Celotna situacija je dobro dokumentirana tudi v planumu 3 (sl. 34). V njem so se namreč ob zahodnem profilu pokazali obrisi večje pravokotne lise temnorjave zemlje, ki je na južni strani jasno omejena, medtem ko se na severu staplja s črnorjavim humusom. Sredi lise je nekaj kamnitega drobirja in veliko koščkov hišnega lepa. Druga, nekoliko manj izrazita lisa se širi tudi ob vzhodnem profilu. Med njima je pri $x = 3,4$ in $y = 2,3$ ohranjena zelo lepa luknja za stojko. Luknja ima kamnite zagozde, sredino pa zapolnjuje črna zemlja. Dva obrisa stojk smo odkrili tudi južno od lise, medtem ko se je sled tretje zelo lepo ohranila v zahodnem profilu (na liniji $x = 2,4$). S sondo smo torej zanesljivo prerezali ostanke hiše. Žal ji zaradi slabe ohranjenosti in zato, ker se lisi nadaljujeta v oba profila, nismo mogli ugotoviti velikosti in oblike. V temnorjavi zemlji je bilo poleg hišnega lepa tudi precej fragmentov keramike, v vzorcih pa je bila ugotovljena tudi dokaj pestra prisotnost zoglenelih žitaric in drugih semen.

Temnorjavo kulturno plast, h kateri sodijo tudi pravkar opisani ostanke hiše, prekriva na vrhu tanek sloj drobnega gruščja (sl. 33). Grušč se vleče čez cel profil vse do linije $x = 5,8$, kjer smo naleteli na zid. Grajen je bil iz dvojne vrste kamnov, od katerih so merili največji do 40 cm v premeru, večina pa je bila manjših (sl. 35). Zid, ki je bil grajen v suhi tehniki, ni ohranjen v celoti, saj mu deloma manjkajo zunanji kamni (sl. 36). Postavljen je bil na poravnano ležišče, ki je bilo vsekano v raščena tla hriba (sl. 33). Prostor med kamni je bil zapolnjen s temnorjavim humusom, v katerem smo pri $x = 5,7$ in $y = 2,3$ našli bronast novc Arkadija (383–388) in majhen bronast okov (t. 38: 6).

Nad plastjo gruščja je naložena do 50 cm debela plast temnorjavega humusa (sl. 33). V njem je bilo veliko preperelih korenin in tu pa tam drobni kamenčki.

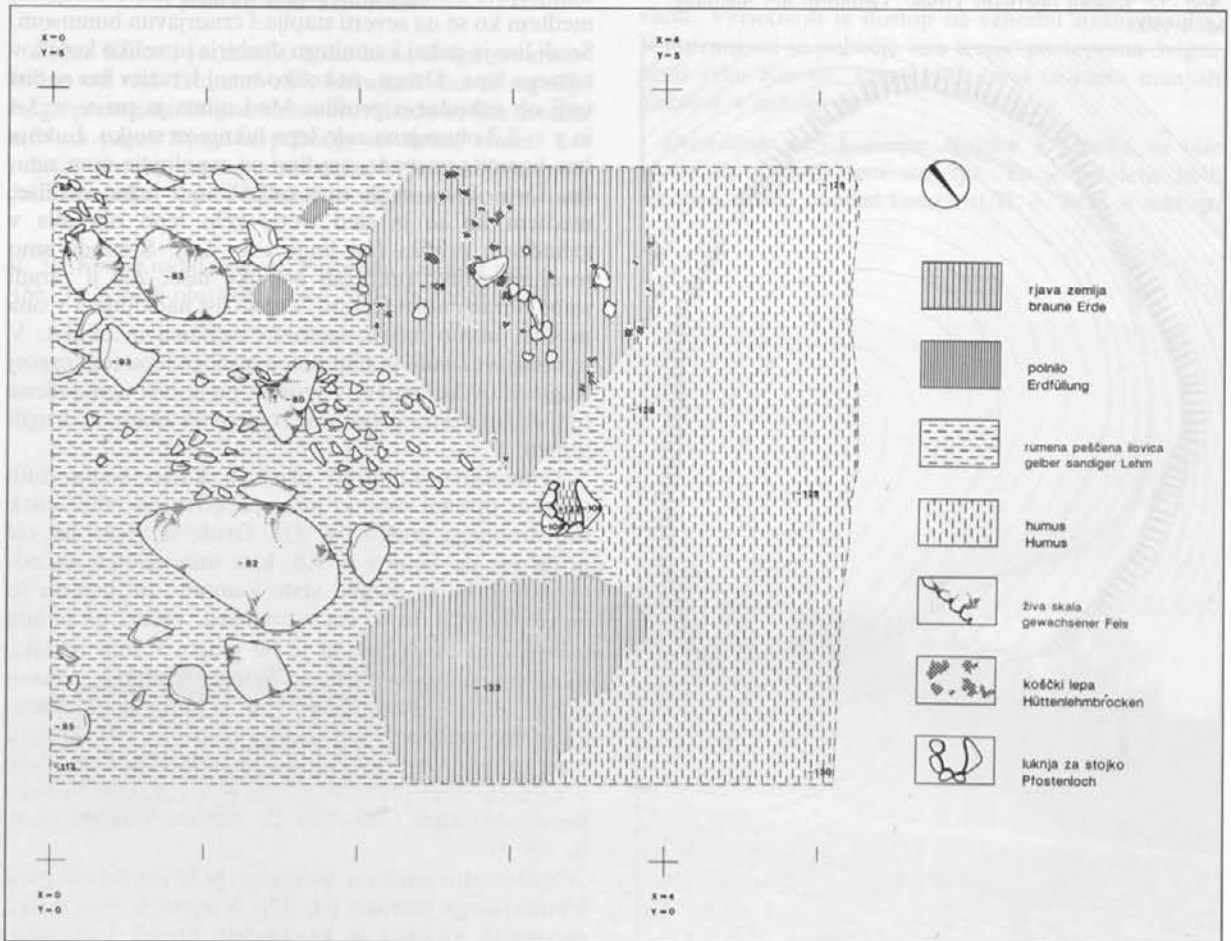

Sl. 33: Kincelj nad Trbincem, sonda 1. Zahodni profil. M. 1:50.

Abb. 33: Kincelj oberhalb Trbinc, Schnitt 1. Westprofil. M. 1:50.

Sl. 34: Kincelj nad Trbincem, sonda 1. Planum 3. M. 1:50.

Abb. 34: Kincelj oberhalb Trbinc, Schnitt 1. Planum 3. M. 1:50.

Zelo številne so bile v tej plasti tudi najdbe. Gre seveda za fragmente keramike, ki so ležali enakomerno razpršeni po celi plasti. Poselitev je bila očitno višje na pobočju, najdbe pa so prišle na to mesto z denudacijo.

Časovna opredelitev: S pomočjo stratigrafije in najdb lahko za zdaj na Kinclju izoblikujemo naslednje poselitvene faze:

Faza 1: najnižja kulturna plast z ostanki hiše.

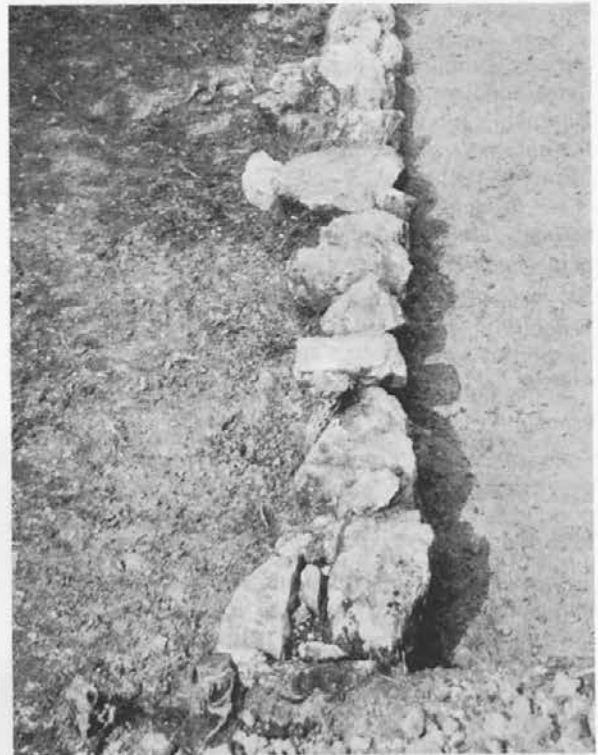
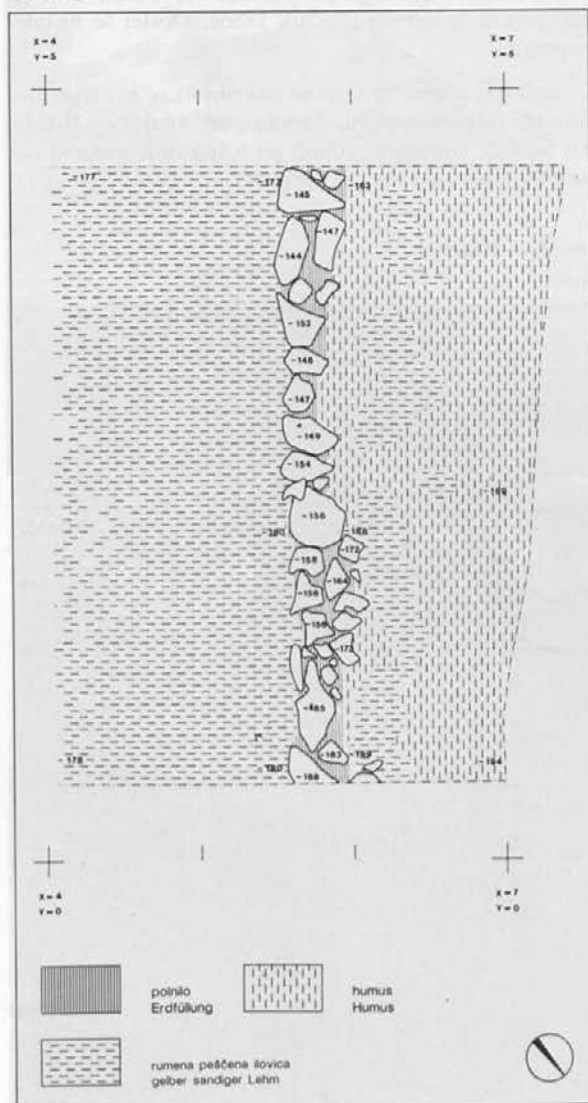
Faza 2: mlajšeželeznodobni horizont (dokazljiv z najdbami v humusu).

Faza 3: poznoantični horizont (dokazljiv z najdbami v humusu).

Kronološka opredelitev edine stratigrafsko jasne plasti, h kateri sodijo tudi ostanki hiše, ni težka. Značilni kosi grobe hišne lončenine jo postavljajo v starejšo železno dobo. S pomočjo fragmentiranega loka samo-

Sl. 35: Kinclj nad Trbincem, sonda 1. Planum 6. M. 1:50.

Abb. 35: Kinclj oberhalb Trbinc, Schnitt 1. Planum 6. M. 1:50.

Sl. 36: Kinclj nad Trbincem, sonda 1. Poznoantični zid.

Abb. 36: Kinclj oberhalb Trbinc, Schnitt 1. Spätantike Mauer.

strelne certoške fibule XIII. vrste (po Teržanovi), ki je bil najden v sami hiši (t. 37: 17), pa lahko to plast postavimo še bolj natančno, in sicer v mlajši del certoškega horizonta oz. v negovski horizont (Teržan 1976, 361 s). Po podatkih, ki smo jih dobili s sondo, je bil torej Kinclj prvič poseljen šele v mlajšem halštatskem obdobju.

Obljudenost v mlajši železni dobi dokazujejo naplavljene najdbe v humusu (t. 38: 14-17 in 40: 19). Isto velja za poselitev Kinclja v pozni antiki (t. 38: 3, 5; 39: 2-6 in 40: 18), ko je bil na robu naselja zgrajen tudi temelj suhega zidu. Ta je po načinu gradnje in dimenzijah na moč podoben obzidju, ki je v pozni antiki obdajalo zgodnjekrščanski center na Kučarju nad Podzemljem (Ciglencečki 1986, 142 s).

Seznam najdbenih skupkov:

Skupek 1	Lega: najnižja kulturna plast z ostanki hiše Planum: 3, 4, 5 Kv: 2C, 3A, 3B, 3C, 3D, 4C, 4D Faza: 1
Skupek 2	Lega: humus med x = 5 in x = 7 Planum: 3, 4, 5 Kv: 5A-C do 7A-c Faza: /
Skupek 3	Lega: humus med x = 1 in x = 4 Planum: 1, 2, 3 Kv: 1A-C do 4A-C Faza: /

Vesela gora v Brinju

Lega: Zahodno od Šentruperta se iz Mirenske doline dviga podolgovat hrbet, ki ga z vzhodne strani obliva Busenka, z zahoda pa Straški potok. Naselje je postavljeno na vrh vzpetine in vizualno obvladuje skoraj celo Mirensko dolino (sl. 37, 38).

Geološka zgradba: Hrib je iz dolomitnega apnenca, zato sta zaradi ugodnega dostopa na njegovem vzhodnem in zahodnem pobočju dva večja peskokopa.

Vegetacija: Zahodna stran Vesele gore je travnata, vzhodna pa pogozdena (predvsem z listavci). Na samem vrhu so njive.

Voda: Potoka Busenka in Straški potok v dolini ob vznožju Vesele gore.

Komunikacije: Položaj Vesele gore je ugoden in pregleden, tako da naselje zlahka nadzoruje številne poti, ki se ob njegovem vznožju vijejo na vse strani Mirenske doline.

Opis: Pri ogledu terena smo lahko ugotovili, da je bilo naselje zelo veliko, saj se je raztezalo po obeh platojih severno in južno od gradu (pril. 4). Severna polovica naselja ima obod razmeroma jasen. Ohranjen je vseskozi kot rob terase, nekoliko so ga poškodovale le stavbe južno in zahodno od cerkve, ki so tu postavljene na sam obod naselja. Po tem, kako poteka rob terase, je moč sklepati, da je bila severna, nekoliko višja polovica naselja posebej utrjena. Vhod vanjo lahko predvidevamo tik za grajsko stavbo, kjer se že

sam teren razmeroma naglo dvigne iz spodnjega na zgornji plato. Tu vodi k cerkvi tudi današnja pot. Žal sam vhod ni ohranjen, saj je bil poškodovan pri gradnji gospodarskega poslopja, ki stoji prav na tem mestu. Ravno tako nejasen je tudi severni vhod. Močno je bil namreč preoblikovan, ko so razširili sedanjo pot, ki pelje iz Brinja proti Škrljevemu.

K naselju je zanesljivo sodil tudi nekoliko nižji plato južno od gradu. Ta del nima ohranjenega oboda, saj je teren na robovih zaradi obdelovanja močno spremenjen. Na skrajnem južnem koncu te polovice naselja stoji gomili podobna tvorba s premerom 15 m. Če gre za gomilo, brez sondiranja ni mogoče ugotoviti, verjetneje pa je, da lahko v vzpetinici vidimo zaključek naselja.

Notranjost gradišča je, kot smo že omenili, iz dveh polovic. Nižji, južni del je razmeroma širok in raven, vendar toliko preoblikovan, da ni od notranje ureditve ostalo nobenih sledov. Enako lahko ugotovimo tudi za severno polovico naselja, ki ima sicer jasne robove, je pa zaradi gradenj in obdelovanja polj prav tako močno spremenjena njena notranjost (sl. 39).

Dosedanja raziskovanja: Naselje na Veseli gori je bilo znano že zgodaj (Pečnik 1886). Doslej še ni bilo kopano.

Najbližja grobišča: Glavna nekropola se je razprostirala ob južnem vznožju Vesele gore (najdišče Brezje pri Straži), osamljeni gomili pa ležita tudi severno od naselja (Ravnice nad Škrljevim).

Sl. 37: Vesela gora v Brinju. Pogled na naselje s severozahoda (foto: Jože Hanc).

Abb. 37: Vesela gora in Brinje. Blick auf die Siedlung von Nordwesten.

Sonda 1

Lega: Gradišče Vesela gora v Brinju zajema širok hrbet, na katerem stoji božjepotna cerkev sv. Frančiška in nekaj kmetij vasi Brinje. Sondo 1 smo postavili na zahodni rob naselja, kjer se plato stopničasto prevesi v dolino, in kjer smo iz same konfiguracije terena slutili, da je na robu gradišča še ohranjeno prazgodovinsko obzidje (pril. 4). Postavljena je bila tako, da je zajemala 8 m notranjega platoja gradišča, 3 m pa smo jo potegnili po pobočju izven naselja. Sonda je bila široka 3 metre, kopali pa smo jo po metodi planumov. Vse višine so bile merjene od stalne točke, ki pa ji nismo izračunali absolutne višine.

Terenski izvidi: Severni profil (pril. 5), ki je rob naselja presekal pod pravim kotom, nam situacijo najlažje ponazori. Na dnu se po vsej sondi razprostira živoskalnata osnova hriba, ki je na nekaterih mestih (predvsem pri $x = 0,6$) le slabih 10 cm pod rušo. Med točkama $x = 6$ do $x = 11$ se kamnita osnova hriba prevesi v dolino, nad njo pa se na nekaj mestih pojavi svetlorumena mastna ilovica (npr. pri $x = 5,3$, $x = 8$ in $x = 10$), v kateri je bilo nekaj kamnov različnih dimenzij, nekaj odlomkov prazgodovinske lončenine ter koščkov oglja. Med svetlorumeno ilovico se je nahajala temnejša rjava zemlja, v kateri je bilo precej skal in kamenja, pomešanega z recentnimi črepinjami, koščki oglja in redkimi živalskimi kostmi. Nad svetlo-

Sl. 38: Vesela gora v Brinju. Pogled na naselje s severa.

Abb. 38: Vesela gora in Brinje. Nordseite der Siedlung.

Sl. 39: Vesela gora v Brinju. Notranjost naselja.

Abb. 39: Vesela gora in Brinje. Innenbereich der Siedlung.

Sl. 40: Vesela gora v Brinju, sonda 1. Ostanki podrtega obzidja na pobočju.

Abb. 40: Vesela gora in Brinje, Schnitt 1. Reste des zerstörten Befestigungswerkes am Hang.

Sl. 41: Vesela gora v Brinju, sonda 1. Ostanke recentnega objekta na terasi v notranjosti naselja.

Abb. 41: Vesela gora in Brinje, Schnitt 1. Reste des rezenten Gebäudes auf der Terrasse im Inneren der Siedlung.

rumeno ilovico je ležala temnorjava zemlja. V njej je bil med $x = 9$ in $x = 11$ večji kup kamnov, ki se je raztezal po celi širini sonde (sl. 40).

Množica kamenja predstavlja najverjetneje ostanke podrtga obzidja, ki pa je bilo v preteklosti s kraja, kjer je stalo, v celoti odstranjeno. Za njim se namreč niso, razen omenjenih ruševin, ohranili nobeni sledovi. Med kamenjem na pobočju je bilo več odlomkov lončenine, nekaj živalskih kosti ter tu in tam drobci oglja.

Zanimiva je tudi situacija med $x = 1$ in $x = 5,2$. Tu smo namreč s sondo presekali večjo skalnato kotanjo, v kateri je bil zgrajen z malto vezan zid (sl. 41), ki je ostanek neke recentne stavbe. Njena notranjost je bila zapolnjena z malto in kamenjem, med katerim je bilo tudi precej novejše lončenine.

Časovna opredelitev: Kot smo že omenili, je bila večina prazgodovinske keramike najdena med ruševinami, ki so ležale na pobočju naselja. Žal pa so fragmenti tako netipični (glej t. 41), da kaj več kot to, da je bila Vesela gora poseljena v starejši železni dobi, za zdaj ne moremo ugotoviti.

Križ

Žempoh nad Ostrožnikom

Leg: Žempoh je najvišja točka podolgovatega grebena (kota 411 m), ki se od vasi Ostrožnik postopoma dviga proti jugu (sl. 42). Pobočja hriba so z vseh strani zelo strma. Še najlažji je dostop s severne strani, od koder vodi nanj tudi sedanja pot.

Geološka zgradba: Hrib je iz dolomitnega apnenca.

Vegetacija: Vrh je porasel z mešanim gozdom, na vzhodnem in južnem pobočju pa raste vinska trta.

Voda: Vode na vrhu ni. Najbližji izviri so globoko v dolini.

Komunikacije: Žempoh dominira nad bližnjo okolico, vendar pa njegova lega ni izpostavljena. Ker leži v neposredni bližini Križnega vrha, je z naselbino na njem v vidni povezavi. V bistvu nadzira glavne poti, ki potekajo sredi Mirenske doline.

Opis: Od prazgodovinskega naselja, ki se je širilo prav po vrhu Žempoha, sta ohranjeni na severni strani le dve terasi (sl. 43). Obe se izklinjata v vzhodnem oziroma zahodnem pobočju hriba. Terasi sta lepo oblikovani in imata jasen rob. Zgornja terasa v bistvu zaključuje vrh Žempoha, ki je zaobljen in primeren za poselitev. Obe terasi zanesljivo nista ostanek obzidja. Zgrajeni sta bili le zato, da so pridobili tudi na tem predelu Žempoha zravnani in za poselitev primeren prostor. Obzidja torej naselje nima, zato tudi mesta, kjer je bil vhod, ni mogoče ugotoviti.

Nekaj manjših teras (velikost 4×10 m) je tudi na jugovzhodni strani vrha, vendar pa se ne dajo povezati v nek zaključen sistem.

Dosedanja raziskovanja: Naselje na Žempohu je bilo odkrito pri rekognosciranju 1986. leta, zato doslej še ni bilo raziskovano.

Najbližje grobišče: Najbližje grobišče leži na skrajnem severnem koncu grebena na ledini Pašnik nad Ostrožnikom. To je plana nekropola iz časa kulture žarnih grobišč (Gabrovec 1973, 366 ss; Križ 1989, 207 s).

Sonda 1

Leg: Za sondo je bil izbran prostor nekaj metrov pod vrhom hriba na njegovem severnem pobočju. Postavljena je bila v smeri sever – jug v dolžini 16 m in širini 4 m. S sondo sta bili presekanii dve 4 do 5 m široki terasi in strmo pobočje med njima. Območje sonde je bilo poraščeno z gozdom. Relativne višine so bile merjene od stalne točke, ki pa ji nismo izmerili absolutne višine. Izhodiščna točka $x = 0$; $y = 0$ je bila postavljena na prelom zgornje terase v pobočje, tako da so vrednosti x naraščale v smeri proti severu, vrednosti y pa proti zahodu. Sonda je bila izkopana po sistemu planumov, ki pa so sledili pojavom naselbinskih sledov. Sonda je bila razdeljena na štiri kvadrante po 4×4 m, ti pa na mikrokvadrante, velike 1×1 m. Oznake A – D tečejo po osi y , številčne oznake od 1 do 4 pa po osi x .

Terenski izvidi: Sonda je razkrila povsem enolično zaporedje plasti, katere debelino je krojila oblikova-

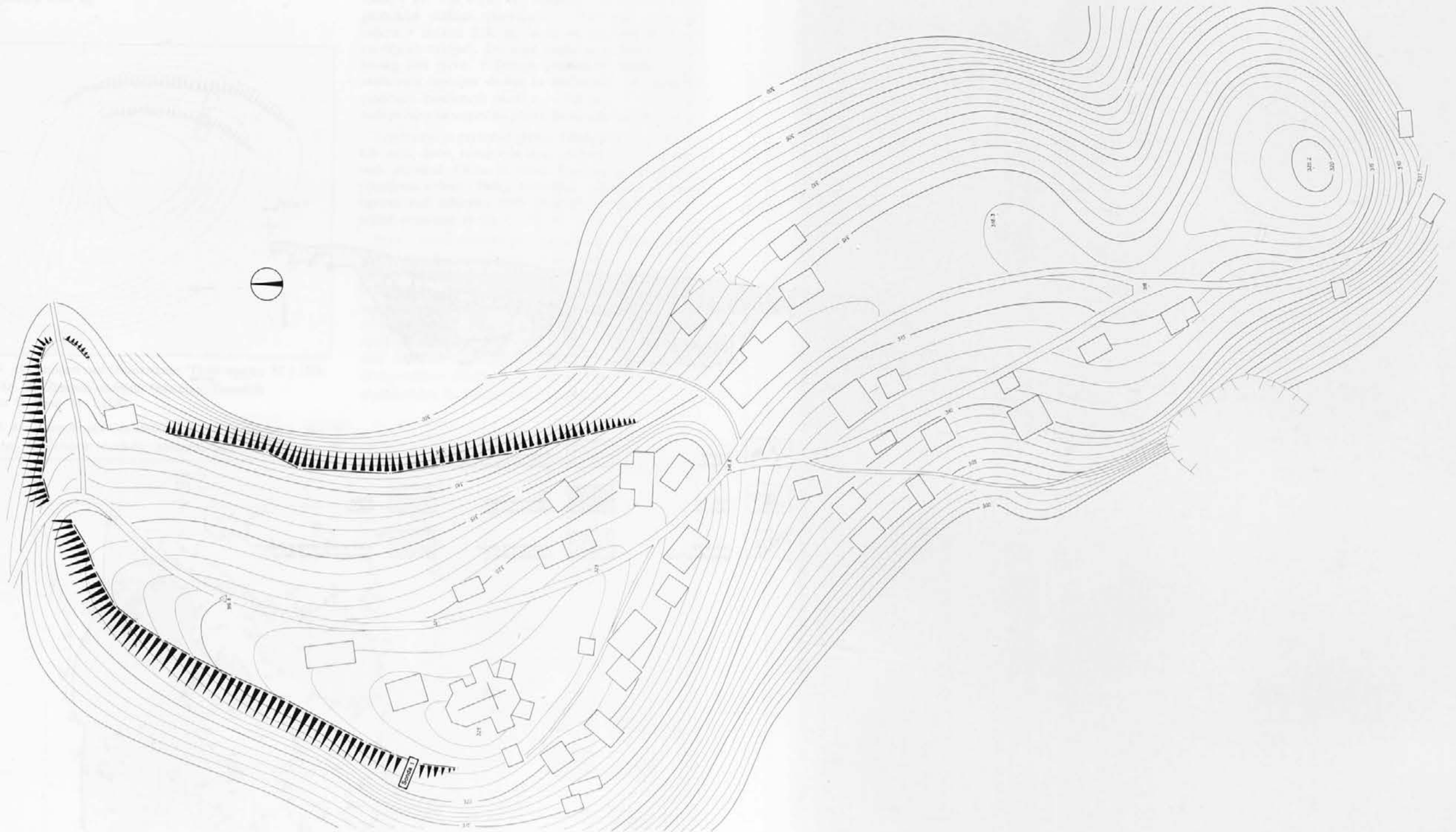
Sl. 42: Žempoh nad Ostrožnikom. Pogled na naselje s Križnega vrha.

Abb. 42: Žempoh oberhalb Ostrožnik. Blick auf die Siedlung vom Križni vrh.

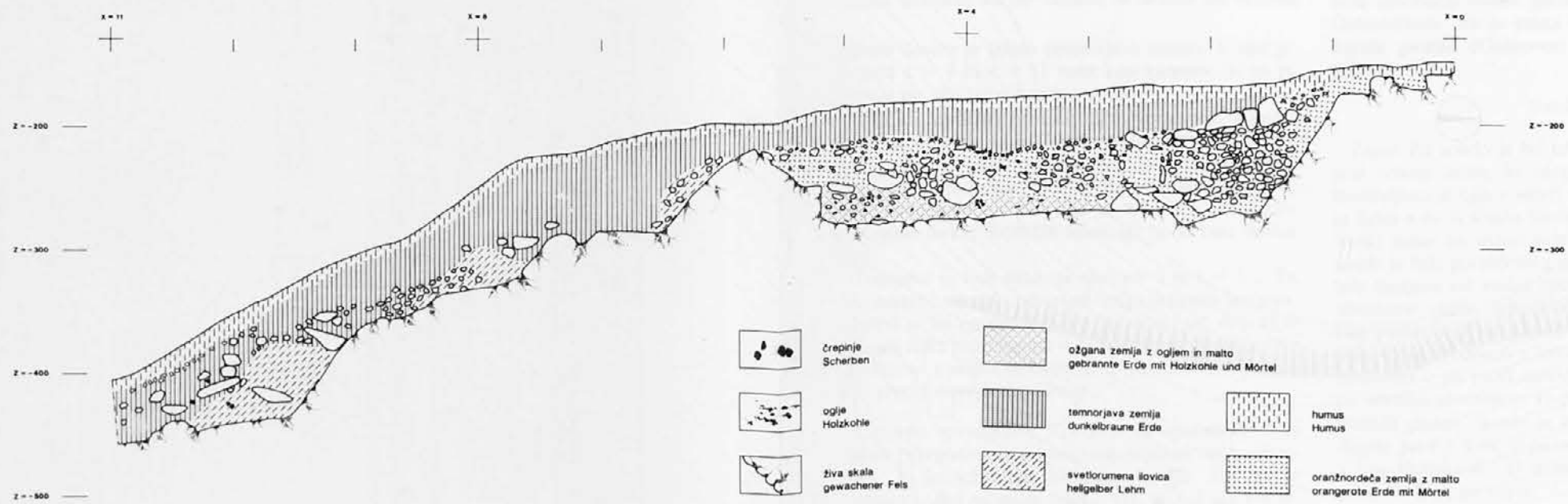

Pril. 4: Vesela gora v Brinju. Tloris naselja. M. 1:1500.

Beil. 4: Vesela gora in Brinje. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

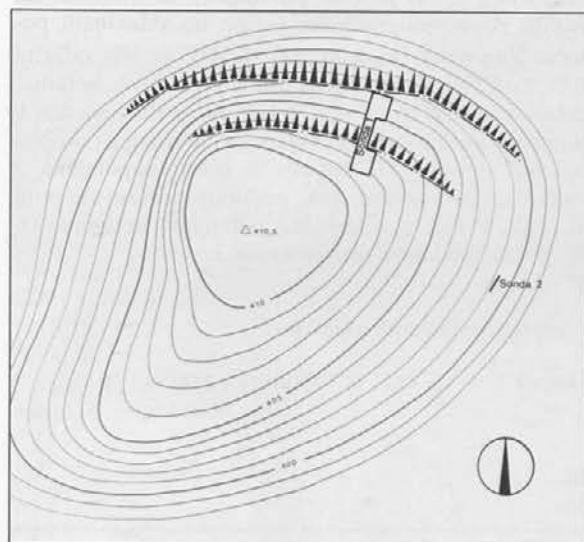

Pril. 5: Vesela gora v Brinju, sonda 1. Severni profil. M. 1:50.
 Beil. 5: Vesela gora in Brinje, Schnitt 1. Nordprofil. M. 1:50.

nost lapornate osnove, ki je bila v pretežnem delu sonde tudi dosežena. V predelih, kjer izkop ni segel do skalnate osnove, se je zaustavil v rumenkasti, z laporjevim drobirjem pomešani ilovnati mrtvici. Tudi plast nad njo po barvi in sestavi ni bistveno drugačna.

Na vrhu jo zaključuje gozdni humus. Izkop ni presegel globine 0,60 m.

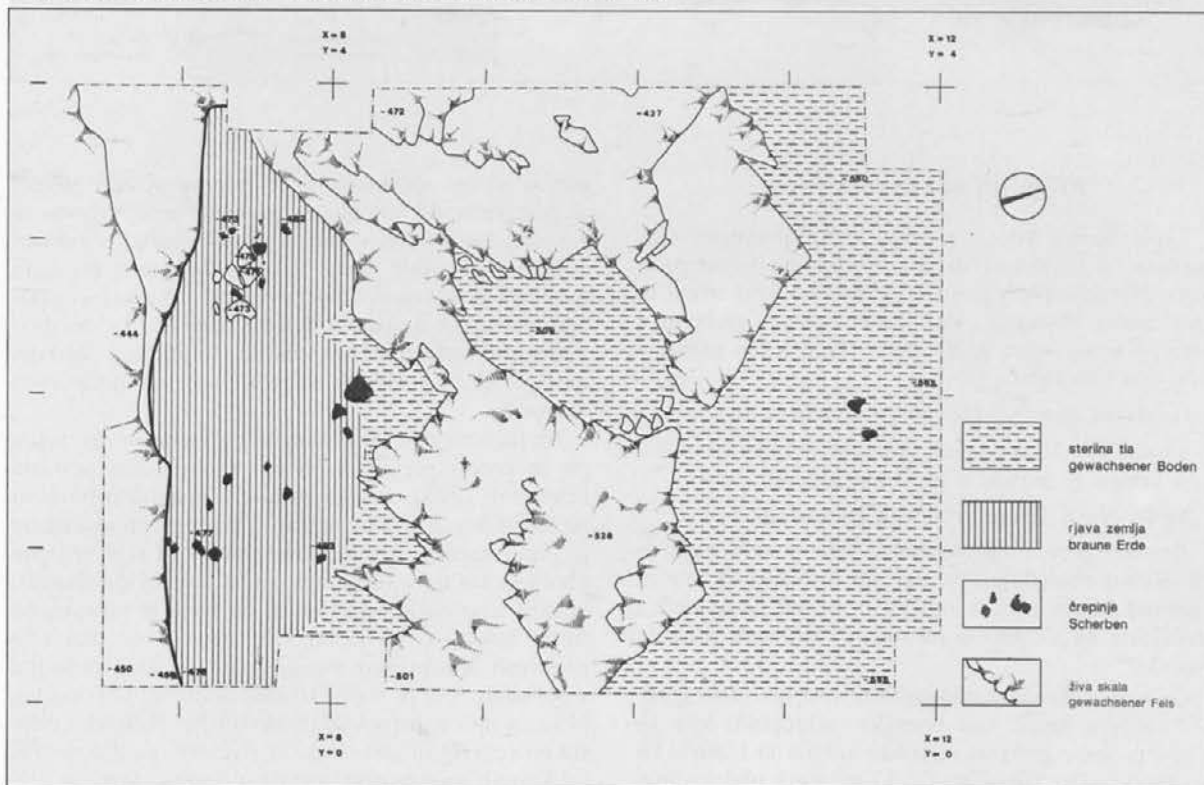

Sl. 43: Žempoh nad Ostrožnikom. Tloris naselja. M 1:1500.

Abb. 43: Žempoh oberhalb Ostrožnik. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

Sl. 44: Žempoh nad Ostrožnikom. Sonda 1, planum 1. M 1:50.

Abb. 44: Žempoh oberhalb Ostrožnik. Schnitt 1, Planum 1. M. 1:50.

Keramične najdbe so bile povečini raztresene po vsej debelini plasti med humusom in živo skalo. Nekoliko bolj zgoščene so bile v kv. 1/B1 in 1/B2 (planum 1 in 2, globina izkopa od 0,05 m do 0,45 m) in na stičišču kv. 3/A do D 4 in kv. 4/A do D 1.

Bivalna sled je bila v sondi zanesljivo ugotovljena samo v kv. 3 in 4 (sl. 44). Izkazuje se z okoli 0,30 m globokim vsekem (poravnano) v živi skali, ki je bil odkrit v dolžini 3,80 m, in ki se na zahodni strani zaobljeno zaključuje. Do tega vseka se je širila 1,20 m široka lisa rjave, z ilovico pomešane zemlje, ki je vsebovala laporjev drobir in lončenino. Ob majhnih ploščatih lomljencih okoli $x = 7,4$ in $y = 2,8$, ki so tudi prinesena sestavina plasti, pa so ležali drobcji oglja.

Lončenina je pretežno groba. Ohranjena je v odlomkih ustij, dnov, ročajev in sten, od katerih so nekateri tudi okrašeni. Okras je bodisi bradavičast ali rebrast (členjena rebra). Poleg lončenine pripadata k hišni opremi tudi odlomka dveh glinastih svitkov in glinasti vijček stožčaste oblike (t. 43; 44: 1-7).

Prav v istem predelu kot zgoraj opisana naselitvena sled se je nekaj centimetrov višje (planum 1, $z = -467$ do -468) pojavila v barvno in strukturno povsem enaki plasti (rjava, z laporjevim drobirjem pomešana ilovnata zemlja) skupina lončenine. Vsebovala je ustja različnih posod, jezičast držaj in ostenje, okrašeno z razčlenjenim rebrom (t. 42: 10-15). Poleg sta ležala tudi odlomka dveh glinastih svitkov (t. 42: 16-17), drobcji oglja in glinastega ometa, kar kaže na neizrazito izoblikovano hodno površino (stavbe?).

Opisani stratigrafski odnos napeljuje na pomisel o dveh zaporednih bivališčnih spremembah, povsem lokalno omejenih znotraj istega časovnega segmenta.

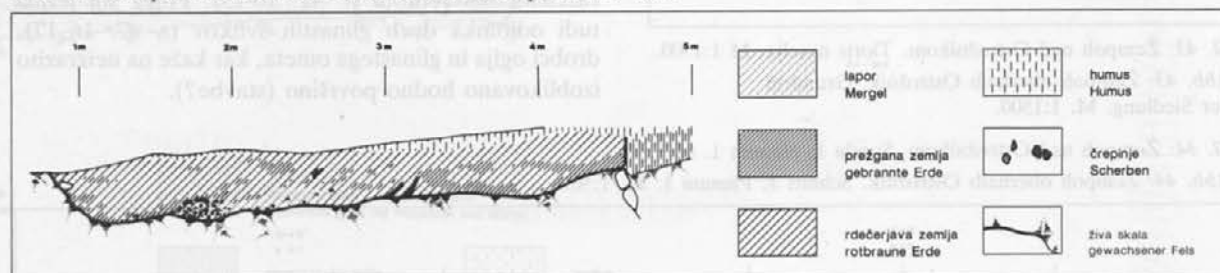
Časovna opredelitev: Edini kronološko zares oprijemljivi kos (okras z razčlenjenim rebrom je v rabi daljši čas) je odlomek lončene kroglaste posode, ki je okrašen z nizom vrezanih trikotnikov (t. 43: 1). Lončene posode te vrste (oblika in okras ali samo oblika) so poznane iz žarnogrobišnih nekropol Ozalj, Krupace in Treščerovac, časovno opredeljenih v fazo IV (Vinski-Gasparini 1973, t. 100: 2; 101: 4, 5, 7; Balen-Letunić 1981, t. 2: 7; glej še Dular 1978, 39). Okras lončenih posod s šrafiranimi trikotniki pa postavlja Biba Teržan v čas Ljubljane II, redke primere pa že v fazo Ljubljana I b (Teržan 1990, 41 s). Datacija ornamenta v Ljubljani se torej v grobem ujema s časovno opredelitvijo najdb iz okoljskih nekropol.

Seznam najdbenih skupkov:

- Skupek 1 Lega: razsuto v kv. 2 in 3
 Skupek 2 Lega: razsuto v kv. 1, planum 1 in 2
 Skupek 3 Lega: mlajša naselitvena sled

Sl. 45: Žempoh nad Ostrožnikom. Sonda 2, vzhodni profil. M. 1:50.

Abb. 45: Žempoh oberhalb Ostrožnik. Schnitt 2, Ostprofil. M. 1:50.

Križni vrh nad Belim Gričem

Lega: Križni vrh je najvišja točka podolgovatega grebena, ki se od vasi Slepšek postopoma dvigne proti jugu. Njegova pobočja so z vseh strani zelo strma in zato težko dostopna. Pot nanj vodi po grebenu s severne strani, kjer se tik pod vrhom teren razširi v nekoliko širši hrbet.

Geološka zgradba: Dolomitni apnenec.

Vegetacija: V spodnjem predelu naselja so njive, sam vrh pa je porasel z mešanim gozdom.

Voda: Na Križnem vrhu ni tekoče vode.

Komunikacije: Lega Križnega vrha je zelo razgledna. Vidno obvladuje osrednji del Mirenske doline in komunikacije v njej, v optični povezavi pa je tudi z naseljema na Žempohu na zahodu in Staro goro na vzhodu.

Opis: Naselje na Križnem vrhu ima dva dela (pril. 6). Začenja se tik nad latensko nekropolo, kjer se strmo pobočje grebena nekoliko zravna in razširi. To je območje Orešnikovih njiv, ki je zaradi obdelovanja

- Plast: planum 1
 Kvadrant: 3 in 4
 Skupek 4 Lega: starejša naselitvena sled
 Plast: planum 2 in 3
 Kvadrant: 3 in 4

Sonda 2

V sondi 2, ki je bila pravzaprav le očiščeni del profila nove vinogradniške terase na vzhodnem pobočju Žempoha (za lego glej sl. 43), je bila odkrita 3,75 m dolga v lapornato osnovo vkopana kotanja, globoka še 0,40 m. V njej je bilo na skalnatem dnu v omejenih gručah nekaj zemljenega lapornatega drobirja, sicer pa je bila kotanja v celoti napolnjena z rdečkastorjavo zemljo, zelo podobno požarni ruševini (sl. 45). V njej je bilo nekaj odlomkov keramike (t. 44: 8–11), podobne tisti iz sonde 1.

Seznam najdbenih skupkov:

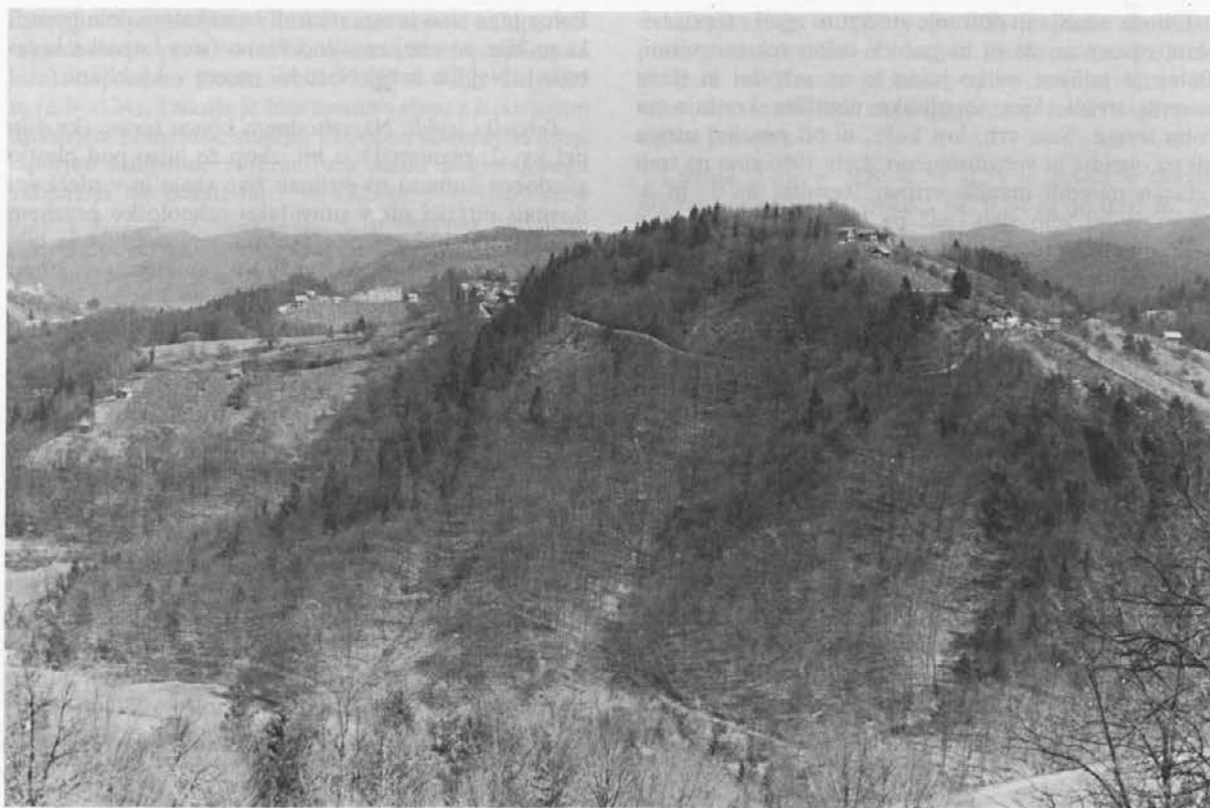
- Skupek 1 Lega: iz vzhodnega profila

Svoljšak

polj že močno spremenjeno. Prostor ni povsem raven, ampak pada od osrednjega grebena proti vzhodu in zahodu. Na severni strani je ta del naselja obrobjen z lepo polkrožno teraso, katere rob teče po liniji nekdanjega prazgodovinskega oboda. Nad tem spodnjim predelom naselja se dviga Križni vrh, ki ima dva, z manjšim sedlom ločena vrhova. To je drugi, višji del naselja, ki bi ga lahko označili tudi kot neke vrste akropolo.

Na južnem vrhu ni ohranjenih nobenih teras, teren pa je precej prekopan. Nasprotno pa ima severno ležeči vrh obliko lepega platoja z jasnimi robovi, ki so zanesljivo delo človeških rok. Na jugozahodni strani je plato načrt z manjšim vkopom. Pod tem vrhnjim platojem sta na severnem pobočju najprej dve manjši, vendar lepo oblikovani terasi. Še nižje je postavljena tretja terasa, ki pa je od vseh največja in ima zelo jasen rob. Kot prejšnji dve se tudi ta na robovih izklini v pobočjih. Vse tri terase so zelo primerne za poselitev in so na njih najverjetneje stale stavbe. Nekoliko nižje sta na severovzhodni strani še dve zelo majhni terasi, od katerih ima zgornja manjši recenten vkop.

Sl. 46: Križni vrh nad Belim Gričem. Pogled na naselje z Žempoha.

Abb. 46: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Blick auf die Siedlung vom Žempoh.

Sl. 47: Križni vrh nad Belim Gričem. Pogled na naselje z jugozahoda (foto: Jože Hanc).

Abb. 47: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Blick auf die Siedlung von Südwesten.

Oboda naselja in notranje strukture zgolj s topografskim opazovanjem ni mogoče v celoti rekonstruirati. Potek je kolikor toliko jasen le na zahodni in zlasti severni strani, kjer se njivske površine končajo na robu terase. Sam vrh, kot kaže, ni bil posebej utrjen ali pa obzidje ni več ohranjeno. Leta 1986 smo na treh terasah naredili manjše vrtine. Rezultat na 1. in 3. terasi je bil zelo slab, pač pa je bilo na 2. terasi v sloju humusa precej keramike. Tik ob vrtini je bila na tej terasi na površini z detektorjem najdena tudi noga železne certoške fibule in na platoju bronast in železen obroček (glej t. 45: 10, 11). Detekcija je dala tudi nekaj kosov železove žilindre.

Dosedanja raziskovanja: Naselje se omenja že zelo zgodaj (Deschmann 1888, 57; Pečnik 1889, št. 41). Na Križnem vrhu je leta 1935 raziskoval Walter Schmid. Odkopal je 6,9 m dolgo in 3,3 m široko hišo. Po podatku iz Jutra je našel halštatsko, latensko in rimsko keramiko ter železovo žilindro (Jutra, 2. 9. 1935, 2).

Najbližja grobišča: Na grebenu, ki se od Križnega vrha postopoma spušča proti severu, je več nekropol. Najprej Pašnik nad Ribjekom (mlajša železna doba), nato Sv. Križ v Belem Griču (starejša železna doba) in končno Božji grob nad Slepškom (pozna bronasta in starejša železna doba). Za gradivo cfr. Gabrovec 1973, 365 ss.

Dular

Sonda 1

Legat: Na severni strani Križnega vrha (401 m) je več med seboj ločenih manjših teras, ki so poraščene z gozdom. Med njimi ni vidnih medsebojnih povezav. V siceršnjem reliefu Križnega vrha pa so dobro opazna posebnost. Na južnih pobočjih so namreč povsod vinogradi. Tod je podoba hriba povsem spremenjena. Vzhodni predel je prepaden; zelo strmo in za bivanje nelagodno pa je zunaj ostrega naselbinskega roba tudi zahodno pobočje. Teraso so vsekakor delo človeških rok. Na prvi teh teras pod nižjim vrhom hriba, na njegovi severozahodni strani, je bila izkopana sonda 1. Vanjo je bila zajeta terasa v celoti. Izbiro prostora za sondo so narekemale predvsem najdbe iz topografske sonde (Janez Dular), ki so bile tu izkopane med meritvami in topografskim pregledom leta 1987.

Sonda 1 je merila v dolžino 16 m, v širino pa 4 m. Razdeljena je bila na štiri kvadrante, velike 4 x 4 m, ki so ležali v smeri vzhod-zahod. Ob tretjem kvadrantu je bil izkopan manjši podaljšek proti severu (kvadrant 4), tako da je bila v tem predelu sonda široka 5,10 m (glej pril. 6 z vrisano lego sonde).

Plitve plasti so narekemale tudi način kopanja. To je bilo predvsem sprotno prilagajanje klasičnega sistema kopanja po planumih hitro se spreminjajočim arheološkim pojavom. Za boljše lociranje najdb je bil vsak kvadrant posebej razdeljen na mikrokvadrante, velike 1 x 1 m. Izhodišče merskega sistema ($x = 0$; $y = 0$) je bilo v JV vogalu sonde, vrednosti x so naraščale od vzhoda proti zahodu, vrednosti y pa od juga proti severu. Vse najdbe so bile statistično obdelane, inventarizirani pa le tisti deli ločenih posod, ki so pripadali ustjem ali dnom ter okrašenim ostenjem.

Poleg tega smo inventarizirali še nekatere dele posod, ki so bile posebej značilno žgane (siva latenska keramika). Najdbe hrani Narodni muzej v Ljubljani.

Terenski izvidi: Na vzhodnem koncu terase (kv. 1 in del kv. 2, planum 1) je bil izkop že hitro pod plastjo gozdnega humusa na štrlinah žive skale in v rdečkasti ilovnati mrtvici ali v prav tako arheološko praznem laporjevem drobirju. Za skalo v tem predelu je bila značilna precejšnja poravnost (umetna?) v smeri proti zahodu, torej proti kvadrantom 3 in 5. Lončene črepinje so bile v tej plasti le naključno posejane (skupek 9).

Opaznejša sprememba je bila zaznana v kv. 2/C4, D 3,4, kjer je na sivkasti površini ležalo precej odlomkov lončenine (planum 1 in 3). Ta po namembnosti nejasna tvorba se je že navezovala na stavbišče, odkrito v kvadrantih 3 in 5 (skupek 10).

Vsa, za razumevanje dogajanj na terasi zanimiva odkritja so bila osredotočena na kvadranta 3 in 5. Izkop v kvadrantu 4 pa je rabil le za preverjanje, če so se stavbne ostaline širile morda tudi na severno stran. Ker pa se je terasa hitro prevesila v strmo pobočje, je bilo to težko pričakovati. V kvadrantih 3 in 5 so bile odkrite naslednje stavbne ostaline:

a. Vsek v skalnato osnovo (planum 4 in 5, sl. 49 in 50).

Laporjeva osnova je bila v dolžini 6,20 m stopničasto zasekana in poravnana v teraso. Vsek, globok okoli 0,15 m, je tekkel vzporedno z osjo x , torej v smeri vzhod-zahod (smer terase). Bil je zelo krevljas, vendar dovolj izrazit, da ga je bilo moč opredeliti kot izsekan rob stavbne terase.

b. Luknje in opore za stojke (planum 1-4, sl. 49).

Kot sledovi lukenj za stojke so bile opredeljene temnejše okrogle lise, za opore pa skupine kamnov. Na planumu 1 je bila na $x = 10,8$ in $y = 2,8$ okrogla lisa s premerom 0,25 m, na $x = 12,9$ in $y = 0,8$ pa prav tako okrogla lisa s premerom 0,28 m. Na dnu slednje je plosko ležal 0,10 x 0,10 m velik ploščat odlomek laporja ($z = -125$). Na planumu 2 je na $x = 11,3$ in $y = 1,6$ prav tako bila ostro zamejena temnejša

Sl. 48: Križni vrh nad Belim Gričem. Notranjost naselja.

Abb. 48: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Innenbereich der Siedlung.

lisa, plitvo poglobljena v trdno zmes zemlje in lapornatega drobirja, pr. 0,50 m. Na njenem dnu je vodoravno ležala lapornata plošča, velika 0,23 x 0,22, db. 0,05 m ($z = -124$). Luknja je bila zasuta s sivo, z lapornatim drobirjem pomešano zemljo. Podoben vodoravno ležeč laporjev lomljenec (tokrat brez sledu poglobljenega vkopa) je bil odkrit na $x = 12,5$ in $y = 1,5$, velik 0,20 x 0,22 m ($z = -129$). V to skupino lukenj in opor velja prišteti še dve skupini kamnov, in sicer na $x = 14,2$; $y = 1,3$ ter $x = 14,1$; $y = 3,2$. Prva skupina je bila zložena iz štirih lomljenecov, velikih od 0,47 x 0,33 m do 0,30 x 0,23 m. Obkrožali so prostor, velik 0,10 x 0,10 m, čigar dno je bilo na višini -136. Drugo skupino je sestavljalo pet kamnov na površini s premerom okoli 0,60 m; ti so oklepali ploskev, veliko 0,20 x 0,20 m (-174). Razpon med obema skupinama kamnov je znašal 1,90 m.

Druga skupina lukenj je bila odkrita s planumom 5 (sl. 50), potem ko smo s skalne osnove v celoti odlučili sloj ruševin in sta bili skalna osnova in ilovnata mrtvica povsem razgaljeni. V skalni osnovi je bilo odkritih sedem lukenj. Označili smo jih glede na njihovo lego v mikrokvadrantu.

Luknja 1 ($x = 8,9$; $y = 1,3$) je imela v tlorisu podolgovato ovalno obliko, dl. 0,38 m, šir. 0,23 m, gl. 0,21 m. Zasuta je bila z rjavo zemljo, samo na vrhu smo našli odlomke lončenine in dva glinasta vijčka (skupek 1).

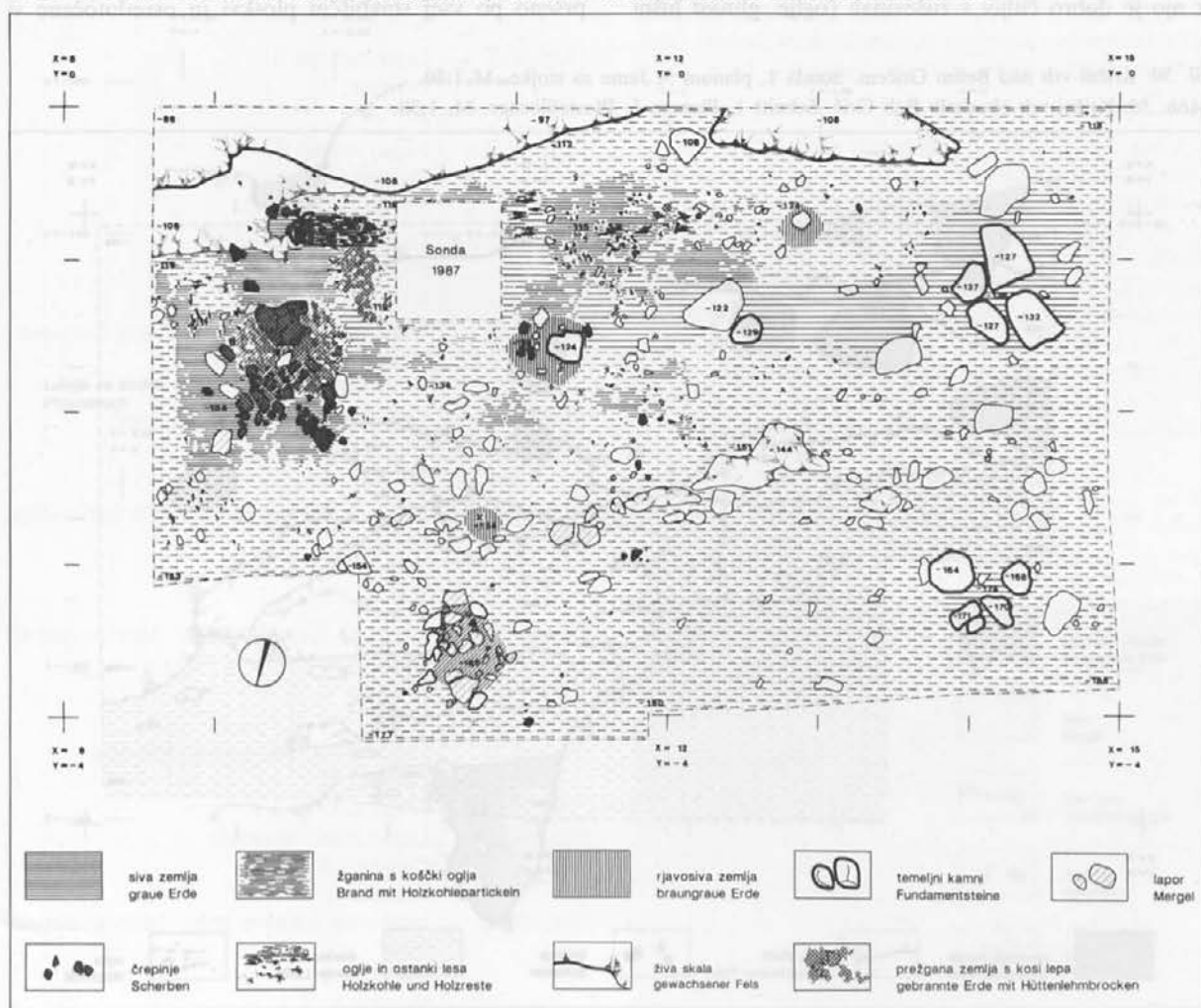
Luknja 2 ($x = 9,8$; $y = 0,7$) je imela v tlorisu nepravilno okroglo obliko s pr. 0,54 m do 0,65 m, gl. 0,54 m. Zasuta je bila z rjavo zemljo, pomešano z manjšimi kamni. Ob steno luknje je bil stisnjen kos laporja. V zasipu smo razen odlomkov lončenine našli še bronasto fibulo in kos železnega predmeta (neohranjen; skupek 4).

Luknja 3 ($x = 10,5$; $y = 0,7$) okroglega tlorisa s pr. 0,42-0,30 m, gl. 0,19 m. Zasuta je bila z rjavo zemljo, ki so ji bili samo na vrhu primešani drobci oglja, glinastega hišnega ometa in odlomki lončenine.

Luknja 4 ($x = 12,0$; $y = 1,0$) je bila v tlorisu nepravilno okrogla, zanjo pa so izrabili zajedu v preigibu lapornatih slojev. Premer 0,34 m, gl. 0,32 m. Zasuta je bila z rjavo zemljo, v kateri smo na vrhu našli primešane odlomke oglja in drobce glinastega hišnega ometa.

Sl. 49: Križni vrh nad Belim Gričem. Sonda 1, planum 1-4. Latenskodobne stavbne ostaline. M. 1:50.

Abb. 49: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Schnitt 1, Planum 1-4. Latènezeitliche Gebäudereste. M. 1:50.

Luknja 5 ($x = 12,0$; $y = 1,5$) je bila okrogla s premerom 0,23 m, gl. 0,08 m. V zasipu (rjava zemlja) so samo na vrhu ležali drobcji oglja.

Luknja 6 ($x = 13,8$; $y = 0,6$), okroglega tlorisa, pr. 0,38 m, gl. 0,26 m. Zasuta je bila z rjavo zemljo, pomešano z laporjevimi drobirjem. Na vrhu zasipa so bili drobcji oglja in odlomki lončenine, ob robu pa ploščat odlomek laporja.

Luknja 7 ($x = 14,2$; $y = 1,8$) je imela v tlorisu ovalno obliko, dolgo 0,44 m, široko 0,28 m. Na vrhu zemljenega zasipa je bilo nekaj drobcjev oglja.

Za teh sedem lukenj, bolj ali manj okroglih v tlorisu, zelo različnih po obsegu in globini ter po obliki v presekih (sl. 51) - ena polkroglasta, tri plitve koničaste, dve globlji koničasti - je še najbolj verjetno, da so rabile kot luknje za stojke, čeprav njihova razmestitev po prostoru ni urejena primerno morebitni stavbi zasnovi. Tako kot je nezanesljiva njihova funkcija, je negotova tudi njihova časovna pripadnost. Vsekakor je možno, da so luknje časovno in s tem tudi operativno samostojna enota, lahko pa bi bile tudi sestavni del latenskodobne stavbe ostaline. Za prvo možnost govori predvsem njihov zasip, po barvi in sestavi enovit v vseh luknjah, pomembno pri tem pa je, da nima ruševinskih primesi. Poleg tega niso v skladu s tlorisno zasnovo latenskodobne stavbe. Njihov odnos z njo je dobro čitljiv v ruševinah (ogljje, glinast hišni

omet) in nekaterih predmetih samo na vrhu lukenj, tako da je videti, kot da so jih latenskodobne stavbne ruševine prekrile lep čas zatem, ko so luknje bile opuščene in zasute (npr. čas med vaško vozlasto fibulo in fibulo latenske sheme). Druga, torej latenskodobna možnost pride v poštev le, če naštetni argumenti za opredelitev lukenj v halštatski čas niso dovolj prepričljivi.

c. Ognjišče (sl. 49).

V kvadrantu 3 ($x = 10,7$ in $y = 3,6$) je bila odkrita skupina laporjevih ploščic, velikih do $0,10 \times 0,08$ m, zloženih v ovalu s premerom od 0,75 do 0,65 m ($z = -166$). Vse ploščice so bile močno prežgane, nekoliko manj prežgana pa je bila tudi zemlja okoli njih. Podložene so bile z vencem izrazito prežganih kamnov. Tudi med kamni in med ploščicami so ležali kosi prežgane zemlje (premaz?). Ploskev ognjišča je bila nagnjena po terasi za okoli 8 cm.

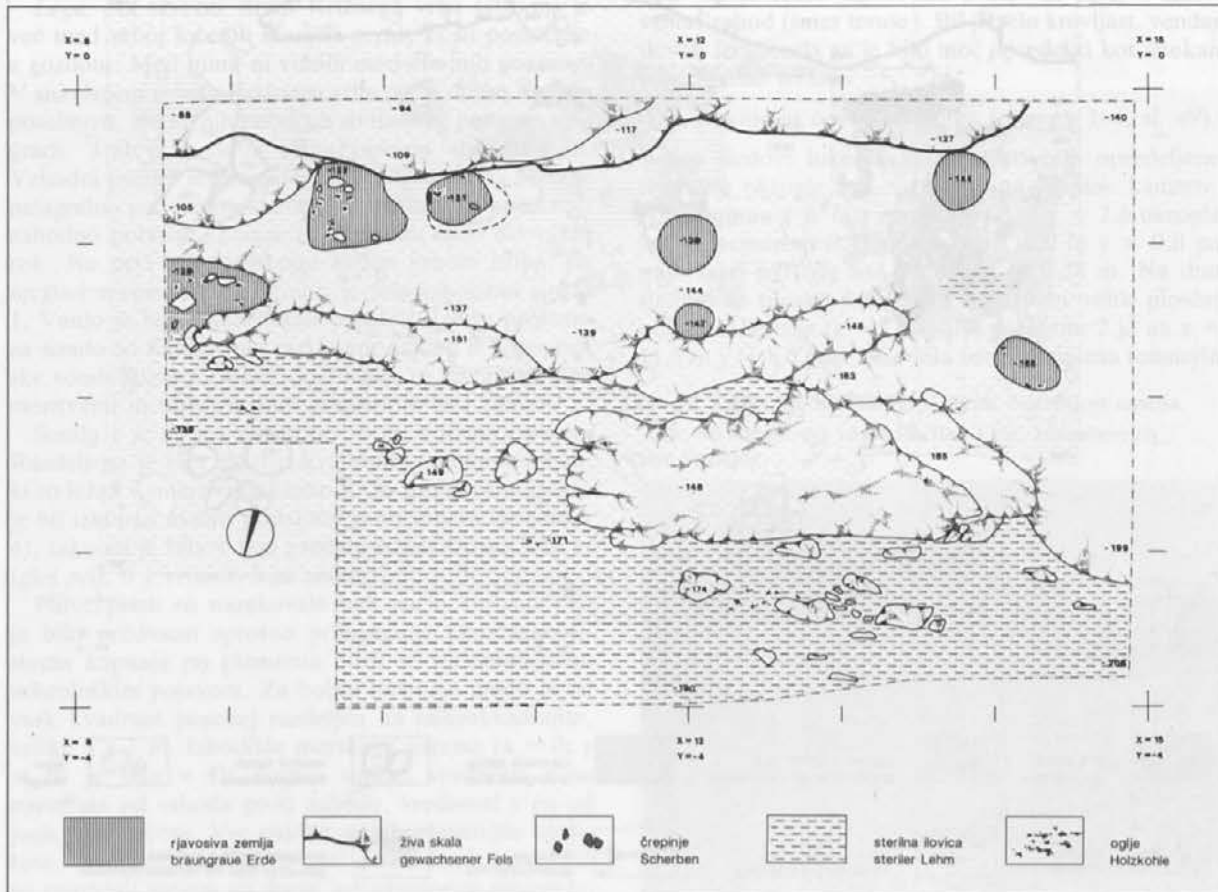
Posamične ploščice laporja, prav tako prežgane, so razmetano ležale v ruševini še v drugih delih kv. 3. Tudi te bi lahko bile del raznesene ognjiščne plošče, manj verjetno pa je, da so ostanek hišnega poda.

d. Ruševine.

Ruševine sestojte iz oglja in prežganega glinastega hišnega ometa ter redkih kamnov. Pojavljajo se razpršeno po vsej stavbišni ploskvi in osredotočene v

Sl. 50: Križni vrh nad Belim Gričem. Sonda 1, planum 5. Jame za stojke. M. 1:50.

Abb. 50: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Schnitt 1, Planum 5. Pfostenlöcher. M. 1:50.

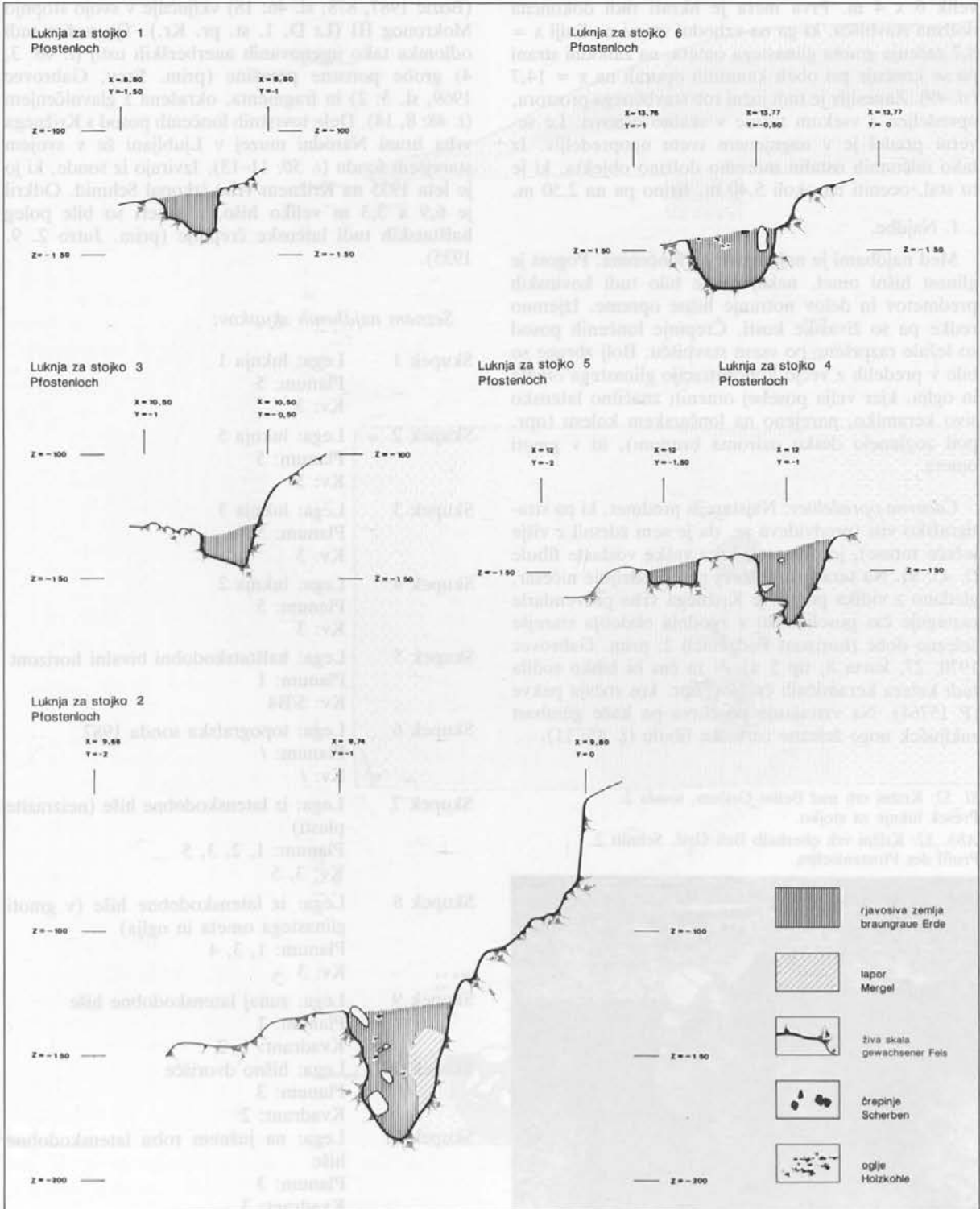

zgoščenih gmotah. Zoglenel les je najbolje ohranjen na vzhodnem robu stavbišča (sl. 49). Tu leži vzporedno z vsekom terase v skalno osnovo, v nizu, dolgem 3 m ($x = 9,5$ do $12,5$, $y = 0,5$ do $1,0$; planum 3, 4; $z = -112$ do -115). Pri $x = 11,5$; $y = 1,0$ je oglje razsuto,

vendar ohranja temeljno smer lege lesa (vmes so bili tudi drobci glinastega hišnega ometa), na $x = 9,8$ in $y = 0,8$ pa je v zoglenelih ostalinah lesa še dobro vidna njegova struktura (deska ali bruno), in sicer na dolžini 0,48 m.

Sl. 51: Križni vrh nad Belim Gričem. Sonda 1, preseki lukenj za stojke. M. 1:25.

Abb. 51: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Schnitt 1, Profile durch die Pfostenlöcher. M. 1:25.

Glinasti hišni omet, ki je druga bistvena sestavina ruševin, je razsut po vsem stavbišču, v dveh primerih pa je bil zgoščen v večji ploskvi. Posebno vidna je okroglasta ploskev ometa s pr. 0,67 do 0,72 m na $x = 9,5$; $y = 1,7$, v kateri ima več kosov odtise okroglih vej.

e. Stavbišče

Vsi našteti sledovi so bili osredotočeni na prostor, velik 6 x 4 m. Prva mera je hkrati tudi dokončna dolžina stavbišča, ki ga na vzhodni strani na liniji $x = 8,7$ začne gmota glinastega ometa, na zahodni strani pa se končuje pri obeh kamnitih oporah na $x = 14,7$ (sl. 49). Zanesljiv je tudi južni rob stavbenega prostora, opredeljen z vsekomp terase v skalno osnovo. Le severni predel je v nagnjenem svetu neopredelljiv. Iz tako odčitanih ostalin moremo dolžino objekta, ki je tu stal, oceniti na okoli 5,40 m, širino pa na 2,50 m.

f. Najdbe.

Med najdbami je najpogostejša lončenina. Pogost je glinast hišni omet, nekaj pa je bilo tudi kovinskih predmetov in delov notranje hišne opreme. Izjemno redke pa so živalske kosti. Črepinje lončenih posod so ležale razpršene po vsem stavbišču. Bolj zbrane so bile v predelih z večjo koncentracijo glinastega ometa in oglja, kjer velja posebej omeniti značilno latensko sivo keramiko, narejeno na lončarskem kolesu (npr. pod zoglenelo desko oziroma brunom), in v gmoti ometa.

Časovna opredelitev: Najstarejši predmet, ki pa stratigrafsko visi (predvideva se, da je sem zdrsnil z višje ležeče terase), je odlomek loka vaške vozlaste fibule (t. 45: 9). Na terasi sami torej ne opredeljuje ničesar, gledano z vidika poselitve Križnega vrha pa vendarle razteguje čas poseljenosti v zgodnja obdobja starejše železne dobe (horizont Podzemelj 2; prim. Gabrovec 1970, 27, karta 8, tip 5 a). V ta čas bi lahko sodila tudi katera keramičnih črepinj, npr. kos ročaja pekve (P 15764). Na vztrajanje poselitve pa kaže gumbast zaključek noge železne certoške fibule (t. 45: 11).

Sl. 52: Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 2. Presek luknje za stojko.

Abb. 52: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Schnitt 2. Profil des Pfostenloches.

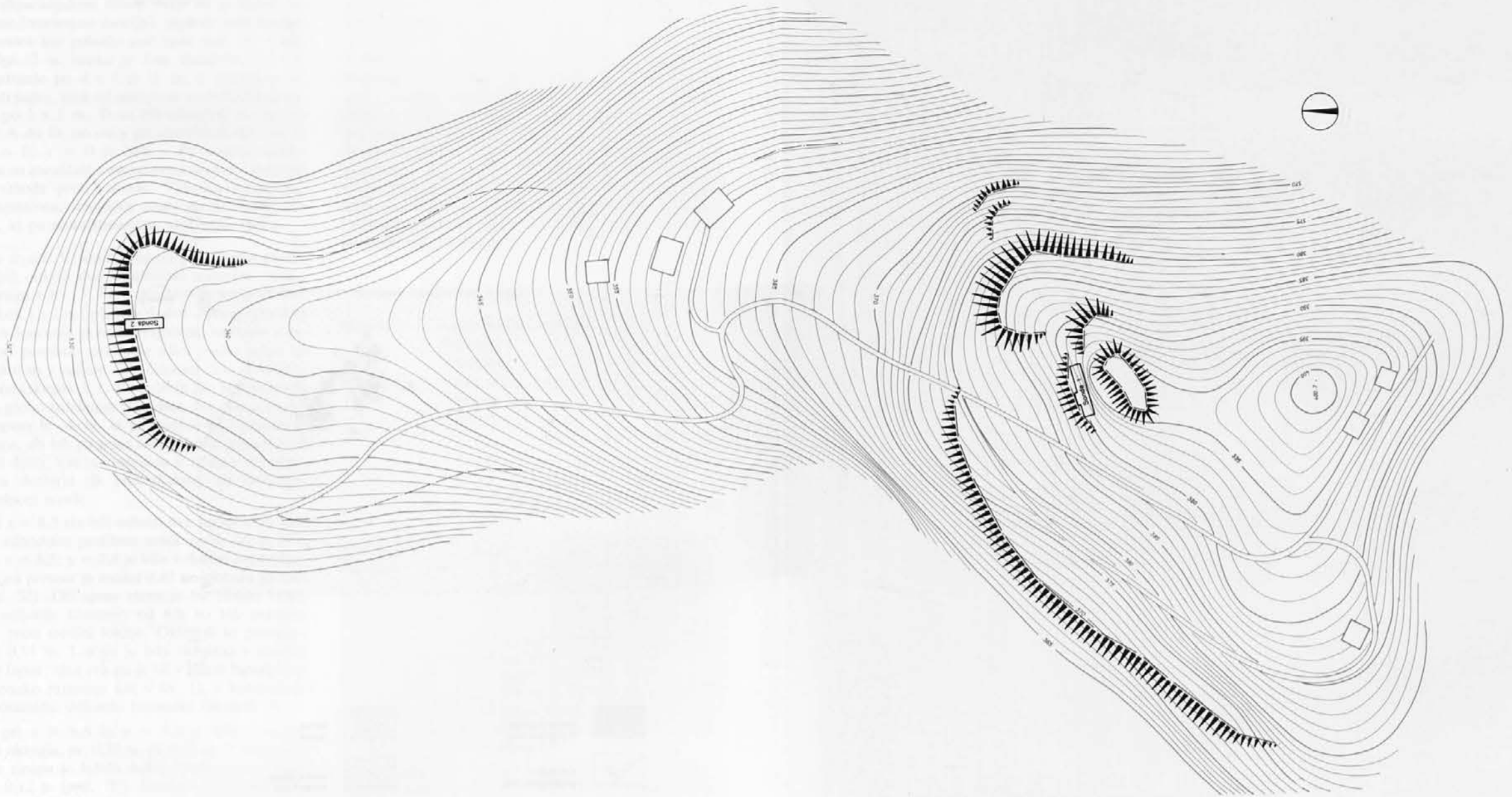
Časovna opredelitev stavbnih ostalin na terasi, raziskanih s sondo 1, ni dvomljiva. Pomembno je vsekakor že to, da ni bilo znotraj zares tankega sloja stavbnih ruševin nikakršnih ločnic, da gre torej za enkratno bivanjsko dejanje, ki je lahko trajalo tudi skozi daljši čas. Spodnjo mejo bi mu lahko začrtala na lončarskem vretenu napravljena in sivo žgana latenska keramika (prim. Frey, Gabrovec 1969, 17 s), zgornjo pa fibuli tiste vrste (t. 45: 8 in 46: 19), kakršne Dragan Božič (Božič 1987, 878; sl. 46: 18) vključuje v svojo stopnjo Mokronog III (Lt D, 1. st. pr. Kr.). Tja sodita tudi odlomka tako imenovanih auerberških ustij (t. 48: 3, 4) grobe porozne površine (prim. Frey, Gabrovec 1969, sl. 3: 2) in fragmenta, okrašena z glavničenjem (t. 48: 8, 14). Dele tovrstnih lončenih posod s Križnega vrha hrani Narodni muzej v Ljubljani že v svojem starejšem fondu (t. 50: 11–13). Izvirajo iz sonde, ki jo je leta 1935 na Križnem vrhu izkopal Schmid. Odkril je 6,9 x 3,3 m veliko hišo, v kateri so bile poleg halštatskih tudi latenske črepinje (prim. Jutro 2. 9. 1935).

Seznam najdbenih skupkov:

Skupek 1	Lega: luknja 1 Planum: 5 Kv: 3
Skupek 2	Lega: luknja 5 Planum: 5 Kv: 3
Skupek 3	Lega: luknja 3 Planum: 5 Kv: 3
Skupek 4	Lega: luknja 2 Planum: 5 Kv: 3
Skupek 5	Lega: halštatskodobni bivalni horizont Planum: 1 Kv: 5/B4
Skupek 6	Lega: topografska sonda 1987 Planum: / Kv: /
Skupek 7	Lega: iz latenskodobne hiše (neizrazite plasti) Planum: 1, 2, 3, 5 Kv: 3, 5
Skupek 8	Lega: iz latenskodobne hiše (v gmoti glinastega ometa in oglja) Planum: 1, 3, 4 Kv: 3
Skupek 9	Lega: zunaj latenskodobne hiše Planum: 1 Kvadrant: 1, 2
Skupek 10	Lega: hišno dvorišče Planum: 3 Kvadrant: 2
Skupek 11	Lega: na južnem robu latenskodobne hiše Planum: 3 Kvadrant: 3

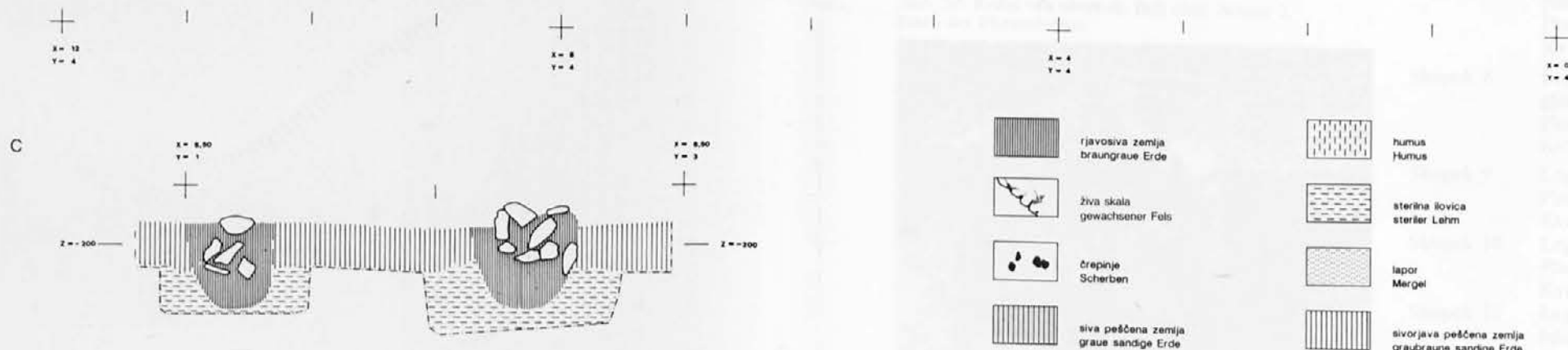
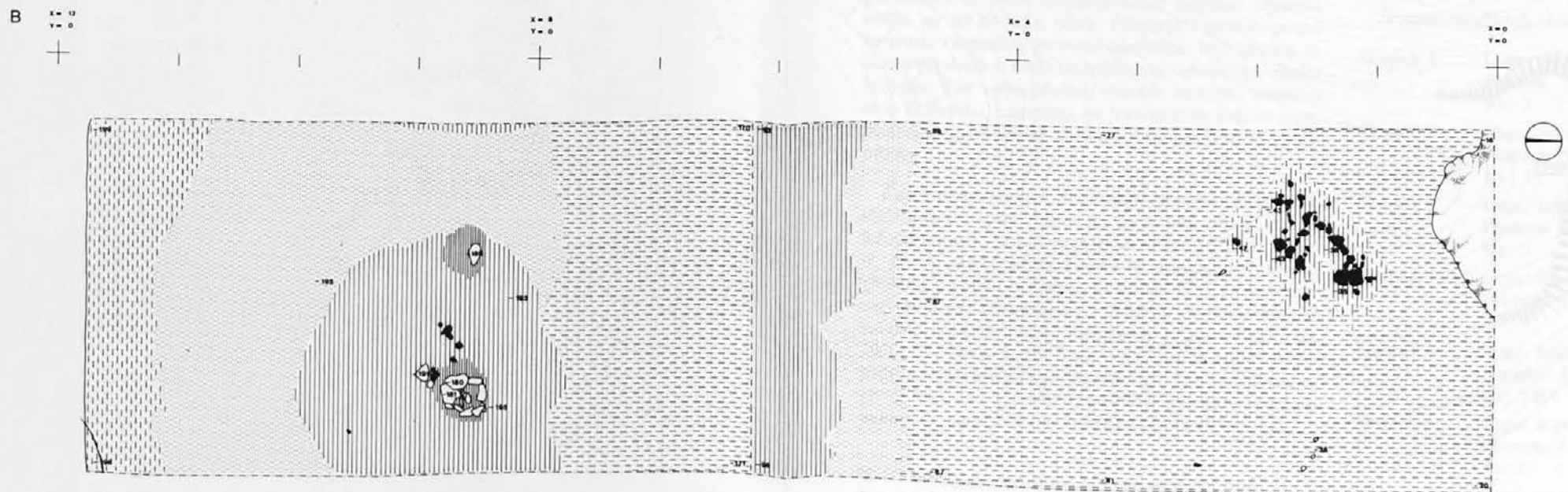
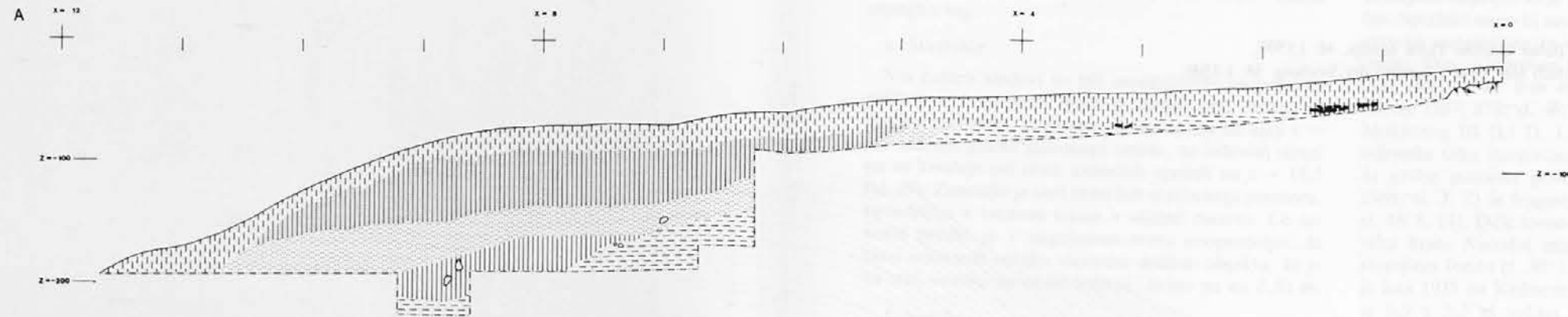
Pril. 6: Križni vrh nad Belim Gričem. Tloris naselja. M: 1:1500.

Beil. 6: Križni vrh oberhalb Beli Grič. Grundriß der Siedlung. M. 1:1500.

Pril. 7: Križni vrh nad Belim Gričem. A: sonda 2, vzhodni profil. M. 1:50. B: sonda 2, planum 1. M. 1:50. C: sonda 2, južna preseka lukenj za stojke. M. 1:25.

Beil. 7: Križni vrh oberhalb Bel Grič. A: Schnitt 2, Ostprofil. M. 1:50. B: Schnitt 2, Planum 1. M. 1:50. C: Schnitt 2, Südprofil der Pfostenlöcher. M. 1:25.

Sonda 2

Legat: Streljaj pod vrhom se strmina gozdnatih pobočij Križnega vrha ublaži in izteče v položno in blago, na severno stran nagnjeno teraso z njivami in travniki Križmaničevih, katerih domačija je postavljena prav na njen najbolj strm del na južni strani. Na zahodni strani teraso omejuje pot iz Belega Griča na Križni vrh, na vzhodni pa se spušča razčlenjeno pobočje v dol proti Ribjeku. Severni rob terase je ostro prelomljen, prelom pa je hkrati tudi meja sedaj zatravljene njive z gozdom. Sonda 2 je bila izkopana prav v tem konfiguracijskem členu, tako da je zajela del ravne terase (notranjost naselja), prelom (rob naselja) in samo kratek kos pobočja pod njim (pril. 6). Sonda je bila dolga 12 m, široka pa 3 m. Razdeljena je bila na tri kvadrante po 4 x 4 m (1 do 3, razdeljeni od severa proti jugu), vsak od njih pa še na mikrokvadrante, velike po 1 x 1 m. Ti so bili označeni po osi x s črkami od A do D, po osi y pa oštevilčeni od 1 do 4. Točka x = 0, y = 0 je bila v JV vogalu sonde, vrednosti x so naraščale v smeri proti severu, vrednosti y pa od vzhoda proti zahodu. Višinska razmerja v sondi so relativna; izhodišče zanje je bil bližnji rob žive skale, ki pa nima izmerjene absolutne višine.

Terenski izvidi: V sondi, kopani po sistemu planumov, sta bili odkriti dve naselbinski sestavini, prva v kv. 1 in druga v kv. 3. Prvo predstavlja na prostoru, velikem okoli 1 x 1 m (planum 1; pril. 7B), razprostrta gruča delov lončenih posod. Fragmenti so ležali samo 0,20 m pod površino nekdanje njive (razor njive na x = 9,0), zato so v večjem delu odorani. Vsa lončenina iz te skupine (skupek 1; t. 49: 1–10 in 50: 1, 2) pripada masivnim, grobo izdelanim posodam. Na njih je značilen pravzaprav le okras, ki je omejen na členjena in gladka rebra, ob teh pa je na obodu večje posode tudi podolgovat držaj. Vsa ta lončenina je tičala v sivi plasti laporjevega drobirja tik nad skalnim ali ilovnatim (mrtvica) dnom sonde.

Na liniji x = 8,5 sta bili odkriti dve luknji in še sled tretje pod vzhodnim profilom sonde (pril. 7A in 7C). Luknja na x = 8,5; y = 2,8 je bila v tlorisu nepravilno okrogla; njen premer je znašal 0,42 m, globina pa tudi 0,42 m (sl. 52). Ob njene stene je bil zložen venec manjših lomljenih kamnov; od teh so bili nekateri prevrnjeni proti sredini luknje. Oklepali so prostor s premerom 0,15 m. Luknja je bila vkopana v sterilen rumenkast lapor, njen vrh pa je bil v sivem laporjevem drobirju (enako razmerje kot v kv. 1), v katerem so bili tudi posamični odlomki keramike (skupek 2).

Luknja pri x = 8,5 in y = 1,6 je bila v tlorisu nepravilno okrogla, pr. 0,35 m, gl. 0,35 m. V sivkastem zemljenem zasipu je ležalo nekaj lomljencev, velikih do 0,18 x 0,12 m (pril. 7C). Sredini obeh lukenj sta bili 1,20 m vsaksebi. V približno takšni razdalji je bilo pričakovati, glede na pojav sive lise (laporjev drobir), še tretjo luknjo v kv. 3/B1.

Pojav keramike v kv. 1 v sivem laporjevem drobirju nad trdno in sterilno osnovo je moč opredeliti kot ostalino nakdanje hodne površine, ki je nenasilno opustela in se zato v okolju ne da dobro omejiti.

Luknje na robu naselbine pa so verjetno ležišča za stojke, ki so bile zagodene in utrjene s kamni. Po debelini, povzeti iz prostora med zagodami (okoli 0,15 m), so bile lahko stojke le del platu. Ko je ta vaška ograja propadla, so se preko nje naložile iz notranjosti naselja drseče plasti, najprej grob laporjev drobir, čezenj siva peščena zemlja in končno njivski humus. V vseh so bili razpršeni odlomki lončenih posod (pril. 7A).

Časovna opredelitev: Najdbe obeh opisanih področij (lončenina) so si oblikovno, po strukturi in okrasu (rebra) povsem podobne, zato je - to potrjuje tudi njihova stratigrafska lega - njihova sočasnost zanesljiva. Za časovno opredelitev prihajata v poštev okras in oblika posod. Krašenje posod z rebri, gladkimi ali členjenimi, je časovno dokaj razpotegnjeno. Križnemu vrhu sorodno lončenino ima že sosednji Žempoh (prim. t. 42–44), nato pa na primer Ljubljana, kjer je tudi najti primerjave za členjeno rebro na največjem obodu, okrepjeno z jezičastimi držaji, kakršno je na posodi na t. 49: 3 (cfr. Puš 1971, 85). Podrobnejše mesto znotraj obdobja Ha B je Križnemu vrhu težko odmeriti, sodeč po skromnem gradivu pa je treba misliti predvsem na njegov mlajši del, kar bi v grobem ustrezalo fazi Ljubljana II.

Seznam najdbenih skupkov:

Skupek 1	Legat: hodna površina Planum: 1 Kvadrant: 1
Skupek 2	Legat: okoli lukenj za stojke Planum: 1 Kvadrant: 3

Svoljšak

SKLEP

Dolenjska nudi zaradi geografske zaključenosti in tranzitne pomembnosti idealen poligon za preučevanje poselitvenih zakonitosti v prazgodovinskih obdobjih, od katerih velja še posebej izpostaviti železno dobo. Vendar pa zahteva prav študij kolonizacijskih procesov, ki so, kot vemo, rezultat geografskih, gospodarskih in družbenopolitičnih danosti, zelo natančne izhodiščne podatke, saj brez njih nikakor ni mogoče izpeljati resnejših analiz. Zbiranje in preverjanje starih zapiskov, terenska rekognosciranja, sondiranja in kronološko razvrščanje naselij so torej nujna predpogoja, da bi lahko dosegli zastavljeni cilj.

V zadnjih letih je bilo rekognoscirano razmeroma obsežno področje osrednje Dolenjske. Poleg terenskih obhodov smo leta 1988 vključili v projekt tudi sondiranja, saj se je kmalu pokazalo, da najdbe s površine in iz manjših vrtin ne zadostujejo za natančno kronološko razvrstitev naselij. Z delom smo pričeli najprej v Mirenski in Temeniški dolini, torej v samem osrčju Dolenjske, kjer smo s terenskimi obhodi ugotovili za zdaj največjo gostoto železnodobne poselitve. V dveh

letih smo sondirali osem naselij. Rezultati so vzpodbudni, čeprav je res, da imajo podatki, ki so pridobljeni z eno samo sondo, relativno vrednost. Tega smo se vseskozi zavedali, zato predvideva projekt tudi odpravljanje anomalij z dodatnimi sondažami, ki pa jih nameravamo po potrebi opraviti šele v drugem krogu raziskav.

Področje, ki smo ga raziskali, je zaenkrat premajhno, da bi lahko opravili resnejšo analizo tipologije naselij in izkopanega keramičnega gradiva. Vendar pa se nam kljub temu zdi umestno, da že sedaj izpostavimo nekatere novosti, do katerih smo prišli pri naših raziskavah, saj bistveno dopolnjujejo predstavo o utrjenih prazgodovinskih naseljih v osrednji Sloveniji, kakršno smo imeli doslej.

Sliko, kakšno je bilo utrjeno prazgodovinsko naselje na Dolenjskem, smo si namreč izoblikovali predvsem z izkopavanji Cvingerja nad Virom pri Stični. Dvaindvajset sond je dalo dober vpogled v strukturo njegovih zidov in razvojnih faz, zato je bilo pričakovati, da bomo na podobno situacijo naleteli tudi na drugih naseljih. Cilj naših sondiranj je bilo torej posredno tudi preverjanje stiškega modela, saj smo želeli ugotoviti, če so bila tudi ostala gradišča obljudena v istem obdobju in če so imela podobne obrambne sisteme.

Časovna opredelitev naselij

Kakšni so torej rezultati sondiranj? Prvo, kar moramo poudariti, je to, da so si naselja med seboj zelo različna. Pri tem seveda ne mislimo na razlike v legi, obliki in velikosti, ki nas trenutno ne zanimajo, ampak predvsem na razlike v kronologiji, se pravi v času, ko so bila obljudena. Rezultati analiz so grafično prikazani na *sliki 53*. Čeprav je grafikon do neke mere shematičen, pa je iz njega kljub temu dobro razvidna pestrost poselitvene strukture. Precejšnja novost je že to, da smo od osmih naselij kar na dveh (Sv. Ana in Gradec) ugotovili obljudenost v bakreni dobi, kar ni zanemarljiv odstotek. Vse kaže, da se bo tudi na Dolenjskem ponovila situacija iz Bele krajine, kjer je bilo z rekonstrukcijo in manjšimi vrtnji poleg železnodobnih odkritih tudi več utrjenih naselij iz eneolitika (Dular 1985, 18 s). Podobno lahko ugotovimo tudi za pozno antiko, saj so bili ugotovljeni poselitveni sledovi kar na treh točkah, in sicer na Kunklu, Sv. Ani in Kinclju.

Glavna teža naših raziskav pa je bila seveda usmerjena k železni dobi, ki smo jo na grafikonu razčlenili nekoliko bolj podrobno. Dve naselji (Gradišče in Žempoh) sta bili obljudeni le kratek čas, in sicer na prehodu iz bronaste v železno dobo. Naselja, ki naj bi bila poseljena tako malo časa, doslej pri nas še niso bila odkrita, zato predstavlja ta tip poselitve tudi na Dolenjskem pomembna novost. Kje tiče vzroki za to, za zdaj še ne moremo odgovoriti. Tu bo vsekakor treba počakati na nove primere, saj je zgolj z dvema naseljema praktično nemogoče pojasniti detajle poselitvene strukture nekega obdobja.

Zelo zanimivo poselitveno kontinuiteto ima tudi naselje na Sv. Ani. Omenili smo že, da smo na njej dobili ostaline iz bakrene dobe in pozne antike. Žal s sondo nismo imeli najbolj srečne roke, saj profil ni

dal izpovedne stratigrafije. Sodeč po najdbah pa je bilo naselje zanesljivo obljudeno ob koncu pozne bronaste dobe. Poselitev na začetku železne dobe ni stoo odstotna, medtem ko je življenje na Sv. Ani zanesljivo dokazano v mladohalštatskem in poznolatenškem obdobju.

Dve naselji, to sta Kunkel pod Vrhtrebnjem in Križni vrh nad Belim Gričem, kažeta poselitveno kontinuiteto skozi celo železno dobo. Njun začetek se pokriva z začetkom železne dobe, pri čemer je treba poudariti, da ima Križni vrh pred Kunklom verjetno rahlo časovno prednost. Toda medtem ko je poselitev Križnega vrha v halštatski in latenski dobi dokazana s številnimi najdbami, pa govori za obljudenost Kunkla v mlajši železni dobi le en sam fragment keramike.

Poučna je tudi situacija na Kinclju nad Trbincem. Sodeč po podatkih, ki jih je dala sonda, je bilo naselje zgrajeno šele ob koncu starejše železne dobe, nato pa je bilo poseljeno še v latenski dobi in, kot smo omenili že prej, tudi v pozni antiki. Važen je predvsem čas izgradnje naselja, ki sodi v certoški oziroma negovski horizont, kar je na Dolenjskem zopet pomembna novost.

Za Veselo goro v Brinju pa lahko za zdaj rečemo le to, da sodi v starejšo železno dobo, saj nam za natančnejšo členitev manjkajo trdnejši dokazi.

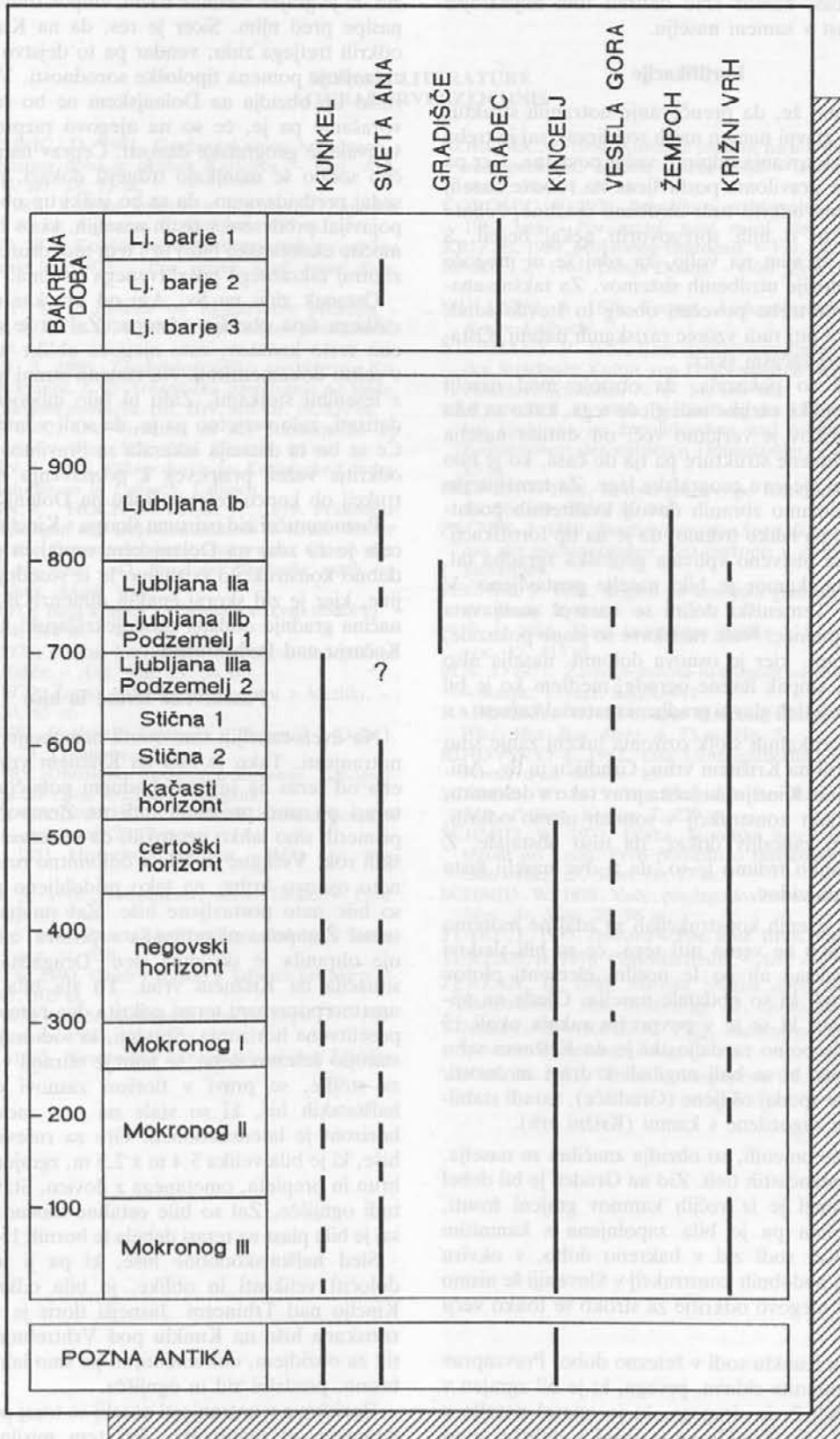
Če sedaj strnemo naše ugotovitve v kratek zaključek, potem vidimo, da obstajajo glede na čas, ko so bila naselja obljudena, med njimi dokajšnje razlike. Vse kaže, da bo število naselij z ostalinami iz bakrene dobe in pozne antike precej večje, kot smo mislili doslej. Bistveno bo porasel tudi delež gradišč, na katerih so bili odkriti poselitveni horizonti iz latenske dobe. Ta ugotovitev ne preseneča, saj je bilo dosedanje razmerje med starejše- in mlajšeželeznodobnimi najdišči daleč od resnice, čemur je v dobršni meri botrovalo stanje raziskav. Novosti so se pokazale tudi v halštatski dobi, saj je jasno razvidno, da vsa naselja niso nastala hkrati, ampak da obstajajo med njimi tudi občutne kronološke razlike. Kakšna je bila intenzivnost poselitve v posameznih fazah, pa za zdaj še ne moremo govoriti, saj je s podatki iz ene same sonde praktično nemogoče izvesti takšne analize.

Časovne korelacije med naselji in grobišči

Razmeroma težko je tudi preučevanje kronoloških razmerij med naselji in pripadajočimi nekropolami. Glavna ovira je zopet raziskanost, saj imata le Žempoh in Križni vrh že izkopani grobišči, ki pa sta brez ohranjenih grobnih celot. Iz grobišča, ki je pripadalo Kinclju, je doslej znan le en grob, nekropole ostalih petih naselij pa so neraziskane ali pa celo neznane. Vendar pa lahko ugotovimo, da se časovni razponi nekropol v glavnem ujemajo z razvojnimi fazami, ki smo jih ugotovili v naseljih. Tako imajo na primer grobišča, ki so pripadala naselju na Križnem vrhu, sklenjen razvoj, ki mu je mogoče slediti od pozne bronaste dobe (Božji grob nad Slepškom) preko starejše železne dobe (Sv. Križ v Belem Griču) vse do latenske dobe (Pašnik nad Ribjekom). Enako velja za naselje na Žempohu, ki ima sočasno nekropolo na Pašniku nad Ostrožnikom. Končno je tu še Kinclj

Sl. 53: Primerjalna kronološka tabela.

Abb. 53: Chronologische Vergleichstabelle.

nad Trbincem, kjer je z nekropole Devce ob njegovem vznožju za zdaj znan le en grob (Gabrovec 1990, 105 ss), ki pa sodi na konec starejše železne dobe, torej natanko v čas, kamor smo datirali tudi najstarejšo kulturno plast v samem naselju.

Fortifikacije

Omenili smo že, da preučevanje notranjih struktur naselij ni bil glavni namen naših sondiranj, saj je treba za takšna raziskovanja odpirati večje površine. Ker pa so bile sonde praviloma postavljene na robove naselij in smo z njimi odkrili tudi utrdbene ostaline, želimo na tem mestu o njih spregovoriti nekaj besed. S podatki, ki so nam na voljo, za zdaj še ni mogoče izpeljati tipologije utrdbenih sistemov. Za takšne analize je namreč treba povečati obseg in število sond, večji pa mora biti tudi vzorec raziskanih naselij. Ostanimo torej pri začasni skici.

Sondiranja so pokazala, da obstoje med naselji razmeroma velike razlike tudi glede tega, kako so bila utrjena. Vzrokov je verjetno več: od statusa naselja znotraj poselitvene strukture pa tja do časa, ko je bilo obljudeno, in njegove geografske lege. Za temeljitejšo analizo še nimamo zbranih dovolj kvalitetnih podatkov. Že zdaj pa lahko trdimo, da je na tip fortifikacijskega sistema bistveno vplivala geološka zgradba tal, se pravi lega, kamor je bilo naselje postavljeno. V Mirenski in Temeniški dolini se namreč menjavata dolomit in apnenec. Naše raziskave so jasno pokazale, da povsod tam, kjer je osnova dolomit, naselja niso imela zidov, ampak lesene ograde, medtem ko je bil na apnenčastih tleh glavni gradbeni material kamen.

Sledove vertikalnih stolk oziroma lukenj zanje smo namreč odkrili na Križnem vrhu, Gradišču in Sv. Ani. Na Žempohu in Kinclju, ki ležita prav tako v dolomitu, lesenih obodnih konstrukcij v sondah nismo odkrili, kar pa še ni zanesljiv dokaz, da niso obstajale. Z gotovostjo lahko trdimo le to, da ti dve naselji nista imeli kamnitih zidov.

Kaj več o lesenih konstrukcijah za zdaj ne moremo reči. Zanesljivo ne vemo niti tega, če so bili sledovi stolk deli palisad ali pa le nosilni elementi plotov oziroma ograd, ki so obdajale naselja. Glede na njihovo debelino, ki se je v povprečju sukala okoli 15 cm, ter medsebojno razdaljo, ki je na Križnem vrhu znašala 1,2 m, bi se bolj nagibali k drugi možnosti. Stojke so bile spodaj ošiljene (Gradišče), zaradi stabilnosti pa tudi zagostene s kamni (Križni vrh).

Kot smo že omenili, so obzidja značilna za naselja, ki leže na apnenčastih tleh. Zid na Gradcu je bil debel 1,6 metra, imel je iz večjih kamnov grajeni fronti, njegova sredina pa je bila zapolnjena s kamnitim drobirjem. Ker sodi zid v bakreno dobo, v okviru katere doslej podobnih konstrukcij v Sloveniji še nismo poznali, ima njegovo odkritje za stroko še toliko večji pomen.

Obzidje na Kunklu sodi v železno dobo. Pravzaprav gre za dva kamnita zidova, prvega, ki je bil zgrajen v fazi Stična 2, in drugega, ki je opasal naselje v fazi Stična 2. Na Kunklu se je torej v dobršni meri ponovil stiški model. Zidova na njem se namreč s

stiškimi ne ujemata le po času nastanka, ampak tudi po načinu gradnje, saj opažamo na njih jasne konstrukcijske sorodnosti. Ta ugotovitev seveda ne velja le za zid, ki je grajen na enak način, ampak tudi za zemljene nasipe pred njim. Sicer je res, da na Kunklu nismo odkrili tretjega zidu, vendar pa to dejstvo nikakor ne zmanjšuje pomena tipološke sorodnosti. Vse kaže, da stiški tip obzidja na Dolenjskem ne bo redke pojav, vprašanje pa je, če so na njegovo razprostranjenost vplivale le geografske danosti. Čeprav nam za dokončno sodbo še manjkajo trdnější dokazi, pa lahko že sedaj predvidevamo, da se bo stiški tip obzidja očitno pojavljal predvsem v tistih naseljih, ki so imela dovolj močno ekonomsko bazo in s tem tudi družbeno veljavo znotraj takratnega poselitvenega sistema.

Ostane zidu na Sv. Ani od pravkar omenjenega stiškega tipa obzidja odstopa. Žal se je ohranil le z eno vrsto kamnov, zato njegove oblike nismo uspeli v celoti dokumentirati. Na zunanji strani je bil podprt z lesenimi stojkami. Zidu ni bilo mogoče zanesljivo datirati, zelo verjetno pa je, da sodi v latensko dobo. Če se bo ta datacija izkazala za pravilno, bo njegovo odkritje važen prispevek k poznavanju zidnih konstrukcij ob koncu železne dobe na Dolenjskem.

Poznoantični zid oziroma škarpa s Kinclja nad Trbincem je za zdaj na Dolenjskem osamljen primer. Podobno konstrukcijo poznamo le iz sosednje Bele krajine, kjer je zid skoraj enakih dimenzij in podobnega načina gradnje obdajal zgodnjekrščanski kompleks na Kučarju nad Podzemljem.

Poselitvene terase in hiše

Na dveh naseljih smo sonde namenoma zakoličili v notranjosti. Tako je bila na Križnem vrhu raziskana ena od teras na severozahodnem pobočju hriba, dve terasi pa smo presekali tudi na Žempohu. V obeh primerih smo lahko ugotovili, da so terase delo človeških rok. Vsekane so bile v dolomitno oziroma lapor-nato osnovo hriba, na tako pridobljeno površino pa so bile nato postavljene hiše. Žal stavba na severni terasi Žempoha ni propadla v požaru, zato se je od nje ohranila le skromna sled. Drugačna pa je bila situacija na Križnem vrhu. Tu sta bila namreč na umetno poravnani terasi odkrita dva razmeroma jasna poselitvena horizonta. Spodnji, ki sodi najverjetneje v starejšo železno dobo, se nam je ohranil v vrsti lukenj za stojke, se pravi v tlorisni zasnovi ene ali več halštatskih hiš, ki so stale na tem mestu. Zgornji horizont je latenskodoben. Gre za ruševine požgane hiše, ki je bila velika 5,4 m x 2,5 m, zgrajena iz lesenih brun in prepleta, ometanega z ilovico. Stavba je imela tudi ognjišče. Žal so bile ostaline močno razvlečene, saj je bila plast na terasi debela le bornih 15 do 20 cm.

Sled halštatskodobne hiše, ki pa ji nismo mogli določiti velikosti in oblike, je bila odkrita tudi na Kinclju nad Trbincem. Jasnejši tloris je imela delno raziskana hiša na Kunklu pod Vrhtrbnjem. Stala je tik za obzidjem, dokumentirali pa smo lahko temeljno bruno, predelni zid in ognjišče.

Raziskave v notranjosti naselij so torej potrdile stare domneve in ugotovitve. Pri tem mislimo tako na pomen poselitvenih teras kot tudi lokacije stavb, ki so

stale tik za obzidji. Žal so raziskave v notranjosti naselij pri nas šele na začetku. Čeprav se zavedamo njihovega pomena, pa se jim nameravamo v bližnji

prihodnosti zavestno odreči, saj presejajo okvir zastavljenega projekta.

Dular

SEZNAM LITERATURE LITERATURVERZEICHNIS

- BALEN-LETUNIČ, D. 1981, Grobovi kasnog brončanog i starijeg željeznog doba iz okolice Karlovca. – *Vjes. Arh. muz. Zag.* 3. ser. 14, 11 ss.
- BOŽIČ, D. 1987, Keltska kultura u Jugoslaviji. Zapadna grupa. – V: *Praist. jug. zem.* 5, Sarajevo, 855 ss.
- BREGANT, T. 1974, Kolišče ob Maharskem prekopu pri Igu – raziskovanje leta 1972. – *Por. razisk. neol. eneol. Slov.* 4, 7 ss.
- BREGANT, T. 1975, Kolišče ob Maharskem prekopu – raziskovanje 1973. in 1974. leta. – *Por. razisk. neol. eneol. Slov.* 4, 7 ss.
- CIGLENEČKI, S. 1986, Zgodnjekrščansko središče na Kučarju v Beli krajini. – V: *Arheološka istraživanja na karlovačkom i sisačkom području*, Izd. Hrv. arh. dr. 10, 137 ss.
- ČURČIĆ, V. 1902, Die Gradina an der Ramaquelle im Bezirke Prozor. – *Wiss. Mitt. Bos. Herz.* 8, 48 ss.
- DESCHMANN, C. 1888, *Führer durch das Krainische Landes-Museum Rudolfinum in Laibach*, Laibach.
- DESCHMANN, C., HOCHSTETTER, F., 1879, Prähistorische Ansiedlungen und Begräbnisstätten in Krain. Erster Ber. der präh. Comm. der math.-naturwiss. Classe der kais. Akad. der Wiss. – 42. *Band der Denkschr. math.-naturwiss. Cl. kais. Akad. Wiss.*
- DULAR, J. 1973, Bela krajina v starohalštatskem obdobju. – *Arh. vest.* 24, 544 ss.
- DULAR, J. 1978, Poskus kronološke razdelitve dobovskega žarnega grobišča. – *Arh. vest.* 29, 36 ss.
- DULAR, J. 1979, Žarno grobišče na Borštku v Metliki. – *Arh. vest.* 30, 65 ss.
- DULAR, J. 1982, *Halštatska keramika v Sloveniji*. – Dela 1. razr. SAZU 23, Ljubljana.
- DULAR, J. 1985, *Arheološka topografija Slovenije. Topografsko področje XI (Bela krajina)*, Ljubljana.
- FREY, O.-H., GABROVEC, S. 1969, K latenski poselitvi Dolenjske. – *Arh. vest.* 20, 7 ss.
- FREYER, H. 1851, Historische Notizen. – *Mitt. hist. Ver. Krain.* 1.
- GABROVEC, S. 1970, Dvozankaste ločne fibule. – *God. Cen. balk. isp.* 8, 5 ss.
- GABROVEC, S. 1973, Začetek halštatskega obdobja v Sloveniji. – *Arh. vest.* 24, 338.
- GABROVEC, S. 1990, Grob s čelado s Trbinca pri Mirni. – *Arh. vest.* 41, 105 ss.
- HAREJ, Z. 1975, Kolišče ob Resnikovem prekopu II. – *Por. razisk. neol. eneol. Slov.* 4, 145 ss.
- HROVAT, F. 1885, *Novomeško okrajno glavarstvo*, Ljubljana.
- KOROŠEC, J. 1964, Kulturne ostaline na kolišču ob Resnikovem prekopu, odkrite v letu 1962. – *Por. razisk. neol. eneol. Slov.* 1, 23 ss.
- KOROŠEC, P. 1975, Poročilo o raziskavah v Ajdovski jami 1967. leta. – *Por. razisk. neol. eneol. Slov.* 4, 170 ss.
- KRIŽ, B. 1989, Mokronog-Ostrožnik. – *Var. spom.* 31, 207 s.
- MARIČ, Z. 1964, Donja Dolina. – *Glas. Zem. muz. n. s.* 19, 5 ss.
- MÜLLNER, A. 1879, *Emona. Archaeologische Studien aus Krain*, Laibach.
- NIERHAUS, R. 1957, Eine spätlatènezeitliche Riemenzunge der Stradonitz-Kultur von Grabenstetten (Kr. Reutlingen). *Fundber. Schwaben N. F.* 14, 100 ss.
- PARZINGER, H. 1984, Die Stellung der Uferrandsiedlungen bei Ljubljana im äneolithischen und frühbronzezeitlichen Kultursystem der mittleren Donauländer. – *Arh. vest.* 35, 13 ss.
- PEČNIK, J. 1886, Keltski grobovi po Kranjskem. – *Slovenec* 14, 26. okt. 1886, št. 245.
- PEČNIK, J. 1889, *Beschreibung der Spezialkarte Rudolfswerth aus der prähistorischen Zeit* (rokopis v Arhivu Republike Slovenije).
- PEČNIK, J. 1894, Pogled na kranjska gradišča. – *Izv. Muz. dr. Kranj.* 4, 6 ss.
- PUŠ, I. 1966, Nove latenoidne najdbe v Ljubljani. – *Arh. vest.* 17, 413 ss.
- PUŠ, I. 1971, *Žarnogrobiščna nekropola na dvorišču SAZU*. – Razpr. 1. razr. SAZU 7/1.
- RADIMSKÝ, W. 1896, Die Gradina Čungar bei Cazin. – *Wiss. Mitt. Bos. Herz.* 4, 73 ss, Fig. 72.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1982, Das Urnengräberfeld von Podolí. – *Fontes arch. Morav.* 15.
- SCHMID, W. 1915, Die Ringwälle des Bacherngbietes. – *Mitt. Prähist. Komm.* 2, 229 ss.
- SCHMID, W. 1937, Ulaka. Japodska naselbina nad Starim trgov pri Ložu. Prvo poročilo o raziskovanjih l. 1936. – *Glas. Muz. dr. Slov.* 18, 17 ss.
- SCHMID, W. 1939, Vače, predzgodovinska naselbina. – *Glas. Muz. dr. Slov.* 20, 96 ss.
- STARE, F. 1975, *Dobova*. – Pos. muz. Brež., knj. 2, Brežice.
- TERŽAN, B. 1976, Certoška fibula. – *Arh. vest.* 27, 317 ss.
- TERŽAN, B. 1990, *Starejša železna doba na Slovenskem Štajerskem*. – Kat. in monogr. 25, Ljubljana.
- VINSKI-GASPARINI, K. 1973, *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*, Zadar.
- VUGA, D. 1982, Trbinc. – *Var. spom.* 24, 154 ss.

KATALOG

Kunkel pod Vrhtrbnjem	t. 1–6	Kincelj nad Trbincem	t. 37–40
Sv. Ana nad Vrhpečjo	t. 7–10	Vesela gora v Brinju	t. 41
Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem	t. 11–21	Žempoh nad Ostrožnikom	t. 42–44
Gradec pri Mirni	t. 22–36	Križni vrh nad Belim Gričem	t. 45–50

Kunkel pod Vrhtrbnjem

Sl. 54. Kunkel pod Vrhtrbnjem, sonda I. Shema kvadrantov.

x = 0																		x = 17	
y = 4																			y = 4
+																			+
	1A	2A	3A	4A	5A	6A	7A	8A	9A	10A	11A	12A	13A	14A	15A	16A	17A		
	1B	2B	3B	4B	5B	6B	7B	8B	9B	10B	11B	12B	13B	14B	15B	16B	17B		
	1C	2C	3C	4C	5C	6C	7C	8C	9C	10C	11C	12C	13C	14C	15C	16C	17C		
+																			+
x = 0																			x = 17
y = 0																			y = 0

Tabla 1

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: izvlečeno rebro ter pasovi rdeče in črne barve; inv. št. P 16756 (inv. št. Narodnega muzeja v Ljubljani); lega: sonda 1; pl.: 6 A; kv.: A 5; skupek: 2.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16731; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: A 4,5; skupek: 4.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; okras: nalepljeno narebreno rebro; inv. št. P 16730; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: A 4, 5; skupek: 4.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava drobozrnata, porozna; okras: nalepljeni bradavici; inv. št. P 16729; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: A 4,5; skupek: 4.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 8 cm; inv. št. P 16726; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: B 5; skupek: 4.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj svetlosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: izvlečeni rebri in pas črne barve; inv. št. P 16752; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: B 4; skupek: 5.

7. Frag. ročaja pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj okersiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeni rebri; inv. št. P 16692; lega: sonda 1; pl.: 4 A; kv.: A 2; skupek: 7.

8. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 9,5 cm; inv. št. P 16688; lega: sonda 1; pl.: 4 A; kv.: B 3; skupek: 7.

9. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnato-rdeča; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 10,5 cm; inv. št. P 16689; lega: sonda 1; pl.: 4 A; kv.: B 4; skupek: 7.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16687; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: A 4; skupek: 7.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepka; inv. št. P 16690; lega: sonda 1; pl.: 4 A; kv.: B 4; skupek: 7.

12. Frag. železa; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: C 6; skupek: 7.
13. Frag. svinčene zapestnice; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: C 2; skupek: 7.

Tabla 2

1. Frag. cedilo s presegajočim ročajem; izdelano prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 14 cm; največji pr. 15 cm; inv. št. P 16725; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

2. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: nalepljena bradavica; pr. ustja 11,5 cm; največji pr. 13 cm; inv. št. P 16715; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

3. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 16717; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

4. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 27,5 cm; inv. št. P 16718; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

5. Pitos; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; pre-maz črn; pr. ustja 30,5 cm; inv. št. P 16720+16721; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

6. Pekva; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 30 cm; inv. št. P 16716; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

7. Frag. ročaj pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: širok plitev žleb; dolžina 7,5 cm; inv. št. P 16722; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

8. Frag. ostenja in frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. dna 8 cm; inv. št. P 16705; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: izvlečeni rebri ter pasovi rdeče in črne barve; inv. št. P 16741; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: C 5; skupek: 6.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; ostanek črnega premaza; inv. št. P 16713; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16707; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno rebro; inv. št. P 16712; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

13. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatordeča; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 10,5 cm; inv. št. P 16723; lega: sonda 1; pl.: 4-5; kv.: 4, 5, A, B; skupek: 6.

14. Frag. železa; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: B 4; skupek: 6.

15. Frag. železa; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: B 7; skupek: 6.

16. Frag. železa; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: B 4; skupek: 6.

17. Frag. železa; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: B 4; skupek: 6.

Tabla 3

1. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj opečnatosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 32 cm; inv. št. P 16662; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 3; skupek: 8.

2. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 16682; lega: sonda 1; pl.: 3 B; kv.: C 1; skupek: 8.

3. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjavorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 16663; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 3; skupek: 8.

4. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 16668; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 3; skupek: 8.

5. Skleda; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 16675; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 4; skupek: 8.

6. kupa; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljena bradavica; pr. ustja 8,5 cm; inv. št. P 16610; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

7. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 6 cm; inv. št. P 16679; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjavorumena; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16657; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: A 3; skupek: 8.

9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 15 cm; inv. št. P 16678; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 3; skupek: 8.

10. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; pr. dna 17,5 cm; inv. št. P 16680; lega: sonda 1; pl.: 3 B; kv.: C 1; skupek: 8.

11. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. dna 22 cm; inv. št. P 16645; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: A 1; skupek: 8.

12. Pekva; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava

grobozrnata; pr. ustja 29,2 cm; inv. št. P 16615; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

13. Pekva; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 16681; lega: sonda 1; pl.: 3 B; kv.: C 1; skupek: 8.

14. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: širok plitev žleb; inv. št. P 16594; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 2; skupek: 8.

15. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: plitvi vtisi; inv. št. P 16595; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 2; skupek: 8.

16. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: širok plitev žleb; inv. št. P 16666; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 4; skupek: 8.

Tabla 4

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16606; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj opečnatosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16607; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16651; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: A 2; skupek: 8.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16639; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 2; skupek: 8.

5. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16672; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 3; skupek: 8.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno rebro; inv. št. P 16593; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 2; skupek: 8.

7. Svitek; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: plitvi vtisi; največji pr. 9,5 cm; inv. št. P 16618; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

8. Svitek; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: plitvi vtisi; največji pr. 10,8 cm; inv. št. P 16619; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

9. Svitek; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; največji pr. 9,5 cm; inv. št. P 16605; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 2; skupek: 8.

10. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 20 cm; inv. št. P 16620; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

11. Frag. svitek; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 10,3 cm; inv. št. P 16621; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

12. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatordeča; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 10,5 cm; inv. št. P 16656; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: A 4; skupek: 8.

13. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 10,5 cm; inv. št. P 16622; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

14. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 8 cm; inv. št. P 16599; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 2; skupek: 8.

15. Vretence; celo; izdelano prostoročno; barva: zunaj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; v. 2,6 cm; največji pr.

3,5 cm; inv. št. P 16745; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 1; skupek: 8.

16. Vretence; celo; izdelano prostoročno; barva: zunaj rjavo-črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; v. 2,7 cm; največji pr. 2,2 cm; inv. št. P 16754; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 3; skupek: 8.

17. Utež; cela; izdelana prostoročno; barva: zunaj opečnato-rjava; površina gladka; okras: vrez po pečenju; v. 7 cm; širina 4,7 cm; inv. št. P 16617; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 1; skupek: 8.

18. Frag. bron. zakovica; inv. št. P 351; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: A 2; skupek: 8.

19. Frag. bron. prstan; inv. št. P 356; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: B 3; skupek: 8.

Tabla 5

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: pasova črne barve; inv. št. P 16747; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 5; skupek: 9.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16664; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 5; skupek: 9.

3. Brus iz peščenca z luknjo; dolžina 11,7 cm; inv. št. P 16746; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 5; skupek: 9.

4. Bron. spojka; inv. št. P 357; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 5; skupek: 9.

5. Kos hrastovega lesa; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 5; skupek: 9.

6. Frag. bron. okov; inv. št. P 357; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: C 5; skupek: 9.

7. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnato-siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 9 cm; inv. št. P 16554; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: C 2; skupek: 11.

8. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavo-črna, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljena razčlenjena bradavica; pr. ustja 17 cm; inv. št. P 16748; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: C 3; skupek: 12.

9. Lonec; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 25,5 cm; inv. št. P 16557; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: B 3; skupek: 12.

10. Pitos; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: vodoravni žleb na ustju; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 16751; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: B 4; skupek: 12.

11. Lonec; frag. ustja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16543; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: A 3; skupek: 12.

12. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 15,5 cm; inv. št. P 16568; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: C 4; skupek: 12.

13. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva,

znotraj rjavo-črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 14 cm; inv. št. P 16535; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: A 3; skupek: 12.

14. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 12 cm; inv. št. P 16563; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: C 3; skupek: 12.

15. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16567; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: A 4; skupek: 12.

16. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; okras: glavničenje; inv. št. P 16539; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: A 3; skupek: 12.

17. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavo-črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 8 cm; inv. št. P 16541; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: A 3; skupek: 12.

Tabla 6

1, 3. Frag. ostenja; izdelan na vretenu; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; okras: plitvo žlebljenje (zunaj in znotraj); inv. št. P 16523+16654+16676; lega: sonda 1; pl.: 1 in 3; kv.: C 8 in C 7; skupek: 13.

2. Lonec; frag. ustja, Frag. ostenja, Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; okras: žlebljenje; pr. ustja 14,5 cm; pr. dna 13 cm; inv. št. P 16525 - 16527, glej še 16700 in 16701; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: A 5 in A 4; skupek: 13.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16534; lega: sonda 1; pl.: 1 B; kv.: A 7; skupek: 13.

5. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16529; lega: sonda 1; pl.: 1 B; kv.: B 6; skupek: 13.

6. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; v. 3,5 cm; inv. št. P 16528; lega: sonda 1; pl.: 1 B; kv.: B 6; skupek: 13.

7. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 17 cm; inv. št. P 16524; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: C 4; skupek: 13.

8. Ročaj pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 14,5 cm; inv. št. P 16753; lega: sonda 1; pl.: 1 B; kv.: A 7; skupek: 13.

9. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 10,2 cm; inv. št. P 16532; lega: sonda 1; pl.: 1 B; kv.: C 4; skupek: 13.

10. Frag. železa; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: C 4; skupek: 13.

11. Železna sulična ost; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: B 7; skupek: 13.

12. Frag. železnega noža; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: C 2; skupek: 13.

Sv. Ana nad Vrhečjo

Tabla 7

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivo-črna, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 17074; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 9 C; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 14,5 cm; inv. št. P 17071; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 9 A; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj svetlosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pre-maz rdeče barve; enolitik; inv. št. P 17073; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 9 C; skupek: 1.

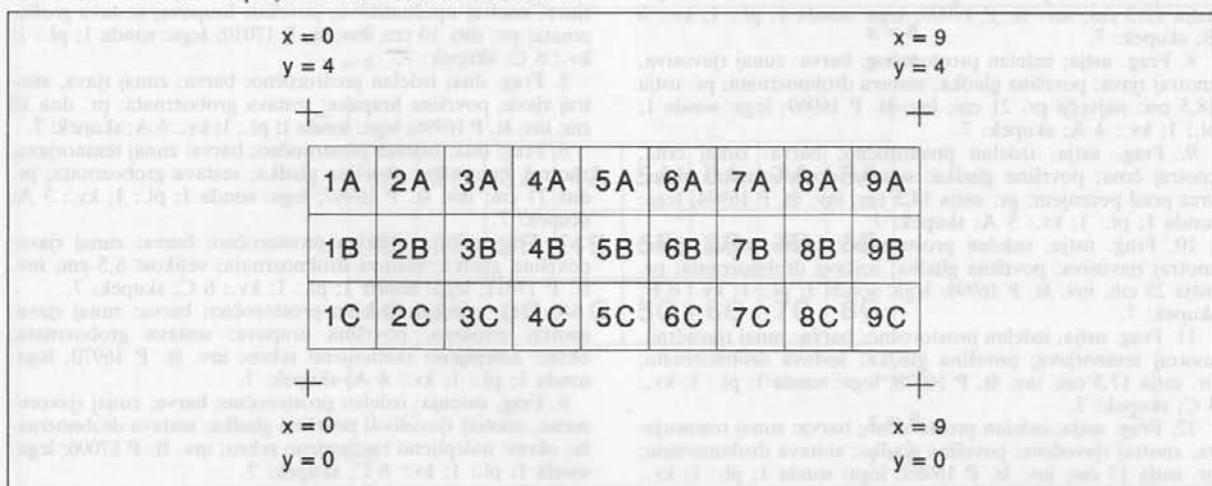
4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17072; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 9 B; skupek: 1.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; enolitik?; inv. št. P 17082; lega: sonda 1; pl.: snemanje zidu, najnižja kulturna plast; kv.: 7 A; skupek: 2.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: ploščata nalepka; enolit; inv. št. P 17075; lega: sonda 1; pl.: najnižja kulturna plast x = 5,7 m; z = -1,7 m; kv.: 6 A; skupek: 2.

Sl. 55. Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. Shema kvadrantov.

7. Frag. noge; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. 14,5 cm; inv. št. P 17081; lega: sonda 1; pl.: snemanje zidu, najnižja kulturna plast; kv.: 7 A; skupek: 2.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 11 cm; inv. št. P 17043; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 7 C; skupek: 3.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 17066; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 8 B; skupek: 3.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnato-rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 22 cm; inv. št. P 17076; lega: sonda 1; pl.: snemanje zidu, tik pod kamni; kv.: 5 A; skupek: 3.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 17 cm; inv. št. P 17044; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 7 C; skupek: 3.

12. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj oker-rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 9,5 cm; inv. št. P 17085; lega: sonda 1; pl.: ; kv.: S profil $x = 6,3$ m; $z = -1,5$ m; skupek: 3.

13. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 9 cm; inv. št. P 17078; lega: sonda 1; pl.: snemanje zidu, tik pod kamni; kv.: 5 A; skupek: 3.

Tabla 8

1. Ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: fasetiranje; velikost 6,5 cm; inv. št. P 17021; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 A; skupek: 3.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17042; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 7 B; skupek: 3.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17067; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 8 B; skupek: 3.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: gubanje; inv. št. P 17080; lega: sonda 1; pl.: pod kamni zidu; kv.: 6 A; skupek: 3.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 17020; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 A; skupek: 4.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj

siva; površina hrapava; sestava porozna; pr. ustja 15 cm; inv. št. P 17065; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 1 A; skupek: 5.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 15 cm; inv. št. P 17055; lega: sonda 1; pl.: 5 a, iz jame; kv.: 1 B; skupek: 6.

8. Frag. ustja, frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava porozna; pr. ustja 18 cm; pr. dna 13,5 cm; inv. št. P 17049; lega: sonda 1; pl.: 4 a; kv.: 1 B; skupek: 6.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temno siva; površina hrapava; sestava porozna; okras: vrez pred pečenjem; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 17053; lega: sonda 1; pl.: 5 a - iz jame; kv.: 1 B; skupek: 6.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; okras: glavničenje; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 17052; lega: sonda 1; pl.: 5 a iz jame; kv.: 1 B; skupek: 6.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava porozna; okras: glavničenje; inv. št. P 17056; lega: sonda 1; pl.: 5 a, iz jame; kv.: 1 B; skupek: 6.

12. Novce: Valens (364 - 378); lega: sonda 1; kv.: 1 B; skupek: 6.

13. Železen predmet; velikost 11,3 cm; inv. št. P 17058; lega: sonda 1; pl.: 5 a, iz jame; kv.: 1 B; skupek: 6.

Tabla 9

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 32,5 cm; inv. št. P 16974; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 B; skupek: 7.

2. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 22 cm; inv. št. P 17030; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 C; skupek: 7.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 22,5 cm; inv. št. P 17024; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5 A; skupek: 7.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: fasetiranje; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16999; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 B; skupek: 7.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: poševno kaneliranje; pr. ustja 25 cm; inv. št. P 16966; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3 A; skupek: 7.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 17014; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 7 C; skupek: 7.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna,

znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 22,5 cm; inv. št. P 17000; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 B; skupek: 7.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 18,5 cm; največji pr. 21 cm; inv. št. P 16969; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 A; skupek: 7.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; pr. ustja 14,5 cm; inv. št. P 16994; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 5 A; skupek: 7.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 16998; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 B; skupek: 7.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 17,5 cm; inv. št. P 16978; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 C; skupek: 7.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 17 cm; inv. št. P 16989; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 5 B; skupek: 7.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 17 cm; inv. št. P 16979; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 C; skupek: 7.

14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj črna; površina hrapava; sestava porozna; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 17018; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 1 - 7 A B C; skupek: 7.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava porozna; okras: glavničenje; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 17037; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 7 C; skupek: 7.

Tabla 10

1. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 4 cm; inv. št. P 17009; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 C; skupek: 7.

2. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 8 cm; inv. št. P 17008; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 C; skupek: 7.

3. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 10,5 cm; inv. št. P 16968; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3 C; skupek: 7.

4. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 17010; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 C; skupek: 7.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16996; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 A; skupek: 7.

6. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 16967; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3 A; skupek: 7.

7. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; velikost 6,5 cm; inv. št. P 17011; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 C; skupek: 7.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16970; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 A; skupek: 7.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumen, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17006; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 6 C; skupek: 7.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16988; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 C; skupek: 7.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16972; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 A; skupek: 7.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16986; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 C; skupek: 7.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16976; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 B; skupek: 7.

14. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: glavničenje (valovnica); inv. št. P 17057; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 7 C; skupek: 7.

15. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: gubanje; inv. št. P 17025; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 6 A; skupek: 7.

16. Bronast obroček; velikost 1,6 cm; inv. št. P 17090; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4 C; skupek: 7.

17. Bronast pasni jeziček; velikost 6,7 cm; inv. št. P 17091; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 B; skupek: 7.

Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem

Tabla 11

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 17465; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 27 cm; inv. št. P 17159; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5 A; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 17215; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: fasetiranje; pr. ustja 30 cm; inv. št. P 17468; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj sivorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata;

pr. ustja 20 cm; v ognju; inv. št. P 17467; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 17397; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 B; skupek: 1.

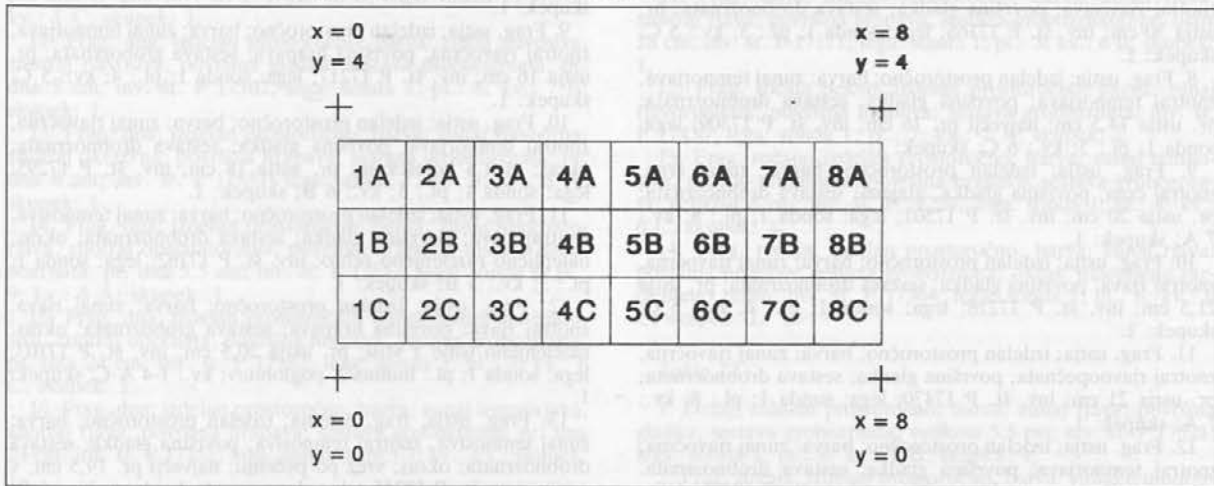
7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 17240; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 6 B; skupek: 1.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumen, znotraj rjavorumen; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 18,5 cm; inv. št. P 17307; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 C; skupek: 1.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 22,5 cm; v ognju; inv. št. P 17372; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 7 B; skupek: 1.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata;

Sl. 56. Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem; sonda 1. Shema kvadrantov.

pr. ustja 24 cm; inv. št. P 17270; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 C; skupek: 1.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17269; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 C; skupek: 1.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj opečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 38 cm; inv. št. P 17118; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3 C; skupek: 1.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 42 cm; inv. št. P 17445; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

Tabla 12

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 11 cm; inv. št. P 17195; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 A; skupek: 1.

2. Frag. skodelica; izdelana prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; v. 5 cm; pr. ustja 10 cm; največji pr. 10 cm; pr. dna 4,5 cm; inv. št. P 17133; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 B; skupek: 1.

3. Frag. ustja, frag. ostenja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 8 cm; največji pr. 9 cm; inv. št. P 17210+17206; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 B; skupek: 1.

4. Frag. ustja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 12 cm; največji pr. 17 cm; inv. št. P 17232; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

5. Lonec; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 12,5 cm; največji pr. 14 cm; pr. dna 5 cm; inv. št. P 17413; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 A; skupek: 1.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 18 cm; največji pr. 19,5 cm; inv. št. P 17384; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 A; skupek: 1.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črnorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 14,5 cm; inv. št. P 17404; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 C; skupek: 1.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17513; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 14 cm; inv. št.

P 17196; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 A; skupek: 1.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 17185; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 B; skupek: 1.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 17359; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 C; skupek: 1.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 14 cm; največji pr. 15,5 cm; inv. št. P 17300; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 B; skupek: 1.

13. Frag. ustja s prevrtanim držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vtisi s koleščkom; inv. št. P 17181; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 C; skupek: 1.

14. Frag. ustja s prevrtanim držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 14,5 cm; največji pr. 16,5 cm; inv. št. P 17216; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeni bradaviči; pr. ustja 22,5 cm; inv. št. P 17258; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 4 B; skupek: 1.

Tabla 13

1. Latvica; cela; izdelana prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 23 cm; največji pr. 25 cm; pr. dna 8,5 cm; inv. št. P 17268; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 A; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 17,5 cm; inv. št. P 17223 in 17224; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 19,5 cm; inv. št. P 17438; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 B; skupek: 1.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 20,5 cm; inv. št. P 17351; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 B; skupek: 1.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 17449; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 29,5 cm; inv. št. P 17104; lega: sonda 1; pl.: humus/2. poglobitev; kv.: 1-4 A-C; skupek: 1.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 30 cm; inv. št. P 17166; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5 C; skupek: 1.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 14,5 cm; največji pr. 16 cm; inv. št. P 17309; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 C; skupek: 1.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka, glajena; sestava drobnazrnata; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 17501; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 21,5 cm; inv. št. P 17218; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 17470; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 19 cm; največji pr. 22 cm; inv. št. P 17386; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 A; skupek: 1.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnato-črna, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 17119; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3 C; skupek: 1.

14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 17530; lega: sonda 1; pl.: 9; kv.: 7 A; skupek: 1.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; okras: fasetiranje; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 17111; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3 A; skupek: 1.

16. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnazrnata; okras: rahlo fasetiranje; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 17127; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 A; skupek: 1.

17. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; okras: rahlo fasetiranje; pr. ustja 14 cm; največji pr. 17 cm; inv. št. P 17308; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 C; skupek: 1.

Tabla 14

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina hrapava; sestava drobnazrnata; pr. ustja 32 cm; v ognju; inv. št. P 17331; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 A; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 17524; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 C; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. ustja 18,5 cm; inv. št. P 17330; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 A; skupek: 1.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 17194; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 A; skupek: 1.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 17436; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 B; skupek: 1.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. ustja 17 cm; inv. št. P 17179; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 C; skupek: 1.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. ustja 14,5 cm; inv. št. P 17370; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 7 B; skupek: 1.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr.

ustja 14 cm; inv. št. P 17497; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 17217; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; okras: vtisi s koleščkom; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 17295; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 B; skupek: 1.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17162; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5 B; skupek: 1.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobnazrnata; okras: razčlenjeno ustje z vtisi; pr. ustja 20,5 cm; inv. št. P 17103; lega: sonda 1; pl.: humus/2. poglobitev; kv.: 1-4 A-C; skupek: 1.

13. Frag. ustja, frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnazrnata; okras: vrez po pečanju; največji pr. 19,5 cm; v ognju; inv. št. P 17345 a,b,c; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 B; skupek: 1.

14. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnazrnata; okras: nalepljeno rebro in vbodi; inv. št. P 17203; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 A; skupek: 1.

15. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava grobnazrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; največji pr. 47 cm; inv. št. P 17406; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 C; skupek: 1.

Tabla 15

1. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavoopečnata, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. dna 13 cm; inv. št. P 17226; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

2. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 17567; lega: sonda 1; pl.: 10; kv.: 8 B; skupek: 1.

3. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. dna 13,5 cm; inv. št. P 17299; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 B; skupek: 1.

4. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. dna 15 cm; inv. št. P 17373; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 7 B; skupek: 1.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. dna 15 cm; inv. št. P 17186; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 B; skupek: 1.

6. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. dna 8 cm; inv. št. P 17317; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 C; skupek: 1.

7. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. dna 9,5 cm; inv. št. P 17246; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 6 B; skupek: 1.

8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnazrnata; pr. dna 10,5 cm; inv. št. P 17355; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 B; skupek: 1.

9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 17550; lega: sonda 1; pl.: 9; kv.: 8 A; skupek: 1.

10. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobnazrnata; pr. dna 12,5 cm; inv. št. P 17139; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5 A; skupek: 1.

11. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobnazrnata;

pr. dna 15 cm; inv. št. P 17125 a, b; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 1.

12. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 5 cm; inv. št. P 17502; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

13. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj okerčrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 6 cm; inv. št. P 17551; lega: sonda 1; pl.: 9; kv.: 8 A; skupek: 1.

14. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 5,5 cm; inv. št. P 17552; lega: sonda 1; pl.: 9; kv.: 8 A; skupek: 1.

15. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 24 cm; inv. št. P 17182; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 C; skupek: 1.

16. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 24 cm; inv. št. P 17152; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 1.

17. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 17489; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

18. Frag. noge; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj opečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna premer noge: 11 cm; inv. št. P 17108; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 1 C; skupek: 1.

19. Frag. noge; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; premer noge: 19 cm; inv. št. P 17396; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 B; skupek: 1.

Tabla 16

1. Frag. kozice; frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjavoopečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 27 cm; inv. št. P 17361; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 C; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 23,5 cm; inv. št. P 17204 a, b; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 B; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 29 cm; inv. št. P 17444; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

4. Frag. pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 17369; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 7 B; skupek: 1.

5. Frag. pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 31 cm; inv. št. P 17367; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 7 B; skupek: 1.

6. Frag. pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 30 cm; inv. št. P 17432; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 B; skupek: 1.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjavorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 17,5 cm; inv. št. P 17543; lega: sonda 1; pl.: 9; kv.: 8 A; skupek: 1.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 36 cm; inv. št. P 17296; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 B; skupek: 1.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 17560; lega: sonda 1; pl.: 10; kv.: 8 A; skupek: 1.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 32 cm; inv. št. P 17132; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 B; skupek: 1.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 17171; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 B; skupek: 1.

12. Frag. ročaja pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17430; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 A; skupek: 1.

13. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 8 cm; inv. št. P 17254; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 6 C; skupek: 1.

14. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17364; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 C; skupek: 1.

Tabla 17

1. Držaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; velikost 5,5 cm; inv. št. P 17521; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

2. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 4,5 cm; inv. št. P 17450; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

3. Držaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; velikost 5,5 cm; inv. št. P 17193; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 C; skupek: 1.

4. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 4,5 cm; inv. št. P 17319; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 7 C; skupek: 1.

5. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 4,5 cm; inv. št. P 17461; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

6. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 6 cm; inv. št. P 17320; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 5 A; skupek: 1.

7. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 6,5 cm; inv. št. P 17429; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 A; skupek: 1.

8. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17442; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 B; skupek: 1.

9. Držaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 6 cm; inv. št. P 17554; lega: sonda 1; pl.: 9; kv.: 8 B; skupek: 1.

10. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17233; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

11. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava grobozrnata; inv. št. P 17518; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

Tabla 18

1. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17463; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

2. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17212; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 B; skupek: 1.

3. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno rebro; inv. št. P 17110; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 1 C; skupek: 1.

4. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 10 cm; inv. št. P 17283; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 C; skupek: 1.

5. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 17520; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

6. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 7,7 cm; inv. št. P 17231; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

7. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobozrnata; velikost 7,5 cm; inv. št. P 17519; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

8. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17402; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 B; skupek: 1.

9. Frag. ostenja z držajem ?; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17409; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 C; skupek: 1.

Tabla 19

1. Frag. pladnja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobozrnata; največji pr. 30 cm; inv. št. P 17389; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 6 A; skupek: 1.

2. Frag. pladnja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; največji pr. 27 cm; inv. št. P 17190; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 C; skupek: 1.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 17214; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 B; skupek: 1.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava drobozrnata; okras: vrez pred pečenjem; v ognju; inv. št. P 17570; lega: sonda 1; pl.: V profil; kv.: $x = -1,64$ m; $z = 2,28$ m; skupek: 1.

5. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorjava, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: vrez po pečenju; inv. št. P 17443; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 B; skupek: 1.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17423; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 A; skupek: 1.

7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: globoki vtisi; inv. št. P 17261; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 4 B; skupek: 1.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: globok vtis; inv. št. P 17457; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj opečnatosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: globoki vtisi; v ognju; inv. št. P 17514; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17235; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 C; skupek: 1.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobozrnata; inv. št. P 17534; lega: sonda 1; pl.: 9; kv.: 7 A; skupek: 1.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17188; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 B; skupek: 1.

13. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata, znotraj opečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17314; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 C; skupek: 1.

Tabla 20

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17564; lega: sonda 1; pl.: 10; kv.: 8 A; skupek: 1.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj opečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17112; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3 A; skupek: 1.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17482; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

4. Frag. ostenja z razčlenjenim držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobozrnata; inv. št. P 17183; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 C; skupek: 1.

5. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenorjava, znotraj svetlosiva; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17245; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 6 B; skupek: 1.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17481; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 A; skupek: 1.

7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17202; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 A; skupek: 1.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17515; lega: sonda 1; pl.: 8; kv.: 7 B; skupek: 1.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17416; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 A; skupek: 1.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17191; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 C; skupek: 1.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; v ognju; inv. št. P 17366; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 7 A; skupek: 1.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 17177; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 B; skupek: 1.

Tabla 21

1. Frag. ostenja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: vtisi s koleščkom; inv. št. P 17266; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 A; skupek: 1.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: vrez po pečenju; inv. št. P 17088; lega: sonda 1; pl.: iz zah. profila $z = -2,02$ m; kv.: ; skupek: 1.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: plitvi žlebiči; inv. št. P 17424; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 A; skupek: 1.

4. Frag. glinast predmet; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 10 cm; inv. št. P 17464; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

5. Frag. livarskega lončka (?); frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 17354; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 B; skupek: 1.

6. Frag. čepa za kalup; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; velikost 2,9 cm; pr. ustja premer: 3,1 cm; inv. št. P 17339; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 6 A; skupek: 1.

7. Frag. čepa za kalup; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva; površina gladka; sestava drobozrnata; pr. ustja premer: 2,2 cm; največji pr. 2,8 cm; inv. št. P 17459; lega: sonda 1; pl.: 7; kv.: 7 C; skupek: 1.

8. Frag. uteži; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; v. 6 cm; v ognju; inv. št. P 17382; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 7 C; skupek: 1.

9. Vijček; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina gladka; v. 3 cm; največji pr. 4,2 cm; inv. št. P 17189; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 B; skupek: 1.

10. Frag. ustja, Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: fasetiranje; pr. ustja 24 cm; naj-

večji pr. 40 cm; inv. št. P 17403; lega: sonda 1; pl.: iz profila (vzhodnega) na $x = 3$ m; kv.: 1 C; skupek: 2 (jama).

Gradec pri Mirni

Sl. 57. Gradec pri Mirni, sonda 1. Shema kvadrantov.

x = 0															x = 15	
y = 4															y = 4	
+															+	
1A	2A	3A	4A	5A	6A	7A	8A	9A	10A	11A	12A	13A	14A	15A		
1B	2B	3B	4B	5B	6B	7B	8B	9B	10B	11B	12B	13B	14B	15B		
1C	2C	3C	4C	5C	6C	7C	8C	9C	10C	11C	12C	13C	14C	15C		
+															+	
x = 0															x = 15	
y = 0															y = 0	

Tabla 22

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj rumenosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; premaz: rdeča barva (zunaj in znotraj); okras: ploščata nalepka; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 16510 +16511 +16513; lega: sonda 1; pl.: iz zidu na dnu, tik nad živo skalo; kv.: 13 C; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; premaz: temnordeča barva (zunaj in znotraj); pr. ustja 28 cm; inv. št. P 16508; lega: sonda 1; pl.: iz zidu na dnu, tik nad živo skalo; kv.: 13 C; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjavorumena; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16509; lega: sonda 1; pl.: iz zidu na dnu, tik nad živo skalo; kv.: 13 C; skupek: 1.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobozrnata; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 16504; lega: sonda 1; pl.: iz zidu na dnu, tik nad živo skalo; kv.: 13 C; skupek: 1.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vtisi na ustju in top plitev vrez pred pečenjem; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 16506; lega: sonda 1; pl.: iz zidu na dnu, tik nad živo skalo; kv.: 13 C; skupek: 1.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; premaz: rdečerja barva (zunaj in znotraj); pr. ustja 30 cm; inv. št. P 16462; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; premaz: temnordeča barva; pr. ustja 27,6 cm; inv. št. P 16485 in 16486; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorumena; površina gladka; sestava drobozrnata; premaz: oker barva (znotraj in zunaj); pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16490; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj rumenorjava; površina gladka; sestava drobozrna-

ta; premaz: rdeča barva (zunaj in znotraj); pr. ustja 20 cm; inv. št. P 16461; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

10. Frag. dna z nogo; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorumena; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; premaz: rdeča barva (zunaj in znotraj); pr. dna 10,2 cm; inv. št. P 16476; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjavorumena; površina hrapava; sestava drobozrnata; okras: z vtisi razčlenjeno ustje; inv. št. P 16471; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; okras: top plitev vrez pred pečenjem in vtisi na ustju; pr. ustja 15 cm; inv. št. P 16466; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: vtisi na ustju; pr. ustja 15 cm; inv. št. P 16467; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorumena, znotraj sivorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vtisi na ustju; pr. ustja 22 cm; inv. št. P 16463; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 16465; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

16. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj rumenosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 25 cm; inv. št. P 16488; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

Tabla 23

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj sivorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: plitvi vtisi in top vrez pred pečenjem; inv. št.

P 16499; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

2. Lonček; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumen, znotraj rjavorumen; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepke; v. 11,6 cm; pr. ustja 8 cm; največji pr. 9,5 cm; pr. dna 3,8 cm; inv. št. P 16359; lega: sonda 1; pl.: izpod ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj rumenosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16502; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

4. Frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; inv. št. P 16484; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

5. Lonec; frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vbodi in top vrez pred pečenjem; največji pr. 28 cm; lega: sonda 1; pl.: izpod ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: plitvi vtisi in topi vrezi pred pečenjem; največji pr. 19,5 cm; inv. št. P 16498; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

7. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 19 cm; inv. št. P 16480; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 12 cm; inv. št. P 16475; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; pr. dna 4 cm; inv. št. P 16479; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

10. Kamnita sekira; inv. št. P 16474; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenočrna, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vbodi in top vrez pred pečenjem; inv. št. P 16470; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 B; skupek: 2.

12. Frag. zajemalke; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; inv. št. P 16481; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

13. Frag. zajemalka; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumen, znotraj rjavorumen; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16480; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 C; skupek: 2.

Tabla 24

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: top vrez pred pečenjem; inv. št. P 16417; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 10 C; skupek: 3.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj rumenosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: top vrez pred pečenjem; inv. št. P 16460; lega: sonda 1; pl.: 6; kv.: 10 C; skupek: 3.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumen, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16416; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 10 C; skupek: 3.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorumena, znotraj rumenosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 10 cm; inv. št. P 16413; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 10 C; skupek: 3.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj rumenosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; premaz: rdeča barva (zunaj in znotraj); pr.

ustja 26 cm; inv. št. P 16449; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 8 B; skupek: 3.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temno-rjava, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vbodi in topi vrezi pred pečenjem; inv. št. P 16450; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 8 B; skupek: 3.

7. Frag. kamnite sekire; inv. št. P 16451; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 8 B; skupek: 3.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: ploščata nalepka; inv. št. P 16355; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3 C; skupek: 4.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj svetlosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16370; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3 A; skupek: 4.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorumena, znotraj svetlorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata; premaz: rdeča barva; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16377; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 6 B; skupek: 4.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumena, znotraj rumena; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; premaz: rdeča barva (zunaj in znotraj); pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16378; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 6 B; skupek: 4.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorumena, znotraj svetlorumena; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 16407; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3 B; skupek: 4.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj sivopečnata; površina hrapava; sestava drobnozrnata; premaz: rdeča barva; pr. ustja 9,4 cm; največji pr. 11,5 cm; inv. št. P 16351; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 7 B; skupek: 4.

14. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; v. 2,6 cm; inv. št. P 16354; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3 C; skupek: 4.

15. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vtisi v vrsti; inv. št. P 16372; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3 A; skupek: 4.

16. Kamnit nožek (?); inv. št. P 16412; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 2 A; skupek: 4.

Tabla 25

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj svetlosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 25,5 cm; inv. št. P 16403; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 1 B; skupek: 5.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 16362; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 1 A; skupek: 5.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 16383; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 2 B; skupek: 5.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorumena; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vtisi v vrsti; največji pr. 28 cm; inv. št. P 16381; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 2 B; skupek: 5.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava grobozrnata, porozna; pr. dna 12 cm; inv. št. P 16401; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 1 B; skupek: 5.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; luknja v ostenju; inv. št. P 16384; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 2 B; skupek: 5.

7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vtisi na kleku; inv. št. P 16443; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 1 B; skupek: 5.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16442; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 3 A; skupek: 5.

9. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavoru-

mena, znotraj rjavorumena; površina gladka; sestava grobozrnata; v. 5,8 cm; inv. št. P 16406; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 1 B; skupek: 5.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 16458; lega: sonda 1; pl.: 5 (izpod kupa lepa); kv.: 2 B; skupek: 6.

11. Frag. noge; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; pr. noge 13 cm; iz peči; inv. št. P 16452; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 2 B; skupek: 6.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj svetlosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: plitvi žlebiči; inv. št. P 16456; lega: sonda 1; pl.: 5 (izpod kupa lepa); kv.: 2 B; skupek: 6.

13. Frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; okras: vzporedni vrsti vbodov; največji pr. 24 cm; inv. št. P 16454 in 16457; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 2 B; skupek: 6.

14. Lonec; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; okras: vbodi in plitev vrez pred pečenjem ter ploščate okrogle nalepke; v. 26 cm; pr. ustja 24,5 cm; največji pr. 29 cm; pr. dna 12,5 cm; inv. št. P 16222 in 16185; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 2 B; skupek: 6.

Tabla 26

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16428; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro in razčlenjeno ustje; pr. ustja 12,5 cm; inv. št. P 16389; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 12 B; skupek: 7.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata, porozna; okras: razčlenjeno ustje; pr. ustja 12,5 cm; inv. št. P 16397; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 12 C; skupek: 7.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: z vtisi razčlenjeno ustje; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 16375; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 11 B; skupek: 7.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: vtisi na ustju; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 16425; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; pr. ustja 29 cm; inv. št. P 16445; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 15 C; skupek: 7.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; pr. ustja 27,5 cm; inv. št. P 16422; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16424; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata, porozna; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 16369; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 14 B; skupek: 7.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: vbodi in top vrez pred pečenjem; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16441; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; pr. ustja 25,5 cm; rahla odebelitev na ustju; inv. št. P 16423; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata; inv. št. P 16388; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 12 B; skupek: 7.

13. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 12 cm; inv. št. P 16421; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

14. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobozrnata, prečiščena; pr. dna 9,5 cm; inv. št. P 16367; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 14 B; skupek: 7.

15. Frag. ostenja s prevrtanim držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata; inv. št. P 16436; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

16. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: dolbenje in siva inkrustacija; inv. št. P 16435; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

17. Koščeno dleto; velikost 7,5 cm; inv. št. P ; lega: sonda 1; pl.: iz ruševin zidu pred zunanjo fronto; kv.: 14 A; skupek: 7.

18. Koščeno šilo z luknjo; dolžina 9,4 cm; v ruševinah zidu; inv. št. P 16348; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 13 B; skupek: 7.

19. Koščena konica; velikost 12,3 cm; inv. št. P ; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 14 A; skupek: 7.

Tabla 27

1. Frag. ustja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata; pr. ustja 7 cm; inv. št. P 16233; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 9 B; skupek: 8.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: plitvi vbodi v vrsti; pr. ustja 8 cm; inv. št. P 16157; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 6 A; skupek: 8.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobozrnata; okras: vtisi in plitev top vrez pred pečenjem; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 16213; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 B; skupek: 8.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: razčlenjeno ustje; pr. ustja 25 cm; inv. št. P 16306; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 9 C; skupek: 8.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobozrnata, porozna; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro in vtisi na ustju; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 16232; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 9 B; skupek: 8.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobozrnata, porozna; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro ter vtisi na ustju; inv. št. P 16246; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 11 B; skupek: 8.

7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobozrnata, porozna; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15972; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 C; skupek: 8.

8. Frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 23 cm; inv. št. P 16083; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 C; skupek: 8.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobozrnata; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 16030; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 B; skupek: 8.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 16072; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5 A; skupek: 8.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj siva; površina hrapava; sestava drobozrnata; pr. ustja 24,5 cm; inv. št. P 16252; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 7 C; skupek: 8.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16022; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5 B; skupek: 8.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj siva; površina hrapava; sestava drobozrnata, porozna;

pr. ustja 23 cm; inv. št. P 16031; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 B; skupek: 8.

14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumeno-siva, znotraj rumenosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 18,7 cm; inv. št. P 16087; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 C; skupek: 8.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: žig in vrez pred pečenjem; inv. št. P 16161; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 C; skupek: 8.

16. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16288; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

17. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16138; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 6 B; skupek: 8.

18. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: razčlenjeno ustje in nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16297; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

19. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16408; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 9 C; skupek: 8.

Tabla 28

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavorumena; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16411; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 9 B; skupek: 8.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 15973; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 C; skupek: 8.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 15985; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 12 B; skupek: 8.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 17 cm; inv. št. P 16308; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 9 C; skupek: 8.

5. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 15 cm; inv. št. P 16084; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 C; skupek: 8.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 16010; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 B; skupek: 8.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 16043; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 B; skupek: 8.

8. Frag. ustja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 16018; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 A; skupek: 8.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 15982; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 11 B; skupek: 8.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 16251; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 7 C; skupek: 8.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 16202; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 C; skupek: 8.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 12,5 cm; inv. št. P 16149; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 C; skupek: 8.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 15,5 cm; inv. št. P 16074; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5 A; skupek: 8.

14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16147; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 C; skupek: 8.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 15987; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 12 B; skupek: 8.

16. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; okras: razčlenjen držaj; pr. ustja 32 cm; največji pr. 34,2 cm; inv. št. P 15988 in 15989, glej še 16000; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 12 B; skupek: 8.

17. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16247; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 11 B; skupek: 8.

18. Frag. ustja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata, znotraj opečnata; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 23 cm; rogljičasto oblikovan držaj; inv. št. P 16360; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 10 B; skupek: 8.

19. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj oker, znotraj rjavorumena; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 22,5 cm; inv. št. P 16020; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 B; skupek: 8.

20. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; premaz: rdeča barva; pr. ustja 15 cm; inv. št. P 16301; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 B; skupek: 8.

Tabla 29

1. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; pr. dna 10 cm; inv. št. P 15969; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 C; skupek: 8.

2. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16211; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 B; skupek: 8.

3. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava grobozrnata, porozna; pr. dna 15 cm; inv. št. P 15980; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 11 B; skupek: 8.

4. Frag. dna z nogo; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 16006; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 B; skupek: 8.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 7,5 cm; inv. št. P 16136; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 6 B; skupek: 8.

6. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 11,5 cm; inv. št. P 16110 in 16111; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 10 B; skupek: 8.

7. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 12 cm; inv. št. P 16228; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 A; skupek: 8.

8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj svetlosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; pr. dna 16 cm; inv. št. P 16016; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 A; skupek: 8.

9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: snopi vrezov pred pečenjem; pr. dna 5,5 cm; inv. št. P 16280; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

10. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 15997; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 C; skupek: 8.

11. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna

12,5 cm; inv. št. P 16037; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 B; skupek: 8.

12. Frag. dna s prstanasto nogo; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnornata; pr. dna 14 cm; inv. št. P 16112 in 16114; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 10 B; skupek: 8.

13. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rdeče-rjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: brazdasti vrez; inv. št. P 16013; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 B; skupek: 8.

14. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: brazdasti vrez; inv. št. P 15961; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 10 C; skupek: 8.

15. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: snop vrezov in vrez prekinjen z vbodi pred pečenjem; inv. št. P 16235; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 9 B; skupek: 8.

16. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: vrez po pečenju; inv. št. P 16048; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 B; skupek: 8.

17. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnornata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16162; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 6 C; skupek: 8.

18. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumen, znotraj rjavorumen; površina gladka; sestava drobnornata; okras: drobnji vbodi v vrsti; inv. št. P 16075; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5 A; skupek: 8.

19. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava groboznata, porozna; okras: vbodi v paralelnih vrstah; inv. št. P 16295; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

20. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenorjava, znotraj rumenorjava; površina hrapava; sestava groboznata; okras: globoki vbodi; inv. št. P 16296; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

21. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj rumenosiva; površina gladka; sestava drobnornata, prečiščena; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16234; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 9 B; skupek: 8.

22 a - c. Frag. ustja, 4 frag. ostenja; izdelani prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnornata; okras: snopi vrezov pred pečenjem; inv. št. P 16283; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

23. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnornata; okras: vodoravna kanelura in snop vrezov pred pečenjem; inv. št. P 16218; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 C; skupek: 8.

24. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorjava, znotraj sivorjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16089; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 C; skupek: 8.

25. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnornata; okras: rahlo metličenje; inv. št. P 16014; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 B; skupek: 8.

26. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnornata; okras: metličenje; inv. št. P 16302; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 B; skupek: 8.

Tabla 30

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava groboznata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15984; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 12 B; skupek: 8.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava groboznata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16241; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 11 C; skupek: 8.

3. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava drobnornata; okras: razčlenjenje; inv. št. P 16113; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 10 B; skupek: 8.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj siva; površina hrapava; sestava groboznata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16214; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 B; skupek: 8.

5. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnornata, porozna; okras: razčlenjen držaj; inv. št. P 15996; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 C; skupek: 8.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava groboznata, porozna; okras: nalepljeno rebro z bradavico; inv. št. P 15970; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 C; skupek: 8.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnornata, porozna; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16215; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 B; skupek: 8.

8. Nalepka; izdelana prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava drobnornata; velikost 3,8 cm; inv. št. P 16012; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 B; skupek: 8.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnornata, porozna; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16240; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 11 C; skupek: 8.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16145; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 C; skupek: 8.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenorjava, znotraj rumenorjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16293; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

12. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnornata, porozna; inv. št. P 16046; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 B; skupek: 8.

13. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava groboznata; inv. št. P 15979; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 12 A; skupek: 8.

14. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnornata; inv. št. P 16015; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 8 B; skupek: 8.

15. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnornata, porozna; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 15992; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 C; skupek: 8.

16. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnornata, porozna; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 15971; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 C; skupek: 8.

17. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnornata; okras: razčlenjen držaj; inv. št. P 15995; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 C; skupek: 8.

18. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15994; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 C; skupek: 8.

19. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnornata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15993; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 C; skupek: 8.

Tabla 31

1. Frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavordeča, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava groboznata; inv. št. P 16229; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 A; skupek: 8.

2. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava groboznata, porozna; v. 5,8 cm; inv. št. P 16291; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

3. Frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava groboznata; inv. št. P 16290; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 10 C; skupek: 8.

4. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumeno-rdeča; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: širok plitev žleb; inv. št. P 16239; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 11 C; skupek: 8.

5. Frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16034; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 9 B; skupek: 8.

6. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: poševne kanelure; inv. št. P 16230; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 A; skupek: 8.

7. Pečatnik; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; v. 2,1 cm; dolžina 5,3 cm; inv. št. P 16516; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 6 B; skupek: 8.

8. Pečatnik; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; v. 2,4 cm; dolžina 2,8 cm; inv. št. P 16518; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 C; skupek: 8.

9. Frag. glinen valj z luknjo; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; v. 3,1 cm; največji pr. 2 cm; inv. št. P 16410; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 9 C; skupek: 8.

10. Frag. vretenca; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavo-črna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; v. 1,5 cm; največji pr. 7 cm; inv. št. P 16155; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5 C; skupek: 8.

11. Frag. kalupa; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; velikost 6,5 cm; inv. št. P 16040; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 7 B; skupek: 8.

12. Frag. kalupa; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumeno-siva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; velikost: 9 cm; inv. št. P 16231; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 A; skupek: 8.

13. Frag. zajemalke; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; inv. št. P 16345; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 8 C; skupek: 8.

14. Frag. zajemalke; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; inv. št. P 16515; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 6 B; skupek: 8.

15. Koščena konica; dolžina 8,9 cm; širina 1,3 cm; inv. št. P 16201; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 12 B; skupek: 8.

16. Obojestransko obdelano kamnito orodje; inv. št. P 16071; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 12 B; skupek: 8.

Tabla 32

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16177; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 16078; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 A; skupek: 9.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 13,5 cm; inv. št. P 16269; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 9.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 17 cm; inv. št. P 16220; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 C; skupek: 9.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 22 cm; inv. št. P 16325; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 16097; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 A; skupek: 9.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 25,5 cm; inv. št. P 16264; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 9.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr.

ustja 23,5 cm; inv. št. P 16191; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj svetlosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 25,5 cm; inv. št. P 16262; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 9.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 40 cm; inv. št. P 16171; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

11. Frag. ustja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavordeča, znotraj rdečerjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 11,5 cm; inv. št. P 16333; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: brazdasti vrez; inv. št. P 16127; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: brazdasti vrez; inv. št. P 16125; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 16095; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 A; skupek: 9.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj svetlosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 16340; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

16. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 15 cm; inv. št. P 16121; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

17. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 16323; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

18. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj svetlosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 16168; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

19. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 21,5 cm; inv. št. P 16190; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

20. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 16122; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

21. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenorjava, znotraj rumenorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; premaz: rdeča barva; pr. ustja 30 cm; inv. št. P 16195; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

Tabla 33

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 10 cm; inv. št. P 16192; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

2. Frag. ustja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rdečerjava, znotraj rdečerjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 9 cm; inv. št. P 16319; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 21,5 cm; inv. št. P 16224; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 B; skupek: 9.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 16062; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 9.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 26,5 cm; inv. št. P 16326; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 16076; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 B; skupek: 9.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 20,5 cm; inv. št. P 16106; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 C; skupek: 9.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenosi-va, znotraj rumena; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 16223; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 B; skupek: 9.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 32 cm; inv. št. P 16123; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 28 cm; inv. št. P 16166; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 27 cm; inv. št. P 16060; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 9.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16327; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 16061; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 9.

14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 16120; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

15. Frag. ustja z izlivkom; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 18 cm; največji pr. 19 cm; inv. št. P 16324; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

16. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 16,5 cm; inv. št. P 16059; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 9.

17. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. ustja 37,5 cm; inv. št. P 16093; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 A; skupek: 9.

Tabla 34

1. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. dna 8 cm; inv. št. P 16314; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

2. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; pr. dna 11 cm; inv. št. P 16116; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

3. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 14,5 cm; inv. št. P 16117; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

4. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 6 cm; inv. št. P 16256; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 9.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 7,5 cm; inv. št. P 16102; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 C; skupek: 9.

6. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 12 cm; inv. št. P 16315; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

7. Frag. dna z nogo; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava gro-

bozrnata; pr. dna 16,5 cm; inv. št. P 16312; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

8. Frag. noge; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; okras: vrez pred pečenjem; pr. noge 10 cm; inv. št. P 16164; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

9. Frag. noge; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; inv. št. P 16098 in 16094; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 A; skupek: 9.

10 a - c. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 15965; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 9.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16186; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

12. Frag. ostenja z nastavkom za držaj (?); izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: top vrez pred pečenjem; inv. št. P 15964; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 A; skupek: 9.

13. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 16027; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 B; skupek: 9.

14. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; okras: razčlenjena nalepka; inv. št. P 16272; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 9.

15. Frag. ostenja ?; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; okras: kanelura; inv. št. P 16320; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 C; skupek: 9.

16 a, b. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16208; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 A; skupek: 9.

17. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; okras: brazdasti vrez; inv. št. P 16126; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

18. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vodoravne kanelure; inv. št. P 16176; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

19. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16124; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 C; skupek: 9.

20 a, b. 2 Frag. ostenja; izdelana prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: dolbenje; inv. št. P 15964; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 A; skupek: 9.

21. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; okras: vbodi v vrstah; inv. št. P 16184; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

22. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vbodi; inv. št. P 16175; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

23. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata, porozna; okras: vtisi in top vrez pred pečenjem; inv. št. P 16107; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 C; skupek: 9.

Tabla 35

1. Pečatnik; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; v. 2,6 cm; dolžina 6 cm; inv. št. P 16517; lega: sonda 1; pl.: 1-2; kv.: 1 C; skupek: 9.

2. Frag. ostenja z ročajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka;

sestava drobnozrnata, porozna; inv. št. P 16275; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 9.

3. Frag. ostenja s preluknjanim držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16065; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 9.

4. Frag. zajemalke; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; velikost 3 cm; inv. št. P 16173; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 1 B; skupek: 9.

5. Frag. ostenja s preluknjanim držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16066; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 C; skupek: 9.

6. Frag. ostenja z nastavkom za držaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 32 cm; inv. št. P 16188; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

7. Retuširana klina; inv. št. P 16227; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 B; skupek: 9.

8. Kamnita klina; dolžina 2 cm; širina 1,1 cm; inv. št. P 16209; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 9.

9. Kamnito strgalo; inv. št. P 16158; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 C; skupek: 9.

10. Frag. ustja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: vrsta globljih vtisov; pr. ustja 10,5 cm; inv. št. P 15875; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 13 A; skupek: 10.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 22,5 cm; inv. št. P 15877; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 13 A; skupek: 10.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 20,5 cm; 1 frag. ornamenta je iz kvadranta 13/7; inv. št. P 15868; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 9 A (in 13 A); skupek: 10.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 16,2 cm; inv. št. P 15902; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 11 C; skupek: 10.

14. Frag. ustja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 19 cm; iz ruševin zidu; inv. št. P 15890; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 7 A; skupek: 10.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 15944; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 2 B; skupek: 10.

16. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 15956; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 10 B; skupek: 10.

Tabla 36

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 36 cm; inv. št. P 15950; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 6 B; skupek: 10.

2. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj temnorjava, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 8,3 cm; recentno; inv. št. P 15883; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 2 B; skupek: 10.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 20 cm; inv. št. P 15903; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 4 C; skupek: 10.

4. Frag. dna z nogo; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 15948; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 8 B; skupek: 10.

5. Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj temnorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 6 cm; recentno; inv. št. P 15882; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 3 A; skupek: 10.

6. Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 8,2 cm; recentno; inv. št. P 15884; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 1 C; skupek: 10.

7. Frag. dna; izdelan na ročnem vretenu; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 13 cm; inv. št. P 15925; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 5 A; skupek: 10.

8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 16 cm; inv. št. P 15904; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 4 C; skupek: 10.

9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 15 cm; inv. št. P 15892; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 8 C; skupek: 10.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: brazdasti vrez; inv. št. P 15923; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 12 C; skupek: 10.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 15949; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 6 B; skupek: 10.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vrez po pečenju; inv. št. P 15870; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 5 C; skupek: 10.

13. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 15916; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 3 C; skupek: 10.

14. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 15891; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 7 B; skupek: 10.

15. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; okras: vrez po pečenju; iz ruševin (pri odstranjevanju); inv. št. P 15869; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 8 A; skupek: 10.

16. Vretence; izdelano prostoročno; barva: zunaj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; v. 2,4 cm; največji pr. 7 cm; inv. št. P 15898; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 2 C; skupek: 10.

17. Frag. vretence; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; v. 4,4 cm; največji pr. 7 cm; inv. št. P 16519; lega: sonda 1; pl.: 1 - 2; kv.: 7 C; skupek: 10.

18. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: luknje na obodu; v. 4,2 cm; največji pr. 12 cm; inv. št. P 15933; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 2 A; skupek: 10.

19. Frag. kamnita pušična ost; v. 1,5 cm; inv. št. P 15894; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 10 A; skupek: 10.

20. Kamnita pušična ost; v. 2,2 cm; inv. št. P 15901; lega: sonda 1; pl.: 1/2; kv.: 8 C; skupek: 10.

21. Kamnita pušična ost; v. 2,3 cm; inv. št. P 15887; lega: sonda 1; pl.: 1/1; kv.: 6 A; skupek: 10.

Kincej nad Trbincem

Sl. 58. Kincej nad Trbincem, sonda 1. Shema kvadrantov.

x = 0							x = 7
y = 5							y = 5
+							+
	1A	2A	3A	4A	5A	6A	7A
	1B	2B	3B	4B	5B	6B	7B
	1C	2C	3C	4C	5C	6C	7C
	1D	2D	3D	4D	5D	6D	7D
+							+
x = 0							x = 7
y = 0							y = 0

Tabla 37

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavorumena, znotraj rjavorumena; površina hrapava; sestava drobnostnata; okras: razčlenjeno ustje; inv. št. P 16930; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 C; skupek: 1.
2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 19,5 cm; inv. št. P 16950; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 D; skupek: 1.
3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnostnata; pr. ustja 12,5 cm; inv. št. P 16951; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 D; skupek: 1.
4. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnostnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16929; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2 C; skupek: 1.
5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnostnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16952; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 4 D; skupek: 1.
6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnata, znotraj opečnata; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 22,7 cm; inv. št. P 16925; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 B; skupek: 1.
7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črnorjava, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnostnata; okras: top vrez; pr. ustja 14,5 cm; inv. št. P 16916; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 A; skupek: 1.
8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 16944; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 D; skupek: 1.
9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 16 cm; največji pr. 20,5 cm; inv. št. P 16954; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 3 A/B; skupek: 1.
10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj rjava; površina hrapava; sestava groboznata; okras: vrez po pečanju; inv. št. P 16955; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 3 A/B; skupek: 1.
11. Frag. pladnja (?); izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnostnata; inv. št. P 16918; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 A; skupek: 1.
12. Frag. ročaja pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna; površina hrapava; sestava groboznata; inv. št. P 16932; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 C; skupek: 1.

13. Frag. ročaja pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva; površina hrapava; sestava groboznata; inv. št. P 16933; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 C; skupek: 1.

14. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorumena; površina gladka; sestava drobnostnata; največji pr. 10,5 cm; inv. št. P 16934; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 C; skupek: 1.

15. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobnostnata; največji pr. 10 cm; inv. št. P 16927; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 B; skupek: 1.

16. Koščena igla; velikost 6,7 cm; inv. št. P 16963; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 4 C; skupek: 1.

17. Frag. fibule; velikost 4,4 cm; inv. št. P 16928; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 B; skupek: 1.

Tabla 38

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 21,5 cm; inv. št. P 16957; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 D; skupek: 2.
2. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj svetlorumena, znotraj svetlorumena; površina gladka; sestava drobnostnata; premaz svetlozelen lošč na notranji strani; pr. ustja 27 cm; inv. št. P 16961; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 D; skupek: 2.
3. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorumena; površina gladka; sestava drobnostnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16953; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 5 B; skupek: 2.
4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 16958; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 D; skupek: 2.
5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava groboznata, porozna; pr. dna 8 cm; inv. št. P 16960; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 5 D; skupek: 2.
6. bronast okov; velikost 1,3 cm; inv. št. P 16964; lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 B; skupek: 2.
7. Frag. amorfnega bronca; velikost 1,7 cm; inv. št. P 16942; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5 C; skupek: 2.
8. železni fragment; velikost 3 cm; inv. št. P 16941; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5 C; skupek: 2.
9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 16937; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 C; skupek: 3.
10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava groboznata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 16909; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 A; skupek: 3.
11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnostnata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 16946; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 D; skupek: 3.
12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnostnata; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 16936; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 C; skupek: 3.
13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava groboznata; okras: nalepljeno rebro; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 16935; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 C; skupek: 3.
14. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj siva; površina hrapava; sestava porozna; pr. ustja 30 cm; inv. št. P 16879; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 C; skupek: 3.
15. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj temnosiva, znotraj svetlosiva; površina gladka; sestava drobnostnata; pr. ustja 27 cm; inv. št. P 16921; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 A; skupek: 3.
16. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava groboznata;

inv. št. P 16865; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 1 C; skupek: 3.

17. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: glavničenje; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16895; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 A; skupek: 3.

Tabla 39

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 16905; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 D; skupek: 3.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 16875; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 B; skupek: 3.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 25 cm; inv. št. P 16913; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 B; skupek: 3.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava porozna; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 16858; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 1 B; skupek: 3.

5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava porozna; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 16868; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 A; skupek: 3.

6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 13 cm; največji pr. 16 cm; inv. št. P 16876; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 C; skupek: 3.

7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorjava, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 19,5 cm; inv. št. P 16904; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 D; skupek: 3.

8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vbodi in vrezi; pr. ustja 16,3 cm; srednji vek; inv. št. P 16883; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 D; skupek: 3.

9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 16880; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 C; skupek: 3.

10. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. dna 19 cm; inv. št. P 16947; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 D; skupek: 3.

11. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 9 cm; inv. št. P 16894; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 A; skupek: 3.

12. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: metličenje; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16911; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 B; skupek: 3.

13. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 8 cm; inv. št. P 16857; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 1 A; skupek: 3.

14. Frag. noge; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. noge 11 cm; inv. št. P 16922 a; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 A; skupek: 3.

15. Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj svetlorumena, znotraj svetlorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 9 cm; inv. št. P 16889; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 2 A; skupek: 3.

16. Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj siva, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 7,3 cm; inv. št. P 16870; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 A; skupek: 3.

17. Frag. dna; izdelan na vretenu ?; barva: zunaj opečnatorumena, znotraj opečnatorumena; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 9 cm; inv. št. P 16940; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 C; skupek: 3.

18. Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 9 cm; znotraj snopi kratkih vrezov; inv. št. P 16912; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 B; skupek: 3.

19. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno rebro; inv. št. P 16887; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 D; skupek: 3.

20. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatosiva, znotraj svetlorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepka; inv. št. P 16922 b; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 A; skupek: 3.

Tabla 40

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: razčlenjeno rebro; inv. št. P 16897; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 B; skupek: 3.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: razčlenjeno rebro; inv. št. P 16923; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 A; skupek: 3.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 16862; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 1 B; skupek: 3.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 16888; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 1 D; skupek: 3.

5. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 16908; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 D; skupek: 3.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 16881; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 C; skupek: 3.

7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 16910; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4 A; skupek: 3.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 16861; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 1 B; skupek: 3.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 16891; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 B; skupek: 3.

10. Vijček; cel; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 2,2 cm; inv. št. P 16866; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 1 C; skupek: 3.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: glavničenje ?; inv. št. P 16917; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3 A; skupek: 3.

12. Frag. amfornega svinca; velikost 3,3 cm; inv. št. P 16948; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 D; skupek: 3.

13. Frag. bronaste pločevine; velikost 5,5 cm; inv. št. P 16872; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 A; skupek: 3.

14. Železen okov; velikost 3 cm; inv. št. P 16903; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3 C; skupek: 3.

15. Frag. železa; velikost 6,7 cm; inv. št. P 16871; lega: sonda 1; pl.: humus; kv.: 2 A; skupek: 3.

16. Železen okov; velikost 13,7 cm; inv. št. P 16924; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4 A; skupek: 3.

17. Bronast novc: Arkadij (383 - 388); lega: sonda 1; pl.: 5; kv.: 6 B; skupek: 3.

18. Frag. bronast amforast obesek; velikost 2,2 cm; poskusni izkop leta 1986.

19. Frag. zapestnice iz prozornega stekla; velikost 4 cm; poskusni izkop leta 1986.

Vesela gora v Brinju

Sl. 59. Vesela gora v Brinju, sonda 1. Shema kvadrantov.

$x = 0$				$x = 11$						
$y = 4$				$y = 4$						
+				+						
1C	2C	3C	4C	5C	6C	7C	8C	9C	10C	11C
1B	2B	3B	4B	5B	6B	7B	8B	9B	10B	11B
1A	2A	3A	4A	5A	6A	7A	8A	9A	10A	11A
+				+						
$x = 0$				$x = 11$						
$y = 0$				$y = 0$						

Tabla 41

1. Frag. ustja, Frag. ostenja z nastavkom za ročaj; izdelana prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnnozrnata; pr. ustja 9 cm; največji pr. 10,5 cm; inv. št. P 17587; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 11 A; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnnozrnata; pr. ustja 12,5 cm; inv. št. P 17596; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 10/11 A, B, C; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnnozrnata; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 17597; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 10/11 A,B,C; skupek: 1.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnnozrnata; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 17591; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 11 C; skupek: 1.

5. Pitos; frag. ustja, frag. ostenja z dvema držajema in frag. dna; izdelani prostoročno; barva: zunaj črno-oker, znotraj

opečnata; površina gladka; sestava drobnnozrnata; okras: nalepljeno rebro; pr. ustja 28 cm; največji pr. 40 cm; pr. dna 8 cm; inv. št. P 17594; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 10/11 A,B,C; skupek: 1.

6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnnozrnata; okras: nalepljeno rebro; inv. št. P 17592; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 11 C; skupek: 1.

7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnnozrnata; okras: nalepljena bradavica; inv. št. P 17589; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 11 B; skupek: 1.

8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnnozrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 17606; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 10/11 A,B,C; skupek: 1.

9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobnnozrnata; pr. dna 16 cm; inv. št. P 17586; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 10 A; skupek: 1.

Žempoh nad Ostrožnikom

Sl. 60. Žempoh nad Ostrožnikom, sonda 1. Shema kvadrantov.

$x = -4$				$x = 0$				$x = 12$							
$y = 4$				$y = 4$				$y = 4$							
1				2				3				4			
D1	D2	D3	D4	D1	D2	D3	D4	D1	D2	D3	D4	D1	D2	D3	D4
C1	C2	C3	C4	C1	C2	C3	C4	C1	C2	C3	C4	C1	C2	C3	C4
B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4	B1	B2	B3	B4
A1	A2	A3	A4	A1	A2	A3	A4	A1	A2	A3	A4	A1	A2	A3	A4
+				+				+				+			
$x = -4$				$x = 0$				$x = 12$							
$y = 0$				$y = 0$				$y = 0$							

Tabla 42

1. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 10 cm; inv. št. P 16788; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2/B; skupek: 1.
2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16789; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2/C2; skupek: 1.
3. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. dna 15,5 cm; inv. št. P 16791; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2/C2; skupek: 1.
4. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 13,5 cm; inv. št. P 16813; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/B2; skupek: 1.
5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 16806; lega: sonda 1; pl.: pod pl. 1; kv.: 1/B2; skupek: 2.
6. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 10 cm; inv. št. P 16787; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 1/C2; skupek: 2.
7. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 9,5 cm; inv. št. P 16807; lega: sonda 1; pl.: pod pl. 1; kv.: 1/B2; skupek: 2.
8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 9 cm; inv. št. P 16808; lega: sonda 1; pl.: pod pl. 1; kv.: 1/B2; skupek: 2.
9. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 14 cm; inv. št. P 16785; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 2.
10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 15 cm; inv. št. P 16794; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/A4, B4; skupek: 3.
11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 16 cm; inv. št. P 16799; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4/B4; skupek: 3.
12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 16,5 cm; inv. št. P 16795; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/C3; skupek: 3.
13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 16803; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4/D2; skupek: 3.
14. Frag. držaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumenorjava, znotraj rumenorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 16798; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4/A2; skupek: 3.
15. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16804; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4/D2; skupek: 3.
16. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 13 cm; inv. št. P 16801; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4/C1; skupek: 3.
17. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 13 cm; inv. št. P 16802; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 4/D1; skupek: 3.

Tabla 43

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez po pečenju; pr. ustja 20 cm; inv. št. P 16818; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/B4; skupek: 4.
2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr.

ustja 17 cm; inv. št. P 16815; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/B4; skupek: 4.

3. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16830; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/C1; skupek: 4.

4. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlorjava, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: plitev vrez pred pečenjem; inv. št. P 16812; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/A4; skupek: 4.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 9,5 cm; inv. št. P 16838; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/C1; skupek: 4.

6. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 11,5 cm; inv. št. P 16836; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/C1; skupek: 4.

7. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 16822; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/D4; skupek: 4.

8. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 12 cm; inv. št. P 16837; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/C1; skupek: 4.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16821; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/C4; skupek: 4.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepka, plitvi vrez pred pečenjem; inv. št. P 16833; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/C1; skupek: 4.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16823; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/D 4; skupek: 4.

12. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rdečerjava, znotraj rdečerjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16831; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/C1; skupek: 4.

13. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16824; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/D4; skupek: 4.

14. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 16844; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/D1; skupek: 4.

Tabla 44

1. Frag. ostenja z nastavkom za ročaj; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16828; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/B1; skupek: 4.
2. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16835; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/C1; skupek: 4.
3. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; velikost 5 cm; inv. št. P 16819; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/B4; skupek: 4.
4. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 16834; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/C1; skupek: 4.
5. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 16826; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/D4; skupek: 4.
6. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 15 cm; inv. št. P 16841; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 4/D1; skupek: 4.
7. Vijček; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; največji pr. 3,5 cm; inv. št. P 16845; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 4/B1; skupek: 4.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 16848; lega: sonda 2/iz vzhodnega profila; skupek: 1.

9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: fasetiranje; pr. ustja 26 cm; inv. št. P 16846; lega: sonda 2/iz vzhodnega profila; skupek: 1.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobozrnata; okras: nalepljeno rebro; pr. ustja 25 cm; inv. št. P 16849; lega: sonda 2/iz vzhodnega profila; skupek: 1.

11. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 13 cm; inv. št. P 16850; lega: sonda 2/iz vzhodnega profila; skupek: 1.

Križni vrh nad Belim Gričem

Sl. 61. Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 1. Shema kvadrantov.

$x = 0$														$x = 16$		
$y = 0$	1			2				3					5	$y = 0$		
	A1	B1	C1	D1	A1	B1	C1	D1	A1	B1	C1	D1	A1	B1	C1	D1
	A2	B2	C2	D2	A2	B2	C2	D2	A2	B2	C2	D2	A2	B2	C2	D2
	A3	B3	C3	D3	A3	B3	C3	D3	A3	B3	C3	D3	A3	B3	C3	D3
	A4	B4	C4	D4	A4	B4	C4	D4	A4	B4	C4	D4	A4	B4	C4	D4
$x = 0$	1			2				A1	B1	C1	D1			$x = 16$		
$y = -4$														$y = -4$		
								$x = 8$	4	$x = 12$						
								$y = -5$		$y = -5$						

Sl. 62. Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 2. Shema kvadrantov.

$x = 0$													$x = 12$			
$y = 4$													$y = 4$			
	+				1			2				3	+			
	A4	B4	C4	D4	A4	B4	C4	D4	A4	B4	C4	D4	A4	B4	C4	D4
	A3	B3	C3	D3	A3	B3	C3	D3	A3	B3	C3	D3	A3	B3	C3	D3
	A2	B2	C2	D2	A2	B2	C2	D2	A2	B2	C2	D2	A2	B2	C2	D2
	A1	B1	C1	D1	A1	B1	C1	D1	A1	B1	C1	D1	A1	B1	C1	D1
	+				1			2				3	+			
$x = 0$													$x = 12$			
$y = 0$													$y = 0$			

Tabla 45

1. Vretence; celo; izdelano prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; v. 2,7 cm; največji pr. 4,2 cm; inv. št. P 15809; lega: sonda 1/luknja 1 na $x = 8,9$ m, $y = 1,3$ m; pl.: 5; kv.: 3/A2; skupek: 1.

2. Vretence; celo; izdelano prostoročno; barva: zunaj rjavočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; v. 1,6 cm; največji

pr. 3,9 cm; inv. št. P 15808; lega: sonda 1/luknja 1 na $x = 8,9$ m, $y = 1,3$ m; pl.: 5; kv.: 3/A2; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobozrnata; pre-maz: sledi črne barve; pr. ustja 22 cm; inv. št. P 15807; lega: sonda 1/luknja 1 na $x = 8,9$ m, $y = 1,3$ m; pl.: 5; kv.: 3/A2; skupek: 1.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 8,5 cm; inv. št. P 15816; lega: sonda 1/luknja 5 na $x = 12,0$ m, $y = 1,5$ m; pl.: 5; kv.: 3/D2; skupek: 2.
5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 15815; lega: sonda 1/luknja 4 na $x = 12,0$ m, $y = 1,0$ m; pl.: 5; kv.: 3/D1,2 - 5/A1,2; skupek: 2.
6. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15818; lega: sonda 1/luknja 5 na $x = 12,0$ m, $y = 1,5$ m; pl.: 5; kv.: 3/D2; skupek: 2.
7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: razčlenjeno ustje; inv. št. P 15813; lega: sonda 1/luknja 3 na $x = 10,5$ m, $y = 0,7$ m; pl.: 5; kv.: 3/C1; skupek: 3.
8. Bronasta fibula; inv. št. P 15863; lega: sonda 1/luknja 2 na $x = 9,8$ m, $y = 0,7$ m; pl.: 5; kv.: 3/B1; skupek: 4.
9. Bronasta fibula; inv. št. P 15864; lega: terasa, na kateri je bila sonda 1; pl.: 1; kv.: 5/B4; skupek: 5.
10. Bronast obroček; najden z detekcijo pri rekognosciranju leta 1986; lega: terasa, na kateri je bila sonda 1; skupek: 6.
11. Frag. žel. noge certoške fibule; najden z detekcijo pri rekognosciranju leta 1986; lega: terasa, na kateri je bila sonda 1; skupek: 6.

Tabla 46

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 38 cm; inv. št. P 15745; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5/A1; skupek: 7.
2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 15734; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/A3; skupek: 7.
3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: navpični vrezji po pečenju; pr. ustja 9,5 cm; inv. št. P 15725; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 5/A1,B1,C1,A2,B2,C2; skupek: 7.
4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 15703; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B1/B2; skupek: 7.
5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 14 cm; inv. št. P 15702; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/A4; skupek: 7.
6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 10,5 cm; inv. št. P 15758; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5/A2; skupek: 7.
7. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj črnosiva, znotraj sivočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 15704; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B1/B2; skupek: 7.
8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; luknjica v ostenju; inv. št. P 15766; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5/B4; skupek: 7.
9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 12 cm; inv. št. P 15696; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5/A3; skupek: 7.
10. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 9 cm; inv. št. P 15775; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D4; skupek: 7.
11. Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. dna 12 cm; inv. št. P 15707; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/C3; skupek: 7.
12. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj opečnata; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 10,3 cm; inv. št. P 15743; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/A4; skupek: 7.

13. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; porozna; okras: glavničenje; inv. št. P 15719; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 5/A3,B3,C3,A4,B4,C4; skupek: 7.
14. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 15786; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D3; skupek: 7.
15. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vrez pred pečenjem; inv. št. P 15750; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 5/B1; skupek: 7.
16. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: plitve kanelure; inv. št. P 15769; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D4; skupek: 7.
17. Cedilo; izdelano prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; inv. št. P 15771; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D4; skupek: 7.
18. Bron. zaključek sklepanca; inv. št. P 15866; lega: sonda 1; pl.: pod pl. 4; kv.: 3/D1 ($x = 11,60$ m, $y = 0,78$ m); skupek: 7.
19. Fibula; inv. št. P 15865; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/C1; skupek: 7.
20. Žel. ročaj noža; inv. št. P 15867; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/C2 ($x = 10,25$ m, $y = 1,70$ m); skupek: 7.

Tabla 47

1. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 10 cm; inv. št. P 15711,15717,15721; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B3; skupek: 8.
2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; največji pr. 15 cm; inv. št. P 15798; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3/B2; skupek: 8.
3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 16,5 cm; inv. št. P 15756; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/B2; skupek: 8.
4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 24 cm; inv. št. P 15741; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/B3; skupek: 8.
5. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 19,5 cm; inv. št. P 15801; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3/B2; skupek: 8.
6. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 14 cm; največji pr. 19 cm; inv. št. P 15800; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3/B2; skupek: 8.
7. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 18,4 cm; inv. št. P 15796; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3/B2; skupek: 8.
8. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata, porozna; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 15720; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B3; skupek: 8.
9. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; največji pr. 28 cm; inv. št. P 15740; lega: sonda 1; pl.: 2; kv.: 3/B3; skupek: 8.
10. Frag. ostenja; izdelan na vretenu; barva: zunaj siva, znotraj svetlorjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vodoravni kaneluri; največji pr. 14 cm; inv. št. P 15716; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B3; skupek: 8.
11. Frag. ostenja, frag. dna; izdelan na vretenu; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: vodoravna kanelura; največji pr. 17,8 cm; pr. dna 8,5 cm; inv. št. P 15802; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3/B1; skupek: 8.
12. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. dna 13 cm; inv. št. P 15799; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3/B2; skupek: 8.

13. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 15715; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B3; skupek: 8.

14. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj temnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 11 cm; inv. št. P 15804; lega: sonda 1; pl.: 4; kv.: 3/B3; skupek: 8.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 21 cm; pr. dna 20 cm; inv. št. P 15713; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B3; skupek: 8.

16. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vrez in vdolbina; inv. št. P 15712; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 3/B4; skupek: 8.

17. Vretence; izdelano prostoročno; barva: zunaj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; v. 1,3 cm; največji pr. 5 cm; inv. št. P 15776; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/B2, B3; skupek: 8.

Tabla 48

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj svetlosiva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; inv. št. P 15718; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2/A1; skupek: 9.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumena, znotraj rumena; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 8 cm; inv. št. P 15733; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2/A2; skupek: 9.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 18 cm; inv. št. P 15729; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2/B2; skupek: 9.

4. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj črnorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 21 cm; inv. št. P 15698 in 15729; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2/C1/B2; skupek: 9.

5. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; pr. ustja 23 cm; inv. št. P 15730 in 15732; lega: sonda 1; pl.: 1; kv.: 2 B1; skupek: 9.

6. 7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: metličenje; inv. št. P 15788; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2/D4; skupek: 10.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: glavničenje; inv. št. P 15789; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2/D4; skupek: 10.

9. Latvica; cela; izdelana prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; v. 1,9 cm; pr. ustja 7,5 cm; največji pr. 8 cm; pr. dna 8 cm; inv. št. P 15790, 15787; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 2/D4; skupek: 10.

10. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 12,3 cm; inv. št. P 15784; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D2; skupek: 11.

11. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnorjava, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. ustja 13 cm; inv. št. P 15753; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D1; skupek: 11.

12. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj rjavorumen, znotraj rumenosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; pr. ustja 16,8 cm; inv. št. P 15795; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/B1; skupek: 11.

13. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj črnorjava, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 15759; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D1; skupek: 11.

14. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: glavničenje; inv. št. P 15783; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D2; skupek: 11.

15. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj sivočrna, znotraj sivočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr.

ustja 23,5 cm; inv. št. P 15760; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D1; skupek: 11.

16. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; pr. ustja 19 cm; inv. št. P 15768; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 5/A1; .

17. Frag. vratu glinenke; izdelan na vretenu; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina gladka; sestava drobnozrnata, prečiščena; največji pr. 17 cm; inv. št. P 15795; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/B1; skupek: 11.

18. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. dna 9,5 cm; inv. št. P 15762; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/D1; skupek: 11.

19. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj črna; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 7,6 cm; inv. št. P 15791; lega: sonda 1; pl.: 3; kv.: 3/B1; skupek: 11.

Tabla 49

1. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 35 cm; inv. št. P 15837; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

2. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. ustja 42 cm; inv. št. P 15831, 15834, 15835; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

3. Frag. ostenja z držajem; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj črna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; največji pr. 47 cm; inv. št. P 15853; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

4. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; pr. dna 18 cm; inv. št. P 15819; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/D1, C1; skupek: 1.

5. Frag. dna z nogo; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; pr. dna 10,5 cm; inv. št. P 15845; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

6. Frag. pekve; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 15843, 15846; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B1 = B2; skupek: 1.

7. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črnorjava, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15827; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15833; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15822; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

10. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: vzporedne plitve kanelure; inv. št. P 15820; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/C2; skupek: 1.

Tabla 50

1. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15825; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

2. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj opečnatorjava; površina gladka; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15821; lega: sonda 2; pl.: 1; kv.: 1/B2; skupek: 1.

3. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj siva, znotraj siva; površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; pr. ustja 25 cm; inv. št. P 15848; lega: sonda 2; pl.: 7; kv.: 3/B3; skupek: 2.

4. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavočrna, znotraj rjavočrna; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr.

dna 5,5 cm; inv. št. P 15849; lega: sonda 2; pl.: 7; kv.: 3/B3; skupek: 2.

5. Frag. dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj črnorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; pr. dna 3,5 cm; inv. št. P 15856; lega: sonda 2; pl.: 7; kv.: 3/B2; skupek: 2.

6. Frag. svitka; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; največji pr. 12 cm; inv. št. P 15854; lega: sonda 2; pl.: 7; kv.: 3/A1; skupek: 2.

7. Frag. ročaja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata; inv. št. P 15859; lega: sonda 2; pl.: 6; kv.: 3/B3; skupek: 2.

8. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črna, znotraj rjavočrna; površina gladka; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15862; lega: sonda 2; pl.: 6; kv.: 3/B2; skupek: 2.

9. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj opečnatorjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava grobozrnata;

okras: nalepljeno razčlenjeno rebro; inv. št. P 15861; lega: sonda 2; pl.: 6; kv.: 3/A3; skupek: 2.

10. Frag. ostenja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava, znotraj rjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: nalepljeno rebro; inv. št. P 15857; lega: sonda 2; pl.: 7; kv.: 3/B4; skupek: 2.

11. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj črnosiva, znotraj črnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 23,4 cm; inv. št. P 13129 b; Schmidova izkopavanja leta 1935.

12. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj temnosiva, znotraj temnosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 32 cm; inv. št. P 13129 a; Schmidova izkopavanja leta 1935.

13. Frag. ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjavosiva, znotraj rjavosiva; površina hrapava; sestava grobozrnata, porozna; pr. ustja 34,4 cm; inv. št. P 13129 c; Schmidova izkopavanja leta 1935.

Tecco Hvala

Befestigte prähistorische Siedlungen in der Mirenska dolina und der Temeniška dolina

Übersetzung

INHALT

EINLEITUNG	134	SCHLUßWORT	146
AUSGRABUNGSTECHNIK	135	LITERATURVERZEICHNIS	108
GEOGRAPHISCHE CHARAKTERISTIKA DER MIRENSKA DOLINA UND DER TEMENIŠKA DOLINA	135	KATALOG	110
SIEDLUNGEN	136	Kunkel unter Vrhtrebnje	110
Kunkel unter Vrhtrebnje	136	Sv. Ana oberhalb Vrhpeč	112
Sv. Ana oberhalb Vrhpeč	138	Gradišče oberhalb Gradišče pri Trebnjem	114
Gradišče oberhalb Gradišče pri Trebnjem	140	Gradec bei Mirna	119
Gradec bei Mirna	140	Kincelj oberhalb Trbine	127
Kincelj oberhalb Trbine	143	Vesela gora in Brinje	129
Vesela gora in Brinje	143	Žempoh oberhalb Ostrožnik	129
Žempoh oberhalb Ostrožnik	144	Križni vrh oberhalb Beli Grič	131
Križni vrh oberhalb Beli Grič	144	TAFELN	149

EINLEITUNG

Das Interesse an befestigten prähistorischen Siedlungen hat bei uns eine lange Tradition, denn die Anfänge der Erforschung dieser Problematik reichen bis in jene Zeit zurück, in der sich die europäische prähistorische Archäologie zu entwickeln begann. Wir denken dabei an die Gründung der Prähistorischen Kommission bei der Wiener Akademie der Wissenschaften (im Jahre 1878), welche schon bei ihrem Entstehen auch die Untersuchung der krainischen Ringwälle in ihr Programm einbezog. Die Resultate bewiesen, daß die Arbeit sehr gewissenhaft durchgeführt wurde. So erschien schon 1879 ein bedeutendes und noch immer grundlegendes Werk über prähistorische Ringwälle und Gräberfelder in Kranjsko (Krain), das ein Ergebnis gemeinsamer Bemühungen des Vorsitzenden der Wiener Kommission, Ferdinand Hochstetter, und des Kustos des Krainischen Landesmuseums, Karl Dežman, (Deschmann, Hochstetter 1879) darstellte. In diesem Artikel sind die Resultate ihrer Geländebegehungen und der ersten Ausgrabungen unserer eisenzeitlichen Fundorte veröffentlicht worden. Nach diesem anfänglichen Aufschwung, als Gräberfelder und Siedlungen noch ziemlich gleichwertig behandelt wurden, richtete sich aber das Interesse der Forscher fast ausschließlich auf die Nekropolen. Diese Wendung war für jene Zeit verständlich. Siedlungen boten nämlich keine attraktiven Funde, während die neugebauten Museumspaläste aber

begierig auf neues Fundgut warteten. So erfuhr das Interesse an den Ringwällen ein jähes Ende. Außer einigen kleinen Ausgrabungen (z.B. auf der Magdalenska gora, Cvinger bei Dolenjske Toplice und Kučar oberhalb Podzemelj), welche von Pečnik und Szombathy durchgeführt wurden, gab es keine größeren Forschungsprojekte mehr.

Das Interesse an Siedlungen wuchs erst mit dem Dienstantritt von Walter Schmid. Er begriff, daß man Siedlungsgeschichte nicht nur auf Grund von Angaben bei Grabhügelausgrabungen schreiben kann. So begann er planmäßig Siedlungen zu untersuchen und zwar schon vor dem Ersten Weltkrieg in Štajersko (Steiermark), in den dreißigen Jahren aber auch in Dolenjsko (Unterkrain), in Gorenjsko (Oberkrain) und in Notranjsko (Innerkrain). Seine Forschungsberichte wurden meist nicht publiziert. Eine Ausnahme bildete eigentlich nur das Werk über die Ringwälle auf dem Pohorje (Schmid 1915) und die Veröffentlichungen der Ausgrabungen in Vače und auf Ulaka (Schmid 1939 und 1937). Über seine sonstige Tätigkeit können wir uns nur aus schwer verständlichen Notizen und bescheidenen Zeitungsberichten informieren. Diese wurden aber meistens von anderen geschrieben und sind rein populärwissenschaftlich, haben daher keinen größeren wissenschaftlichen Wert.

Nach Schmid ruhte die Erforschung der eisenzeitlichen Fundorte wieder für eine längere Zeit. Nach dem Zweiten

Weltkrieg fanden in Slowenien einige kleinere Sondagen statt; der erste ernsthafte Fortschritt beim Studium dieser Problematik ist erst Ende der 60er Jahre zu bemerken, als das große Ausgrabungsprojekt der Siedlung in Stična in Angriff genommen wurde. Die Arbeiten wurden vom Narodni muzej geleitet; an den Untersuchungen nahmen neben einheimischen auch ausländische Wissenschaftler teil. Im Ringwall von Stična wurden in neun Jahren insgesamt 22 Schnitte angelegt. Mit ihnen wurde vor allem die Bauweise der Befestigungswerke geklärt, gleichzeitig gewann man auch Einsicht in die Stratigraphie und in die materielle Kultur der Siedlung. Das ermöglichte wiederum die Überprüfung der Resultate der kulturellen und chronologischen Entwicklung der Eisenzeit in Zentral-slowenien, die mittels einer Analyse der Grabfunde gewonnen wurde.

Das Projekt "Befestigte prähistorische Siedlungen in Dolenjsko" ist in gewissem Sinne eine Fortsetzung der Arbeiten in Stična. Schon bei seiner Gestaltung stand man vor der schwierigen Frage, ob die Arbeiten im Inneren der Siedlung von Stična nach mehrjähriger Ruhezeit wieder aufgenommen werden oder der Schwerpunkt der Arbeit auf einen breiteren Raum verlegt werden sollte. Das Beste wäre freilich beides gleichzeitig zu tun, doch fehlten dafür die notwendigen Mittel. Wir haben uns für einen regionalen Ansatz auch aus folgendem Grund entschlossen: Es ist nämlich das Ziel unserer Untersuchungen, etwas mehr über die Kolonisationsprozesse während der Eisenzeit in Zentral-slowenien zu erfahren. Die Untersuchungen an nur einem Fundort reichen dafür nicht aus.

Es gab mehrere Gründe dafür, unsere Projektarbeiten gerade in Dolenjsko stattfinden zu lassen. In der Eisenzeit entstand hier eine der bedeutendsten Kulturgruppen des Südostalpenraumes. Der zweite Grund liegt aber in den bisherigen Untersuchungen in diesem Gebiet. Bis jetzt gab es nämlich in Dolenjsko Ausgrabungen, welche außerordentlich reiches Fundgut erbrachten. Nicht zu übersehen ist dabei die Tatsache, daß gerade in Dolenjsko bis jetzt die Mehrzahl der eisenzeitlichen Fundorte Sloweniens registriert wurde. Hinzu kommen ein brauchbares chronologisches System sowie die Tradition der Siedlungsgrabungen von Stična, was den Forschungen zu einem besseren Ausgangspunkt verholfen hat, als wenn das Projekt auf völlig neuem Terrain angesetzt worden wäre.

Wie aus dem Titel ersichtlich, umfaßt das Projekt nur ein Besiedlungssegment: ein Gefüge aus befestigter Siedlung und der zugehörigen Nekropole. Dieses Gefüge ist gewiß das bedeutendste, aber natürlich nicht das einzige. Auf Untersuchungen von unbefestigten Gehöften und Flachsiedlungen wurde vorläufig noch verzichtet, obwohl durch die bisherigen Flurbegleichen auch für einen solchen Besiedlungstyp klare Anhaltspunkte gewonnen wurden.

Die Bemühungen der Gruppe, in welcher die Mitarbeiter des Instituts für Archäologie, des Nationalmuseums Ljubljana und des Denkmalschutzamtes aus Novo mesto mitwirken, richten sich in dieser Arbeitsphase vor allem auf Sichtung, Vermessung und Sondage der Siedlungen. Nur mit sachgerechten Angaben und chronologisch klar bestimmten Fundorten kann eine spätere Besiedlungsanalyse durchgeführt werden. Bisher wurden Landesaufnahmen von umfangreichen Gebieten in der Mirenska dolina (Mirna-Tal) und der Temeniška dolina (Temnica-Tal), in der Suha krajina und der Bela krajina vorgenommen. Auf einigen dieser Siedlungen hat man auch Sondagen ausgeführt. So haben wir 1988 den Križni vrh oberhalb Beli Grič, Gradec bei Mirna und Kunkel unter Vrhtrebnje untersucht, ein Jahr später die Sv. Ana oberhalb Vrhtrebnje, Gradišče oberhalb Gradišče pri Trebnjem, Kincelj oberhalb Trbine, Vesela gora in Brinje und Žempoh oberhalb Ostrožnik (Abb. 1). In jedem der aufgezählten Fundorte wurde in der Regel ein Schnitt angelegt, um einen Einblick in die Stratigraphie und damit auch in die Besiedlungsdauer der einzelnen Siedlungen zu bekommen. Die Resultate der Untersuchungen und das Material sind in der vorliegenden Abhandlung veröffentlicht.

Dular

AUSGRABUNGSTECHNIK

Wie schon erwähnt, war es das Ziel der Sondagen, vor allem einen Einblick in die Stratigraphie und damit auch in die Dauer der einzelnen Siedlungen zu bekommen. Diesem Ziel wurde auch die Arbeitsweise untergeordnet und zwar von der Verteilung der Schnitte bis hin zu den Grabungsverfahren. Die Schnitte wurden in der Regel am Rand der Siedlungen angelegt, d.h. an jenen Stellen, wo nach bisherigen Erfahrungen die besterhaltenen Schichten zu erwarten waren. Einige Male haben wir uns auch für Terrassengrabungen entschieden um zu prüfen, ob sie Häuser trugen.

Die Schnittbreite war standardisiert und betrug 3 m. Bei dieser Breite kann man nämlich bei einer erreichten Tiefe von über 2 m noch den Auswurf des Grabungsguts bewältigen. Die Länge war von Schnitt zu Schnitt verschieden und wurde auch der Terrainsform und der Vegetation angepaßt. In der Regel betragen die Schnittlängen zwischen 10 und 15 m. Diese Schnittgröße ist für die Untersuchung der Stratigraphie des Fundortes, die unser Hauptziel darstellte, ausreichend. Sie wurde aber fragwürdig, sobald wir auf Baureste stießen, denn die Häuserfundamente, Herdstellen und verschiedene Gruben verschwand fast regelmäßig im Profil und konnten nicht weiterverfolgt werden, da dies den Rahmen unserer Arbeit gesprengt hätte.

Schon die ersten Schnitte haben erwiesen, daß es fast unmöglich war, den Schichtengrenzen zu folgen, ohne vorher das Profil zu kennen. Farbnuancen und Sedimentstrukturen in Siedlungen in Dolenjsko waren sich bei den meisten Beispielen so ähnlich, daß bei den stratigraphischen Ausgrabungsmethoden ständig die Gefahr bestünde, künstliche Grenzen zwischen Schichten zu schaffen anstatt ihnen zu folgen. So gingen wir nach Plana vor. Einzelne Aushübe waren zwischen 10 und 15 cm stark, manchmal auch weniger, abhängig von der jeweiligen Situation und vom Befund. Die Funde wurden nach Quadranten entnommen, die fortlaufend nummeriert und 1 m² groß waren. Die Lage wichtiger Stücke wurde dreidimensional dokumentiert. Nach den Ausgrabungen konnte der Schichtenverlauf durch Korrelieren der Profile und Plana bestimmt werden. Anschließend wurden die Funde in den Grabungsbefund projiziert und danach zusammenhängende Fundkomplexe gebildet. Auf diese Weise wurde wieder der ursprüngliche Zusammenhang zwischen einzelnen Kulturschichten und ihrem Inhalt hergestellt.

Darauf folgte eine Analyse der Kulturschichten nach ihrer relativchronologischen Stellung und ihre Zusammenfassung zu Besiedlungsphasen. Damit ließ sich das Siedlungsgeschehen wenigstens im untersuchten Bereich rekonstruieren.

Am Ende sind naturwissenschaftliche Forschungen zu erwähnen, die in separaten Studien vorgestellt werden. Hier möchten wir vor allem zwei Bereiche anführen, die mit archäologischen Ausgrabungen in enger Verbindung stehen, und zwar die Zoologie und die Botanik. Knochenfunde wurden auf dieselbe Weise wie archäologische Funde gesammelt und dokumentiert. Das Material wurde Laszlo Bartosiewicz zur Aufarbeitung übergeben, der die Resultate in einer speziellen Studie veröffentlichten wird.

Erstmals wurden bei diesem Projekt auch botanische Untersuchungen systematisch aufgenommen. Den einzelnen Schichten wurden Proben entnommen, um die Samen mittels Flotationsverfahren auszuscheiden. Die Pflanzenreste wurden den Botanikern des Institutes für Biologie von ZRC SAZU (Wissenschaftliches Forschungszentrum der Slowenischen Akademie der Wissenschaften) übergeben. Auch die Resultate dieser Forschungen werden in einer separaten Studie zur Veröffentlichung kommen.

Dular

GEOGRAPHISCHE CHARAKTERISTIKA DER MIRENSKA DOLINA UND DER TEMENIŠKA DOLINA

Die Mirenska dolina stellt eine gut abgegrenzte geographische Einheit innerhalb von Dolenjsko dar. Auf der Südseite wird

das Tal vom Krško hribovje (Hügelland von Krško) eingefasst, welches von zahlreichen Gräben kleinerer Bäche durchzogen ist und eine durchschnittliche Höhe zwischen 400 und 550 m über dem Meeresspiegel aufweist. Die Bergrücken zwischen den einzelnen Tälern sind meist flach, weshalb sich hier die Besiedlung verdichtete, was große Dörfer deutlich zeigen (z.B. Čužnja vas, Malkovec, Trebelno). Ungefähr gleich hohe Hügel schließen die Mirenska dolina auch gegen Norden ab. Auch hier haben die Bäche enge und tiefe Gräben eingeschnitten; auf den steilen Abhängen wird aber überall, wo die Lage es erlaubt, Wein angebaut.

Das Flüßchen Mirna entspringt weiter westlich unter dem Berg Preska oberhalb Moravče und fließt im Oberlauf in einem engen Tal. Erst bei der Ortschaft Mirna wird das Tal beträchtlich breiter und nimmt die Form eines kleinen Beckens an. Dieses dehnt sich dann bis Pijavice bzw. Tržišče aus, wo das Flachland endet; die Mirna aber schneidet von hier an ihren Weg durch eine enge und schwer passierbare Schlucht der Sava entgegen.

Der Boden besteht aus Kalkstein und Dolomit, dazwischen erscheinen aber häufig auch Mergel- und Schiefersteine, so daß es auf diesem Gebiet verhältnismäßig wenig Karsterscheinungen gibt. Zahlreiche Bäche, die von den Nord- und Südhängen in die Mirenska dolina fließen, haben in diese undurchlässige Schichten tiefe Rinnen geschnitten, weshalb sich das Hügelland in Form zahlreicher enger Bergrücken ins Tal hinabzieht. Darauf hat sich, was unsere Untersuchungen gezeigt haben, die prähistorische Besiedlung besonders konzentriert.

Die Hügel, die das Tal umranden, sind meistens mit Laubwald bedeckt. Doch die flachen Bergrücken tragen oft auch Ackerflächen, während auf der Sonnenseite der Abhänge Wein angebaut wird. Der Talboden entlang der Mirna ist mit Grasflächen bedeckt, weil das Gebiet bis zum Flußregulierung häufig Überschwemmungen ausgesetzt war. So finden wir die Ackerfelder meistens auf höher gelegenen, trockenen Randbereichen, welche keinen Überschwemmungen ausgesetzt waren.

Die Mirenska dolina (Tal der Mirna) stellt die günstigste Verbindung zwischen dem Zasavje und der Temeniška dolina dar, weshalb von hier aus zahlreiche Wege in alle Richtungen führen. In Richtung Sava zu verläuft der wichtigste Weg über Brunk nach Radeče und über Tihaboj und Moravče nach Litija. Letzterer spielte schon in prähistorischer Zeit eine wichtige Rolle, denn hier häufen sich bedeutende Fundorte. Die Richtung neben dem Fluß nach Sevnica war wegen des engen Tales schwer passierbar und gewann erst mit dem Ausbau einer modernen Straße und Eisenbahn an Geltung. Die Süd-Ost-Verbindungen verlaufen aus der Mirenska dolina durch das Lahnice-Tal. Vor hier aus kann man schnell den unteren Lauf des Flußes Krka und die Ortschaft Šmarjeta erreichen, wo sich auf dem benachbarten Gipfel Vinji vrh eines der bedeutendsten eisenzeitlichen Zentren in Dolenjsko befand. Günstig war auch der Weg nach Süd-Westen, denn der Sattel bei Gomila stellt kein Hindernis dar, um Trebnje und damit den unteren Teil der Temeniška dolina schnell zu erreichen.

Ähnlich wie die Mirenska dolina ist auch die Temeniška dolina eine abgeschlossene geographische Einheit. Hier ist für uns vor allem der untere Teil interessant, d.h. das Gebiet zwischen Velika Loka und Mirna peč, wo sich auch unsere prähistorischen Siedlungen befinden.

Die Temeniška dolina ist hier verhältnismäßig eng. Auf der Nordseite wird das Tal von niedrigen, flachen Hügeln eingefasst. Gegen Süden, besonders bei Trebnje, gibt es aber eine beträchtliche Erhebung, die mit dem Gipfel Trebni vrh fast die Höhe von 600 m über dem Meeresspiegel erreicht. Der Talboden ist flach, weshalb sich die Temenica hier in unzähligen Flußschlingen windet. Überschwemmungen sind häufig, und Wiesen begleiten deshalb den Fluß, während die Äcker mehr an den Talrand rücken. Die Temenica nimmt hier nur wenige Zuflüsse auf und diese kommen nur linksseitig. Hier breitet sich eben das durchlässige Karstland aus, das östlich von Trebnje überwiegt. Die Temenica verschwindet bei Ponikve unter der Oberfläche, doch ist ihr unterirdischer Lauf

ziemlich kurz, denn sie erscheint wieder am Südfuß der Sv. Ana.

Die Temeniška dolina war schon von jeher eine bedeutende Verkehrsader. Entlang des Tales reihen sich prähistorische Fundorte, hier schlängelte sich auch die römische Itinerarstraße zwischen Emona und Siscia und ihre Trasse diente als Unterlage der heutigen Autobahn sowie der Eisenbahnstrecke. Der Ort Trebnje selbst stellt einen bedeutenden Verkehrsknotenpunkt dar: in einer Richtung in die Mirenska dolina, in der anderen aber über den Grmada-Sattel in das Talbecken von Dobrič und die Suha krajina, durch die die allernächste Verbindung ins obere Krkatal verläuft.

Dular

SIEDLUNGEN

Die Resultate der Untersuchungen werden für alle acht Siedlungen, die hier behandelt werden, nach einem einheitlichen Prinzip vorgelegt. Zuerst wird kurz der Fundort vorgestellt, d. h. seine Lage, Umgebung, Verkehrswege sowie Beschreibung und Darstellung der bisherigen Untersuchungen. Es folgen die Schnittbeschreibungen. Auch hier ist der Stoff nach einer festgelegten Reihenfolge gegliedert: Lage, Befunde, Zeitbestimmung. Am Ende wird noch ein Verzeichnis aller Fundkomplexe veröffentlicht.

Kunkel unter Vrhtrebnje

Die Siedlung liegt auf einem natürlichen Vorsprung nordwestlich vom Dorf Vrhtrebnje. Ihre Form ist dem Terrain angepaßt (Abb. 2, 3). Die Umfassung der Siedlung ist gut erhalten. Die Südseite, wo der Zugang am leichtesten ist, schützt ein großer Abschnittswall, im Osten erstreckt sich aber eine schöne Terrasse, die bald in einen niedrigen Steinwall übergeht. Im nordöstlichen Teil der Siedlung endet der erwähnte Wall neben einer Zugangsrampe, auf welcher der Weg in die Siedlung führte. Der Eingang selber ist leider nicht mehr erhalten, weil ein Teil der Aufschüttung durch den Bau des neuen Weges beseitigt wurde.

Auf der Westseite ist das Umfassungswerk als Rand einer schönen Terrasse erhalten der sich bis zum Abschnittswall ausdehnt. Der Nordteil der Siedlung war nicht besonders befestigt, da auf dieser Seite ein steiler Abhang und hohe Felsen den Zugang erschweren.

Das Innere der Siedlung ist von Süden nach Norden geneigt, verhältnismäßig geräumig und für Besiedlung geeignet. In der westlichen Hälfte, wo sich das Terrain von der Mitte etwas stärker zum Siedlungsrand hin senkt, gibt es hinter den natürlichen Felsen, die aus dem Boden ragen, einige kleinere Terrassen.

Die Siedlung auf Kunkel war noch nicht erforscht. Als erster erwähnte sie J. Pečnik (Pečnik 1889, 11).

Schnitt 1

Lage: Die Ostseite von Kunkel ist vorzüglich erhalten, weshalb auch die Siedlungsumfassung in diesem Bereich sehr deutlich erkennbar ist. Wir können ihr auf dem Rand einer Terrasse folgen. Darunter erstreckt sich eine ungefähr 9 m breite und über 3,5 m hohe Böschung. Auf einem längeren Abschnitt geht die Terrasse sogar in einen niedrigen Wall über, der sich besonders für einen Schnitt eignete. Gerade der Steinwall ließ uns hoffen, daß die Schichten nicht nur am Siedlungsrand, sondern auch auf der Terrasse dahinter erhalten waren, was die Ausgrabungen auch bestätigten. Der Schnitt wurde der Vegetation angepaßt, weil wir die höheren Bäume nicht unnötig fällen wollten. So wurde der 3 m breite und 17 m lange Schnitt rechtwinklig auf die Siedlungsumfassung gesetzt und zwar so, daß er die Terrasse, den Steinwall

und den Hang darunter erfasste (Abb. 2). Die Ausgrabung erfolgte nach Plana. Der Ausgangspunkt der Vermessung ($x = 0$; $y = 0$) lag im Inneren der Siedlung, die x -Werte wuchsen gegen Osten und die y -Werte gegen Norden. Alle Höhen waren vom selben Punkt aus vermessen worden, für den aber der absolute Wert (Meeresspiegel) nicht berechnet wurde.

Befunde: Die Befunde aus diesem Bereich der Siedlung kommen am deutlichsten im Südprofil (Beil. 1 A) zum Ausdruck.

Der ursprüngliche Boden von Kunkel war so wie die ganze nähere Umgebung von Vrhtrebnje eine Karstformation. Auf dem Boden des Schnittes zeigten sich in der ganzen Länge natürliche Felsen, unter ihnen auch größere Blöcke. Die Spalten dazwischen waren mit fettigem rotgelbem Lehm angefüllt, der auf einigen Stellen aufgrund von Oxiden auch eine grünliche Farbe annahm. Es handelte sich um sterilen Lehm-boden, in dem es keine Funde gab.

Im Terrassenbereich (zwischen $x = 0$ und $y = 3,8$) lagerte die älteste Kulturschicht auf dem gewachsenen Boden. Sie bestand aus gelbbraunem Lehm einheitlicher Struktur, welcher die Gruben ausfüllte und die Felsen bedeckte. Hier waren keine Baureste zu bemerken; im Gegenteil, die Einheitlichkeit der Schicht weist darauf hin, daß sich in der Zeit, als sie entstand, dort keine intensivere Siedeltätigkeit abspielte. Die Funde in dieser Schicht sind selten. Es handelt sich um einige Kohle- und Hüttenlehmbröckchen sowie einige untypische Keramikfragmente, die aber alle schwarz gebrannt und porös sind. Der Herstellungsweise nach unterscheiden sie sich stark von den Keramikfunden aus den höheren Schichten. Etwa bei $x = 4$ endet die Schicht bei der Mauerfront. Leider war aber der Bezug zur Mauer so undeutlich, daß sich trotz intensiver Überprüfung keine zeitliche Korrelation feststellen ließ. Die Keramikfunde dieser Schicht scheinen ihrer Herstellungsweise nach alt zu sein, weshalb wir der Schicht einen zeitlichen Vorrang einräumen.

Zwischen $x = 4$ und $x = 10$ zeigte sich schon auf der Oberfläche ein großer Steinhaufen, welcher ahnen ließ, daß sich darunter das Befestigungswerk der Siedlung versteckt. Diese Vermutung konnte durch die Ausgrabung bestätigt werden, wobei sogar zwei Mauern zum Vorschein kamen.

Die ältere (innere) Mauer wurde auf dem gewachsenen Boden errichtet. Erhalten ist nur die innere Front, die auf der Linie $x = 3,8$ verläuft. Sie ist aus mittelgroßen Steinen zusammengesetzt, die aufgrund von Erdbewegungen schon teilweise aus ihrer ursprünglichen Lage herausgeglitten sind, aber trotz allem noch eine annähernd senkrechte Linie bilden. Die Außenfront ist nicht mehr erhalten, weil sie entfernt wurde, während man das jüngere Befestigungswerk baute, das vor der ersten Mauer steht. Das Innere der älteren Mauer wurde mit Steinen und dunkelbrauner Erde ausgefüllt. Dazwischen erscheinen aber auch Hüttenlehmbröckchen und untypische Scherben. Die Steine im Mauerinneren sind übereinander zusammengeworfen und erwecken nicht den Eindruck, als wären sie in einer gewissen Reihenfolge aneinandergelagert worden. Es handelt sich also um eine Mauerfüllung zwischen den beiden Fronten, was die übliche Bauweise der Hallstatt-Mauern darstellte (Abb. 4).

Hinter der Mauer, auf der Terrasse im Inneren der Siedlung, stand ein Gebäude. Mit dem Schnitt wurde nur ein Teil davon freigelegt, weshalb sein Grundriß nicht vollständig bekannt ist. Das Fundament war aus Steinen in Trockenmauertechnik gebaut (Abb. 5 A). Es verläuft in Ost-West-Richtung und war auf etwa 3 m Länge erhalten. Die Mauer ist im Durchschnitt 30 cm stark, aus mittelgroßen Steinen gebaut, die eng nebeneinander gesetzt sind. Auf der Ostseite reicht das Fundament fast bis zur Umfassungsmauer der Siedlung, während es im Westen im Schnittprofil verschwindet (Abb. 6). Auf der Linie $x = 2,5$ stößt auf diese Steinmauer fast rechtwinklig ein 20 bis 35 cm breiter Graben, worin man verbrannte Holzreste und Hüttenlehmbröckchen fand (Abb. 5A). Wohl handelt es sich dabei um das Lager des Fundamentbalkens, der die Ostwand des Gebäudes trug. Südlich von der Steinmauer wurden im Planum die Grabenumrisse nicht verfolgt (hier gab es nur eine verwischte Brandfläche), doch ließ sich der Graben im Südprofil auf der Linie $x = 2,7$ (Beil. 1A) wieder gut

erkennen. Daraus können wir folgern, daß die Ostwand des Hauses auf einem Holzbalken ruhte, während die Grundlage der Zwischenwand steinern war.

Eine steinerne Trennwand hatte das Gebäude offenbar der Herdstelle wegen, die in der südwestlichen Schnittecke entdeckt wurde. Wie sich aus dem Süd- und Westprofil entnehmen ließ, war die Herdstelle sehr sorgfältig angefertigt (Abb. 7). Das kleinere Becken darunter war mit Steinen ausgefüllt, womit eine feste und flache Unterlage geschaffen wurde (Abb. 8). Die Steine waren mit einer bis 6 cm dicken Lehmsschicht bedeckt, die stark durchgeglüht ist. Weil die Temperaturen hoch waren, sind auch die Bruchsteine unter dem Lehmverstrich verkalkt. Alles weist ferner daraufhin, daß die Herdstelle auch repariert wurde. An einigen Stellen haben wir nämlich Reste eines etwas dünneren Lehmüberzuges entdeckt, der von eher violetter Farbe war und der den unteren Verstrich überdeckte. Die Herdstelle reichte bis zu den Steinen der Trennwand (Abb. 5A); sie war 0,9 m lang und 0,8 m breit und setzte sich noch ins West- sowie ins Südprofil fort.

Das Haus wurde durch Brand zerstört, wie eine beträchtliche Zahl dunkler, mit Holzkohle vermischter Farbflecken zeigt, welche regelmäßige Linien bilden und Reste einer Konstruktion sind, die ins Gebäudeinnere stürzte (Abb. 5A). Der Versturz ist über 10 cm dick. Über die Oberfläche der verbrannten Holzreste zieht sich noch eine Schicht zerfallenen Hausverputzes mit einer Menge von Keramikfragmenten und Holzkohlepartikeln. Die meisten Funde gab es im Bereich der Herdstelle. Hier lagen zwischen dem Hüttenlehm mehrere Scherben, ein Gewicht, ein Spinnwirtel und mehrere Tonringe (Abb. 5 B), d.h. das typische Inventar eines prähistorischen Hauses.

Die Gesamtsituation ist auch im Südprofil gut dokumentiert (Beil. 1A). Der Hausboden liegt in der Höhe $z = -55$. Von der Fundamentbalkenvertiefung auf $x = 2,7$ bis zur Herdstelle zieht sich eine dünne Brandschicht; das sind Reste der verbrannten Hauskonstruktion. Andere Trümmer liegen aber über dieser Schicht. Sie sind zwischen 10 und 15 cm dick und bedecken die gesamte Hausfläche. Als das Gebäude verfiel, bestand auch die ältere Mauer der Siedlung nicht mehr. Das beweist die Schicht über den Trümmern, die nicht nur das verfallene Haus bedeckt, sondern sich auch über die Steine der ersten Mauer zieht.

Die zweite Mauer wurde vor die erste gesetzt und ist besser erhalten, was von einem solideren Bau spricht. Beide Mauerfronten sind deutlich zu sehen. Die äußere, die im Südprofil in einer ganz senkrechten Linie erhalten ist, liegt auf $x = 7,9$, die innere, leicht gewölbt, auf $x = 5,4$. Die Mauer ist 2,5 m breit. Beide Mauerfronten bestanden aus größeren, einige Zentner schweren Felsblöcken, die nicht behauen waren, sondern nur sorgfältig ausgesucht und in eine gerade Linie aneinandergelagert wurden (Abb. 9, 10). Diese Steine ragten häufig ins Innere hinein, womit eine bessere Bindung und damit auch Mauerfestigkeit erreicht wurde. Das Innere war mit kleineren Steinen und Erde gefüllt (Abb. 11, 12). Auch diese zweite oder äußere Mauer wurde auf einen gewachsenen Lehm-boden gesetzt. Bei ihrem Bau beseitigte man die ganze äußere Front und auch den oberen Teil der älteren Mauer bis zur Höhe $z = -40$. Das Steinmaterial wurde offenbar zum Bau des neuen Befestigungswerks gebraucht, der obere Teil der Mauer mit dem Innenniveau der Siedlung nivelliert und mit feinem Schotter gepflastert (Beil. 1 B, Abb. 13). So wurde hinter der neugebauten Mauer ein ungefähr 1,5 m breites, gepflastertes Begehungsniveau hergestellt. In der Füllung unter dem Pflaster, womit man die Unebenheit der älteren Mauer ausglich, gab es neben dunkelbrauner Erde und dem scharfkantigen Schotter auch viel Hüttenlehmbröckchen, Keramikfragmente und Knochen.

Zur Zeit der jüngeren Mauer entstand im Siedlungsinneren eine bis zu 30 cm dicke dunkelbraune Erdschicht, die sich vom $x = 0$ bis zum Pflaster bei $x = 3,9$ hinzieht. Sie enthält verstreute Hüttenlehmbröckchen, Schlacke, Keramik und Knochen. Das bedeutet, daß es zu jener Zeit, als die jüngere Mauer bestand, im untersuchten Schnittbereich kein Gebäude gab. Die Schicht entstand stufenweise und darin lagerten sich mit gleichmäßiger Dichte auch die Kulturreste ab.

Die Untersuchungen auf Kunkel umfaßten nicht nur die Mauer und den Raum im Siedlungsinnen, sondern erstreckten sich auch auf den Hangbereich. Wieder zeigt das Südprofil den Befund am besten (*Beil. 1 A*). Zwar zeigen sich mehrere gut trennbare Schichten, doch enden sie etwa 1 m vor dem Befestigungswerk, weshalb die Verbindungen mit den Bauphasen, welche im Inneren der Siedlung festgestellt wurden, nicht möglich sind.

Auch hier bedeckt ein Streifen sterilen Lehms den Grund, den am äußeren Teil des Schnittes (zwischen $x = 11$ und $x = 17$) Felsen ersetzen. Auf diese Grundlage wurde dann der gelbliche Lehm aufgeschüttet. Die Aufschüttung, die vor der Mauer über 2 m stark ist, zeigt mehrere gut trennbare Schichten. Die unterste besteht aus dünnem, gelbbraunem Lehm (zwischen $x = 10,3$ und $x = 11$) und enthält einige kleinere Steine. Eine ähnliche Struktur hat auch die darüber liegende Schicht, nur ist sie dunkler und mit mehr Steinen und Schotter durchsetzt. Weil die Schicht nicht bis zur Mauer reicht, ist sie nicht zuverlässig zu datieren. Nur mit größter Vorsicht könnte sie als Verstoß der ersten Mauer bezeichnet werden, der vor einer Reihe größerer Felsen bei $x = 13,4$ endet. Darüber folgt eine Aufschüttung gelben Lehms, der nach oben hin rötlicher wird und wegen der höheren Lage zur zweiten Mauer gehören könnte. Doch dies sind lediglich Vermutungen, weil sich die Schichten dicht am Befestigungswerk sehr schwer unterscheiden ließen. Gerade im oberen Schnittbereich befinden sich zwischen $x = 8$ und $x = 17$ eine bis zu 60 cm dicke dunkelbraune Erdschicht und Waldhumus, der viele Steine enthält. Das ist der zweite Mauerverstoß, der teilweise am Hang liegenblieb, größtenteils aber vor natürlichen Felsen am Fuße der Böschung. In den Aufschüttungen gab es keine Funde.

Zeitbestimmung: Wenn wir alle Befunde zusammenfassen, ergeben sich folgende Besiedlungsphasen:

Phase 1 a: unterste Kulturschicht auf der Terrasse zwischen $x = 0$ und $x = 3,8$; die erste Mauer; die erste Aufschüttung am Hang.

Phase 1 b: die zweite Mauer; die dazugehörige Schicht auf der Terrasse im Siedlungsinnen; die zweite Aufschüttung am Hang.

Phase 2: das Haus auf der Terrasse.

Phase 3: der latènezeitliche Horizont (einzelne Funde aus der Humusschicht).

Phase 4: der spätantike Horizont (einzelne Funde aus der Humusschicht).

Für eine absolutchronologische Einordnung dieser Phasen stehen wenige Anhaltspunkte zur Verfügung. Die Ausgrabung erbrachte zwar viel Keramik, die aber mit einigen Ausnahmen untypisch war. Schwierigkeiten treten schon bei der Datierung der untersten Kulturschicht auf, die nur Fragmente poröser reduziert gebrannter Keramik enthielt. Doch gerade Tonware dieser Art ist im großen Grabhügel von Stična datiert (die Gräber 100 und 101), weshalb wir die älteste Schicht auf Kunkel unter Vorbehalt an den Anfang der Hallstattzeit setzen, d.h. in den Horizont Podzemelj 2 (Dular 1982, 24 und 151).

Die Datierung der ersten Mauer ist wegen der schon erwähnten stratigraphischen Schwierigkeiten nicht ganz klar, doch dürfte sie gleichzeitig oder bald nach dem Entstehen der ersten Schicht errichtet worden sein. Sie sollte also ebenfalls in die frühe Hallstattzeit gehören. Auch die Zeitstellung des Hauses auf der Terrasse ist problematisch, weil sich im Verstoß keine typischen Fundstücke fanden. Sicher ist nur, daß sich das Haus dort befand, als die Siedlung auf Kunkel von der ersten Mauer umgeben wurde.

Im Gegenteil zu ihrer Entstehung kann man aber den Verfall der ersten Mauer und damit auch des Hauses, zeitlich leichter bestimmen. Wichtig sind dabei zwei rot-schwarz bemalte Pithosfragmente (*Taf. 1: 6* und *Taf. 2: 9*). Das erste Stück wurde in der Füllung unmittelbar unter dem Estrich gefunden, das zweite aber im Estrich selbst, der während des Bestehens der zweiten Mauer die erste bedeckte. Somit befinden

den wir uns in der jüngeren Hallstattzeit, zwischen der Stufe Stična 2 und dem Horizont der Certosa-fibel, in der solche Keramik hergestellt wurde (Dular 1982, 21).

In dieselbe Zeit gehört der Bau der zweiten Mauer, wie ein ähnliches Keramikbruchstück zeigt (*Taf. 1: 1*), das am Fuße der Mauer gefunden wurde und nur während deren Erbauung an jene Stelle gelangen sein konnte, als auch die Außenfront des älteren Befestigungswerkes beseitigt wurde.

Über den Zeitpunkt des Verfalls der zweiten Mauer läßt sich nichts Sicheres sagen, weil keine Funde vorliegen. Äußerst spärlich sind ferner die Angaben über spätere Besiedlungsphasen, die nicht als Schichten erhalten sind. Dies betrifft vor allem die jüngere Eisenzeit, während der Kunkel sicher besiedelt war, wenn auch nur ein einziges typisches Fragment mit Kammstrichornament vorliegt (*Taf. 5: 16*). Dasselbe gilt für die Spätantike, in die eine eiserne Speerspitze (*Taf. 6: 11*) und die Scherben eines Topfes (*Taf. 6: 1-3*) gehören, die im Humus zwischen den Steinen des verfallenen Hallstattbefestigungswerkes gefunden wurden.

Dular, Križ

Sv. Ana oberhalb Vrhepc

Am äußersten Abhang der Mirnopaška dolina erhebt sich eine Kuppe mit der Kirche Sv. Ana auf dem Gipfel (*Abb. 15*). Die steile Nordseite und die Südhänge erschweren die Besteigung des Gipfels. Ein wenig günstiger, obwohl noch immer steil, ist dagegen der Zugang von der West- und der Ostseite. Am Südfuß des Berges befindet sich Zijalo-Grotte, in der der Bach Temenica wieder zum Vorschein kommt, der auf der Nordseite ins Berginnere versickert. Die Siedlung wurde auf dem Berggipfel errichtet. Sie ist von einer geschlossenen Befestigungsanlage umgeben, die auf der West- und Südseite in Form einer Terrasse mit kräftiger Böschung ausgebildet ist (*Abb. 16*). Die Böschung schwindet allmählich gegen Norden, bis sie am Ende ganz in den Hang übergeht. Das Rigolen des Grundstücks für Weingärten und die Schützengrabenanlage haben die Siedlungsumfassung auf der Südseite beschädigt. Das Innere besteht aus einer fast flachen bis zu 25 m breiten Terrasse im Süden und einer ebenen Fläche rund um die Kirche. Auch außerhalb der Siedlung sind am nordwestlichen Hang einige kleinere Terrassen erkennbar, die möglicherweise ebenfalls besiedelt waren.

Die Siedlung Sv. Ana wurde zum ersten Mal von Müllner erwähnt (Müllner 1879, 98), aber noch nicht untersucht.

Schnitt 1

Lage: Die Terrasse, die am Süd- und Osthang von Sv. Ana verläuft, wurde während des letzten Krieges durch Schützengräben an mehreren Stellen schwer beschädigt. So kamen wir zum Entschluß, den unberührten Teil auf der Ostseite zu untersuchen, unweit von der Stelle, wo auch der jetzige Weg auf den Gipfel führt (*Abb. 16*). Der Schnitt wurde quer zur Terrasse und Böschung gelegt, aber nicht in der Hanglinie gezogen. Der Schnitt war 9 m lang und 3 m breit. Es wurde nach Plana gegraben. Die x -Werte wachsen gegen Osten an, die y -Werte gegen Norden. Alle Höhen wurden vom selben Punkt aus vermessen, ohne aber den absoluten Wert zu berechnen.

Befunde: Die Befunde auf der Terrasse veranschaulicht das Nordprofil (*Abb. 17A*).

Auf dem Grund des Schnittes, wo hie und da natürliche Felsen zum Vorschein kommen, zieht sich eine rote, fette Lehmschicht, die fundleer ist. Steril ist auch die gelbe Lehmschicht darüber, die viel Quarzitsand enthält. Beide Schichten fallen verhältnismäßig steil vom Westen gegen Osten ab. Das Nordprofil hat also an dieser Stelle ein größeres Becken durchschnitten, welches allmählich von Kulturschichten ausgefüllt wurde.

Die unterste Schicht ist bis zu 50 cm dick. Sie besteht aus brauner Erde einheitlicher Struktur, in der hie und da kleinere Steine erscheinen. Sie verläuft parallel mit der fundleeren Grundlage, was von der Tatsache spricht, daß sie allmählich

aufgerichtet wurde. Diesen Gedanken bestätigt auch ihre einheitliche Struktur ohne jegliche Bautätigkeit. Die Funde waren sehr selten und verstreut.

Diese unterste Kulturschicht wird von einer braunschwarzen Erdschicht bedeckt, die sich von $x = 5$ bis $x = 8,3$ hinzieht. Am Anfang ist sie verhältnismäßig dünn, wird aber gegen Osten hin stärker und erreicht an der Stelle, wo sich das Becken befand, eine Mächtigkeit von über 30 cm. Zwischen $x = 7,6$ und $x = 6,2$ ist die Schicht durch Steinschutt unterbrochen. Die Steine erscheinen vereinzelt auf der ganzen Schnittbreite und sind höchstwahrscheinlich Teile einer zerstörten Konstruktion (Mauer?), deren Form wir aber nicht mehr feststellen konnten. Die in der Schicht enthaltenen Funde (meistens Wandscherben) zeigen, daß es sich um die Reste eines Wohnniveaus handeln dürfte.

Die nächste Schicht besteht aus dunkelbrauner Erde. Ihre Struktur ist einheitlich, ohne jegliche Baureste, und sie dürfte sich allmählich abgelagert haben. Weil sie das gesamte Becken ausfüllte, ist sie bei $x = 7$ über 70 cm dick. In der Schicht fanden sich Keramikfragmente; überraschend ist aber, daß Hüttenlehm völlig fehlt. Der Bereich, in dem der Schnitt angelegt wurde, war also damals nicht intensiver besiedelt.

Die beschriebenen Schichten wurden bei $x = 4$ durch eine größere Eingrabung unterbrochen. Es handelt sich um eine ungefähr 50 cm tiefe Grube, die einen wannenähnlichen Boden besaß. Diese war oben 2 m breit, ihre Ränder liefen aber im Humus aus, der sie bedeckte. Die Grube wurde von mit Steinschotter vermischter, brauner Erde ausgefüllt, die außer einer Einzugschale (Taf. 8: 5) keine weiteren Fundstücke erbrachte. Wohl handelt es sich um eine rezente Eingrabung.

Zwischen $x = 5$ und $x = 6$ haben wir die Mauer durchschnitten, welche die ganze Breite des Schnittes durchzog (Abb. 19). Nur in einer Schicht waren Steine erhalten; sie lagen unmittelbar auf der dunkelbraunen Erde (Abb. 17A). Von der Mauer ist nur die Innenfront erhalten, während die Außenfront den Hang hinabrutschte. Dies ist auch in Planum 3 gut sichtbar (Abb. 17B), wo einzelne Steine bis zum östlichen Ausgrabungsrand verstreut liegen. Auf der Linie $x = 6,6$ sind wir auf ein gut erhaltenes Pfostenloch mit Keilsteinen gestoßen; es war in eine dunkelbraune Erdschicht eingegraben. In der selben Linie, (auf $x = 6,5$) haben wir mit dem Südprofil die Spur eines vertikal eingeschlagenen Pfostens durchschnitten. Diese zwei Details der Mauerkonstruktion lassen den Schluß zu, daß die Mauer einst bis zur Linie $x = 6,5$ reichte. Sie war also knapp 2 m breit, heute aber fehlt an der Außenseite fast eine Hälfte davon.

Im äußersten westlichen Schnittteil zeigten sich in Planum 3 zwei runde Gruben. Die erste lag fast in der Schnittmitte und betrug im Durchmesser 1,5 m; die zweite, ebenso groß, wurde zur Hälfte durch Nordprofil geschnitten (Abb. 17B). Die Gruben wurden in den sterilen gelben Sandeuhlen eingegraben, welcher in einer Tiefe von $z = -1,5$ in roten, fetten Lehm überging. Beide Gruben waren von mit Holzkohle vermischter schwarzer Erde ausgefüllt. Darunter lagen einige größere Steine. Die Grubenränder reichten in den Humus hinein (der Umriß ging bei etwa 20 cm unter dem Rasen verloren), weshalb sich ihre Zeitstellung stratigraphisch nicht ermitteln ließ (siehe Abb. 17A).

Die Fundstücke im Humus waren zahlreich, doch verstreut. Offenbar handelt es sich um Anschwemmungen aus höheren Siedlungslagen.

Zeitbestimmung: Stratigraphische Angaben und Befunde ermöglichen es, auf Sv. Ana vorläufig folgende Besiedlungsphasen anzusetzen.

- Phase 1: unterste Kulturschicht.
- Phase 2 a: Rest eines Wohnniveaus.
- Phase 2 b: Kulturschicht über dem Wohnniveau.
- Phase 3: latènezeitlicher Horizont (mit einzelnen Funden aus der Humusschicht); in diese Phase gehört vermutlich auch die Mauer.

Phase 4: spätantiker Horizont (Einzelfunde im Humus); in diese Phase gehören vermutlich auch die beiden Gruben im westlichen Schnittteil.

Die zeitliche Zuordnung der untersten Kulturschicht, die allmählich abgelagert wurde, ist nicht schwierig. Seltene, aber charakteristische Keramikfragmente (Taf. 7: 5, 6) setzen sie in die Kupferzeit oder genauer in den Horizont Resnikov prekop – b, wenn wir uns der Parzingers Chronologie des Ljubljansko Barje bedienen (Parzinger 1984, 33 f).

Problematischer erscheint jedoch die Datierung des Wohnniveaus und der Schichten darüber. Im Wohnniveau selbst wurden nur einige wenig charakteristische Scherben gefunden (siehe auch die Keramik im Nordprofil bei $x = 6$ und $z = -1,6$ – Abb. 17A), die sich nicht datieren lassen. Ziemlich heterogen waren auch die Fundstücke aus der höheren Schicht. Darin wurden Stücke gefunden, die unbestritten in die späte Bronzezeit gehören (Taf. 7: 10, 11, höchst wahrscheinlich auch Taf. 8: 1), sowie Formen, die junghallstattzeitlich sind (Taf. 8: 4). Die ersteren haben gute Parallelen im Urnengräberfeld von Dobova (Stare 1975, Taf. 12: 7; 15: 13; 26: 4 und 46: 6), dagegen sind Buckelgefäße in Dolenjsko vor allem für den Horizont der Schlangenfibel bzw. für den Certosa-Horizont charakteristisch (Dular 1982, 85 f). Dies zeigt, daß die Schicht allmählich entstand und die Funde vermutlich durch Anschwemmung aus höheren Siedlungslagen dorthin gelangten.

Die Datierung der Mauer ist ebenfalls nicht ganz unproblematisch. Direkt unter ihr wurde das Fragment eines Buckelgefäßes gefunden (Taf. 8: 4), das junghallstattzeitlich ist. Trotzdem gehört die Mauer aber nicht in die ältere Eisenzeit. Denn die hallstattzeitlichen Befestigungswerke, welche wir z. B. aus Stična oder von Kunkel unter Vrhtrebnje kennen, weisen andere Konstruktionsformen auf. Somit kommen die La Tène – Zeit oder die Spätantike in Betracht. Aufgrund von Konstruktionsdetails (vor allem das Pfostenloch in der äußeren Mauerfront, ein ausgesprochen prähistorisches Bauelement), neigen wir zu der Ansicht, daß die Mauer aus der Latènezeit stammt. Doch läßt sich noch keine endgültige Antwort geben.

In der Verfüllung der Gruben im äußersten westlichen Teil des Schnittes gab es einige Keramikfunde, die in die ältere und jüngere Eisenzeit und in die Spätantike gehören (Taf. 8: 6–13). In der Grube, die in der Schnittmitte lag (bei $x = 1,0$ und $y = 2,0$), wurde auch die Münze des Valens gefunden (364–378), die einen Terminus ante quem non darstellt. Beide Gruben könnten daher in die Spätantike gehören, aber auch rezent sein.

Die Funde aus der Humusschicht waren zahlreich und stammten aus allen bisher erwähnten Zeitabschnitten (siehe Taf. 9: 1–15 und Taf. 10: 1–17). Von diesen soll besonders eine sehr gut erhaltene Riemenzunge (Taf. 10: 17) erwähnt werden, die in die späte Latènezeit gehört (Nierhaus 1957, 100 ff.). Ein fast identisches Stück wurde auch im Hof der SAZU (Slowenische Akademie der Wissenschaften und Künste) in Ljubljana gefunden (Puš 1966, 413 ff.).

Wenn wir am Ende die bisherigen Ausführungen zusammenfassen, sehen wir, daß Sv. Ana oberhalb Vrhtrebnje eine ziemlich vielfältige Besiedlungsgeschichte erlebte. Dort wurde schon in der Kupferzeit gesiedelt, dann in der Spätbronzezeit, in der älteren und jüngeren Eisenzeit und wieder in der Spätantike. Diese weite Zeitspanne kann leider nur mit Funden belegt werden, nicht aber mit der Stratigraphie. Im Bereich unseres Schnittes ließ sich nur ein Wohnniveau feststellen, alle anderen Schichten sind allmählich abgelagert worden. Unklar bleibt dabei, ob eine Besiedlungskontinuität von der Spätbronze- bis zur Latènezeit vorliegt, oder es zu Unterbrechungen kam. Auch ist es fraglich, ob der Fundort in der frühen Hallstattzeit bewohnt war. Die zwei Fragmente der facettierten und kannelementierten Einzugschalen (Taf. 9: 4, 5), welche im Humus gefunden wurden, könnten diese Möglichkeit zwar bestätigen, doch kommen sie auch schon in der Spätbronzezeit vor.

Gradišče oberhalb Gradišče pri Trebnjem

Die Siedlung liegt auf dem Gipfel eines steilen Berges im Hügelland, das die Temeniška dolina von der Mirenska dolina trennt. Die Hänge sind steil, am leichtesten ist der Zugang von der Ostseite, wo sich ein kleiner Sattel befindet (Abb. 20).

Das Siedlungsareal ist länglich und paßt sich dem Terrain an. Die Befestigung ist nur auf der Nordseite erhalten, wo im Wald eine sehr schöne 4–5 m breite Böschung sichtbar ist; an dieser entlang zieht sich im Inneren eine leicht geneigte Terrasse (Abb. 21). Im Westen von Gradišče ist die Umfassung zum größten Teil zerstört, doch läßt sich ihr Verlauf noch erkennen. Dasselbe gilt für die Ostseite, die durch Weingärten gänzlich zerstört ist.

Das Siedlungsinnere ist durch Bodenbearbeitung stark verändert. Mehr oder weniger unberührt blieb nur die Terrasse am nördlichen Siedlungsrand.

Die Siedlung wurde bei der archäologischen Landesaufnahme im Jahre 1987 entdeckt.

Schnitt 1

Lage: Die Siedlung ist gut erhalten, besonders im Waldbereich auf der Nordseite. Deshalb wurde der Schnitt gerade in diesem Bereich angesetzt und zwar so, daß er die fast flache Terrasse und die ziemlich steile Böschung davor durchschneidet (Abb. 21). Er war 8 m lang und 3 m breit. Es wurde nach Plana gegraben. Die x-Werte steigen gegen Norden und die y-Werte gegen Osten an. Alle Höhen wurden vom selben Punkt aus vermessen, für den aber der absolute Wert nicht berechnet wurde.

Befunde: Das Ansetzen des Schnittes an einer Stelle, wo die Terrasse außerordentlich gut erhalten ist, gab uns zu hoffen, daß es sich um dicke Schichten handelt. Genauso hatten wir erwartet, in diesem Bereich auch auf die Reste der steinernen Umfassungskonstruktion zu stoßen, was sich aber später als Irrtum erwies. Die Stratigraphie kann am besten durch das Westprofil veranschaulicht werden, das eine Folge von Schichten zeigte, obwohl sie wegen ähnlicher Färbung kaum zu trennen waren.

Die Oberfläche war ursprünglich nicht flach. Das Terrain fällt an dieser Stelle von Süden gegen Norden ab und hat ferner einen unebenen Untergrund, da mehrere kleinere Spalten und Becken in einem sehr harten und sandigen Lehmboden zu finden waren.

Auf dieser sterilen Grundlage wurde eine dunkelbraune Erdschicht aufgetragen. Darin gab es ziemlich viel Steinschotter, bisweilen erschienen auch kleinere, verwitterte Kalksteine. Diese Schicht enthielt die meisten Kulturreste (Keramik). Einzelne Fragmente wurden auch im Profil registriert (vgl. Abb. 22). Die Erdschicht ist nicht überall gleichmäßig stark, am dünnsten ist sie im Siedlungsinnern (zwischen $x = 0$ und $x = 2$), am stärksten am Rand der Terrasse, wo sie fast 180 cm beträgt.

Zwischen $x = 3,6$ und $x = 6,6$ ist die braune Kulturschicht nicht ganz einheitlich, weil sich dunklere und hellere Nuancen unterscheiden ließen. Dabei sind die dunkleren Farbflecke fettiger, während die helleren sandiger aussehen. Auf die Frage, woher diese kaum erkennbaren Unterschiede kommen, können wir keine schlüssige Antwort geben. Sie könnten das Resultat natürlicher Prozesse sein, menschliche Tätigkeit darf aber auch nicht ganz ausgeschlossen werden. Im Schnittbereich gab es keinerlei Brandspuren (gänzlich fehlt z. B. der Hüttenlehm) oder Reste von Bautätigkeit.

Das Westprofil hat auf der Linie $x = 4,6$ den Rest eines vermoderten Pfostens durchgeschnitten. Sein Umriß war im sterilen Sandlehm gut sichtbar, an der Grenze zur Kulturschicht ging seine Spur aber verloren. Der Pfosten war unten angespitzt und steckte zwischen zwei kleineren Steinen im lehmigen Untergrund. Weil er gerade auf der Stelle eingeschlagen war, wo die Terrasse in die Böschung übergeht, handelt es sich höchstwahrscheinlich um den Rest einer Holzkonstruktion, welche die Siedlung umzäunte. Außer diesem Pfosten wurde im Schnitt noch ein Siedlungsobjekt entdeckt.

Es handelt sich um eine 1 m breite und 0,5 m tiefe Grube in der äußersten südöstlichen Ecke des Schnittes, welche in die sterile Grundlage eingegraben worden war und sich mit dunkelbrauner, mit Sand vermischter Erde gefüllt hatte. Darin wurden Randscherben eines größeren Pithos gefunden.

Zeitbestimmung: Wie schon bei der Beschreibung der Befunde betont wurde, konnte im Schnitt nur eine klar abgeschlossene Schicht festgestellt werden, darum werden auch die Funde gemeinsam behandelt. Stratigraphische Feststellungen erlauben den Schluß, daß die Siedlung auf Gradišče nicht über einen längeren Zeitraum existiert haben kann. Dieser Gedanke wird auch durch das Fundgut bestätigt, das keine größere Mannigfaltigkeit der Formen aufweist. Ziemlich einheitlich erscheint auch die Keramikfaktur, denn oxydiert gebrannte Gefäße mit braunen Nuancen überwiegen.

Die größere Menge der Fundstücke ist chronologisch unempfindlich. Das gilt für die Einzugschalen wie für die Wandscherben, von denen manche mit Tupfenleisten verziert sind, die fast in allen Zeitstufen auftauchen. Daneben kommen auf Gradišče auch einige spezifischere Formen zum Vorschein, welche im Fundmaterial von anderen, bisher schon untersuchten Siedlungen in Unterkrain nicht vorkommen.

An erster Stelle müssen die Pithosfragmente bzw. Töpfe erwähnt werden, die auf der Innenseite facettiert sind (z. B. Taf. 11: 3, 4, 10 und Taf. 21: 10). Diese Verzierung ist bei uns zwar nicht unbekannt, tritt aber verhältnismäßig selten auf und zwar hauptsächlich in den Urnenfelder- bzw. Frühhallstattkomplexen (cfr. Stare 1975, Taf. 30: 8, 33: 2, 57: 3 usw.; Dular 1979, Taf. 3: 1, 7: 6; Teržan 1990, Taf. 60: 10). Zahlreicher erscheint sie im Norden von Bosnien (Marić 1964, Taf. 2: 9–19), wo man vielleicht ihr Ursprungsgebiet ansetzen dürfte.

Eine zweite Besonderheit der Keramik aus Gradišče sind schräge Zungengriffe (z. B. Taf. 17: 1–10). Solche Appliken würden wir vergebens in den Siedlungen von Dolenjsko suchen, doch sind diese wieder in Bosnien und in Štajersko heimisch (Čurčić 1902, Taf. 6: 2; Marić 1964, Taf. 8: 1, 7; Radimsky 1896, Fig. 72; Teržan 1990, Taf. 23: 16, 34: 16, 75: 3). Sie erscheinen hier im selben Zeitabschnitt wie schon die oben erwähnte Facettierung.

Verhältnismäßig zahlreich und darum auch typisch für Gradišče bei Trebnje sind Schlüssel mit ausladendem Rand (Taf. 10: 2, 4, 9–12). In Dolenjsko waren solche Formen bisher unbekannt, die besten Parallelen sind aber in Mähren zu finden (Rihovsky 1982, Taf. 10: A2, 24: 21–22, 32: A2), wo sie ans Ende der Spätbronzezeit gehören.

Chronologisch wichtig ist auch das Fragment eines kleineren Gefäßes (höchstwahrscheinlich einer Henkeltasse) mit leicht ausladendem Rand (Taf. 12: 2). In Herstellungsweise und Form sind die besten Parallelen von einigen Fundorten der Bela krajina zu finden (Dular 1973, Taf. 2: 6, 5: 2, 6: 2), wo jene Henkeltassen in den Podzemelj-Horizont gehören.

Wenn wir am Ende alle bisherigen Ausführungen zusammenfassen, können wir Folgendes sagen: die Keramikfunde aus Gradišče bei Trebnje haben ein einheitliches Aussehen. Jene Formen und Ornamente, die chronologisch bestimmt werden können, gehören ans Ende der Spätbronze- bzw. an den Beginn der Eisenzeit. Nach den chronologischen Systemen, die für Zentralslowenien gelten, könnte das die Zeit von Ljubljana II bzw. des Podzemelj-Horizonts sein. Obwohl das Material noch immer in der Tradition der Urnenfelderkultur steht, gab es keine älteren sowie auch keine jüngeren Fundstücke. Gradišče bei Trebnje war also nur für kürzere Zeit besiedelt. Eine ähnliche Situation wurde auch für Žemph oberhalb Ostrožnik festgestellt. Die Frage, wo die Gründe für eine so kurzfristige Besiedlung stecken, läßt sich vorläufig noch nicht beantworten. Es müssen dazu weitere Untersuchungen abgewartet werden.

Dular

Gradec bei Mirna

Die Siedlung liegt auf einem Plateau auf einer kleineren, länglichen Anhöhe, direkt am Fluß Mirna, mit steilem Hang

im Norden und Osten, während der Zugang von den anderen Seiten auf geneigtem Terrain leichter erscheint. Es handelt sich um einen mit Laubbäumen bestandenen Kalksteinberg (Abb. 23, 24).

Auf dem Gipfel von Gradec sind Befestigungsreste in Form einer 5–6 m breiten Terrasse sichtbar. Leider wurden sie durch einen Schützengraben aus dem Zweiten Weltkrieg gestört, der die gesamte Anlage entlang um das Plateau verläuft, außer an der Südostseite, wo er vom Rand abrückt. Das Siedlungsinere ist fast flach und für Besiedlung gut geeignet (Abb. 26). Die Siedlung von Gradec wurde bislang noch nicht untersucht. Als erster erwähnte sie J. Pečnik (Pečnik 1889, 126).

Schnitt 1

Lage: Die Hügelkuppe von Gradec bot nicht genügend günstigen Platz für eine Untersuchung. Im Zweiten Weltkrieg wurde gerade an der Stelle, wo das Befestigungswerk verläuft, ein tieferer Schützengraben ausgehoben, der die archäologischen Hinterlassenschaften gänzlich zerstörte. Der Graben verläuft um den ganzen Berg herum, nur auf der Südostseite rückt er ein wenig vom Rand weg, weshalb der Schnitt hier angesetzt wurde (Abb. 25). Er war 14 m lang und 3 m breit und durchschnitt die Böschung, die Mauer und die Terrasse. Auf diese Weise erhielten wir ein Profil, das die Bauweise der Mauer sowie die Reihenfolge der Schichten klären ließ. Es wurde nach Plana gegraben. Der Ausgangspunkt $x = 0$, $y = 0$ lag im Siedlungsinere. Die x -Werte steigen gegen Süden, die y -Werte aber gegen Osten. Alle Höhen waren vom selben Punkt aus vermessen worden, der sich 199 m über dem Meeresspiegel befindet.

Befunde: Die Befunde in diesem Bereich der Siedlung lassen sich am besten im Westprofil (Beil. 2A) ablesen. Der Schnitt endete auf natürlichem Felsen, ein stark bröckeliger Kalkstein, der die primäre Bergoberfläche bildet und der stellenweise schon zu einem roten, sterilen Lehm verwittert ist.

Die unterste Schicht mit Kulturresten erstreckt sich am südlichen Profilende zwischen $x = 10$ und $x = 14$. Es handelt sich um Lehm, der auf natürlichem Felsen liegt und zahlreiche Keramikfragmente enthält. Die Schicht ist durchschnittlich 15 cm dick und verschwindet im Süden im Profil, während sie auf der Nordseite bei $x = 10$ allmählich dünner wird und dann auskeilt. Die Struktur der Schicht ist einheitlich, die Fundstücke lagen in drei Quadranten verstreut (13 C, 14 B, 14 C), was dafür spricht, daß die Schicht allmählich entstanden ist.

Auf diese unterste Kulturschicht wurde das steinerne Befestigungswerk gesetzt. Schon früh stießen wir auf dessen Reste unter dem Humus, der Umriss zeichnete sich aber erst in Planum 5 ab, als der meiste Verstoß schon beseitigt war (Beil. 3 B und Abb. 26). Bevor die Ausgrabungen begannen, ließ sich bereits oberflächlich erkennen, daß in dem Bereich, wo der Schnitt gelegt war, der Terrassenrand schnell nach Nordosten abbiegt (Abb. 25). Die Ausgrabung bestätigte diese Vermutung. Unter der Oberfläche lag eine verhältnismäßig gut erhaltene Mauer, deren Ecke sich gerade im Schnittbereich zeigte. Die Mauer verläuft in der Ostschnitthälfte noch in Ost-West-Linie, bricht dann aber ihre Richtung scharf ab und setzt sich in einem Winkel von 115° gegen Nordosten fort. Bei der Ausgrabung galt die ganze Aufmerksamkeit dem Aushub der Ecke. Die Außenfront war jedoch bis auf zwei Steine bei $x = 12,7$ bereits abgetragen, weshalb die äußere Ecke nicht festgestellt werden konnte. Verhältnismäßig gut war aber die Ecke auf der Innenseite der Mauer erhalten, da die Frontsteine an ihrem ursprünglichen Platz geblieben sind (Beil. 3 B). Die Mauer hatte ungefähr 1 m vor dem Westprofil ihren Kurs scharf geändert. Diese Feststellung ist deshalb bedeutend, weil sie einen verhältnismäßig anspruchsvollen Typus polygonal konzipierter Schutzmauern belegt, wie er bei uns bisher in jenem Zeitabschnitt nicht bekannt war.

Da das Westprofil die Mauer fast senkrecht schnitt, kam ihre Struktur sehr klar zum Vorschein (Beil. 2 A). Verhältnismäßig gut ist die innere Front sichtbar, die bei $x = 11$ in zwei Grundsteinen erhalten blieb. Darüber liegt eine Erd- und Schottererschicht, höher aber noch ein größerer Steinblock.

Dem Schotter nach zu urteilen, befand sich der obere Stein nicht auf seinem ursprünglichen Platz, da die Erd- und Schottererschicht darunter zu dick war (über 20 cm), als daß man ihn ohne zu zögern als Teil der Mauerinnenfront bezeichnen könnte. Offenbar ist er aus einer höheren Lage auf diese Stelle hinuntergeglitten. Auch die äußere Front ist nur im Fundament erhalten: ein großer Steinblock bei $x = 12,65$, der unmittelbar auf der ältesten Kulturschicht lag. Der Stein darüber war auch Teil dieser Front, aber der Druck der Erde bzw. der Schotterfüllung hatte ihn nach außen geschoben. Das Mauerinnere war mit Schotter, kleineren Bruchsteinen und dunkelbrauner Erde ausgefüllt und zeigte eine einheitliche Struktur (Abb. 27). In der Mauerfüllung gab es keine Funde.

Als die Mauer stand, lagerte sich dahinter eine bis 30 cm dicke braune Lehmschicht ab. Im weiteren Schnittbereich lag die Schicht über dem natürlichen Felsen, teilweise bedeckte sie auch den rotbraunen sterilen Lehm (z.B. im Westprofil zwischen $x = 1,2$ bis $x = 3,0$). Im Siedlungsinere ruhte sie unmittelbar hinter der Mauer auf der ältesten Kulturschicht, auf der sich auch das Befestigungswerk selbst befand. Die Schicht hinter der Mauer im Siedlungsinere ist einheitlich. Es handelt sich, wie schon gesagt, um braunen Lehm ohne größere Farbveränderungen, was dafür spricht, daß die Schicht allmählich entstanden ist. Funde waren selten und verstreut.

In Planum 5, das gerade diese Schicht durchschnitt hat, zieht sich zwischen $x = 4$ und $x = 8$ parallel mit der inneren Mauerfront eine Reihe von Steinen, die stellenweise sogar doppelt vorkommen (Beil. 3 B). Lage und Verlauf ergeben eine Mauer. Vereinzelt erscheinen diese Steine in der selben Linie schon höher in Planum 4 (Beil. 3 A). Bei $x = 5,6$, $y = 2,2$ befand sich gleich neben den Steinen ein kleiner ovaler Farbfleck mit Holzkohle und Hüttenlehmbröckchen, der vielleicht ein Pfostenloch sein könnte. Er konnte in zwei Plana dokumentiert werden (Beil. 3 A und 3 B). Vielleicht stellen die Steine ein Gebäudefundament dar, doch ließen sich weder Größe noch Form des Hauses feststellen.

In diese braune Lehmschicht hinter der Mauer war eine größere Grube mit einem Ofen eingegraben. Sie wurde in Planum 4 dokumentiert (Beil. 3 A), wo ihr Umriss als Spur eines ovalen Farbflecks in der Nord-Ost-Schnittecke erhalten blieb. Die Grube war auch im Nord- (Beil. 2 B) und Ostprofil sichtbar und hatte einen wannenähnlichen Boden. Durch die Ausgrabung wurde nur ein Teil davon freigelegt, sie lief aber unter dem Nord- und Ostprofil weiter. Die Grube war mit dunkelbrauner, fetter Erde ausgefüllt, welche sich vom umliegenden braunen Lehm, in den sie eingesenkt war, gut unterscheiden ließ. In der Erde gab es eine Menge Hüttenlehm.

Im südöstlichen Grubenteil befand sich ein Ofen. Auf seine Reste waren wir schon in Planum 4 gestoßen, in dem sich ein Haufen stark durchgebrannten Hüttenlehms zeigte, der stellenweise über 10 cm dick war (Abb. 28). Das alles lag halbkreisförmig angeordnet, daneben (teilweise auch darauf) lagen noch einige Steine (Abb. 29). Der Ofen war mit braunschwarzer Erde, Steinen, durchgebranntem Verputz und Holzkohlepartikeln verfüllt. Die Holzkohle lag auch im Ofengrund und längs seinen Rändern. Die Brandschicht war an einigen Stellen über 2 cm dick, was sich sehr gut im Querprofil zeigt (Abb. 28). Im Ofen fanden wir Reste eines verzierten Topfes (Abb. 30 und Taf. 25: 14).

In der Grube, die wir als ein Wohnobjekt mit Ofen interpretieren können, sind auch Umriss vertikaler eingeschlagener Pfosten gefunden worden. Zwei von ihnen waren in Planum 4 (bei $x = 1,1$; $y = 3,0$ und $x = 1,9$; $y = 2,7$) erhalten, der Umriss des dritten im Nordprofil (bei $y = 2,8$). Ihre Verbindung zur Grube ließ sich allerdings nicht klären.

Nachdem die Wohngrube nicht mehr gebraucht wurde, hatte man darüber eine bis zu 12 cm dicke, hellbraune Lehmschicht aufgeschüttet. Diese Aufschüttung, die ohne jegliches Fundstück war, ist im Nordprofil gut sichtbar (Beil. 2 B). Hier dehnt sie sich über die ganze Grubenoberfläche aus, also von $y = 1,4$ bis $y = 3,5$. Teilweise konnte man die Aufschüttung auch im Ostprofil registrieren (Beil. 2 C), doch wurde sie hier schon nach knapp 70 cm (bei $x = 0,65$) durch eine kleinere Grube unterbrochen. Die Lehmaufschüttung ist besonders deswegen bedeutend, weil sich mit ihrer Hilfe die

Wohngrube im Siedlungsinernen vom obersten Wohnniveau unterscheiden ließ.

Auf den hellbraunen Lehm, der, wie schon erwähnt, keine Funde enthielt, war noch eine weitere Kulturschicht aufgetragen. Sie erstreckte sich in zwei Teilen über die gesamte Schnittoberfläche, was besonders im Westprofil gut dokumentiert ist (*Beil. 2 A*). Es handelt sich um eine kompakte, dunkelbraune Erdschicht, in der sich sehr viel Hüttenlehm, Keramik und Knochen fanden. Es ist aber nicht möglich, zu entscheiden, ob es sich dabei um zwei Wohnobjekte (Häuser) handelte. Die Funde lagen in der Schicht verstreut. Baureste fehlten. Eine Ausnahme wäre ein dünner Pfahl, dessen Spur bei $y = 3,3$ im Nordprofil sichtbar war. Der Pfahl war leicht schräg eingeschlagen und reichte bis in die tiefer liegende hellbraune Lehmaufschüttung.

Die Feststellung, daß die am höchsten gelegene Wohnfläche bei $x = 11$ über die innere Mauerfront hinweg greift, ist von großer Bedeutung (*Beil. 2 A*). Damit wurde klar, daß das Befestigungswerk zu ihrer Entstehungszeit schon außer Gebrauch war.

Die beiden obersten Schichten (der rezente Humus und die braune Erde darunter) waren im Wald durch natürlichen Verwitterungsprozeß entstanden. Die Funde waren zwar zahlreich, blieben aber der Menge nach hinter denen der unter ihnen liegenden jüngsten Wohnfläche zurück.

Zusammenfassend lassen sich in Gradec folgende Besiedlungsphasen rekonstruieren:

Phase 1a: unterste Kulturschicht unter der Mauer direkt über dem natürlichen Felsen.

Phase 1b: Mauer und zugehörige Kulturschicht im Siedlungsinernen.

Phase 2: Grube mit Ofen.

Phase 3: höchstes Wohnniveau.

Zeitbestimmung: Die einzelnen Phasen, die mit Hilfe der Stratigraphie getrennt wurden, müssen noch in ein chronologisches System eingeordnet werden. Das ist keineswegs einfach, da für den slowenischen Raum für das Äneolithikum, wohin Gradec bei Mirna gehört, noch kein brauchbares chronologisches Schema besteht. Als Ausnahme kann man nur Parzingers Chronologie des Ljubljansko Barje (Parzinger, 1984) betrachten, da sie allein auf der typologischen Methode beruht. Der Autor hat aber die Richtigkeit seiner Analysen anhand von zahlreichen überzeugenden und gut datierten Analogien aus dem Donau- und Ostalpenraum überprüft. Solange wir für den Voralpenraum kein eigenes chronologisches Schema besitzen (die Stratigraphie von Gradec bedeutet natürlich einen wichtigen Schritt zu diesem Ziel), werden wir uns auf diese Gliederung des Ljubljansko Barje stützen müssen, obwohl wir uns bewußt sein müssen, daß die Entwicklung in Dolenjsko und im Ljubljana-Becken wahrscheinlich nicht völlig identisch verlief. Aber das sind bereits Fragen, die über den Rahmen dieser Untersuchung hinausgehen.

Die unterste Kulturschicht unter der Mauer gleich über dem natürlichen Felsen, welche als Phase 1a bezeichnet wurde, enthielt verhältnismäßig einheitliche Funde. Es handelt sich um Schalen und Fußschalen aus gereinigtem Ton mit rotem Überzug (*Taf. 22: 1, 2, 10*). Hinzu kommen Rand- und Wandungsscherben, die oft mit Fingereindrücken und geritzten Strichbündeln verziert sind (*Taf. 22: 5, 12* und *Taf. 23: 6*). In dieser Schicht gab es auch einige Fragmente von Tonlöffeln (*Taf. 23: 12, 13*). Für diese Formen finden wir die besten Parallelen am Fundort Resnikov prekop (Korošec 1964, *Taf. 4: 2, Taf. 7: 1, Taf. 8: 1, Taf. 14: 5*; Harej 1975, *Taf. 2: 1, 3, 4*). Nach Parzingers Chronologie erscheinen Gefäße, wie sie auf Gradec bei Mirna gefunden wurden, in den beiden ältesten Horizonten des Ljubljansko Barje, also in Resnikov prekop - a und Resnikov prekop - b (Parzinger 1984, 32 ff). Doch sollte aber mit Rücksicht auf zahlreiche neue Verzierungsmotive, die der Lengyel-Kultur fremd sind (Strichbündel unter dem Rand, Eindrücke), vor allem an den jüngeren Horizont (Resnikov prekop - b) gedacht werden.

Die Gleichzeitigkeit der ältesten Schicht auf Gradec bei Mirna mit dem I. und insbesondere dem II. Horizont des Ljubljansko Barje scheint also mehr als wahrscheinlich.

Wie schon erwähnt, wurde auf diese älteste Besiedlungsschicht auf Gradec eine Mauer gesetzt, hinter welcher sich eine fast 80 cm dicke Schicht braunen Lehms abgelagert hatte. Funde waren selten, doch unterscheiden sie sich kaum vom Material aus der untersten Kulturschicht. Auch hier stießen wir auf Schalen mit rotem Überzug (*Taf. 24: 10, 11*) und Wandungsscherben, welche mit in Ritztechnik ausgeführten Linienmustern bzw. Abdrücken verziert sind (*Taf. 24: 15*), also auf das charakteristische Keramikrepertoire, das den Horizont Resnikov prekop-b kennzeichnet. Ganz anders sieht aber die Keramik aus der Grube mit dem Ofen (Gradec-Phase-2) aus: zwei Töpfe sind hier mit der charakteristischen Lasinja-Ornamentik verziert (*Taf. 25: 13, 14*), wofür es im Ljubljansko Barje keine Parallelen gibt. Ein Fragment eines sehr ähnlichen Topfes wurde in der Ajdovska jama entdeckt (Korošec 1975, *Taf. 13: 2*), aber leider nicht sicher stratifiziert. Die Stellung der Phase Gradec-2 zu den Horizonten des Ljubljansko Barje ist deswegen nicht ganz klar. Vor allem stellt sich die Frage, ob sie noch immer in die Zeit des Horizonts Resnikov prekop-b fällt, und ob die Entwicklung im Ljubljansko Barje und in Dolenjsko wirklich parallel verlaufen ist. Wie wir im folgenden Abschnitt sehen werden, ist das jüngste Wohnniveau auf Gradec mit dem III. Horizont vom Ljubljansko Barje gleichlaufend, das könnte aber bedeuten, daß die Phase Gradec-2 (die Grube mit Ofen) in die Zeit zwischen die Horizonte Resnikov prekop-b und Maharski prekop-a hineingehört. Dieses Problem könnte man aber nur mit neuen Angaben aus stratigraphisch gut erforschten Fundorten lösen.

Das höchste Wohnniveau auf Gradec bei Mirna (Phase 3) enthielt sehr verschiedenartige Gefäßformen und Ornamente. Bisweilen erscheinen noch immer klassische Lasinja-Ornamente (*Taf. 34: 8, 10, 11*), welche die vorangehende Phase charakterisierten. Doch sie sind sehr selten und werden durch andere Verzierungen ersetzt, von denen vor allem der Furchenstich (*Taf. 29: 14, Taf. 32: 13* und *Taf. 34: 17*), Fingertupfenleisten (z.B. *Taf. 27: 5, 6* und *Taf. 32: 1*) und Besenstrichornamente (*Taf. 29: 25, 26*) erwähnt werden sollten.

Der wesentliche Unterschied liegt auch in der Herstellungsweise der Gefäße, welche jetzt dunkel gebrannt und häufig porös sind. Darunter erscheinen auch einige im Kerbschnittverfahren erzeugte Ornamente, die der Form nach in den Kreis der so genannten Retz-Gajary-Kultur (nach Dimitrijević) gehören könnten. Leider steht dieser Begriff sowohl im chronologischen wie auch kulturellen Sinne noch ganz im Dunkeln. Vielleicht könnte man in Dolenjsko von einer Verzierungsart sprechen, keinesfalls aber von einer Kultur.

Ein Vergleich mit dem Ljubljansko Barje ermöglichen typische Töpfe- und Schalenformen mit ausgebogenem und leicht verdicktem Rand (z.B. *Taf. 28: 12-14, 16*), welche für den Horizont Maharski prekop-a (Bregant 1975, *Taf. 14: 1, 8; Taf. 29: 8; Bregant 1974, Taf. 2: 5; Taf. 3: 2*) charakteristisch sind. Dasselbe gilt auch für gegliederte Griffzapfen (z. B. *Taf. 30: 17-19*), die im Maharski prekop ebenfalls sehr häufig vorkommen (Bregant 1975, *Taf. 19: 7, Taf. 27: 1, 4, 8, usw.*). H. Parzinger hat in seiner Studie deutlich gezeigt, daß der Horizont Ljubljansko Barje III (Maharski prekop-a) zeitlich mit der Stufe Boleráz im Donaugebiet zu vergleichen ist (Parzinger 1984, 37 ff). Daß auch das oberste Wohnniveau von Gradec bei Mirna gerade in diesen Zeitabschnitt hineingehört, wird noch von einigen weiteren Ornamenten unterstrichen (z.B. Tupfenleisten unter dem Gefäßrand - siehe *Taf. 27: 5, 6* und *Taf. 32: 1* - und schräg zueinander angebrachte Ritzlinien - *Taf. 34: 16*), die zum typischen Inventar der Boleráz-Gruppe gehören.

Die Zeit, in der Gradec bei Mirna bewohnt war, können wir also mit den ersten drei Horizonten des Ljubljansko Barje vergleichen. Diese Entwicklung fällt damit zwischen die Spät-lengyel- und die Frühbaden-Kultur.

abfällt und wo sich vermuten ließ, daß sich auf dem Ringwallrand noch ein erhaltenes Befestigungswerk befindet (*Beil. 4*). Der Schnitt umfaßt 8 m des inneren Ringwallplateaus; 3 m liegen am Hang außerhalb der Siedlung. Die Schnittbreite betrug 3 m. Es wurde nach Plana gegraben. Alle Höhen sind vom selben Punkt aus vermessen worden, wobei aber der absolute Wert nicht berechnet wurde.

Befunde: Am besten kann der Befund im Nordprofil (*Beil. 5*) veranschaulicht werden, das den Siedlungsrand rechtwinklig schneidet. Ganz unten erstreckt sich die felsige Berggrundlage, die stellenweise (vor allem bei $x = 0,6$) nur knappe 10 cm unter dem Rasen liegt. Zwischen $x = 6$ bis $x = 11$ fällt die felsige Grundlage zum Tal hin ab, darüber erscheint stellenweise hellgelber, fettiger Lehm (z.B. bei $x = 5,3$, $x = 8$ und $x = 10$), worin einige Steine, einige Bruchstücke prähistorischer Tonware und Holzkohlepartikeln lagen. Zwischen dem hellgelben Lehm erschien dunklere braune Erde, in der es Felsen und Steine gab, die mit rezenten Scherben, Holzkohlepartikeln und wenigen Tierknochen vermischt waren. Über dem hellgelben Lehm lag dunkelbraune Erde, in der sich zwischen $x = 9$ und $x = 11$ ein größerer Steinhauflauf durch die ganze Schnittlänge zog (*Abb. 40*).

Der Steinhauflauf stellt höchstwahrscheinlich den Rest eines zerfallenen Befestigungswerkes dar, das beseitigt worden war. Unter den Steinen am Hang fanden sich Tonscherben, Tierknochen und Holzkohlepartikel.

Zwischen $x = 1$ und $x = 5,2$ wurde ein größeres Felsenbaken durchgeschnitten, in dem eine mit Mörtel gebundene Mauer erbaut worden war (*Abb. 41*). Diese Mauer könnte aber auch der Rest eines rezenten Gebäudes sein. Ihr Inneres war mit Mörtel und Steinen verfüllt, darunter lag rezente Tonware.

Zeitbestimmung: Wie schon erwähnt, wurde die meiste prähistorische Keramik unter dem Verstoß am Siedlungshang gefunden. Leider sind diese Fragmente aber so untypisch (siehe *Taf. 41*), daß man sie lediglich als ältereisenzeitlich bezeichnen kann.

Križ

Žempoh oberhalb Ostrožnik

Der Žempoh ist der höchste Gipfel des Bergkammes, der sich oberhalb des Dorfes Ostrožnik erhebt. Seine Hänge sind steil und schwer zugänglich. Den leichtesten Aufstieg hat man von der Nordseite her, auf der auch heute der Weg verläuft (*Abb. 42*).

Die Siedlung befand sich auf dem Gipfel. Von den Besiedlungsresten sind nur zwei Terrassen erhalten, die sich, eine oberhalb der anderen, den Nordhang vom Žempoh entlang erstrecken (*Abb. 43*). Beide Terrassen haben einen deutlichen Rand. Im wesentlichen umrandet die obere den Gipfel des Žempoh selbst, der als Bergkogel auch für die Besiedlung geeignet ist. Die Siedlung auf dem Žempoh wurde bei der Landesaufnahme im Jahre 1986 entdeckt.

Schnitt 1

Lage: Für den Schnitt wurde ein Bereich am Nordhang einige Meter unterhalb des Gipfels ausgesucht. Er wurde in Nord-Süd Richtung in einer Länge von 16 m und einer Breite von 4 m angelegt und durchschnitt auf diese Weise zwei 4 bis 5 m breite Terrassen und den steilen Hang dazwischen. Der Schnittbereich war mit Wald bestanden. Die Höhen wurden vom selben Punkt aus vermessen, die absolute Höhe wurde nicht berechnet. Der Ausgangspunkt $x = 0$, $y = 0$ wurde auf den Bruch der oberen Terrasse in den Hang abgesetzt, so daß die x -Werte gegen Norden, die y -Werte gegen Westen stiegen. Der Schnitt wurde nach Plana gegraben.

Befunde: Der Schnitt hat eine Abfolge von drei Schichten freigelegt, deren Stärke von der Form der Mergelgrundlage bestimmt ist, die im überwiegenden Schnittteil erreicht wurde.

Dort, wo der Aushub nicht zur Felsengrundlage hinabreichte, blieb er in dem gelblichen, mit Mergel vermischten sterilen Lehm. Auch die Schicht darüber ist der Farbe und der Struktur nach nicht wesentlich anders. Ganz oben erstreckt sich Waldhumus. Der Aushub hat die Tiefe von 0,60 m nicht überschritten.

Die Keramikfunde waren meist auf der ganzen Schnittbreite zwischen dem Humus und dem natürlichen Felsen verstreut. Ein wenig dichter lagen sie in Quadranten 1/B1 und 1/B2 (Planum 1 und 2, die Aushubtiefe von 0,05 m bis 0,45 m) und auf der Grenze-Quadrant 3/A4 bis D4 und Quadrant 4/A1 bis D1.

Besiedlungsreste wurden mit Gewißheit nur in den Quadranten 3 und 4 (*Abb. 44*) entdeckt: ein etwa 0,30 m tiefer Einbau (Niveaueausgleich) im natürlichen Felsen, der in einer Länge von 3,80 m entdeckt wurde und der auf der Westseite abgerundet endete. Von diesem Einbau erstreckt sich ein 1,20 m breiter, brauner, mit Lehm vermischter Erdfleck, der Mergelstücke und Scherben enthielt. Neben kleinen flachen Steinen bei $x = 7,4$ und $y = 2,8$ lagen Holzkohlepartikeln.

Die Keramik war überwiegend grob. Neben der Tonware gehörten zur Hausausstattung auch zwei Tonringe und ein kegelförmiger Tonspinnwirtel (*Taf. 43; 44: 1-7*).

In diesem Bereich erschien einige Zentimeter höher (Planum 1, $z = -467$ bis -468) in einer ähnlichen Schicht (braune mit Mergelstücken vermischte Lehmerde) eine Menge an Keramik: Gefäßbränder, ein Griffzapfen und eine mit der Tupfenleiste verzierte Wandscherbe (*Taf. 42: 10-15*). Daneben lagen Fragmente zweier Tonringe (*Taf. 42: 16-17*), Holzkohlepartikeln und Lehmverputzbrocken, was auf ein zweites Gehniveau hinweist.

Zeitbestimmung: Als einziges chronologisch empfindliches Stück gilt das Fragment eines kugelförmigen Tongefäßes mit Trichterhals, der mit einer Reihe eingeritzter Dreiecke verziert ist (*Taf. 43: 1*). Tongefäße dieser Art (Form und Verzierung oder nur Form) sind aus den Urnenfeldernekropolen von Ozalj, Krupače und Treščerovac bekannt und gehören zeitlich in die Phase IV (Vinski-Gasparini 1973, *Taf. 100: 2, 101: 4, 5, 7; Balen-Letunić 1981, Taf. 2: 7; siehe auch Dular 1987, 39*). Die Verzierung der Tongefäße mit schraffierten Dreiecken wird aber von B. Teržan in Ljubljana II datiert, seltene Beispiele aber schon in die Phase Ljubljana I b (Teržan 1990, 41 f). Die Datierung des Ornamentes in Ljubljana stimmt also grob mit der Zeitbestimmung der Funde aus den Nekropolen längs des Kolpa-Flusses überein.

Schnitt 2

In Schnitt 2, der nur aus dem Profil der neuen Weinbauterrasse am Osthang vom Žempoh bestand (für die Lage siehe *Abb. 43*), wurde eine 3,75 m lange, in die Mergelgrundlage eingegrabene, 0,4 m tiefe Grube entdeckt. Im felsigen Boden gab es einige Mergelstücke, sonst war die ganze Grube mit rötlich brauner Erde verfüllt, die einem Brandverstoß sehr ähnlich aussah (*Abb. 45*). Dort lagen auch einige Keramikfragmente (*Taf. 44: 8-11*), die denen aus Schnitt 1 ähnelten.

Svoljšak

Križni vrh oberhalb Beli Grič

Križni vrh ist der höchste Gipfel eines länglichen Bergrückens, der sich über dem Dorf Slepšek allmählich gegen Süden erhebt. Der Weg führt von der Nordseite hinauf, die anderen Hänge sind sehr steil und deswegen schwer zugänglich.

Die Siedlung auf Križni vrh gliedert sich in zwei Teile (*Beil. 6*). Der untere Siedlungsbereich beginnt oberhalb der latènezeitlichen Nekropole, wo sich der steile Hang ausgleicht und breiter wird. Oberhalb davon erhebt sich eine Kuppe, auf der mehrere gut sichtbare Terrassen erhalten sind.

Die Umwallung ist nicht im ganzen Verlauf bekannt. Besonders gut ist sie an der West- und Nordseite zu sehen, wo die Ackerflächen am Terrassenrand enden. Im übrigen Bereich ist sie schlechter erhalten oder ganz abgetragen.

Der Gipfel von Križni vrh ist heute mit Mischwald bestanden, auf der niedrigen Nordseite erstrecken sich aber Ackerflächen.

Die Siedlung auf Križni vrh wurde schon im vorigen Jahrhundert entdeckt (Deschmann 1888, 57; Pečnik 1889, 41). Im Jahre 1935 hat W. Schmid hier gegraben und Siedlungsspuren aus der Hallstatt- und Latènezeit gefunden (Jutro 2. 9. 1935, 2).

Schnitt 1

Lage: Auf der Nordseite vom Križni vrh (401 m) befinden sich mehrere kleinere, bewaldete Terrassen. Unter ihnen besteht kein sichtbarer Zusammenhang. Die Südänge sind mit Weingärten bedeckt. Dort ist die Oberfläche ganz verändert. Die Terrassen wurden jedenfalls von menschlicher Hand geschaffen. Auf der ersten Terrasse unter dem niedrigsten Berggipfel wurde Schnitt 1 angelegt, durch den die gesamte Terrasse erfaßt wurde. Die Stelle war in erster Linie durch die Funde aus einem Testschnitt diktiert (J. Dular), die hier während früherer Vermessungen und Geländebesichtigungen ausgegraben worden waren.

Schnitt 1 war 16 m lang und 4 m breit. Er wurde in vier Quadranten eingeteilt, die 4 x 4 m groß waren und in Ost-West Richtung lagen. Der dritte Quadrant wurde gegen Norden (Quadrant 4) verlängert, so daß der Schnitt in diesem Bereich 5,10 m breit war (siehe *Beil. 6* mit eingezeichneter Schnittlage).

Dünne Schichten bestimmten die Ausgrabungstechnik: nach Plana wegen der sich schnell ändernden Befundsituation. Um die Fundstücke exakter fixieren zu können, wurde jeder Quadrant in 1 x 1 m große Mikroquadranten eingeteilt. Der Ausgangspunkt des Maßsystems ($x = 0$, $y = 0$) lag in der südwestlichen Schnittecke. Die x -Werte stiegen von Osten gegen Westen, die y -Werte von Süden gegen Norden.

Befunde: In der östlichen Terrassenecke (Quadrant 1 und ein Teil des Quadranten 2, Planum 1) stießen wir schon bald unter der Waldhumusschicht auf den natürlichen Felsvorsprung und den rötlichen, sterilen Lehm. Hinter dem Felsen zeichnete sich eine beträchtliche Einebnung (künstlich?) in westlicher Richtung ab, also hin zu den Quadranten 3 und 5. Tonscherben kamen in dieser Schicht nur ganz sporadisch vor (Fundkomplex 9).

Eine bemerkbare Veränderung wurde im Quadranten 2/C 4, D 3, 4 wahrgenommen, wo auf der gräulichen Oberfläche eine größere Menge Tonscherben lag (Planum 1 und 3). Dieser Komplex knüpfte an das Baugelände an, das in den Quadranten 3 und 5 entdeckt wurde (Fundkomplex 10).

Die entscheidenden stratigraphischen Beobachtungen wurden in den Quadranten 3 und 5 gemacht. Quadrant 4 diente nur zur Überprüfung, wie weit die Gebäudereste noch nach Norden gingen. In den Quadranten 3 und 5 wurden folgende Gebäudereste freigelegt:

a) Eingrabung in die felsige Grundlage (Planum 4 und 5, *Abb. 49 und 50*)

Die Mergelgrundlage wurde auf eine Länge von 6,20 m stufenweise eingetieft und mit dem Terrassenniveau ausgeglichen. Die Eingrabung war ca. 0,15 m tief und verlief parallel zur x -Achse, also in Ost-West Richtung. Sie war sehr krumm, aber dennoch als Bauterrassenkante zu erkennen.

b) Pfostenlöcher und Basissteine (Planum 1-4, *Abb. 49*)

Als Spuren der Pfostenlöcher wurden dunklere runde Flecken bestimmt. In Planum 1 zeigten sich bei $x = 10,8$ und $y = 2,8$ ein runder Farbfleck mit 0,25 m Durchmesser, bei $x = 12,9$ und $y = 0,8$ ein weiterer runder Farbfleck mit 0,28 m Durchmesser, in dessen Sohle eine 0,10 m große Mergelplatte lag ($z = -125$). In Planum 2 war ebenfalls bei $x = 11,3$ und $y = 1,6$ ein runder, dunkler Farbfleck mit 0,50 m Durchmesser sichtbar. Auf dessen Sohle lag eine Mergelplatte, 0,23 x 0,22 m groß und 0,05 m dick ($z = -124$). Die Verfüllung bestand aus grauer, mit Mergel vermischter Erde. Ein ähnlicher waagrecht liegender Mergelbasisstein (diesmal ohne Spuren von Eingrabung) wurde bei $x = 12,5$; $y = 1,5$ entdeckt und war 0,20 x 0,22 m groß ($z = -129$). Diesen Pfostenlöchern und Basissteinen sind noch zwei Steinhäufen zuzurechnen und

zwar bei $x = 14,2$; $y = 1,3$ und bei $x = 14,1$; $y = 3,2$. Der erste Haufen bestand aus vier Bruchsteinen, von 0,47 x 0,33 m bis 0,30 x 0,23 m groß. Sie umgaben einem Raum von 0,10 x 0,10 m; seine Sohle lag in einer Höhe von -136 m. Der zweite Haufen bestand aus fünf Steinen, deren Oberfläche einem Durchmesser von ca. 0,60 m hatte und die eine 0,20 x 0,20 m (-174) große Fläche einfaßten. Die Entfernung der beiden Steinhäufen betrug 1,90 m.

Die zweite Gruppe von Pfostenlöchern wurde in Planum 5 (*Abb. 50*) entdeckt, nachdem die gesamte Versturzschicht entfernt worden war. In den Felsen wurden sieben Löcher eingearbeitet, die nach ihrer Lage in den Mikroquadranten bezeichnet werden.

Loch 1 - ($x = 8,9$; $y = 1,3$) hatte im Grundriß eine längliche, ovale Form; Länge 0,38 m; Breite 0,23 m, Tiefe 0,21 m. Das Loch war mit brauner Erde verfüllt, nur auf der Oberfläche fanden sich noch Keramikfragmente und zwei Tonspinnwirtel (Fundkomplex 1).

Loch 2 - ($x = 9,8$; $y = 0,7$) hatte im Grundriß eine unregelmäßige runde Form mit einem Durchmesser von 0,54 m bis 0,65 m und einer Tiefe von 0,54 m. Es wurde mit brauner Erde zugeschüttet, unter die kleinere Steine gemischt waren. In der Verfüllung fand sich unter den Scherben auch eine Bronzefibel und ein eiserner Gegenstand (nicht erhalten; Fundkomplex 4).

Loch 3 - ($x = 10,5$; $y = 0,7$), rund mit einem Durchmesser von 0,42-0,30 m und einer Tiefe von 0,19 m. Es war mit brauner Erde zugeschüttet, nur auf der Oberfläche waren Holzkohlepartikeln, Hüttenlehmbröckchen und Keramikfragmente beigemischt.

Loch 4 - ($x = 12,0$; $y = 1,0$) war im Grundriß unregelmäßig rund; dafür wurde eine Spalte im Mergelboden genutzt. Durchmesser 0,34 m, Tiefe 0,32 m. Es war mit brauner Erde zugeschüttet, die aber nur an der Oberfläche Holzkohlepartikeln und Hüttenlehmbröckchen enthielt.

Loch 5 - ($x = 12,0$; $y = 1,5$) war rund mit einem Durchmesser von 0,23 m und einer Tiefe von 0,08 m. In der Verschüttung (braune Erde) waren oben nur noch Holzkohlepartikeln zu sehen.

Loch 6 - ($x = 13,8$; $y = 0,6$) rund, Durchmesser 0,38 m, Tiefe 0,26 m, durch mit Mergelsteinen vermischte braune Erde zugeschüttet, oben lagen Holzkohlepartikeln und Keramikfragmente, an der Wand ein flaches Mergelstück.

Loch 7 - ($x = 14,2$; $y = 1,8$) oval, 0,44 m lang und 0,28 m breit. Oben auf der Erdaufschüttung lagen einige Holzkohlepartikeln.

Es ist wahrscheinlich, daß diese sieben Löcher, mehr oder weniger rund im Grundriß, aber sehr verschieden in Umfang, Tiefe und Durchschnitt (*Abb. 51*) (ein halbrundes Loch, drei flache und zwei tiefere spitzulaufende Löcher), als Pfostenlöcher dienten, obwohl ihre Verteilung im Raum keinen Grundriß ergab.

c) Herdstelle (*Abb. 49*)

In Quadrant 3 ($x = 10,7$ und $y = 3,6$) wurde eine Gruppe von Mergelplatten entdeckt, bis 0,10 x 0,08 m groß, zu einem Oval mit einem Durchmesser von 0,75 bis 0,65 m ($z = -166$) verlegt. Alle Platten waren stark durchgebrannt. Die Steine darunter, in Form eines Kranzes angeordnet, waren ebenfalls verbrannt. Zwischen den Steinen und Platten gab es gebrannte Erdklumpen (Verputz?). Einzelne Mergelplatten, ebenfalls durchgebrannt, lagen noch in anderen Teilen des Quadranten 3 verstreut. Bei diesen dürfte es sich um Teile der Herdstelle handeln, weniger wahrscheinlich um Reste eines Hausfußbodens.

d) Versturz

Er besteht aus Holzkohle, durchgebranntem Verputz und vereinzelt Steinen. Bauschutt erscheint auf der ganzen Fläche verstreut und verdichtet sich an einigen Stellen. Verbranntes Holz ist am besten am Ostrand des Baugeländes erhalten geblieben (*Abb. 45*). Hier liegt es parallel zur Terrasse im felsigen Untergrund in einer 3 m langen Linie ($x = 9,5$ bis 12,5, $y = 0,5$ bis 1,0; Planum 3, 4, $z = -112$ bis -115). Bei $x = 11,5$; $y = 1,0$ war Holzkohle verstreut, die Orientierung der Holzlage war aber doch noch zu erkennen (dazwischen lagen auch Hüttenlehmbröckchen). Auf $x = 9,8$ und $y = 0,8$ war in den verkohlten Holzresten die Holzstruktur noch gut

sichtbar (Brett oder Balken) und zwar in einer Länge von 0,48 m.

Der Lehmverputz lag auf dem ganzen Baugelände verstreut. In zwei Fällen war er auf eine größere Fläche konzentriert. Besonders aber trat eine kreisförmige Verputzfläche mit einem Durchmesser von 0,67 bis 0,72 m bei $x = 9,5$; $y = 1,7$ hervor, bei der manches Fragment Abdrücke runder Zweige enthielt.

e) Baugelände

Alle aufgezählten Spuren waren in einem 6×4 m großen Raum konzentriert. Das erste Maß entsprach auch der endgültigen Baugeländelänge, die auf der Ostseite mit einem Lehmverputz bei $x = 8,7$ beginnt und auf der Westseite mit beiden Basissteinen auf $x = 14,7$ endet (Abb. 49). Klar ist auch der Südrand des Baugeländes, der durch die in die felsige Unterlage gearbeitete Terrasse bestimmt wird. Die Länge des Objekts, das hier lag, wird auf etwa 5,40 m, die Breite auf 2,50 m geschätzt.

f) Funde

Am häufigsten ist Tonware, oft erscheint aber auch Lehmverputz; es gab ferner einige Metallgegenstände und Teile der Innenausstattung des Hauses. Sehr selten erschienen Tierknochen. Tonscherben lagen auf dem ganzen Baugelände verstreut, konzentrierter erscheinen sie dort, wo mehr Lehmverputz und Holzkohle vorkommt. Dabei ist die charakteristische graue Latènekeramik besonders zu erwähnen, die auf der Töpferdrehscheibe hergestellt wurde (z.B. unter dem verbrannten Brett bzw. Balken).

Zeitbestimmung: Der älteste Gegenstand (leider ohne stratigraphische Angaben), ist das Fragment einer zweischleifigen Knotenfibel (Taf. 45: 9). Die Terrasse selbst wird dadurch nicht datiert; dennoch wird die Besiedlung hier schon im älteren Zeitabschnitt der Eisenzeit eingesetzt haben (Horizont Podzemelj 2; vgl. S. Gabrovec 1970, 27, Karte VIII, Typ 5a). In diese Zeit könnten auch einige Keramikscherben gehören. Wesentlich jünger ist das Fragment einer eisernen Certosafibel (Taf. 45: 11).

Die zeitliche Einordnung der Baureste auf der Terrasse ist nicht strittig. Bedauerlich ist aber, daß es innerhalb der dünnen Verputzschicht keinerlei Trennungslinien gab; es handelt sich also um eine Bebauung, die auch längere Zeit hätte andauern können. Die untere Zeitgrenze könnte auf der Töpferdrehscheibe hergestellte und grau gebrannte Latènekeramik markieren (vgl. Frey, Gabrovec 1969, 17 f), die obere aber zwei Fibeln (Taf. 45: 8 und Taf. 46: 19), die D. Božič (Božič 1987, 878; Abb. 46: 18) in seine Stufe Mokronog III (Lt D - 1. Jh. v. Chr.) datiert. Dorthin gehören auch zwei Fragmente der sogenannten Auerbergkeramik (Taf. 48: 3,4) von grober poröser Oberfläche (vgl. Frey, Gabrovec 1969, Abb. 3: 2) und zwei Fragmente mit Kammstrichverzierungen. Teile derartiger Gefäße vom Križni vrh werden im Nationalmuseum in Ljubljana bereits verwahrt (Taf. 50: 11-13), sie stammen aus einem Schnitt, den W. Schmid im Jahre 1935 anlegte. Er entdeckte dabei ein $6,9 \times 3,3$ m großes Haus, worin neben Hallstatt- auch Latènescherben vorkamen (vgl. Jutro 2. 9. 1935).

Schnitt 2

Lage: Nicht weit unter dem Gipfel wird die Neigung der Waldhänge des Križni vrh sanfter und geht in eine zur Nordseite hin abfallende Terrasse mit den Acker- und Wiesenflächen der Familie Križmanič über, deren Bauernhof auf dem steilsten Südteil liegt. Die Terrasse wird auf der Westseite durch den Weg vom Beli Grič zum Križni vrh begrenzt; auf der Ostseite senkt sich der gegliederte Hang talwärts gegen Ribjek. Schnitt 2 wurde im nördlichen Bereich der Siedlung angelegt, so daß ein Teil der flachen Terrasse (das Siedlungsinere), Siedlungsrand und ein kurzes Stück des Hanges mituntersucht wurden (Beil. 6). Der Schnitt war 12 m lang und 3 m breit und gliederte sich in drei Quadranten, je 4×4 m groß. Jeder Quadrant wurde noch weiter in Mikroquadranten, je 1×1 m, zerlegt. Diese waren auf der x-Achse mit den Buchstaben A bis D bezeichnet, auf der y-Achse von 1 bis 4 nummeriert. Der Punkt $x = 0$, $y = 0$ lag in der südöstlichen Schnitthecke; die x-Werte steigen gegen Norden, die y-Werte

gegen Westen. Die Höhen wurden vom selben Punkt aus vermessen worden, doch ohne Bestimmung der absoluten Höhe.

Befunde:

An zwei Stellen wurden Siedlungsreste entdeckt. Der erste Fund stellt eine auf einer ca. 1×1 m großen Fläche (Planum 1, Beil. 7 B) ausgebreitete Tonscherbensammlung dar. Sie lag nur 0,20 m unter der Oberfläche eines früheren Ackers (die Furche auf $x = 9,0$), darum ist sie auch im größeren Teil weggepflügt worden. Es handelt sich dabei um massive, grob ausgearbeitete Gefäße (Fundkomplex 1; Taf. 49: 1-10 und Taf. 50: 1, 2). Im Grunde ist nur ihre Verzierung charakteristisch, die auf gegliederte und glatte Tonleisten begrenzt bleibt; daneben ist nur noch ein länglicher Griffzapfen auf der Umfassung eines größeren Gefäßes zu erwähnen. Die Scherben steckten in einer grauen Mergelschicht direkt über dem gewachsenen Lehmbooden.

Bei $x = 8,5$ wurden unter dem Ostprofil (Beil. 7 A und 7 C) drei Löcher entdeckt. Das Loch bei $x = 8,5$; $y = 2,8$ war unregelmäßig rund; sein Durchmesser betrug 0,42 m, die Tiefe 0,42 m (Abb. 52). An den Wänden war ein Kranz kleiner Steine zusammengelegt, einige von ihnen waren dabei zur Lochmitte umgekippt. Sie umgaben eine Öffnung von 0,15 m Durchmesser. Das Loch war in den sterilen gelblichen Lehm eingegraben; sein Oberteil reichte jedoch in die graue Mergelschicht hinein (wie in Quadrant 1), worin sich auch einzelne Keramikfragmente befanden (Fundkomplex 2).

Das Loch bei $x = 8,5$ und $y = 1,6$ war unregelmäßig rund; Durchmesser 0,35 m, Tiefe 0,35 m. In der grauen erdigen Verfüllung lagen einige Bruchsteine, bis $0,18 \times 0,12$ m groß (Beil. 7 C). Die Mittelpunkte der Löcher lagen 1,20 m auseinander; in ungefährer der gleichen Entfernung ließ eine graue Verfärbung (Mergelstücke) noch ein drittes Loch im Quadranten 3/B 1 erahnen.

Die Keramik im Quadranten 1 im grauen Mergel über der sterilen Grundlage gehört zu einem Gelniveau, das allmählich verfiel und auch deswegen von der Umgebung schwer abzugrenzen ist.

Die Löcher am Siedlungsrand sind wahrscheinlich Pfostenlöcher, die mit Steinen verkeilt waren. Entsprechend dem Durchmesser des Loches zwischen den Keilsteinen (ca. 0,15 m) könnten die Pfosten aber nur Zaunteile gewesen sein. Nachdem der Zaun verfallen war, lagerten sich im Siedlungsineren Schichten darüber ab: zuerst grobe Mergelsteine, darauf graue sandige Erde und zuletzt Feldhumus. In allen fanden sich verstreute Keramikfragmente (Beil. 7A).

Zeitbestimmung: Die Funde beider Stellen (Tonware) ähneln sich nach Form, Struktur und Verzierung (Rippen), weshalb – das bestätigt auch ihre stratigraphische Lage – Gleichzeitigkeit anzunehmen ist. Für die zeitliche Bestimmung sind Ornamentik und Gefäßformen zu berücksichtigen. Die Verzierung mit glatten oder gegliederten Tonleisten ist zeitlich schwer einzugrenzen. Verwandte Tonware findet man auch auf dem nachbarlichen Žempoh (vgl. Taf. 42-44) oder in Ljubljana, wo auch Parallelen zu den gegliederten Tonleisten auf dem Bauch vorkommen (Taf. 49) (cfr. Puš 1971, 85). Eine genauere Datierung innerhalb von Ha B ist nicht möglich, wahrscheinlich handelt es sich aber um einen jüngeren Abschnitt von Ha B (Ljubljana II).

Svoljšak

SCHLUBWORT

Dolenjsko bietet wegen seiner geographischen Abgeschlossenheit und Bedeutung als Durchgangsgebiet ideale Voraussetzungen zum Studium der Besiedlungsgeschichte in prähistorischer Zeit, wobei besonders die Eisenzeit hervorzuheben ist. Doch verlangt gerade das Studium der Kolonisationsprozesse, die bekanntlich das Ergebnis geographischer, wirtschaftlicher und sozialpolitischer Gegebenheiten sind, sehr präzise Angaben. Sammeln und Überprüfen von alten Notizen, Landesaufnahmen, Sondagen und chronologische Einordnung der einzel-

nen Siedlungen sind also notwendige Vorarbeiten, um das gestellte Ziel zu erreichen.

In den letzten Jahren wurde die Landesaufnahme des verhältnismäßig umfangreichen Zentralbereichs von Dolenjsko durchgeführt. Neben Geländebegehungen wurden im Jahre 1988 auch Sondagen angelegt, denn es zeigte sich bald, daß Funde aus Begehungen und kleineren Bohrungen für eine exakte Datierung der Siedlungen nicht genügen. Die Ausgrabungsarbeiten begannen zuerst in der Mirenska und der Temeniška dolina, also im Kernland von Dolenjsko, wo wir durch Geländebegehungen bis jetzt die größte Siedlungsdichte während der Eisenzeit festgestellt haben. In zwei Jahren sind acht Fundstellen sondiert worden. Die Resultate sind vielversprechend, obwohl Daten aus nur einem Schnitt lediglich relativen Wert besitzen. Deshalb sind zusätzliche Ausgrabungen vorgesehen, welche wir aber erst im zweiten Kreis der Untersuchungen durchzuführen gedenken.

Das untersuchte Gebiet ist vorläufig noch zu klein für eine ernsthafte Analyse der Siedlungsform und des Keramikmaterials. Doch scheint es trotzdem angebracht, einige Resultate unserer Untersuchungen schon jetzt hervorzuheben, da sie die bisherigen Vorstellungen über befestigte prähistorische Siedlungen in Zentralslowenien wesentlich ergänzen.

Das Bild von einer befestigten prähistorischen Siedlung in Dolenjsko hatte sich nämlich vor allem auf die Befunde der Ausgrabungen in Cvinger oberhalb Vir pri Stični gestützt. 22 Schnitte vermittelten einen guten Einblick in die Mauerstruktur und die Entwicklungsphasen, weshalb man in anderen Siedlungen ähnliche Verhältnisse erwartete. Ziel unserer Sondagen war also indirekt auch die Überprüfung des Modells Stična, da festgestellt werden sollte, ob andere Ringwälle im selben Zeitabschnitt bestanden und ob sie über ähnliche Befestigungssysteme verfügten.

Zeitliche Einordnung der Siedlungen

Als erstes wichtiges Ergebnis gilt schon einmal die Beobachtung, daß die Siedlungen zu ganz unterschiedlichen Zeiten besiedelt waren. Die Resultate unserer Analysen sind auf *Abb. 53* graphisch dargestellt. Obwohl die Tabelle schematisch wirkt, ist die Vielseitigkeit der Besiedlungsstruktur gut ersichtlich. Neu ist schon die Tatsache, daß zwei von acht Siedlungen (Sv. Ana und Gradec) schon in der Kupferzeit bevölkert waren. Alles weist daraufhin, daß sich die Situation der Bela krajina auch in Dolenjsko wiederholen kann, denn mit einer Landesaufnahme und kleineren Bohrungen wurden dort neben eisenzeitlichen auch mehrere befestigte Siedlungen aus der Kupferzeit entdeckt (Dular 1985, 18 f). Ähnliches gilt auch für die Spätantike, die sich sogar an drei Punkten nachweisen ließ (Kunkel, Sv. Ana und Kincelj).

Bei unseren Forschungen stand die Eisenzeit im Vordergrund. Zwei Siedlungen (Gradišče und Žempoh) waren nur kurze Zeit am Übergang von der Bronze- zur Eisenzeit bewohnt. Derartige kurzzeitig begangene Siedlungen sind im slowenischen Raum bisher noch nicht entdeckt worden, stellen daher etwas Neues dar. Über die Gründe wissen wir noch nichts. Jedenfalls muß man weitere Beispiele abwarten, denn mit nur zwei Siedlungen ist es unmöglich, Details aufzuklären.

Interessant ist der Befund auf Sv. Ana. Wie schon erwähnt, wurden hier Fundreste aus der Kupfer- und Spätantikezeit gewonnen. Der Schnitt war leider nicht sehr günstig angesetzt, und das Profil zeigte keine aufschlußreiche Schichtenfolge. Das Fundmaterial ließ darauf schließen, daß die Siedlung am Ende der Spätbronzezeit bewohnt gewesen war. Der Anfang der Eisenzeit ist dagegen nicht gesichert, während das Leben auf Sv. Ana in der jüngeren Hallstatt- und Spätlatènezeit weiterging.

Zwei Siedlungen, Kunkel unterhalb Vrhtrebne und Križni vrh oberhalb Beli Grič, waren die gesamte Eisenzeit hindurch besiedelt. Ihr Anfang stimmt mit dem Beginn der Eisenzeit überein, wobei Križni vrh kurzfristig früher begonnen haben muß.

Kincelj oberhalb Trbine wurde erst am Ende der älteren Eisenzeit besiedelt, dann noch in der Latènezeit und in der Spätantike bewohnt. Besonders bedeutend ist die Zeit des

Siedlungsausbaus, der in den Certosa- bzw. Negovahorizont gehört, was wiederum neu für Dolenjsko ist.

Für Vesela gora in Brinje können wir vorläufig nur sagen, daß sie in die ältere Eisenzeit gehört; für eine detaillierte Gliederung fehlen brauchbare Anhaltspunkte.

Wenn wir unsere Feststellungen zusammenfassen, so ergeben sich hinsichtlich der Besiedlungszeiten große Unterschiede zwischen den einzelnen Plätzen. Alles weist darauf, daß die Zahl der Siedlungen mit Fundgut aus der Kupferzeit und der Spätantike beträchtlich größer ist als bisher angenommen. Auch die Zahl der Ringwälle, auf denen Besiedlungsreste aus der Latènezeit entdeckt wurden, wird zunehmen. Diese Feststellung überrascht nicht, da das Verhältnis zwischen den hallstatt- und latènezeitlichen Fundorten weit entfernt von der Wahrheit lag, was in ziemlichem Maße auch durch den Stand der bisherigen Untersuchungen bedingt war. Die Neuentdeckungen beweisen auch für die Hallstattzeit, daß nicht alle Siedlungen gleichzeitig entstehen konnten und daß es deutliche chronologische Unterschiede gibt. Über die Besiedlungsintensität in den einzelnen Phasen läßt sich vorläufig noch wenig sagen, da solche Analysen mit nur einem Schnitt nicht durchzuführen sind.

Zeitliche Korrelationen zwischen Siedlungen und Gräberfeldern

Das chronologische Verhältnis zwischen Siedlungen und den dazugehörigen Nekropolen läßt sich beim gegenwärtigen Forschungsstand nicht erforschen, da nur aus Žempoh und Križni vrh Gräberfelder bekannt sind, aber ohne Grabeinheiten. Aus der Nekropole, die zu Kincelj gehört, ist bisher nur ein Grab bekannt; die Nekropolen der anderen fünf Siedlungen sind entweder noch nicht untersucht worden oder unbekannt. Meist stimmt jedoch die Belegungszeit der Nekropolen mit den Entwicklungsphasen der Siedlungen überein. So datieren z. B. die Gräberfelder, die zur Siedlung auf Križni vrh gehören, in die Spätbronze- (Božji grob oberhalb Slepšek) bis ältere Eisenzeit (Sv. Križ im Beli Grič) und Latènezeit (Pašnik oberhalb Beli Grič). Dasselbe gilt für die Siedlung auf Žempoh mit der gleichzeitigen Nekropole auf Pašnik oberhalb Ostrožnik. Schließlich wäre noch die Siedlung Kincelj oberhalb Trbine mit der Nekropole Devce am Hügelfuß zu nennen, von der vorläufig aber nur ein Grab bekannt ist (Gabrovec 1990, 105 ss), welches ans Ende der älteren Eisenzeit gehört, also genau in die Zeit der ältesten Kulturschicht der Siedlung.

Fortifikationen

Wie schon erwähnt, war die Untersuchung der Siedlungsstruktur nicht das Hauptziel unserer Sondagen, da für solche Forschungen größere Flächen freigelegt werden müssen. Weil aber die Schnitte in der Regel an den Siedlungsrand gesetzt wurden, sind häufig Befestigungsreste entdeckt worden. Mit den Angaben, die zur Verfügung stehen, kann vorläufig noch keine Typologie der Befestigungssysteme versucht werden. Für solche Analysen müssen mehr Siedlungen intensiver untersucht werden. Unsere Ausführungen bleiben daher vorläufig.

Die Sondagen haben gezeigt, daß zwischen den Siedlungen verhältnismäßig große Unterschiede bestehen, was auch ihre Befestigungswerke betrifft. Wahrscheinlich gab es dafür mehrere Gründe: die Besiedlungsstruktur, die Zeitstellung und die geographische Lage. Für eine gründliche Analyse stehen nicht genügend brauchbare Angaben zur Verfügung. Vorläufig kann man aber bestätigen, daß die geologische Beschaffenheit, d.h. der Untergrund, auf dem die Siedlung errichtet wurde, wesentlich die Art der Befestigung beeinflusste. In der Mirenska und der Temeniška dolina kommen abwechselnd Dolomit und Kalkstein vor. Unsere Untersuchungen haben deutlich gezeigt, daß überall dort, wo Dolomit die Grundlage bildet, die Siedlungen keine Mauern enthielten, sondern nur eine Holzzaunung, während auf Kalkboden Steine als Hauptmaterial dienten.

Spuren vertikaler Pfosten bzw. Pfostenlöcher wurden auf Križni vrh, Gradišče und Sv. Ana entdeckt. Auf Žempoh und Kincelj, die auch auf Dolomit liegen, wurden in den Schnitten keine Holzfassungen freigelegt, was aber noch kein zuverlässiger Beweis dafür ist, daß sie nicht existiert hatten. Sicher ist nur, daß diese beiden Siedlungen keine Steinmauern besaßen. Genaueres läßt sich über die Holzkonstruktionen vorläufig nicht sagen. Es ist auch nicht sicher, ob die Pfosten Spuren Palisadenteile oder nur Trägerelemente von Zäunen darstellen, die die Siedlungen umgaben. Berücksichtigen wir Durchmesser (durchschnittlich ca. 15 cm) und Abstand (auf Križni vrh 1,2 m), so neigen wir eher zur zweiten Möglichkeit. Die Pfosten waren unten zugespitzt (Gradišče) und aus Gründen der Stabilität auch mit Steinen verkeilt (Križni vrh).

Wie schon erwähnt, sind Befestigungswerke aus Stein für jene Siedlungen charakteristisch, die auf Kalkboden errichtet lagen. Die Mauer auf Gradec war 1,6 m stark, hatte zwei aus größeren Steinen gebaute Fronten, ihre Mitte war mit kleinem Steinmaterial und Erde gefüllt. Da die Mauer in die Kupferzeit gehört, aus der ähnliche Konstruktionen in Slowenien bisher nicht bekannt waren, hat ihre Entdeckung für den Fachbereich umso größere Bedeutung.

Das Befestigungswerk auf Kunkel gehört in die Eisenzeit. Es handelt sich eigentlich um zwei Steinmauern; die erste wurde in der Phase Podzemelj 2 erbaut, die zweite aber umfaßte Siedlung in der Phase Stična 2. Das Modell Stična wurde also auf Kunkel zum größten Teil wiederholt. Die beiden Mauern stimmen nämlich mit jenen von Stična nicht nur in der Entstehungszeit, sondern auch in der Bauweise überein. Diese Feststellung gilt nicht nur für die Mauer, sondern auch für die Erdaufschüttungen davor. Zwar wurde auf Kunkel keine dritte Mauer freigelegt wie in Stična, doch verringert dies nicht den offensichtlichen Zusammenhang. Alles weist daraufhin, daß das Befestigungswerk vom Typ Stična in Dolenjsko nicht selten war; es besteht aber die Frage, ob geographische Gegebenheiten seine Ausbreitung beeinflussten. Für eine endgültige Beurteilung fehlen jedoch zuverlässige Beweise, trotzdem kann man aber schon jetzt annehmen, daß die Befestigungswerke vom Typ Stična vor allem in Siedlungen mit einer starken wirtschaftlichen Basis vorkommen.

Die Mauerreste auf Sv. Ana weichen von dem eben erwähnten Typ Stična ab. Leider blieb aber nur eine Steinreihe erhalten, weshalb ihre Form nicht völlig klar ist. Auf der Außenseite wurde die Mauer mit Holzpfosten unterstützt. Wahrscheinlich gehört sie in die Latènezeit. Sollte sich diese Datierung als richtig erweisen, wird die Entdeckung dieser Mauer einen bedeutenden Beitrag zu den Erkenntnissen über Mauerkonstruktionen am Ende der Eisenzeit in Dolenjsko darstellen.

Die spätantike Mauer von Kincelj oberhalb Trbine bleibt in Dolenjsko vorläufig noch isoliert. Eine ähnliche Konstruktion ist nur aus der benachbarten Bela krajina bekannt, wo eine Mauer von fast gleicher Dimension und Bauweise den frühchristlichen Komplex auf Kučar oberhalb Podzemelj umgab.

Siedlungsterrassen und Häuser

In zwei Siedlungen wurden auch Schnitte in den Innenbereich gelegt. So wurde am Nordwesthang vom Križni vrh eine

der Terrassen untersucht, sowie zwei Terrassen auf Žempoh. In beiden Fällen zeigte sich, daß die Terrassen von Menschen geschaffen wurden. Sie wurden in den Dolomit- bzw. Mergeluntergrund eingehauen; auf der so gewonnenen Fläche wurden dann Häuser errichtet. Das Gebäude auf der Nordterrasse von Žempoh wurde nicht durch Brand zerstört, weshalb nur eine bescheidene Spur erhalten blieb. Auf Križni vrh wurden dagegen zwei verhältnismäßig klare Besiedlungshorizonte festgestellt. Der unterste gehört wahrscheinlich in die ältere Eisenzeit; es blieb eine Reihe von Pfostenlöchern eines oder mehrerer Hallstatt-Häuser erhalten. Der obere Horizont ist latènezeitlich. Hier handelt es sich um die Brandreste eines Hauses, das 5,4 m x 2,5 m groß war und aus Holzbalken und lehmverputztem Flechtwerk bestand. Im Haus befand sich auch eine Herdstelle. Die Funde waren leider ziemlich weit verschleppt, da die Schicht auf der Terrasse nur 15 bis 20 cm stark war.

Die Spur eines hallstattzeitlichen Hauses, für das weder Größe noch Form bestimmt werden konnten, wurde auch auf Kincelj oberhalb Trbine freigelegt. Ein klarer Grundriß konnte lediglich in dem nur teilweise erforschten Haus auf Kunkel unter Vrhtrebne unmittelbar hinter der Befestigung festgestellt werden. Erhalten waren aber nur der Fundamentbalken, die Trennwand und die Herdstelle.

Die Untersuchungen im Siedlungsinnen haben also die bisherigen Vermutungen und Ergebnisse bestätigt (Bedeutung der Siedlungsterrassen sowie Hausbereiche gleich hinter den Befestigungswerken). Leider steht die Untersuchung der Siedlungsinnenflächen in Slowenien erst am Anfang. Ihrer Bedeutung sind wir uns bewußt, doch wollen wir in der näheren Zukunft darauf verzichten, da sie den gestellten Rahmen des Forschungsprojektes überschreiten würde.

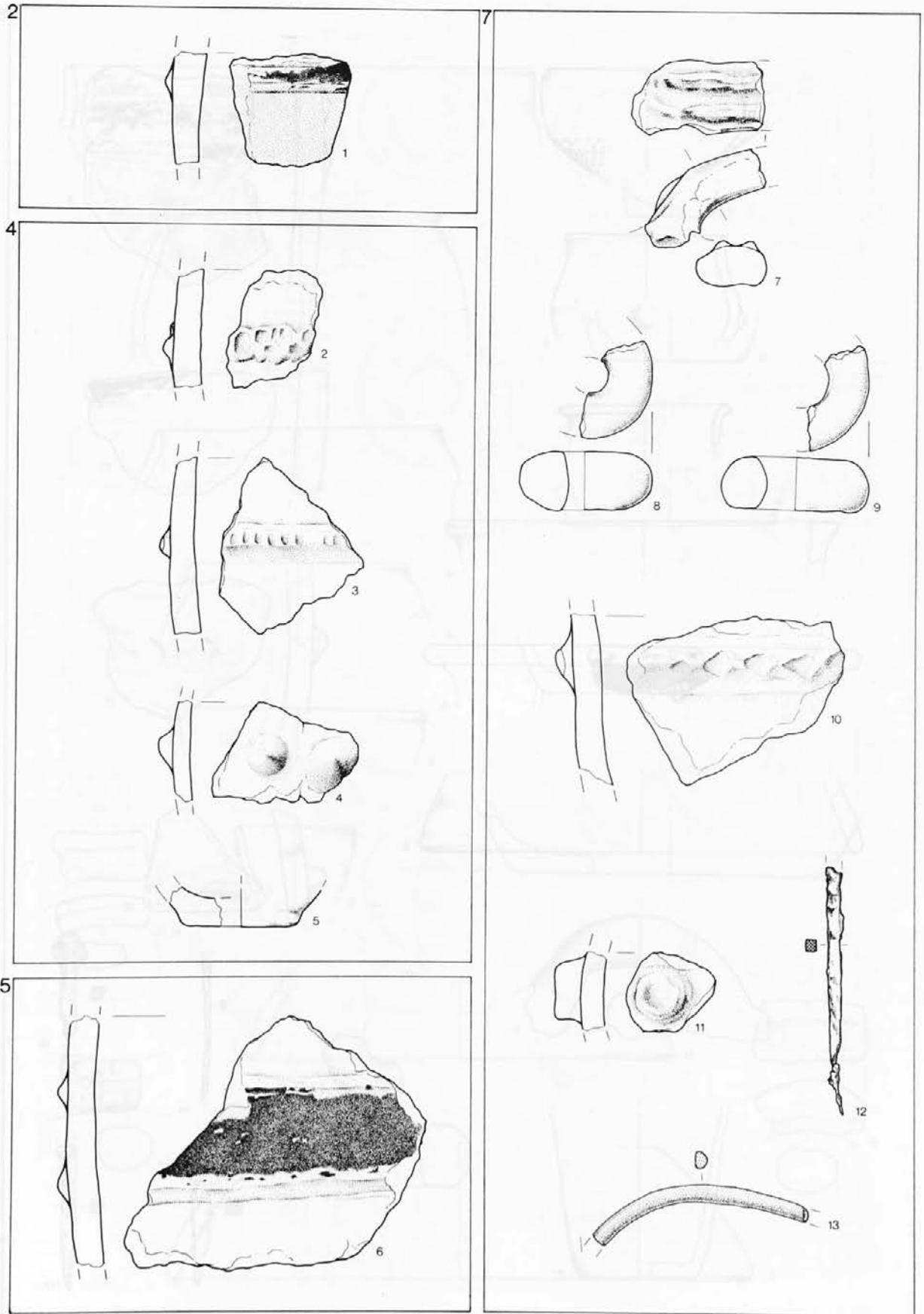
Dular

Dr. Janez Dular
Inštitut za arheologijo
Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU
Novi trg 5
SLO-61000 Ljubljana

Borut Križ
Zavod za varstvo
naravne in kulturne dediščine
Kidričev trg 3
SLO-68000 Novo mesto

Drago Svoljšak
Narodni muzej
Prešernova 20
SLO-61000 Ljubljana

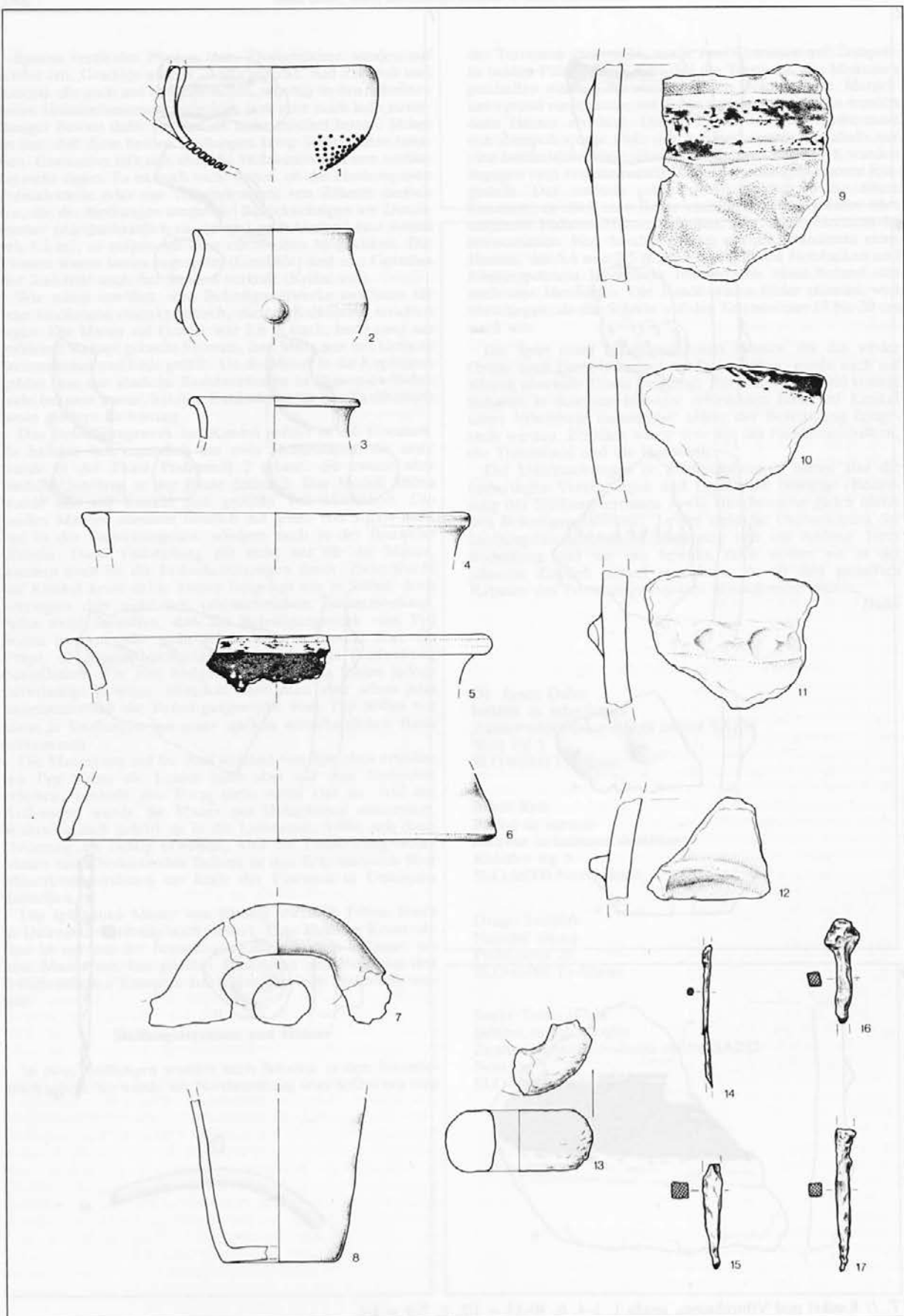
Sneža Tecco-Hvala
Inštitut za arheologijo
Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU
Novi trg 5
SLO-61000 Ljubljana

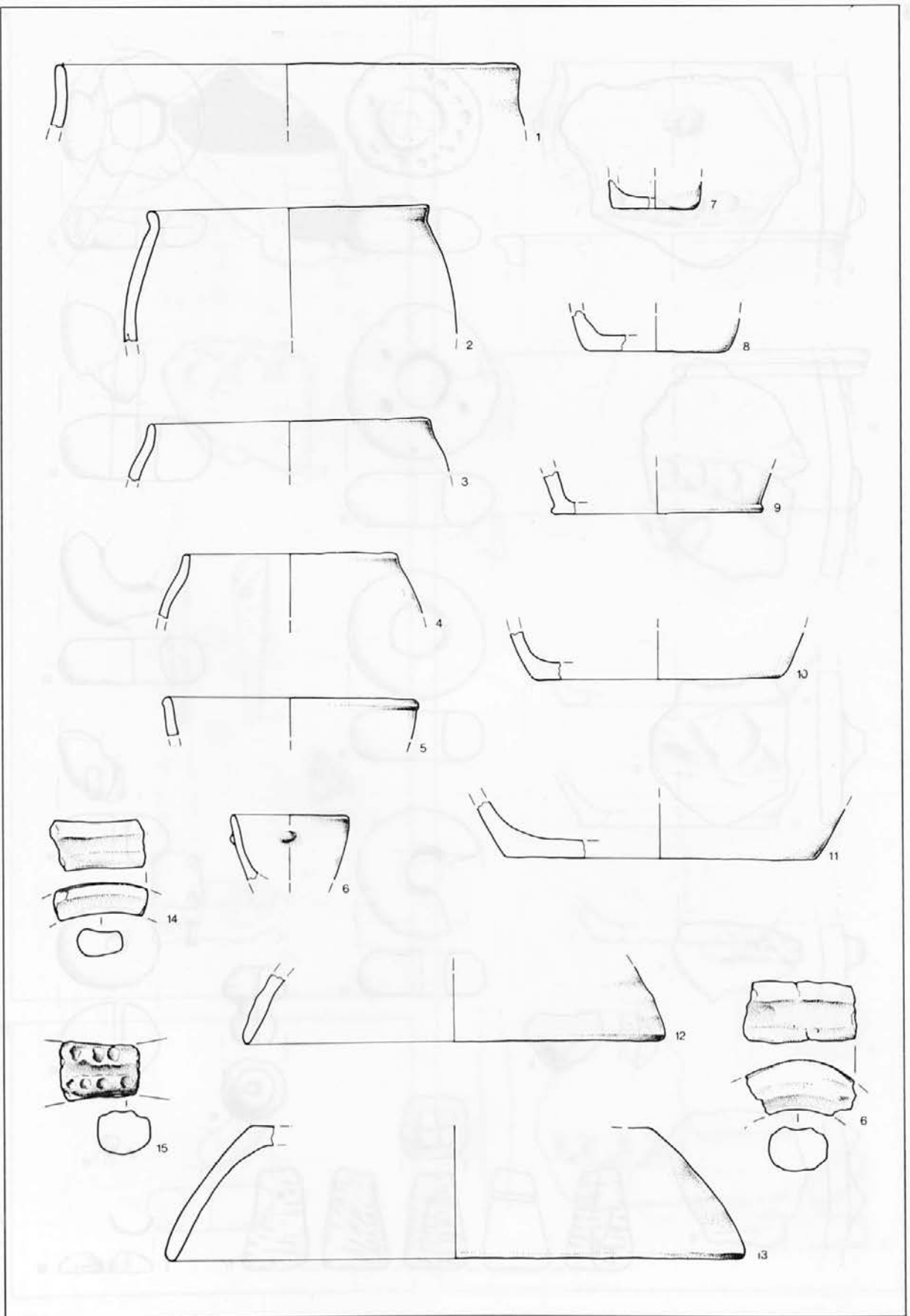
T. 1: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. 1-4, 6, 10-13 = 1/2; 5, 7-9 = 1/4.

Številke ob okvirjih so oznake skupkov.

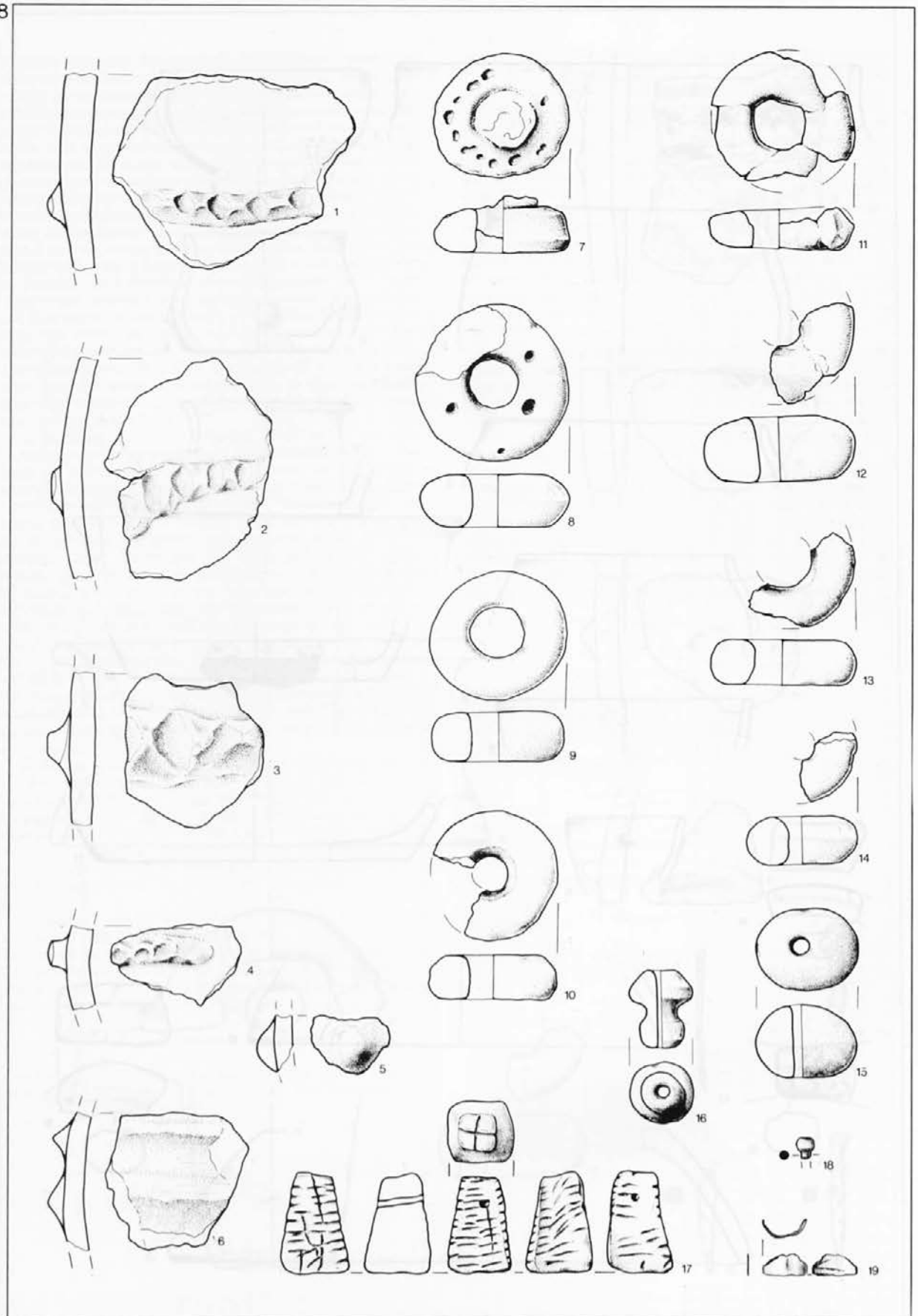
Die Nummern neben den Rahmen bezeichnen die Fundkomplexe.

T. 2: Kunkel pod Vrhtrbnjem, sonda 1. 9-12, 14-17 = 1/2; 1-8, 13 = 1/4.

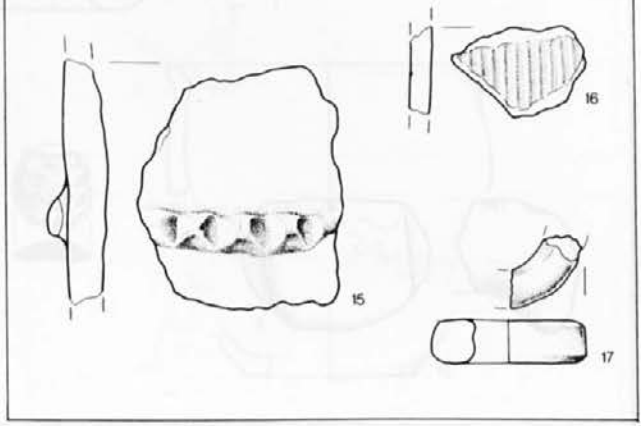
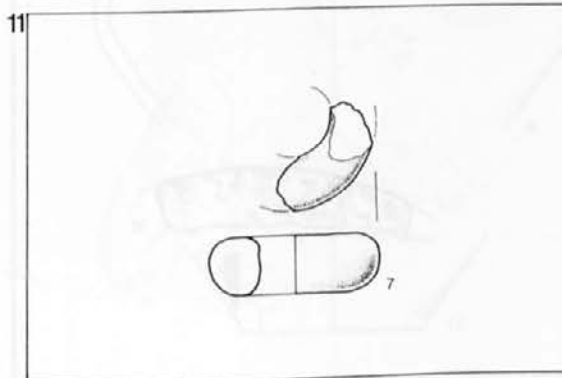
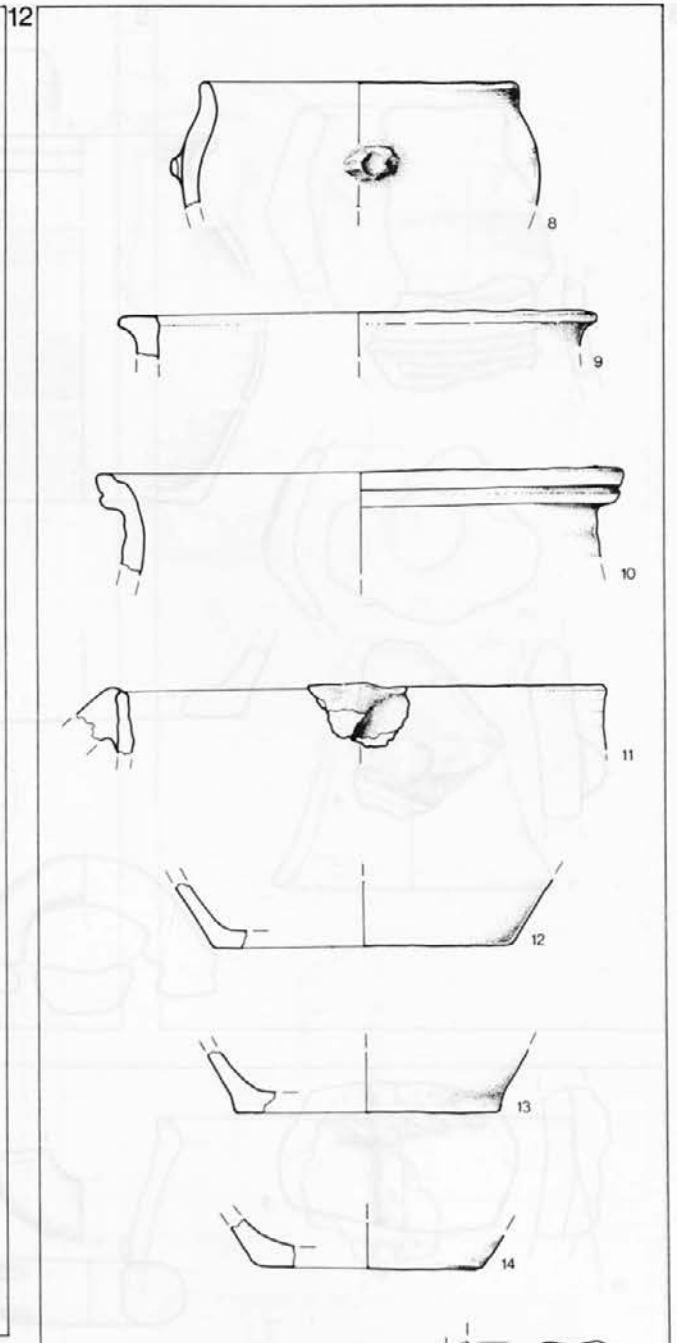
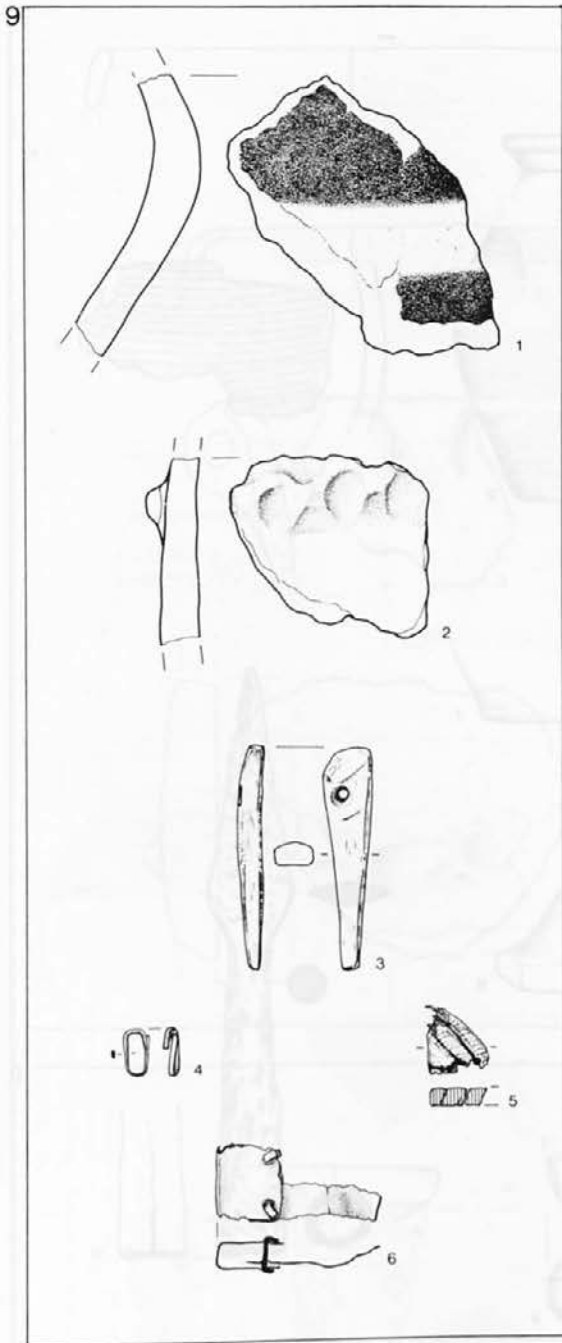

T. 3: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. Vse 1/4.

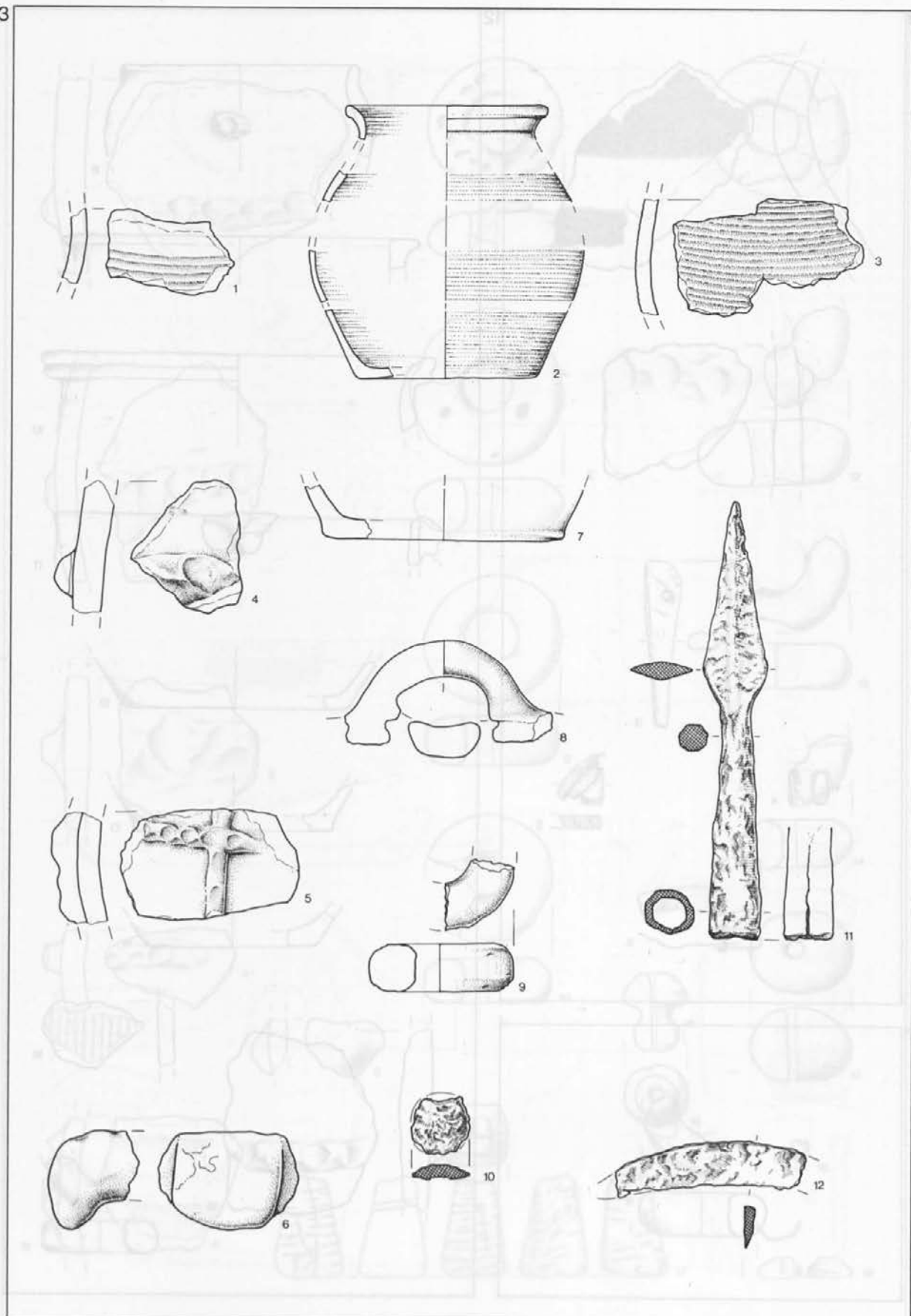

T. 4: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. 1-6, 15, 16, 18, 19 = 1/2; 7-14, 17 = 1/4.

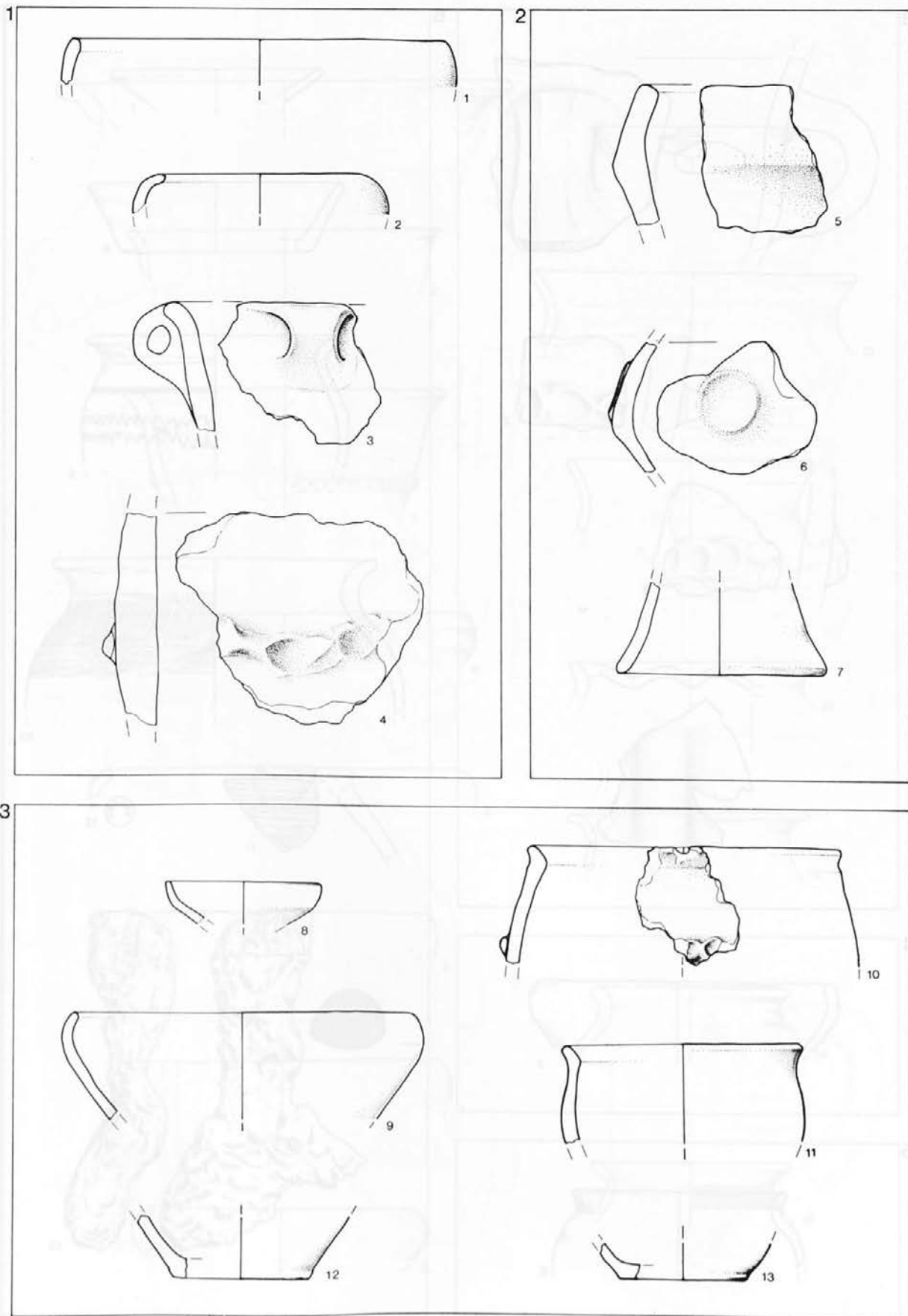

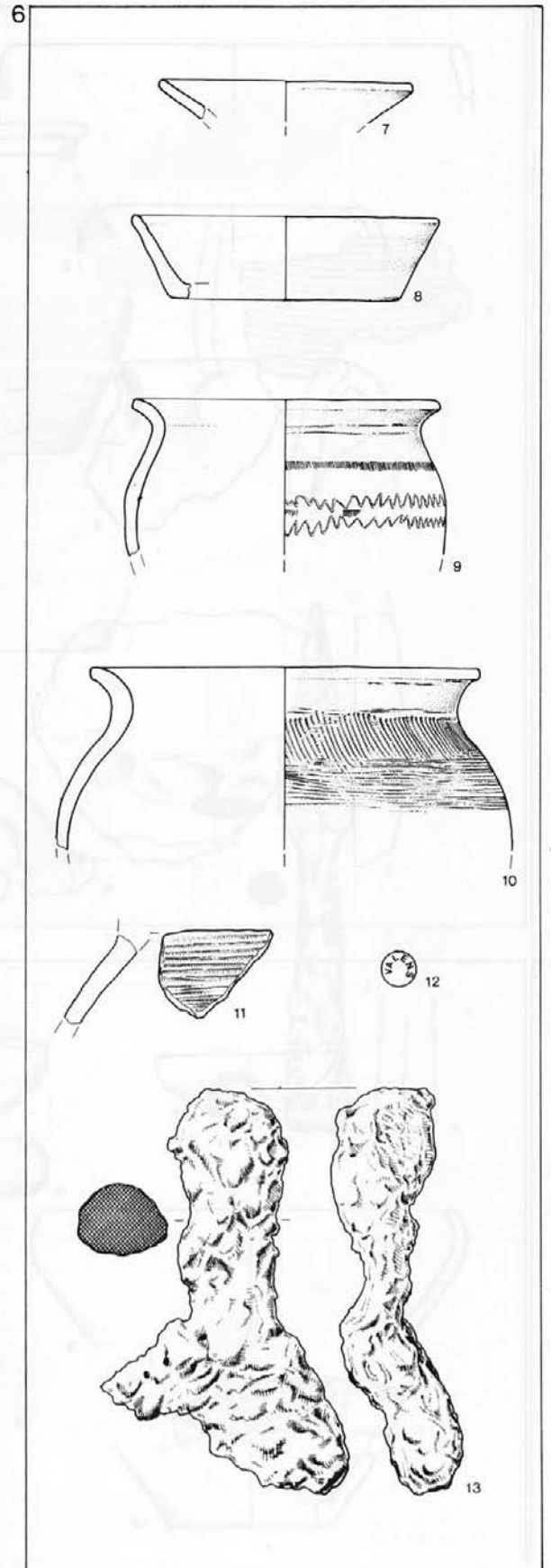
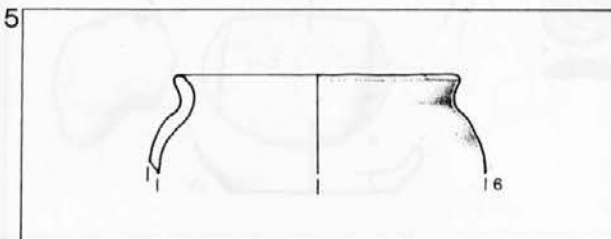
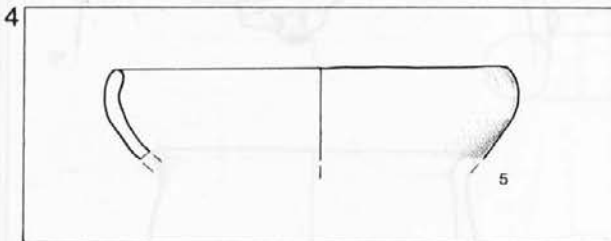
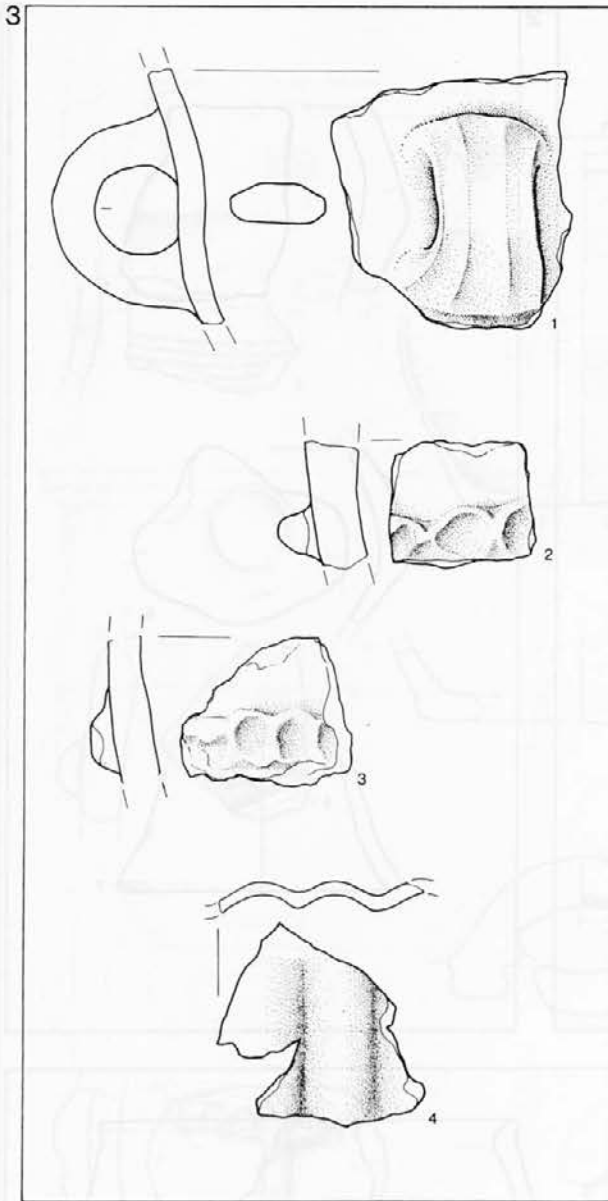
T. 5: Kunkel pod Vrhtrbnjem, sonda 1. 1-6, 15, 16 = 1/2; 7-14, 17 = 1/4.

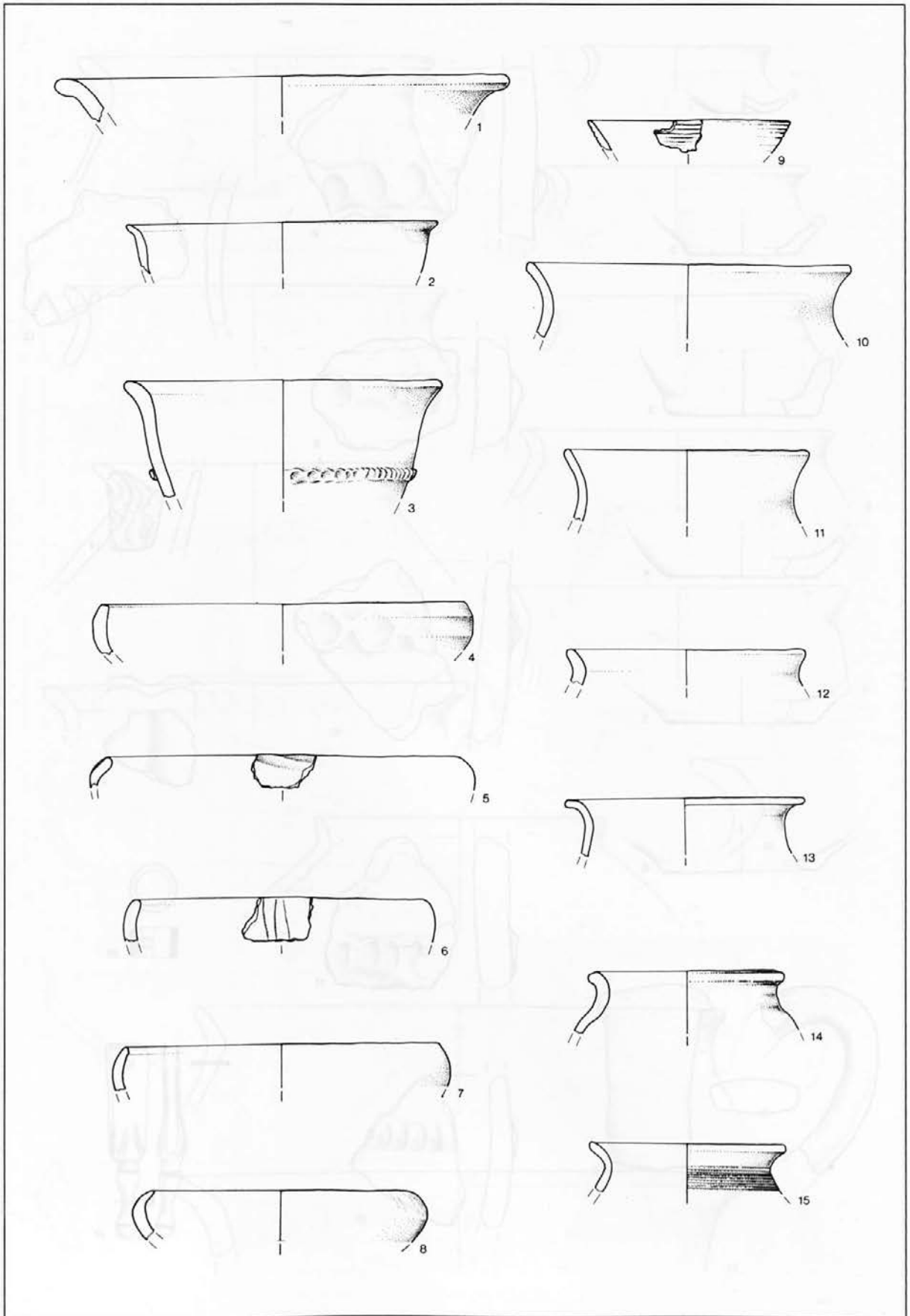
T. 6: Kunkel pod Vrhtrebnjem, sonda 1. 1, 3-6, 10-12 = 1/2; 2, 7-9 = 1/4.

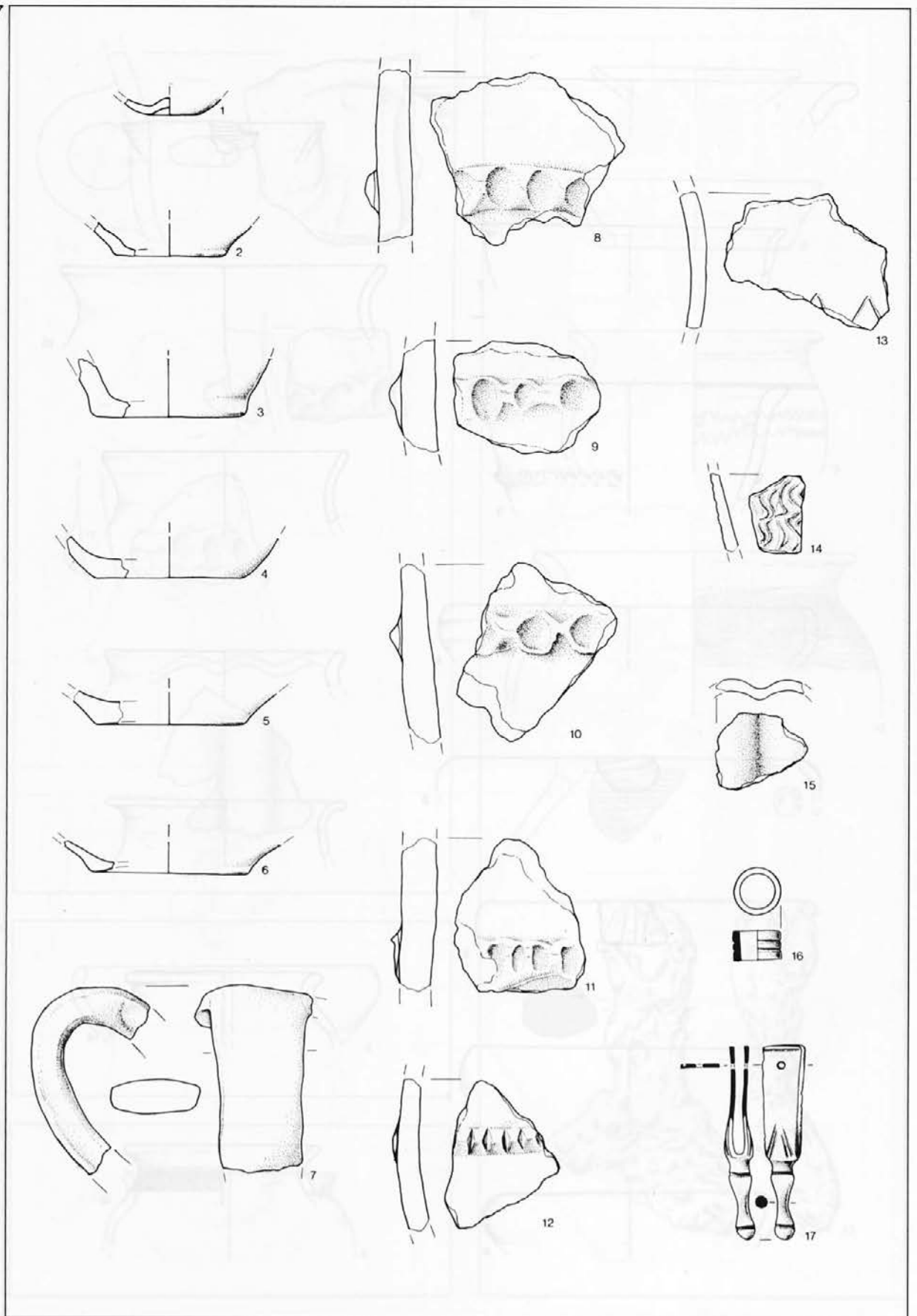
T. 7: Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. 3-6 = 1/2; 1, 2, 7, 8-13 = 1/4.

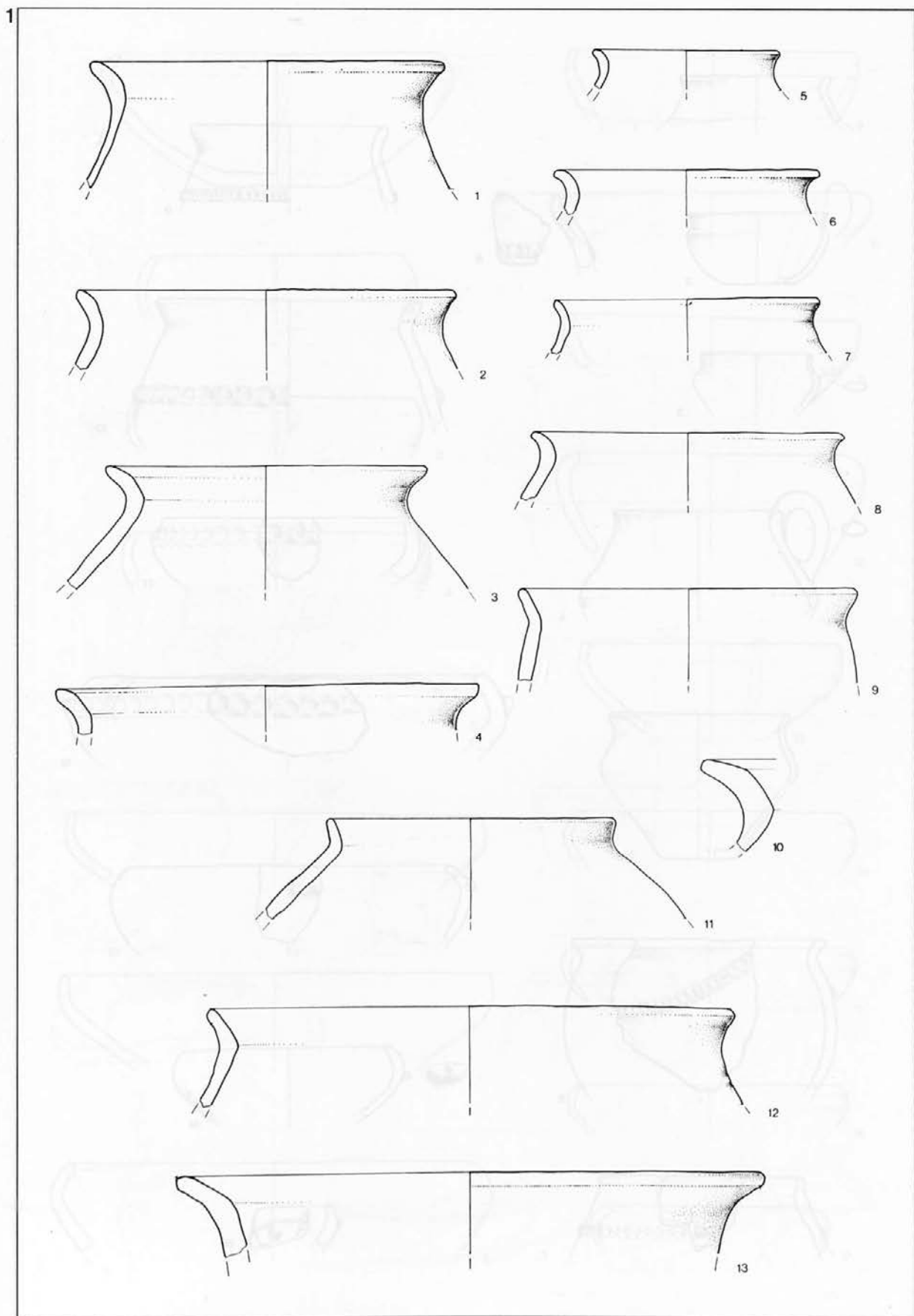
T. 8: Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. 1-4, 11-13 = 1/2; 5-10 = 1/4.

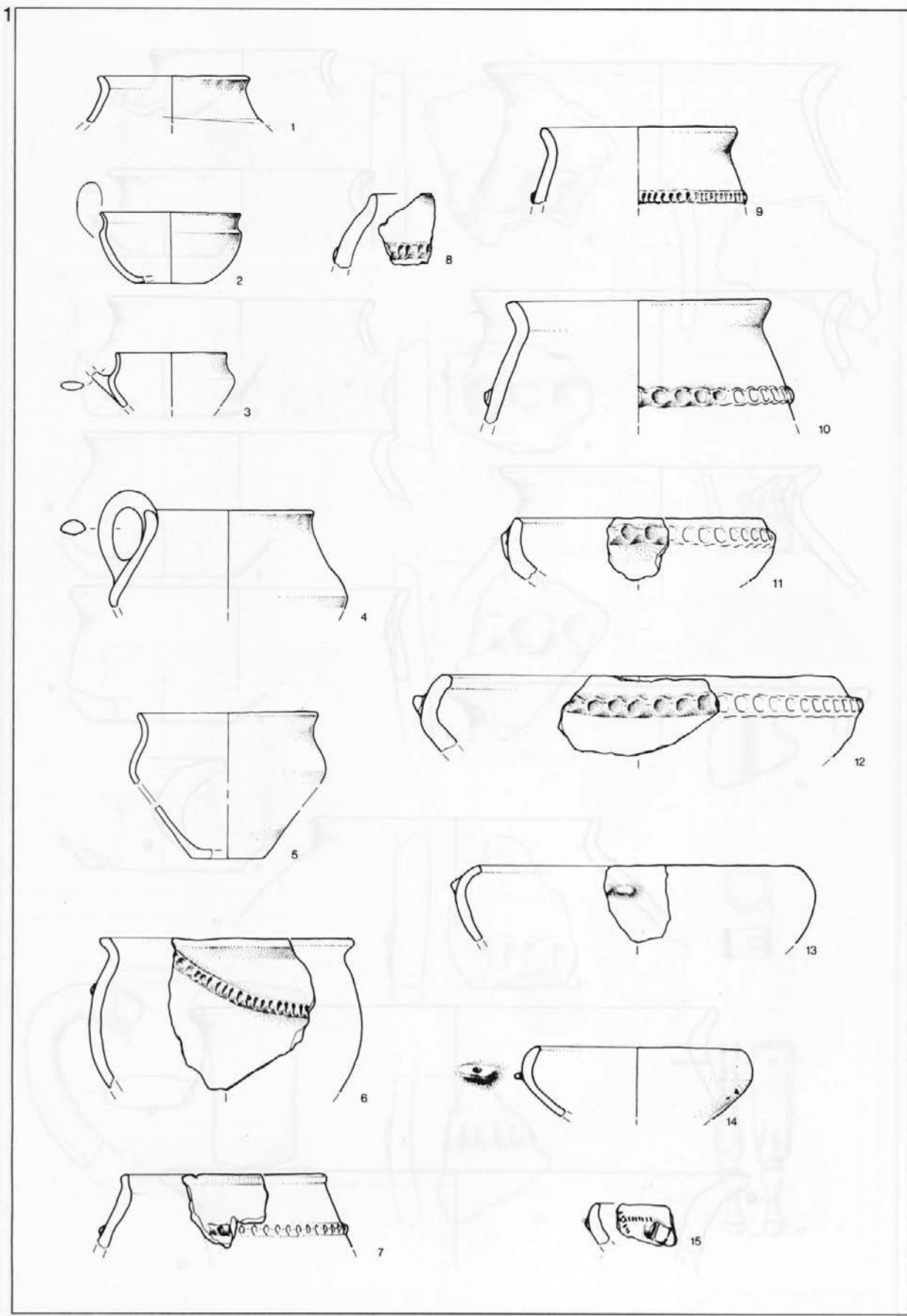
T. 9: Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. Vse 1/4.

T. 10: Sv. Ana nad Vrhpečjo, sonda 1. 7-17 = 1/2; 1-6 = 1/4.

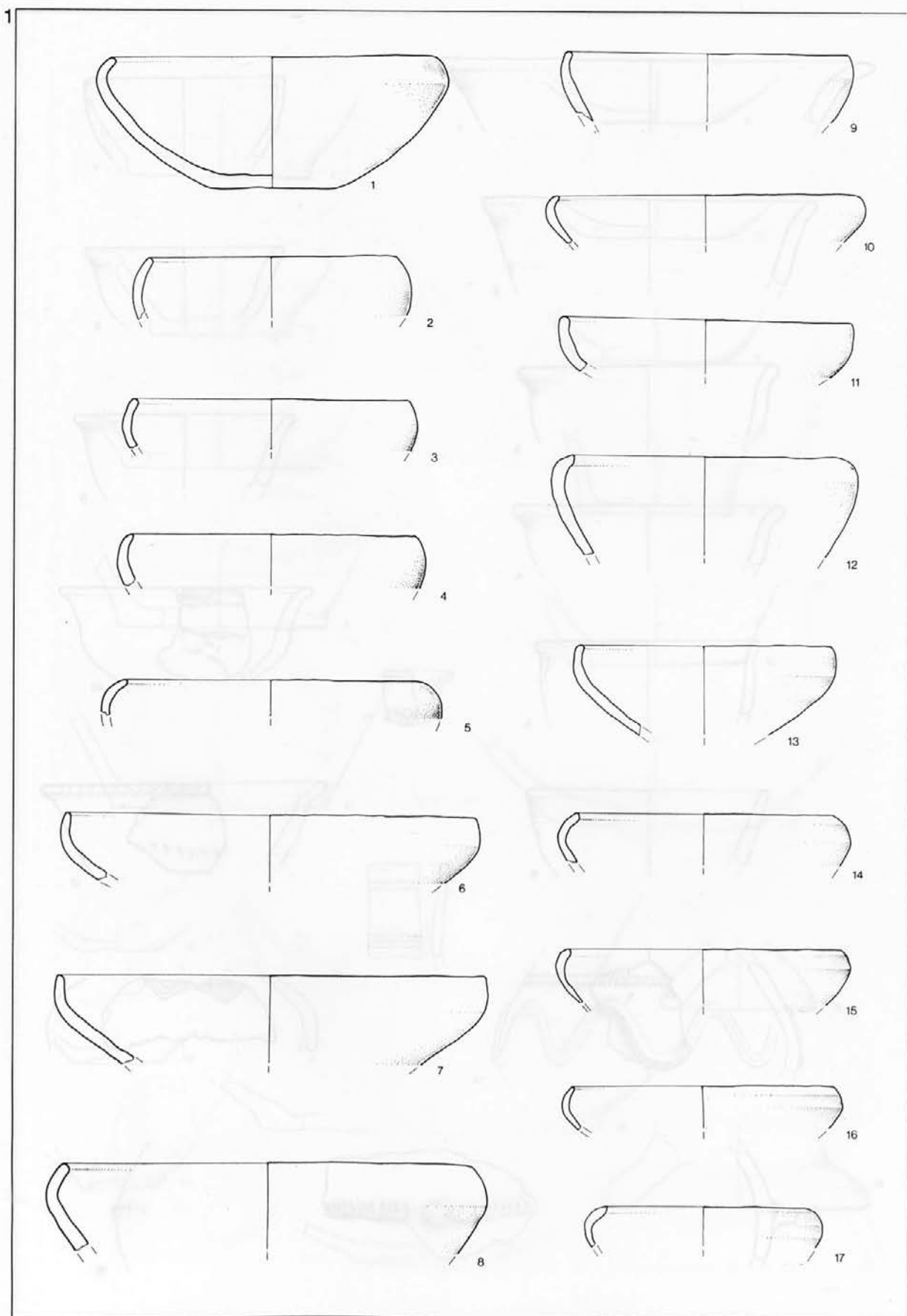

T. 11: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/4.

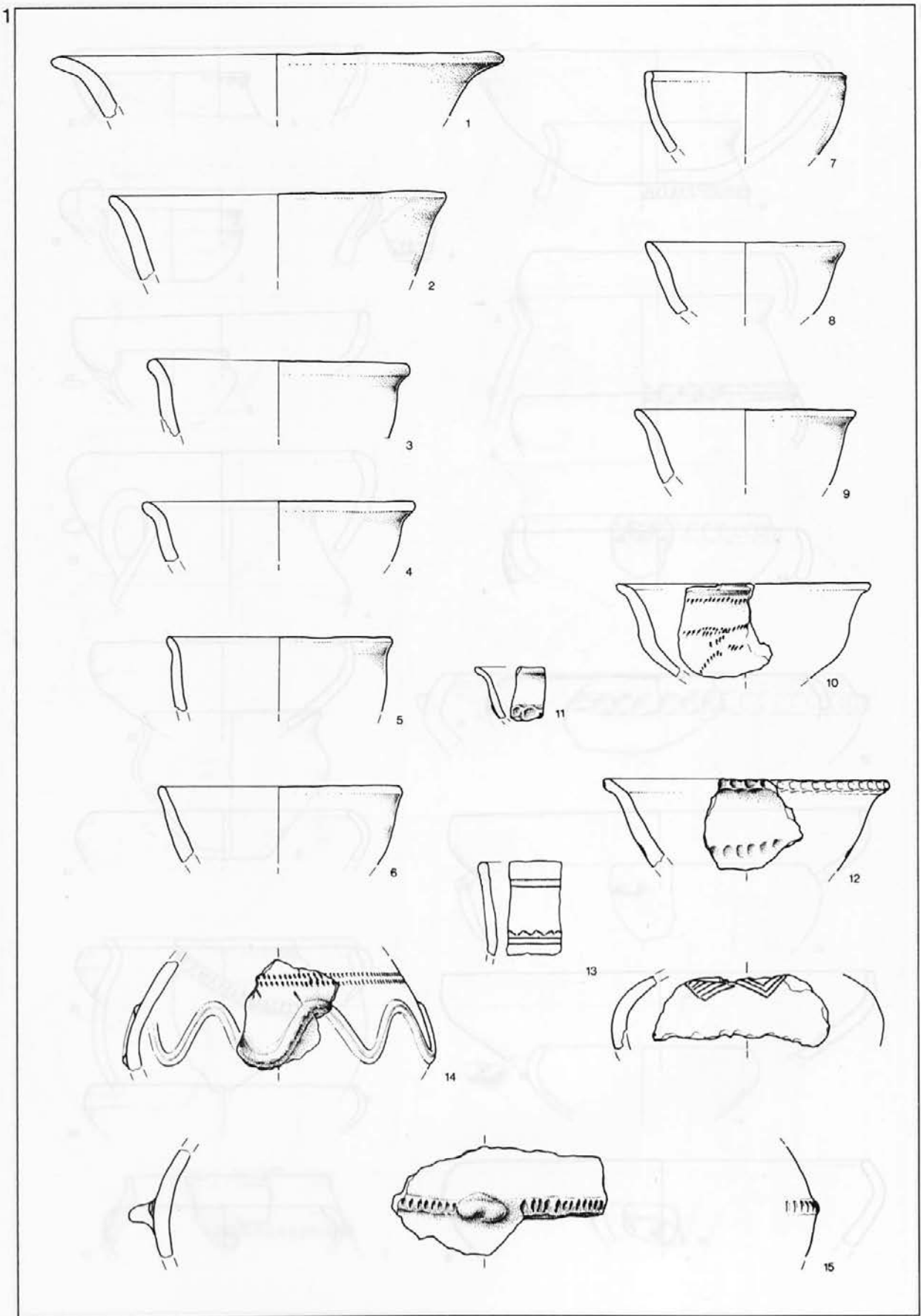

T. 12: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/4.

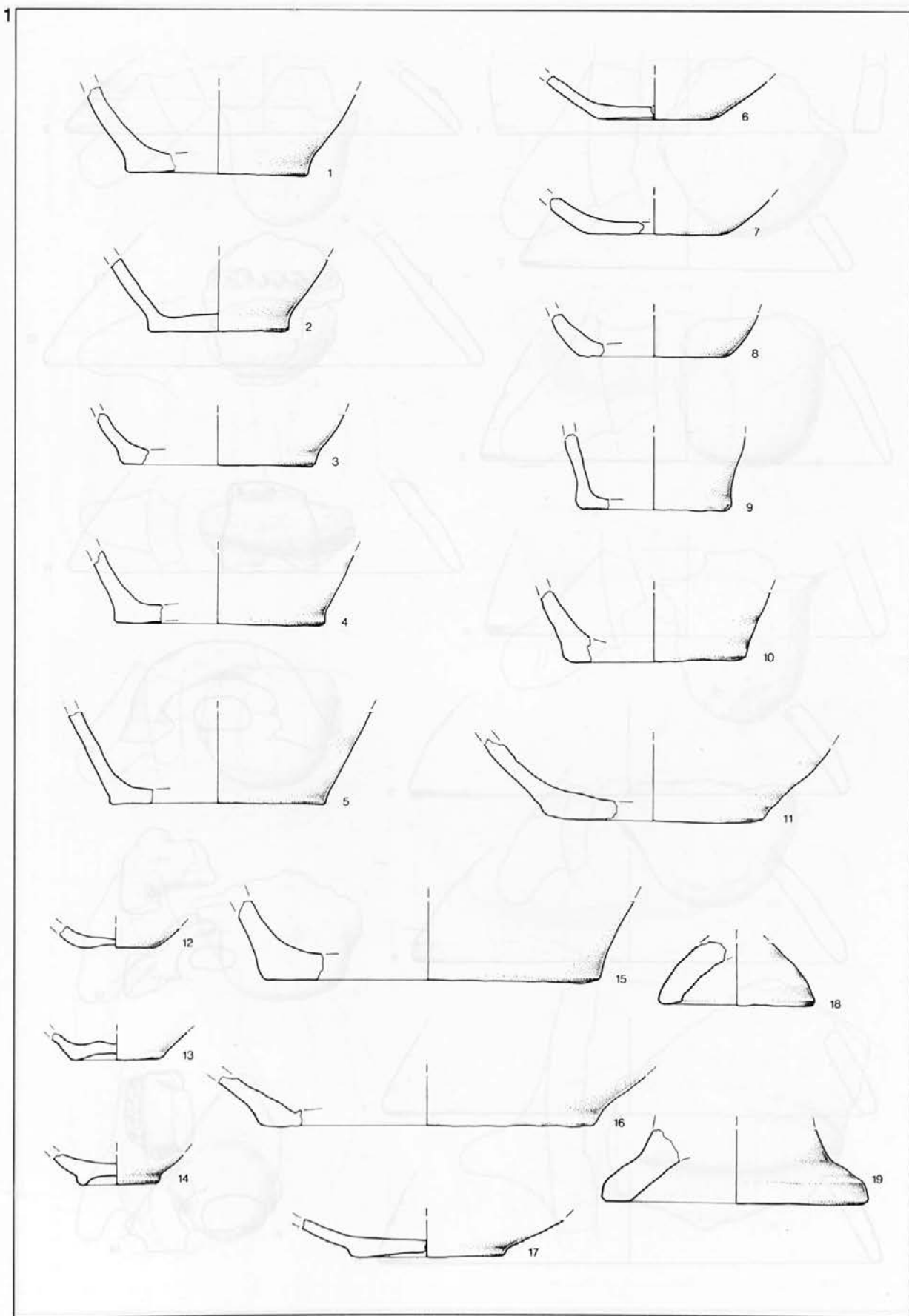

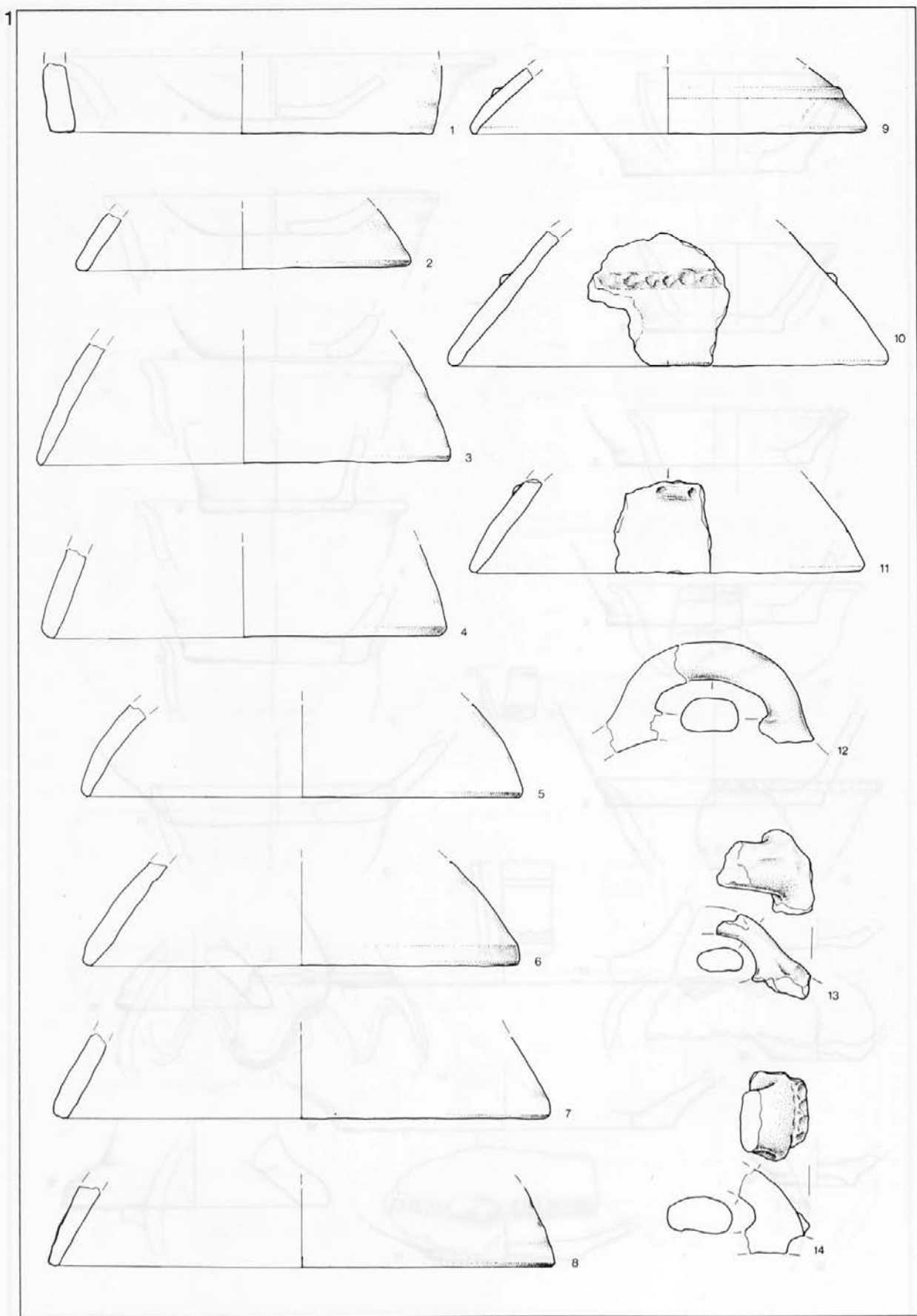
T. 13: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/4.

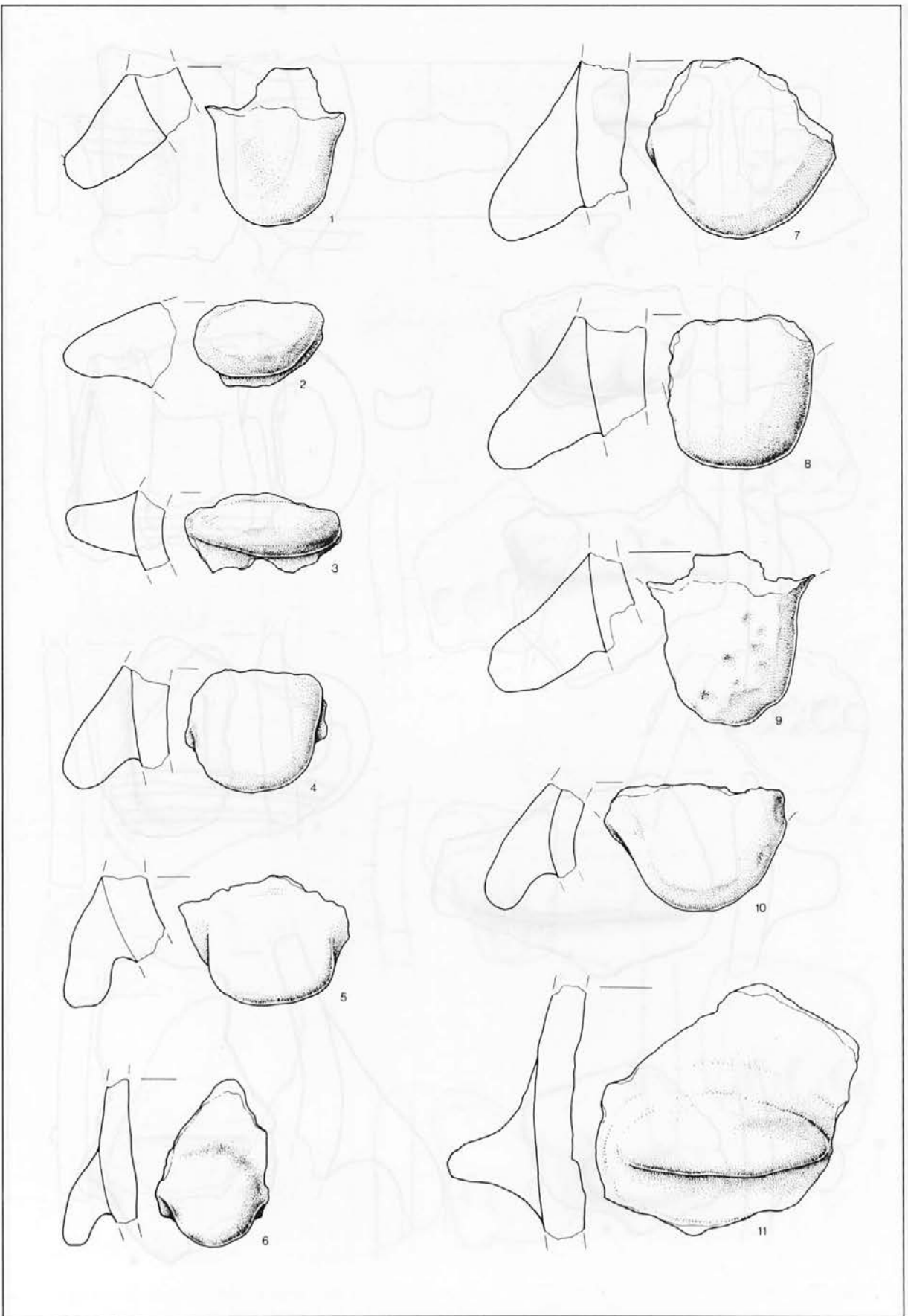
T. 14: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/4.

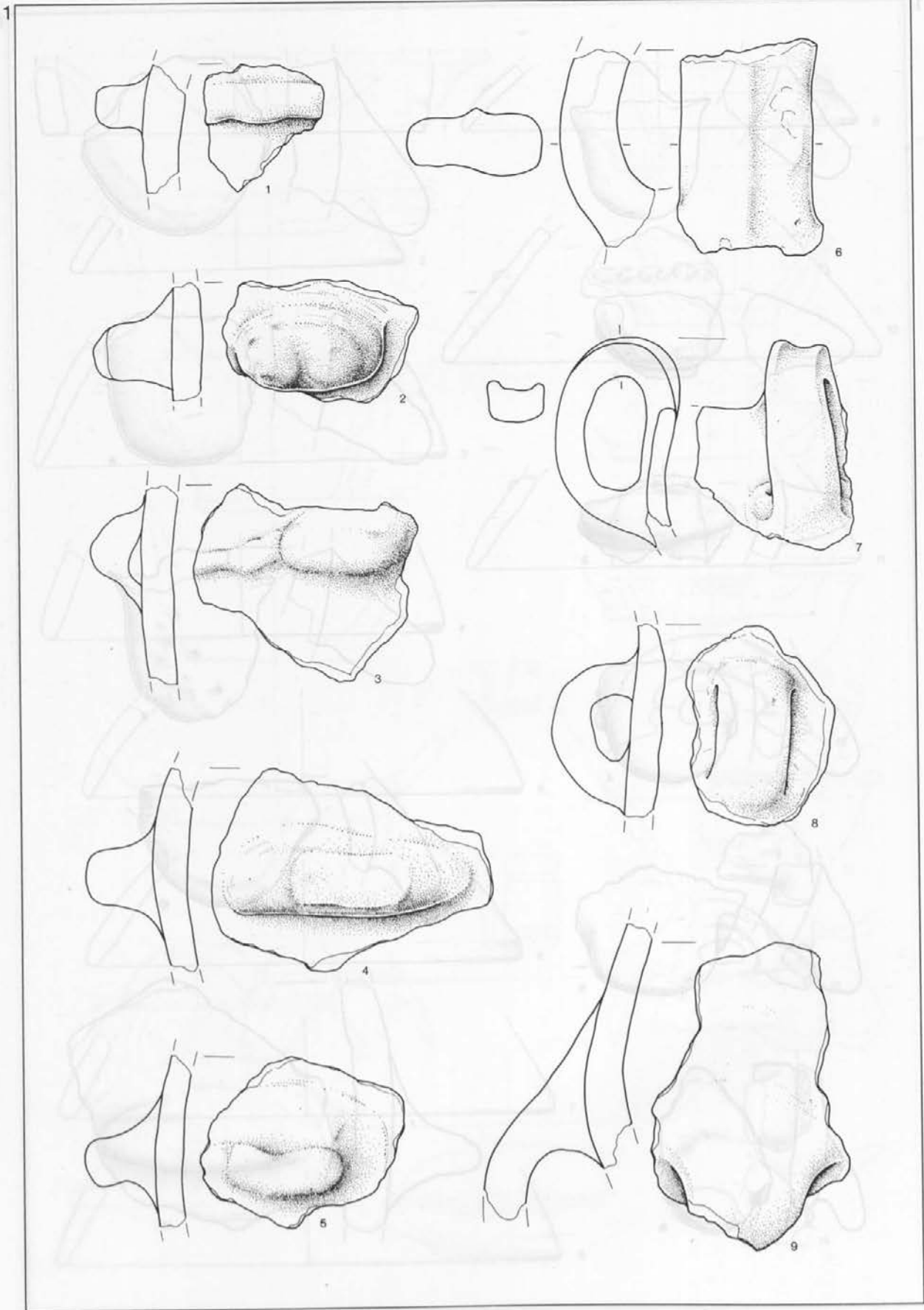
T. 15: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/4.

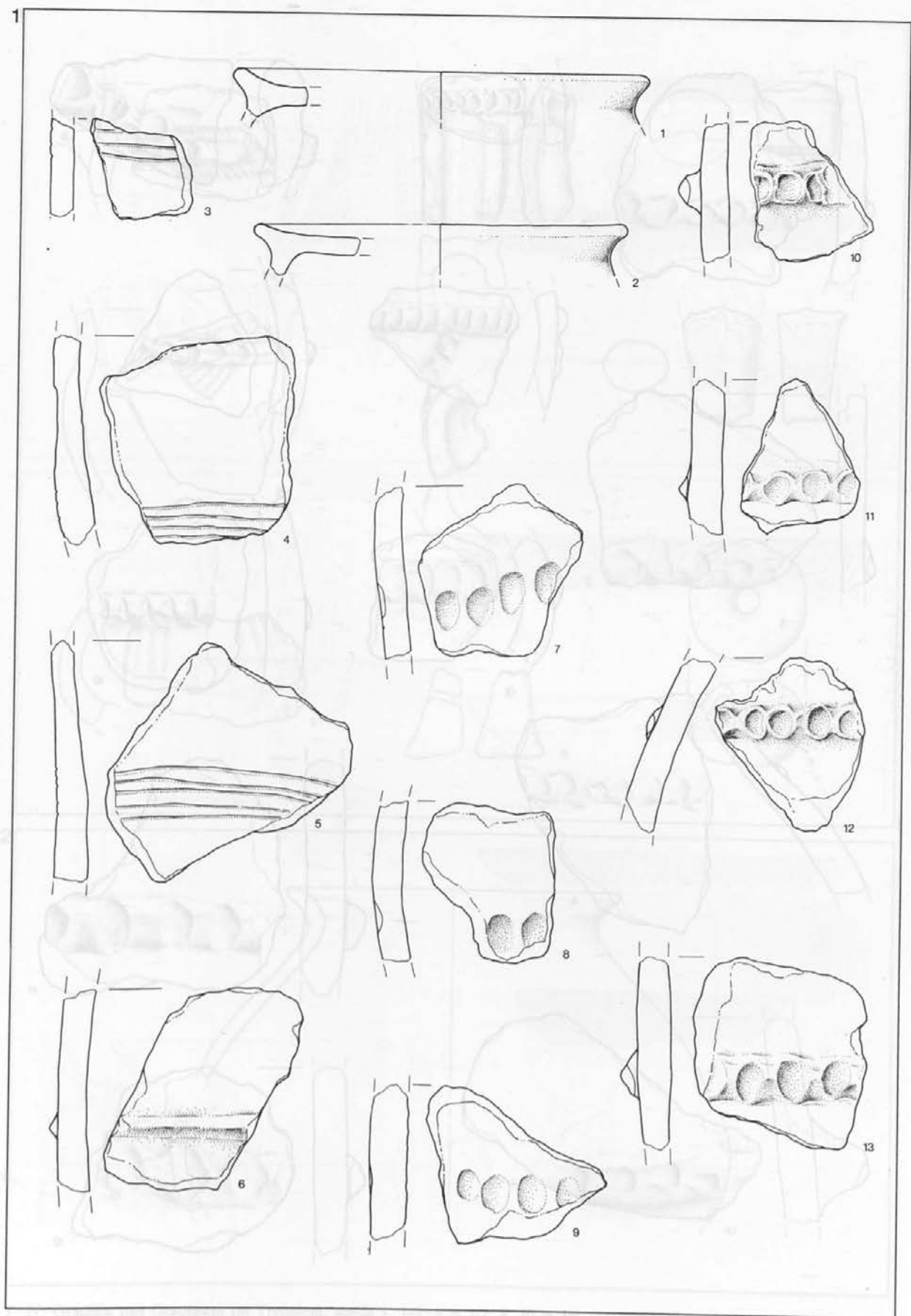
T. 16: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/4.

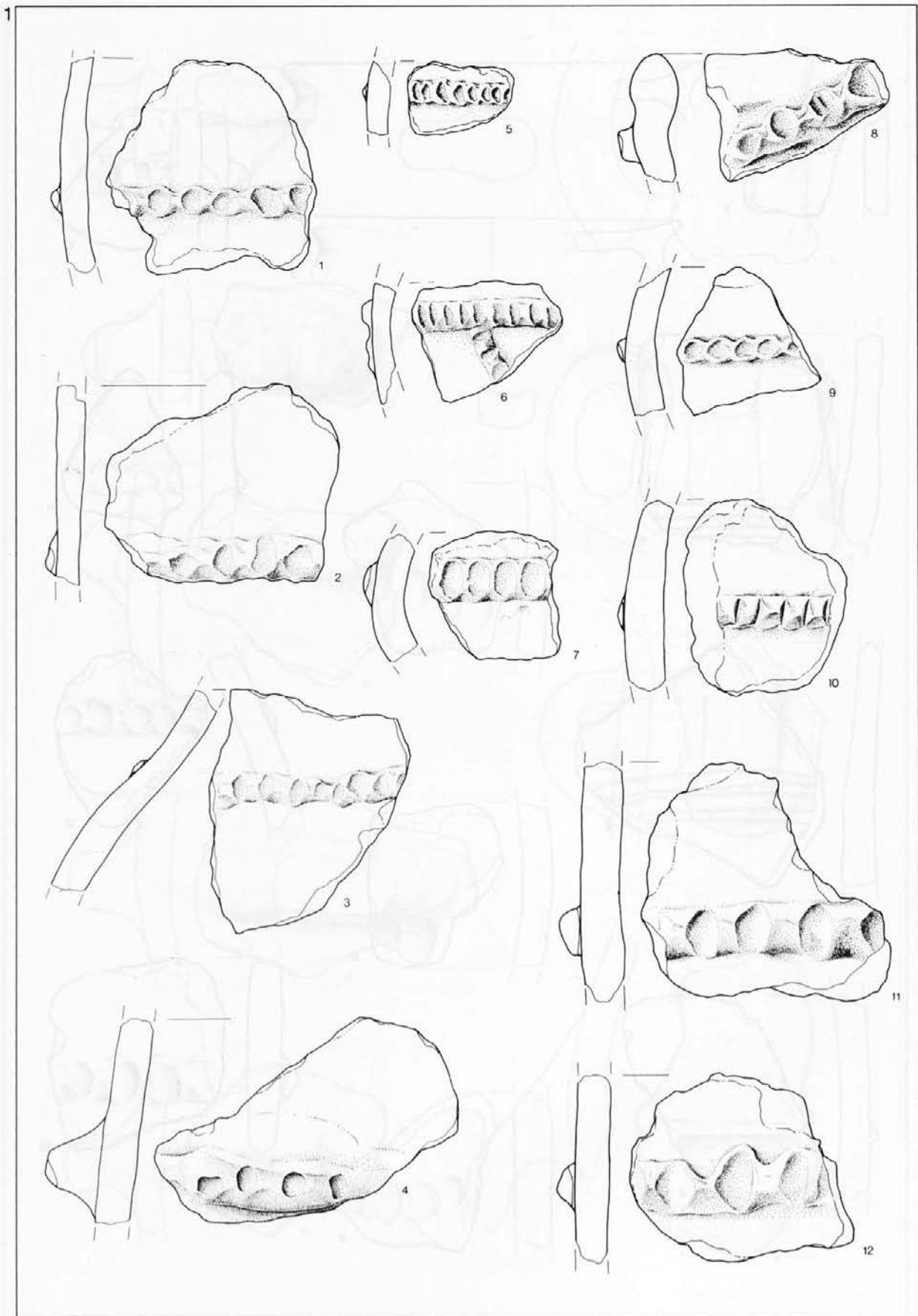
T. 17: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/2.

T. 18: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/2.

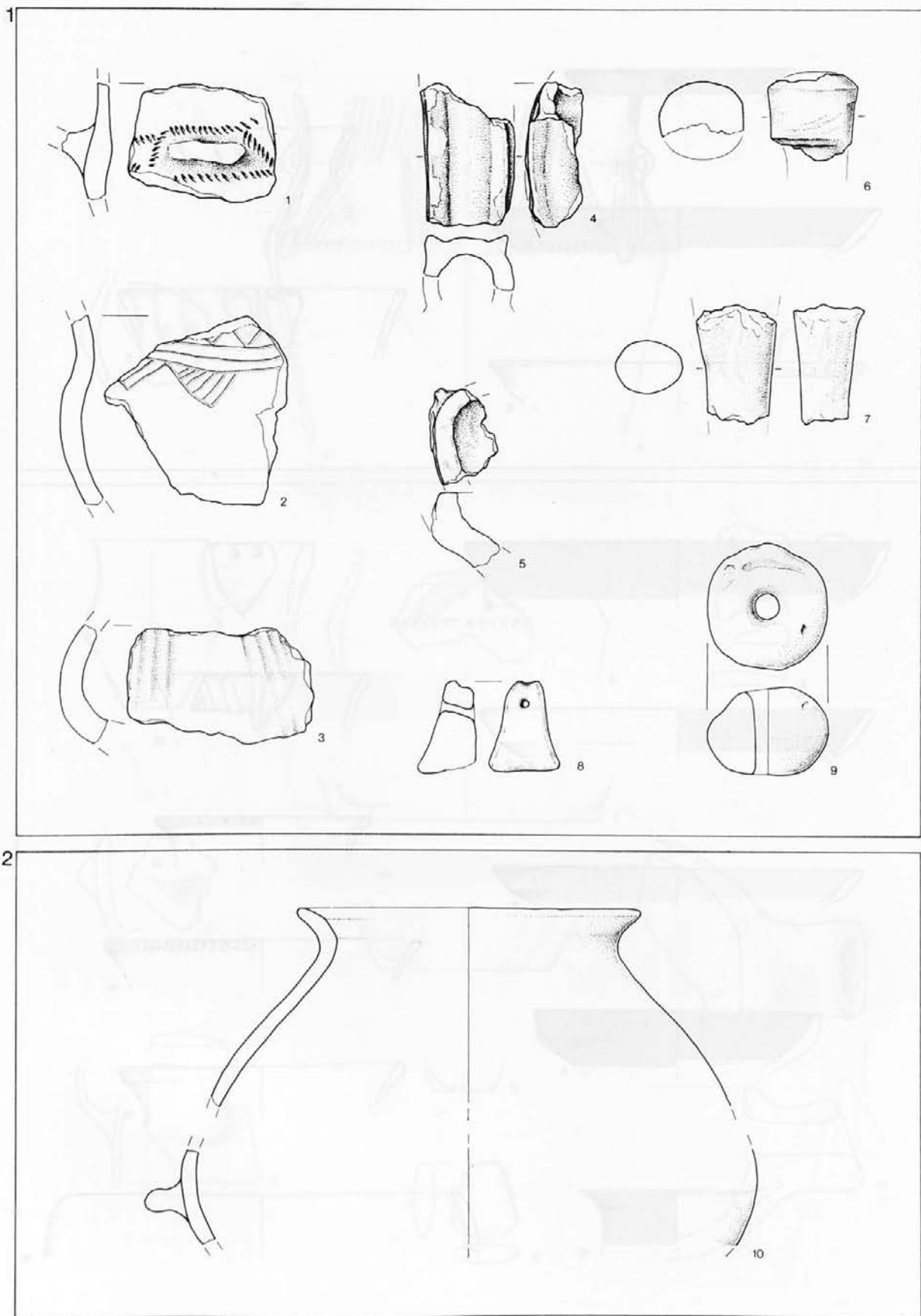

T. 19: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. 3-13 = 1/2; 1-2 = 1/4.

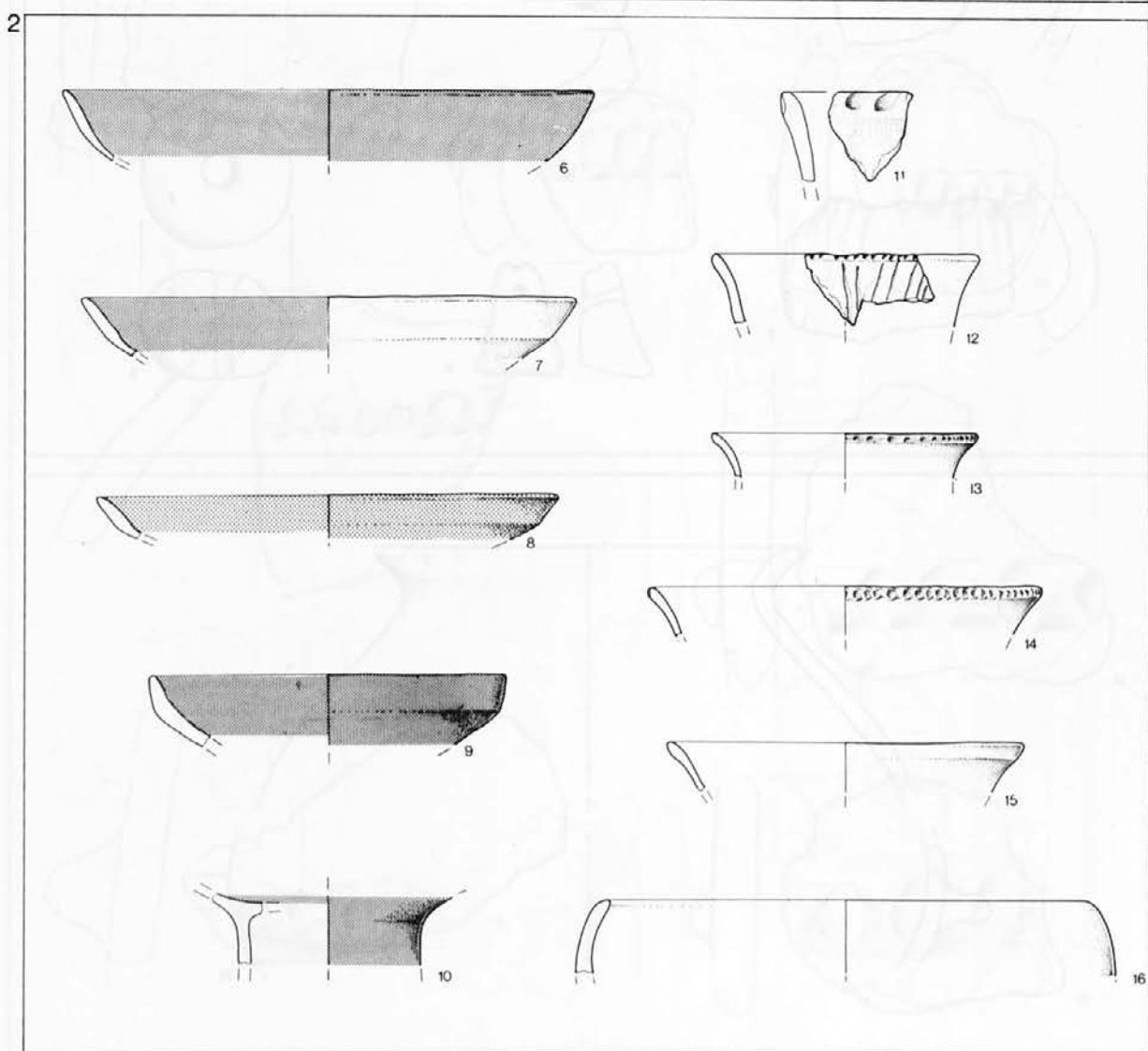
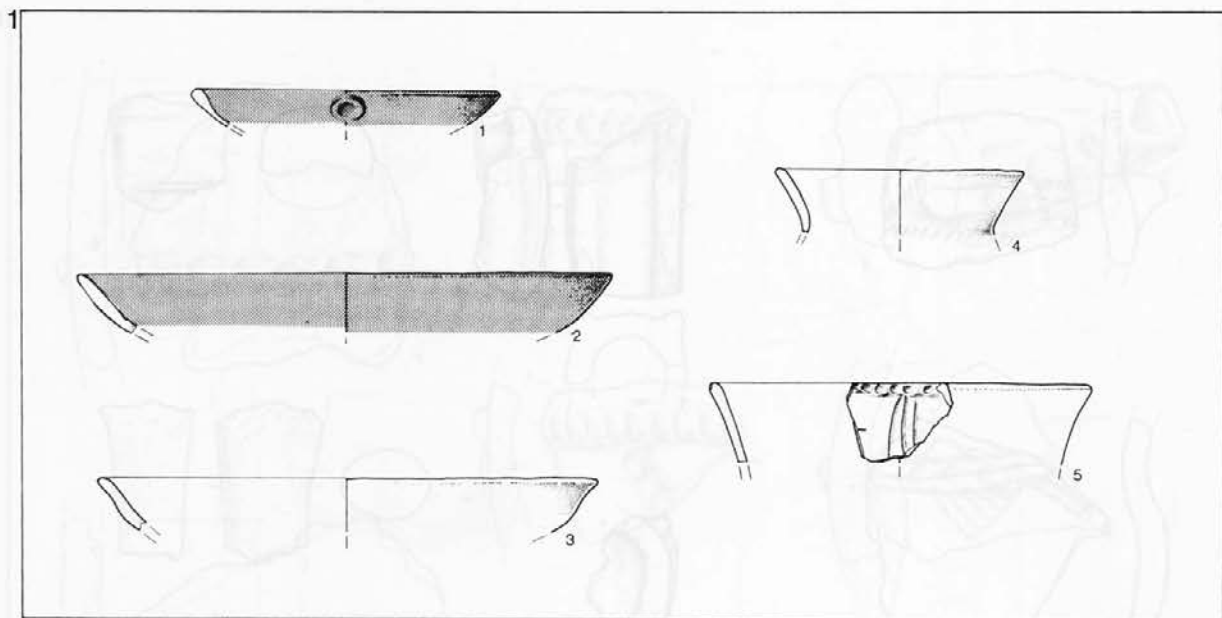

T. 20: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. Vse 1/2.

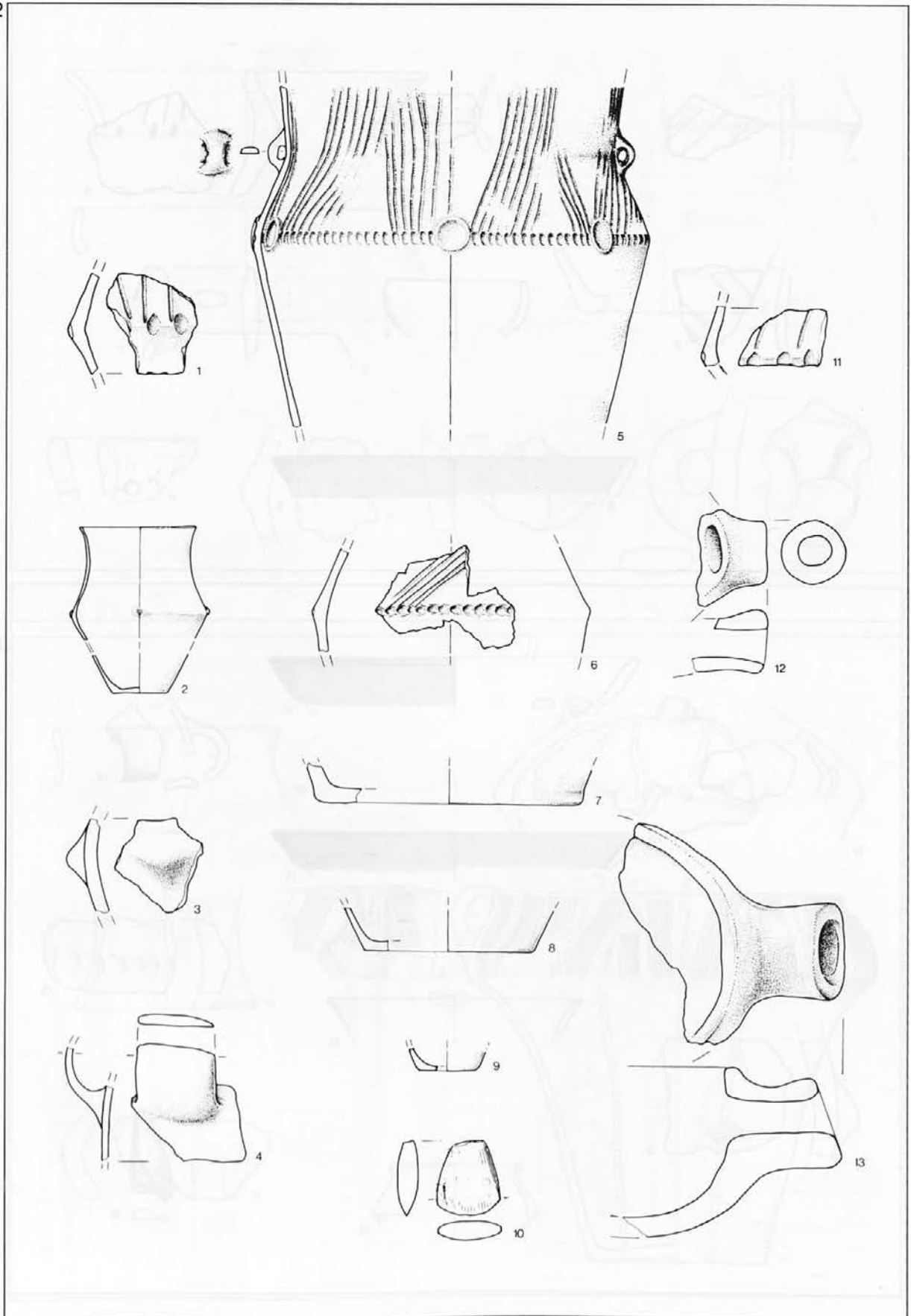

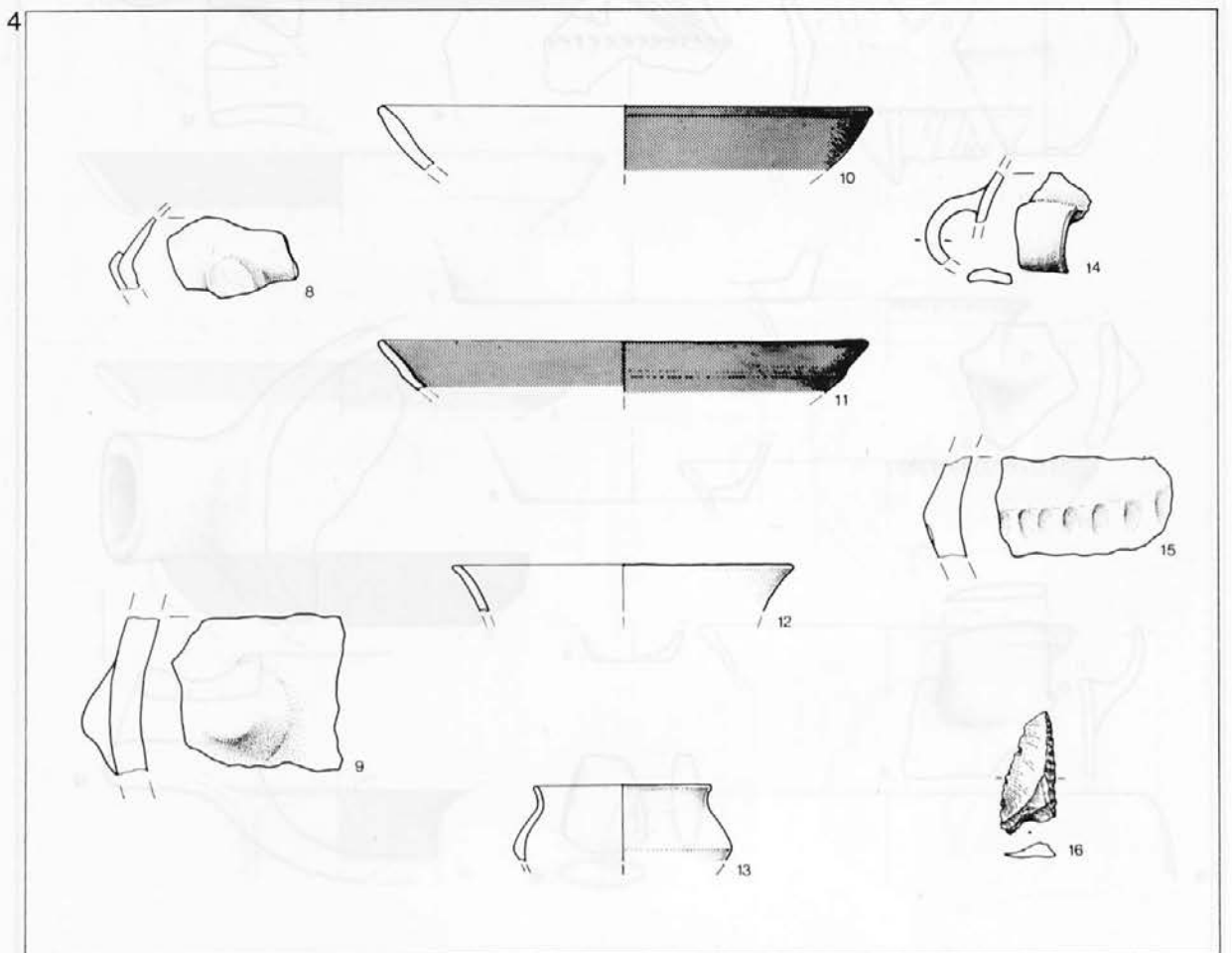
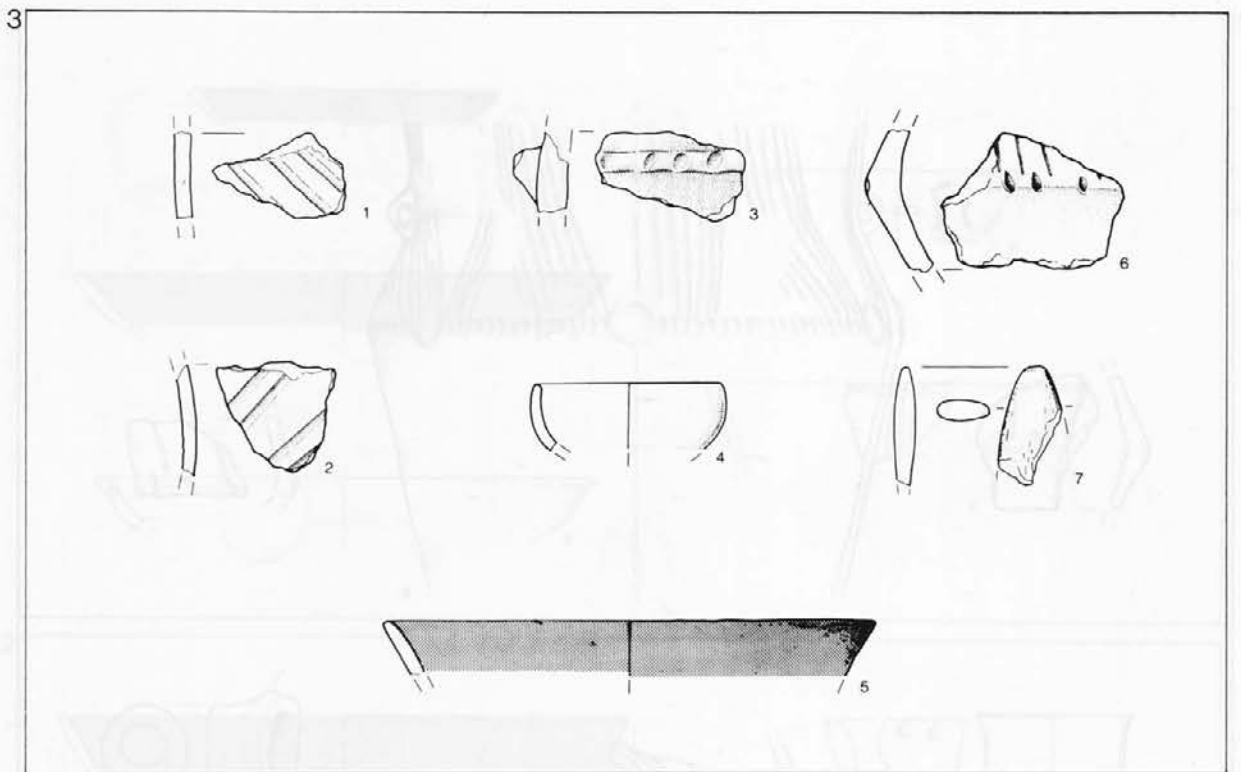
T. 21: Gradišče nad Gradiščem pri Trebnjem, sonda 1. 1-7, 9 = 1/2; 8, 10 = 1/4.

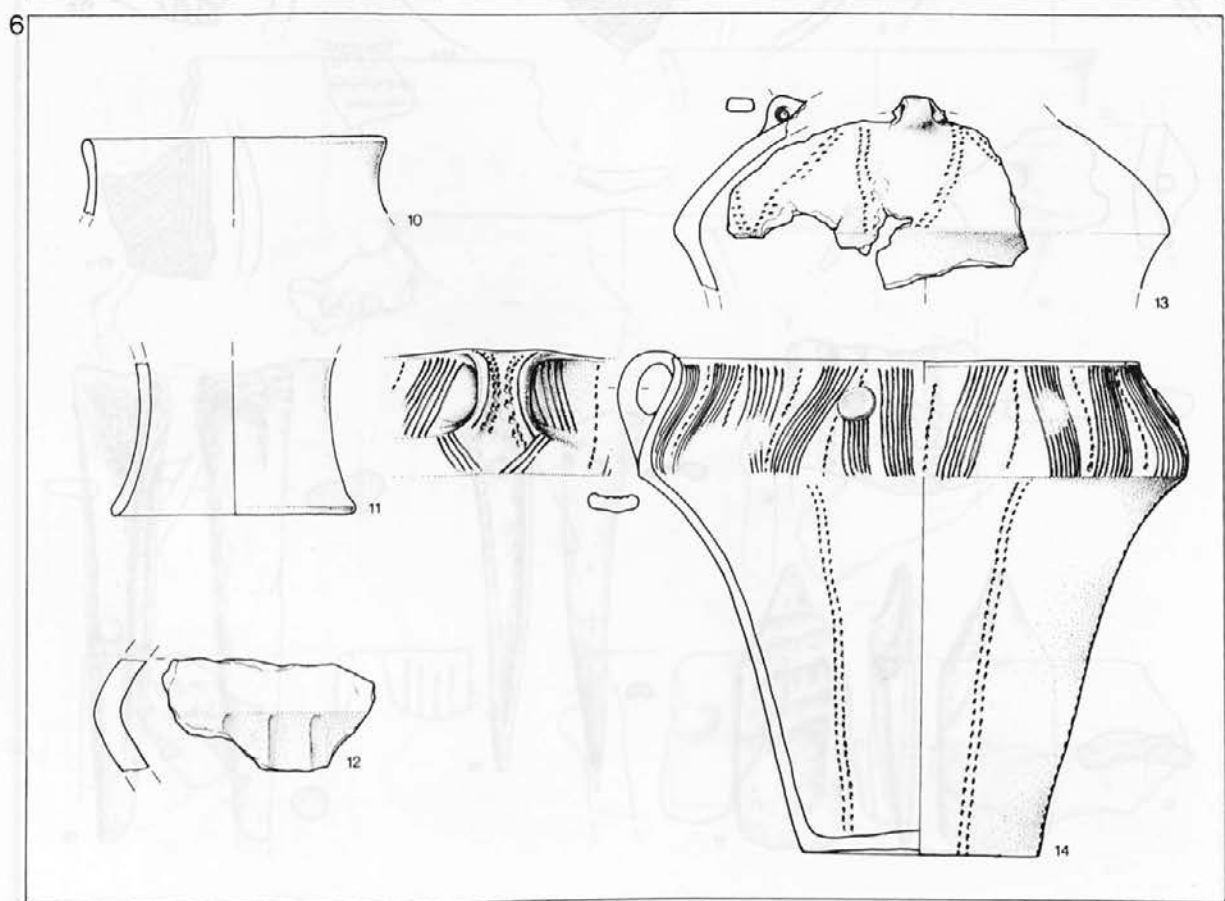
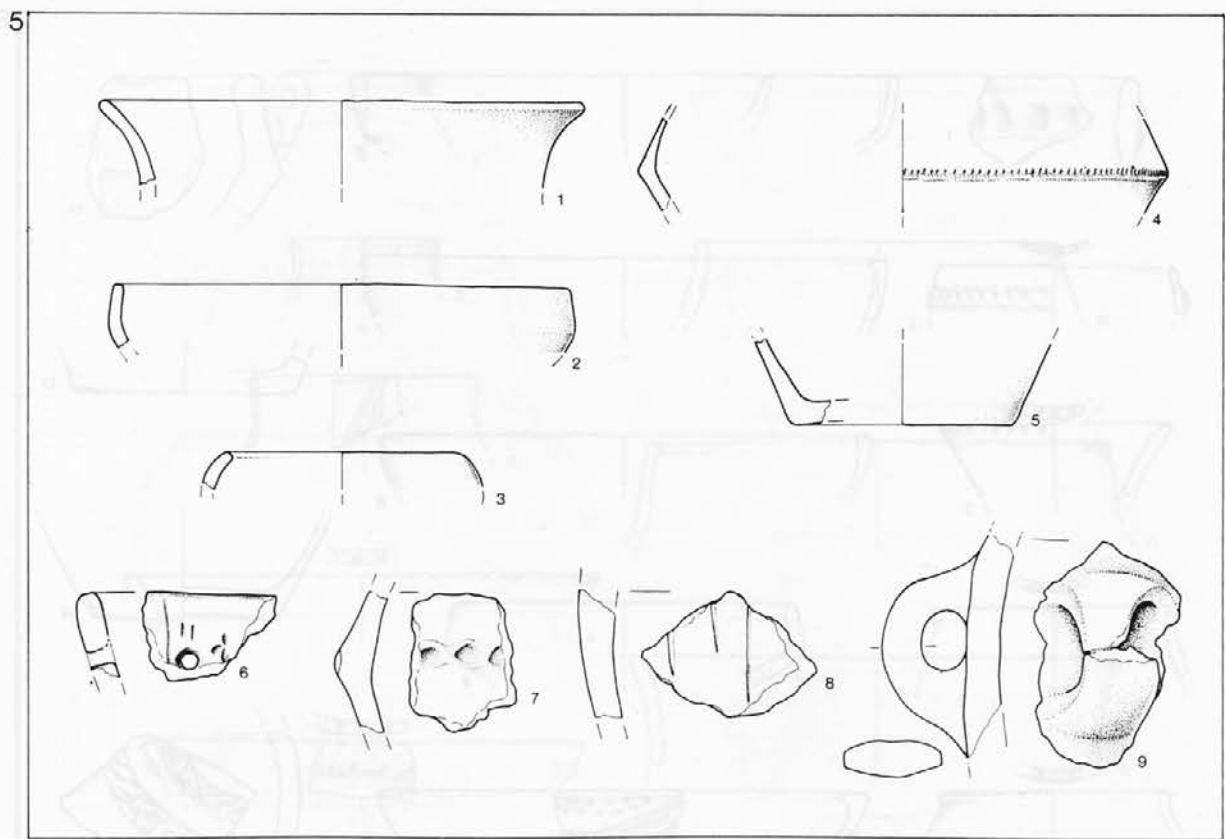
T. 22: Gradec pri Mirni, sonda I. Vse 1/4.

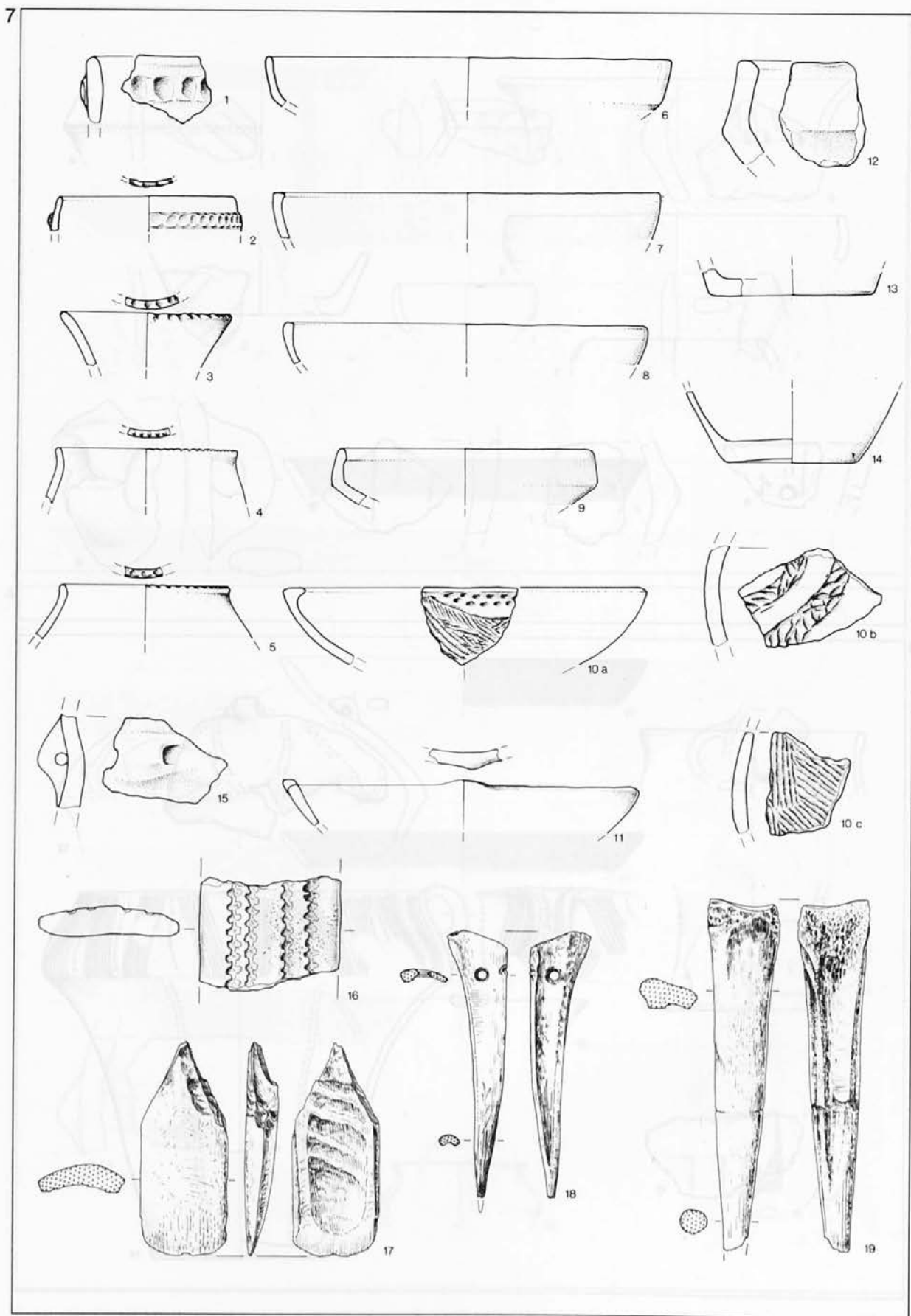
T. 23: Gradec pri Mirni, sonda 1. 1, 3, 4, 11-13 = 1/2; 2, 5-10 = 1/4.

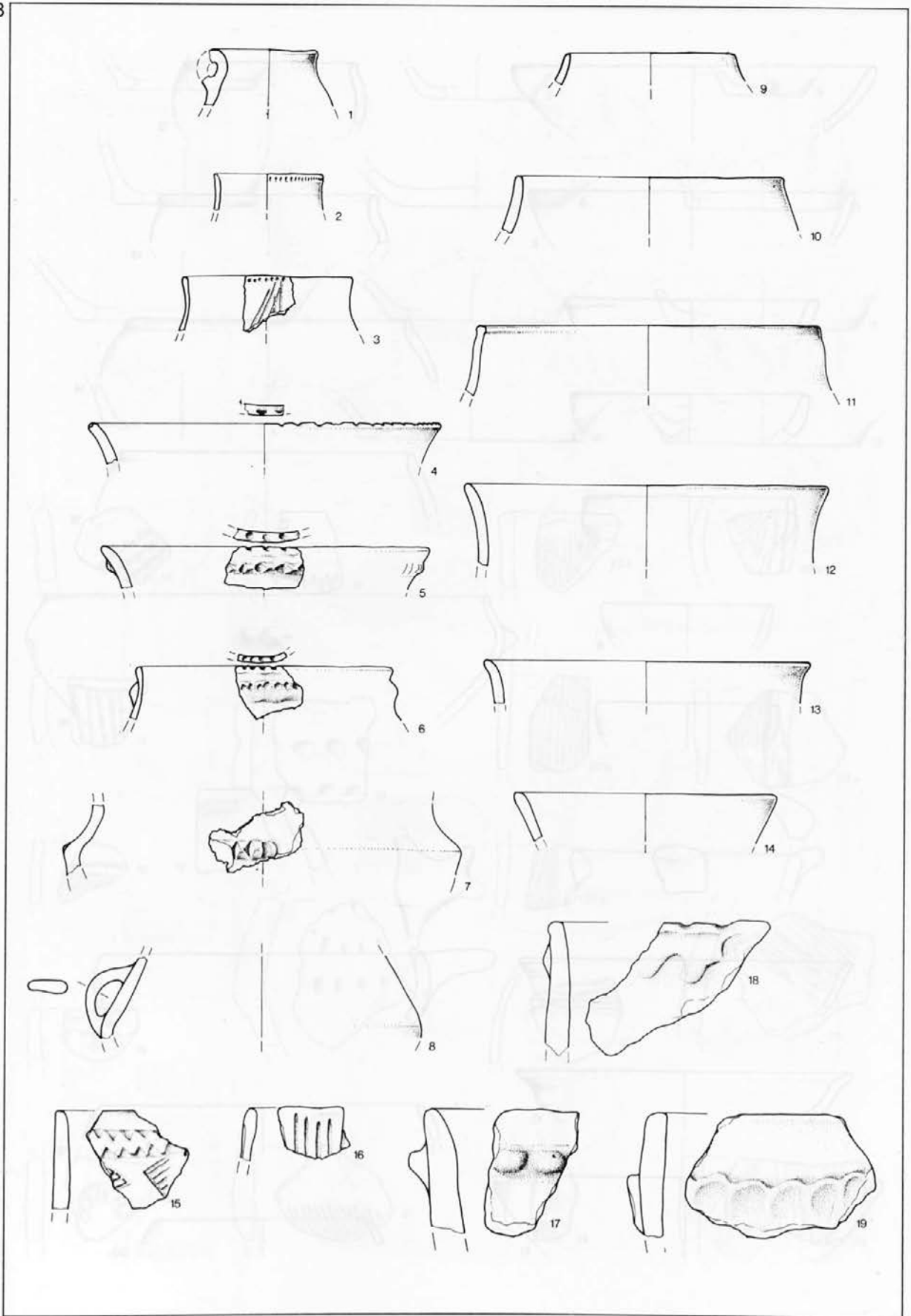
T. 24: Gradec pri Mirni, sonda 1. 1-7, 8, 9, 14-16 = 1/2; 5, 10-13 = 1/4.

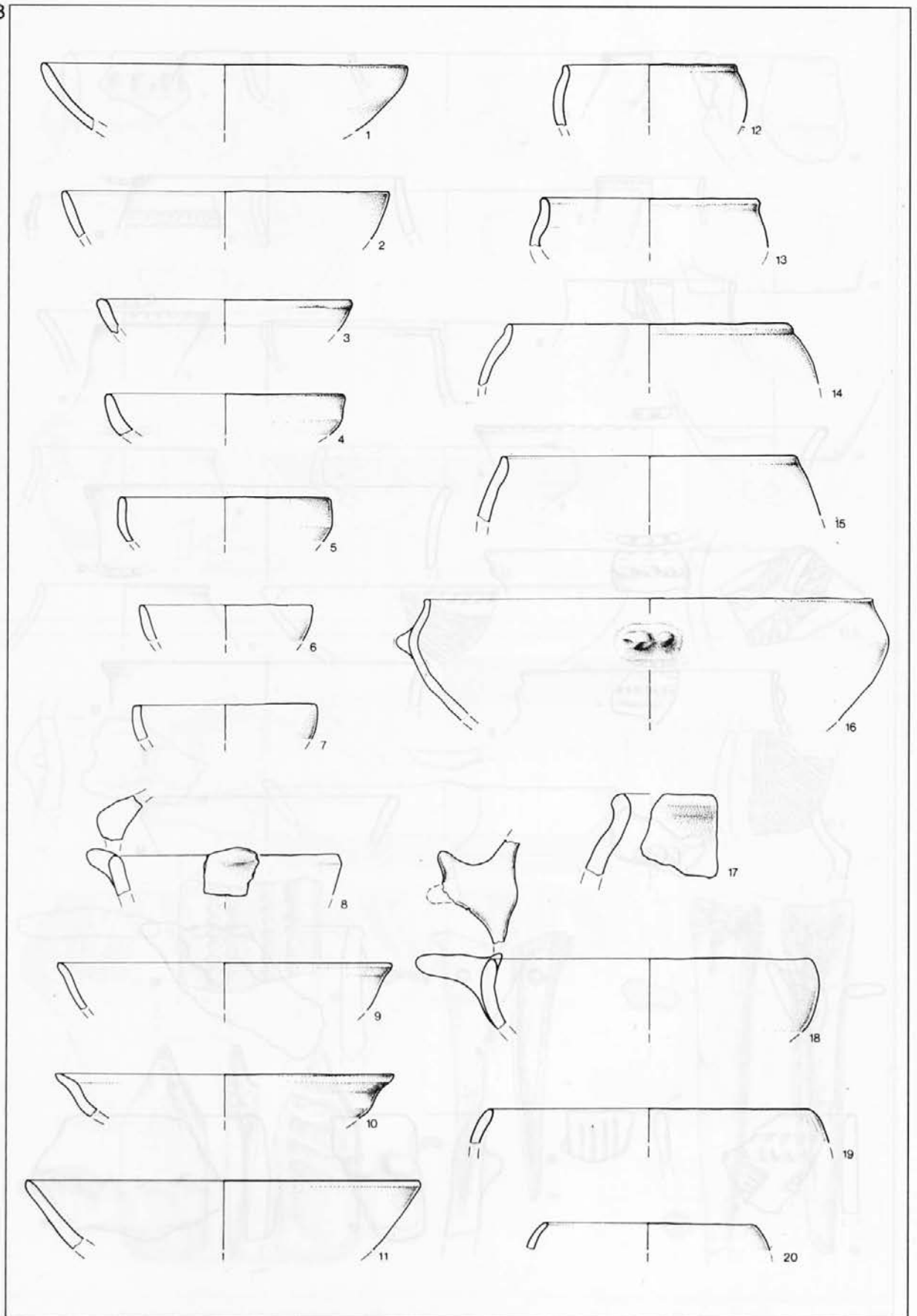
T. 25: Gradec pri Mirni, sonda 1. 6-9, 12 = 1/2; 1-5, 10, 11, 13, 14 = 1/4.

T. 26: Gradec pri Mirni, sonda 1. 1, 10 b, c, 12, 15-21 = 1/2; 2-11, 13, 14 = 1/4.

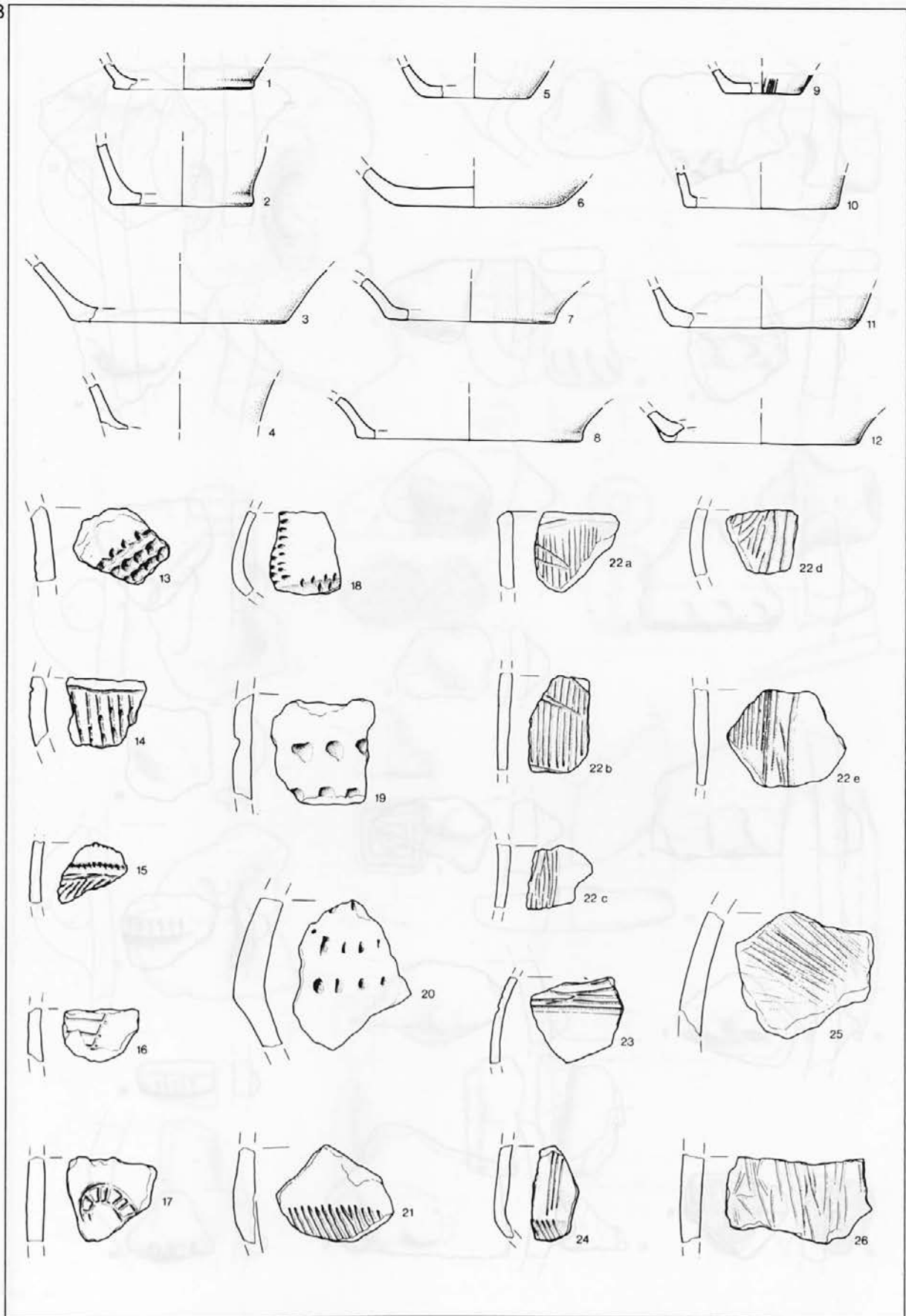

T. 27: Gradec pri Mirni, sonda 1. 15-19 = 1/2; 1-14 = 1/4.

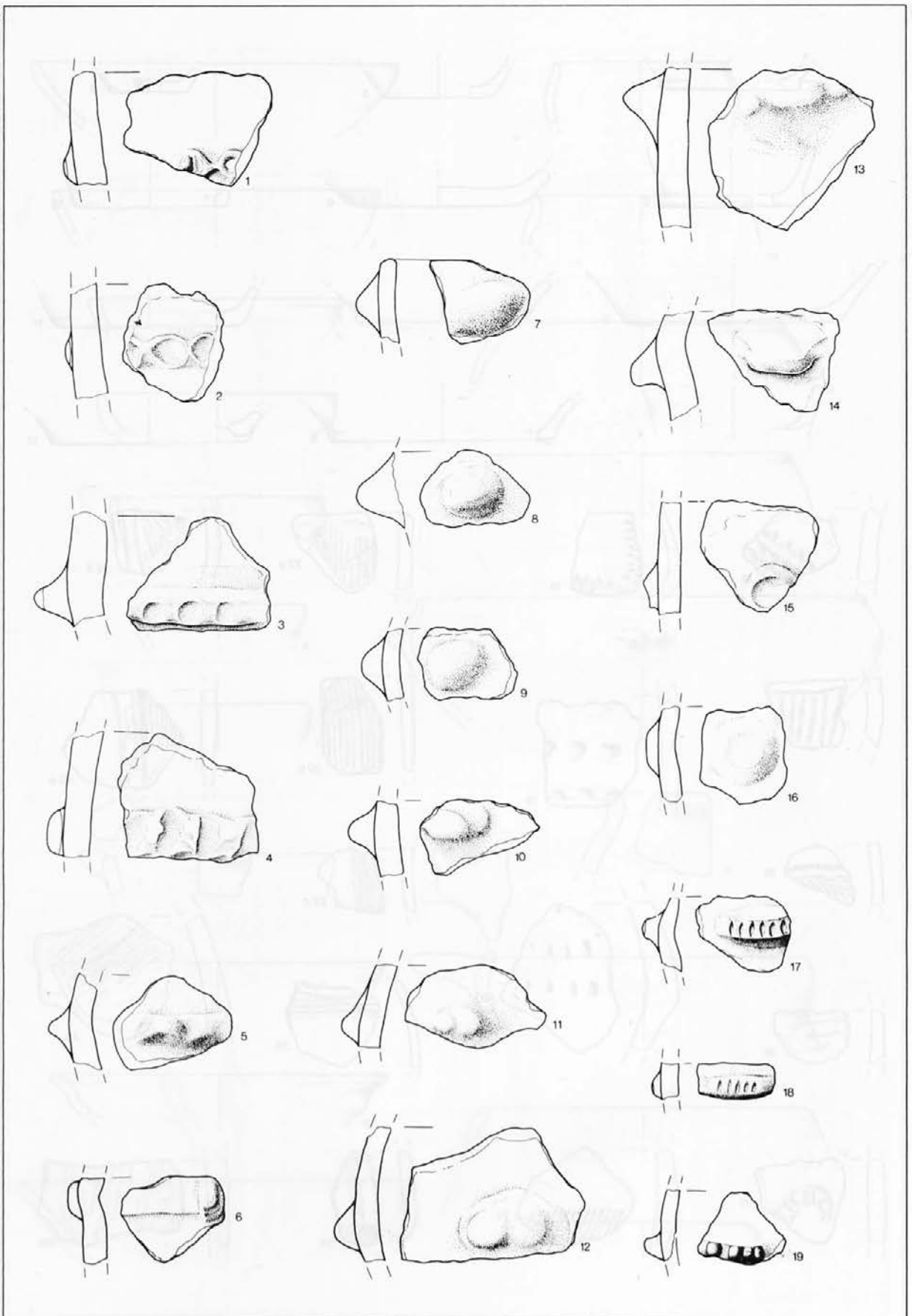

T. 28: Gradec pri Mirni, sonda 1. 17 = 1/2; 1-16, 18-20 = 1/4.

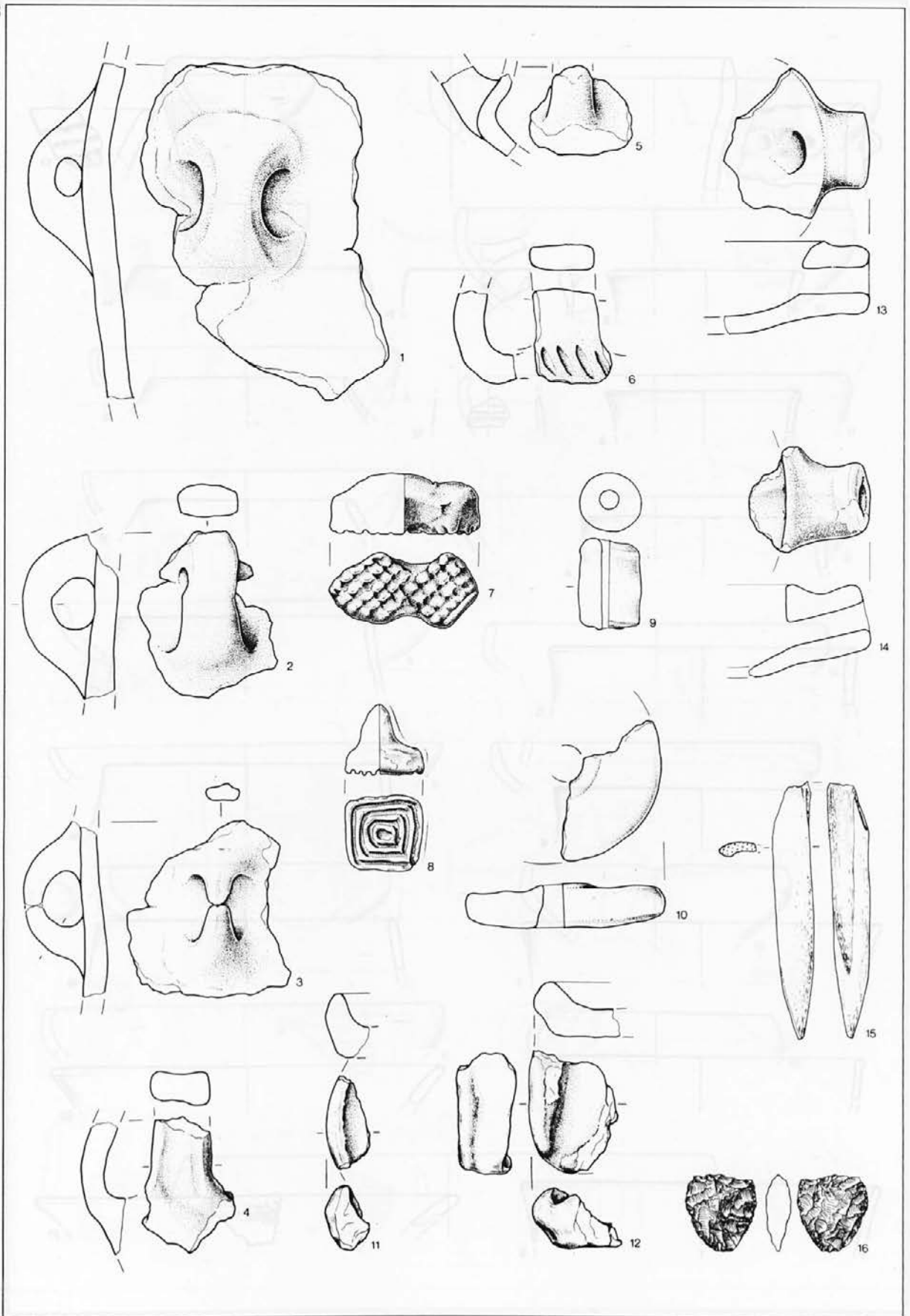

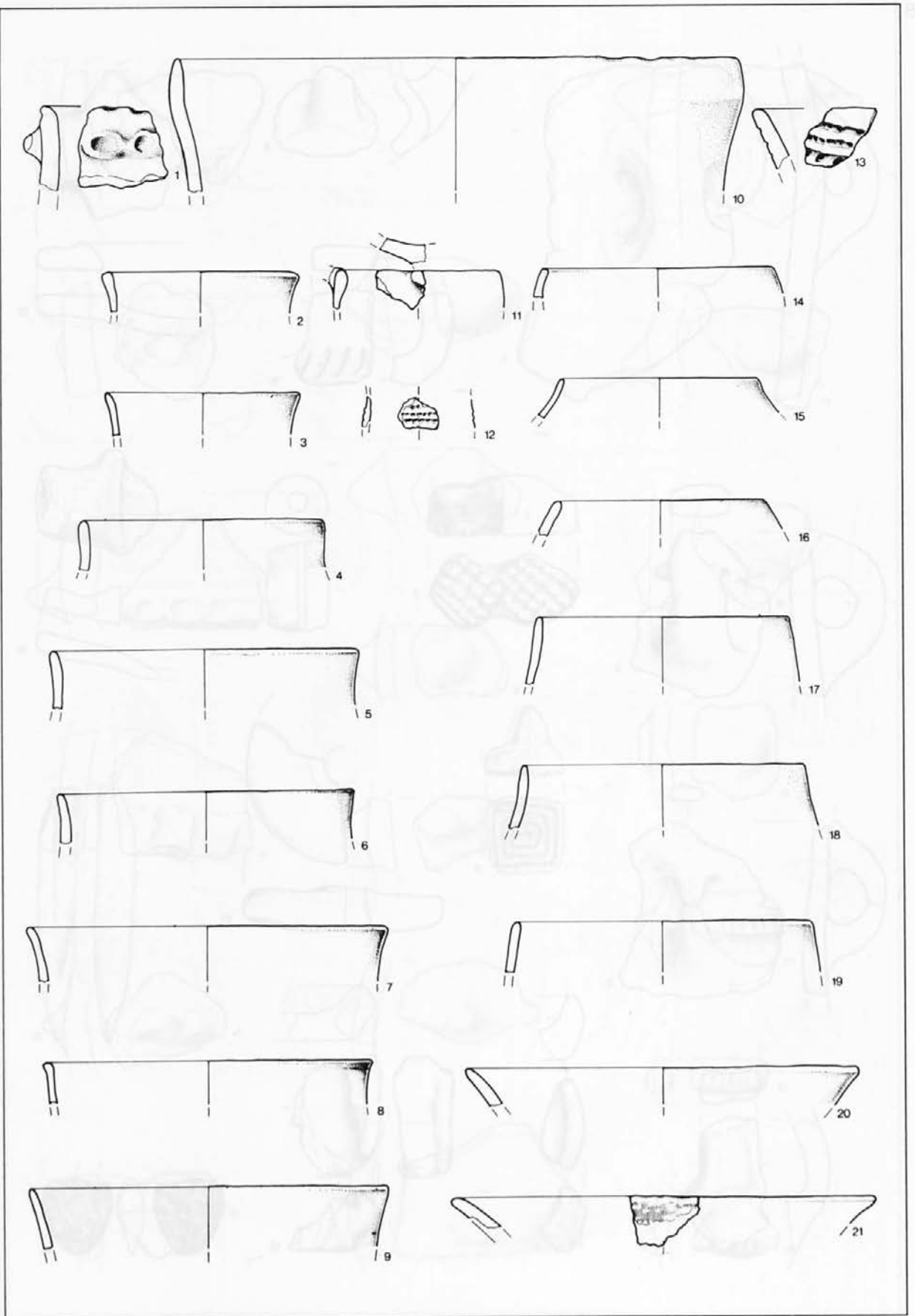
T. 29: Gradec pri Mirni, sonda 1. 13-26 = 1/2; 1-12 = 1/4.

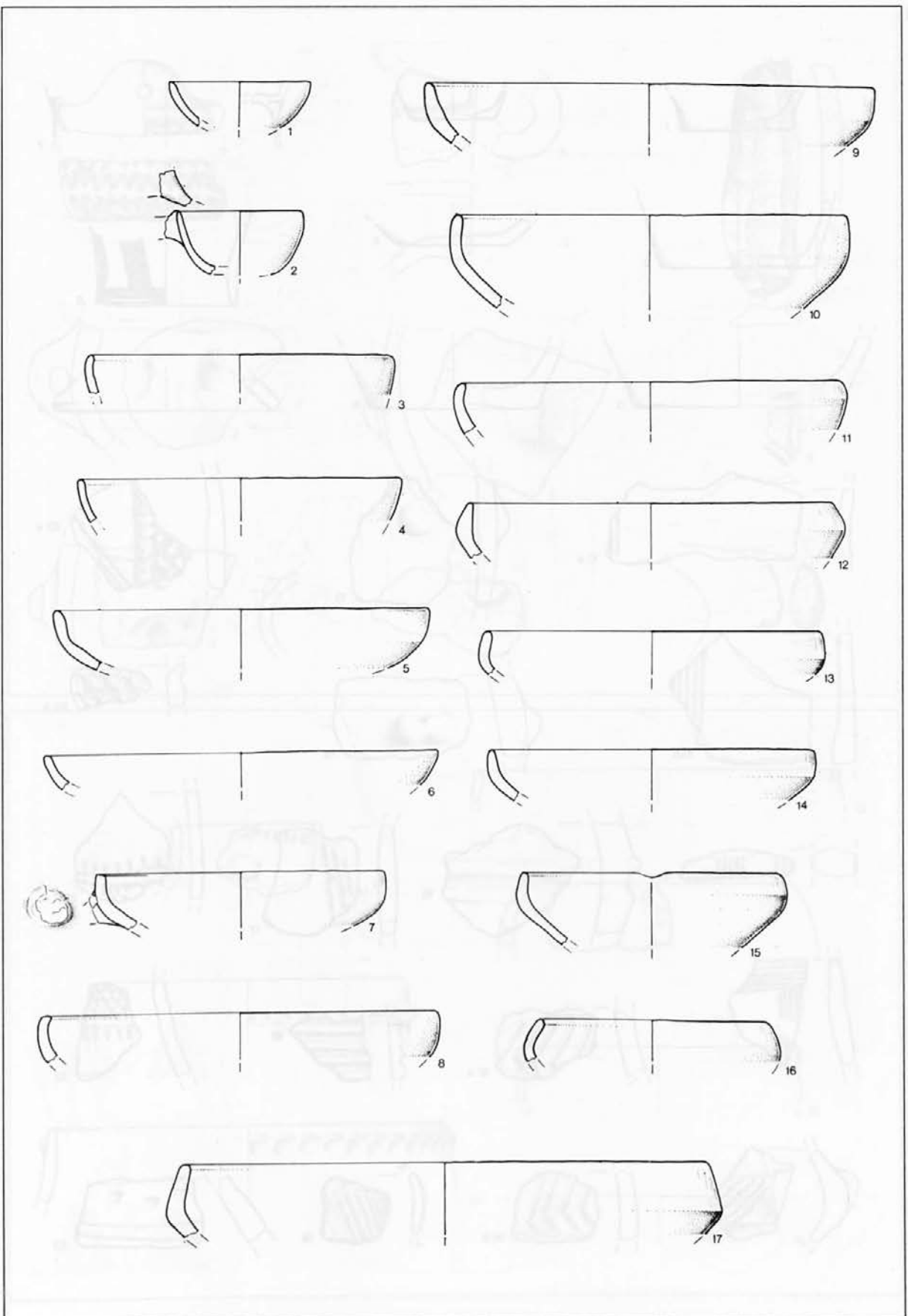
T. 30: Gradec pri Mirni, sonda 1. Vse 1/2.

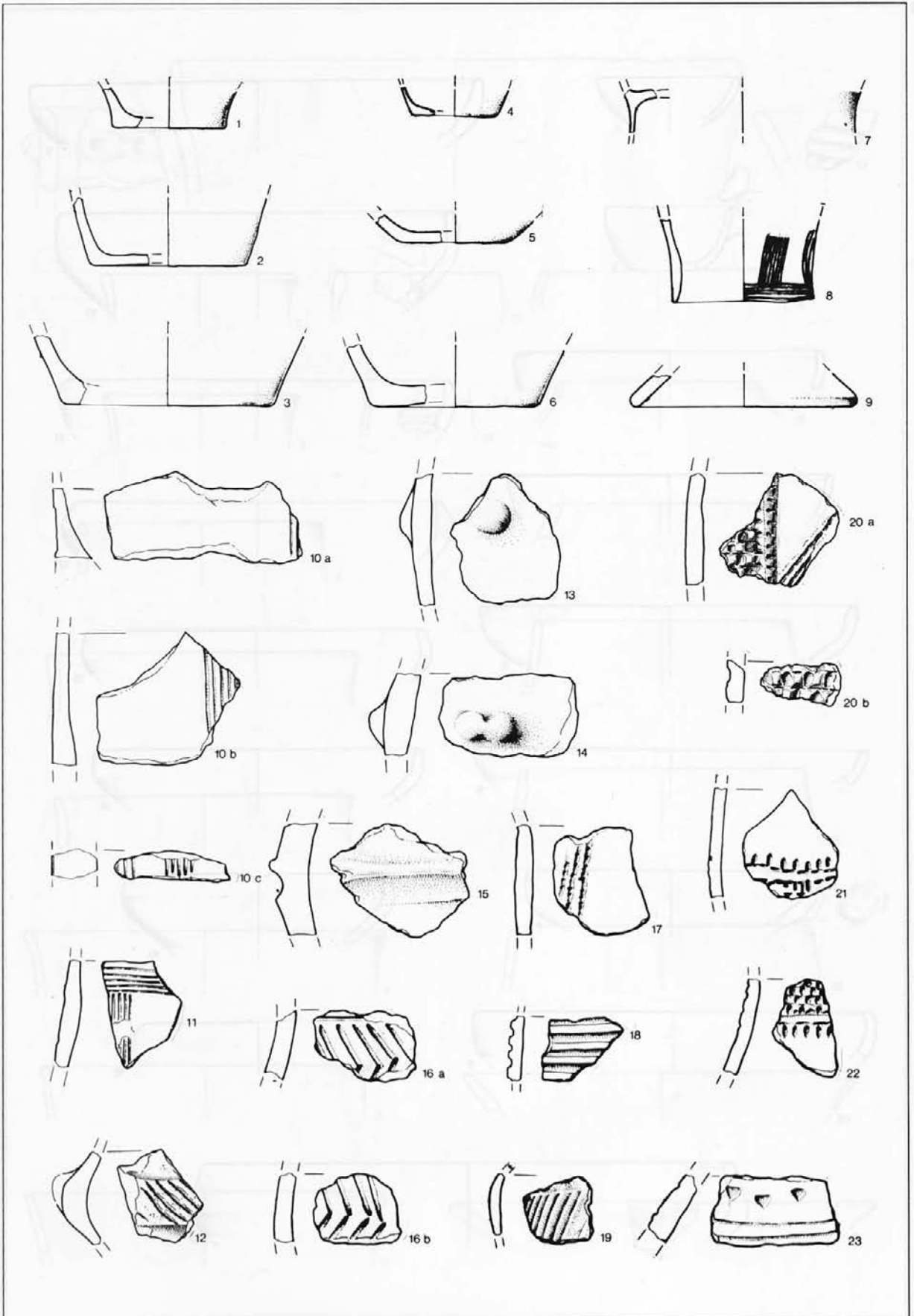
T. 31: Gradec pri Mirni, sonda 1. 1-9, 11-16 = 1/2; 10 = 1/4.

T. 32: Gradec pri Mirni, sonda 1. 1, 13 = 1/2; 2-12, 14-21 = 1/4.

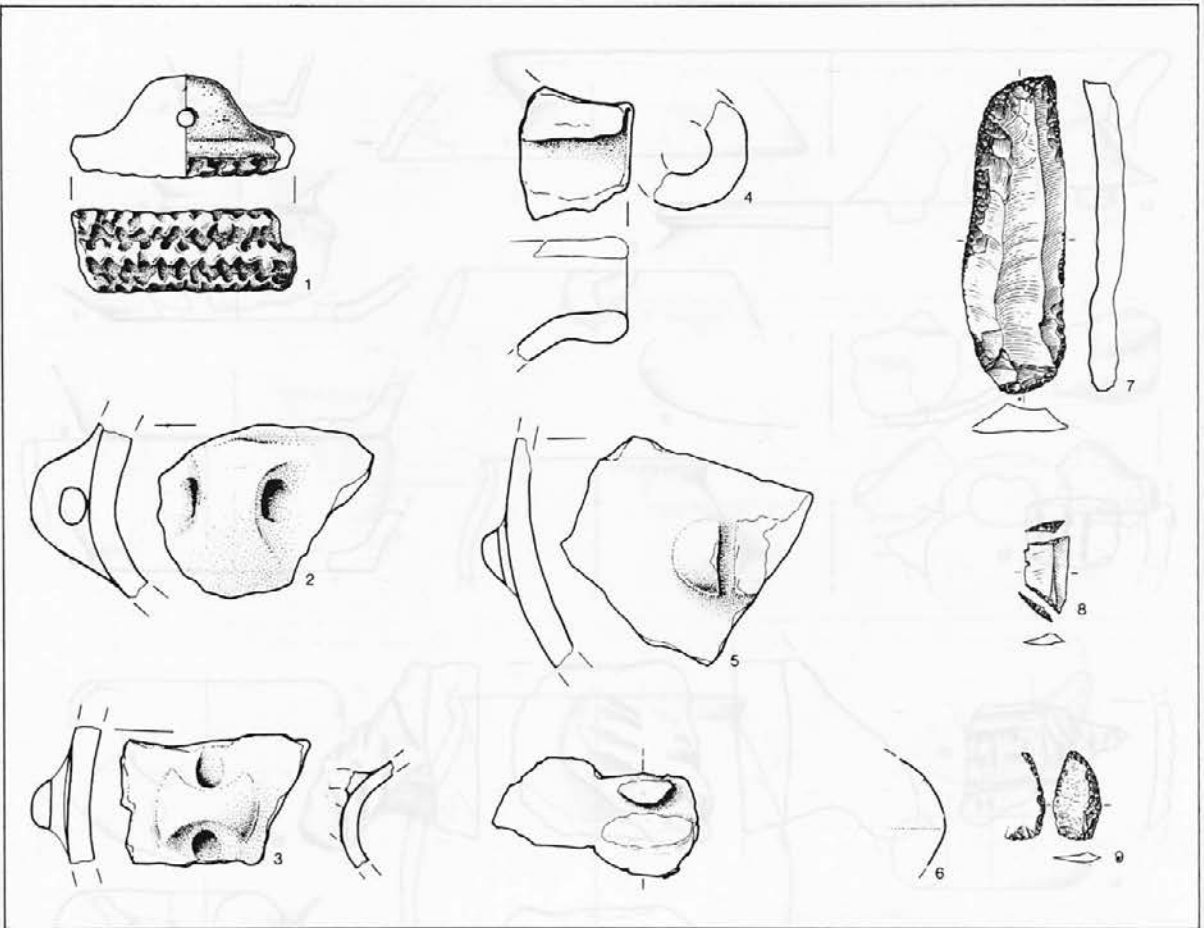

T. 33: Gradec pri Mirni, sonda 1. Vse 1/2.

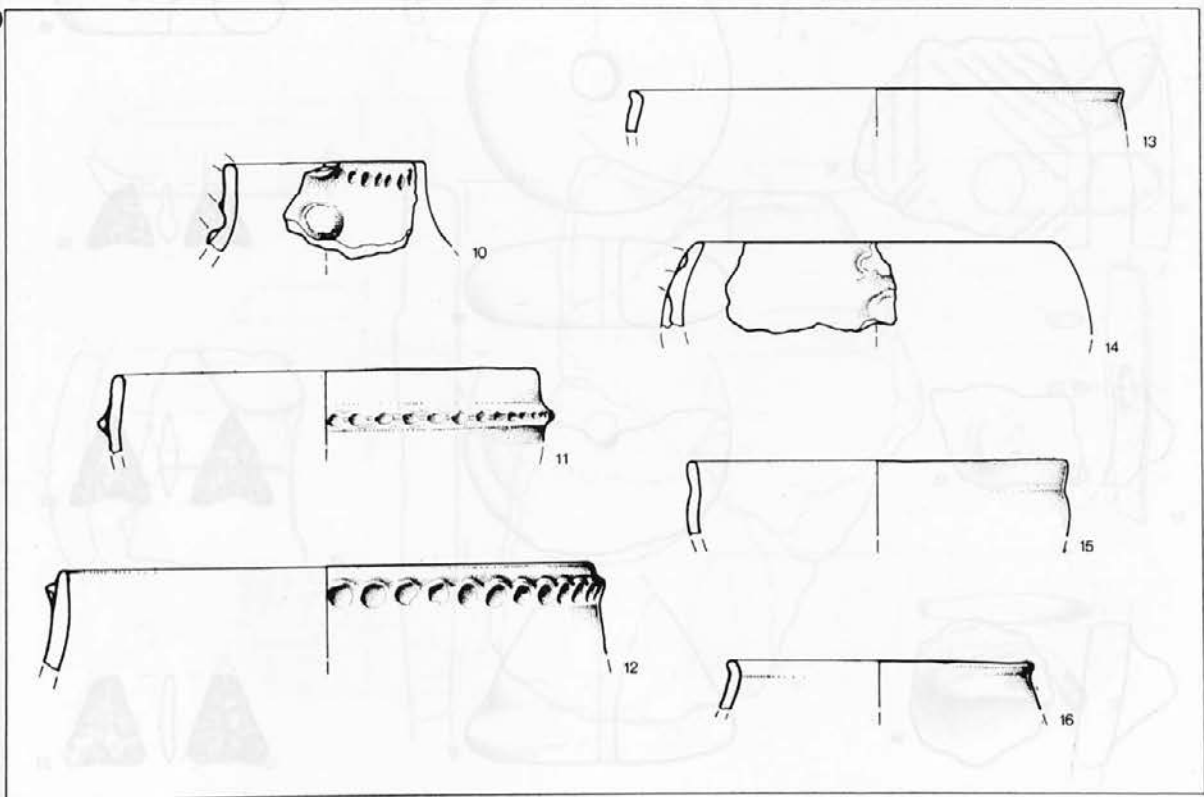

T. 34: Gradec pri Mirni, sonda 1. 10-23 = 1/2; 1-9 = 1/4.

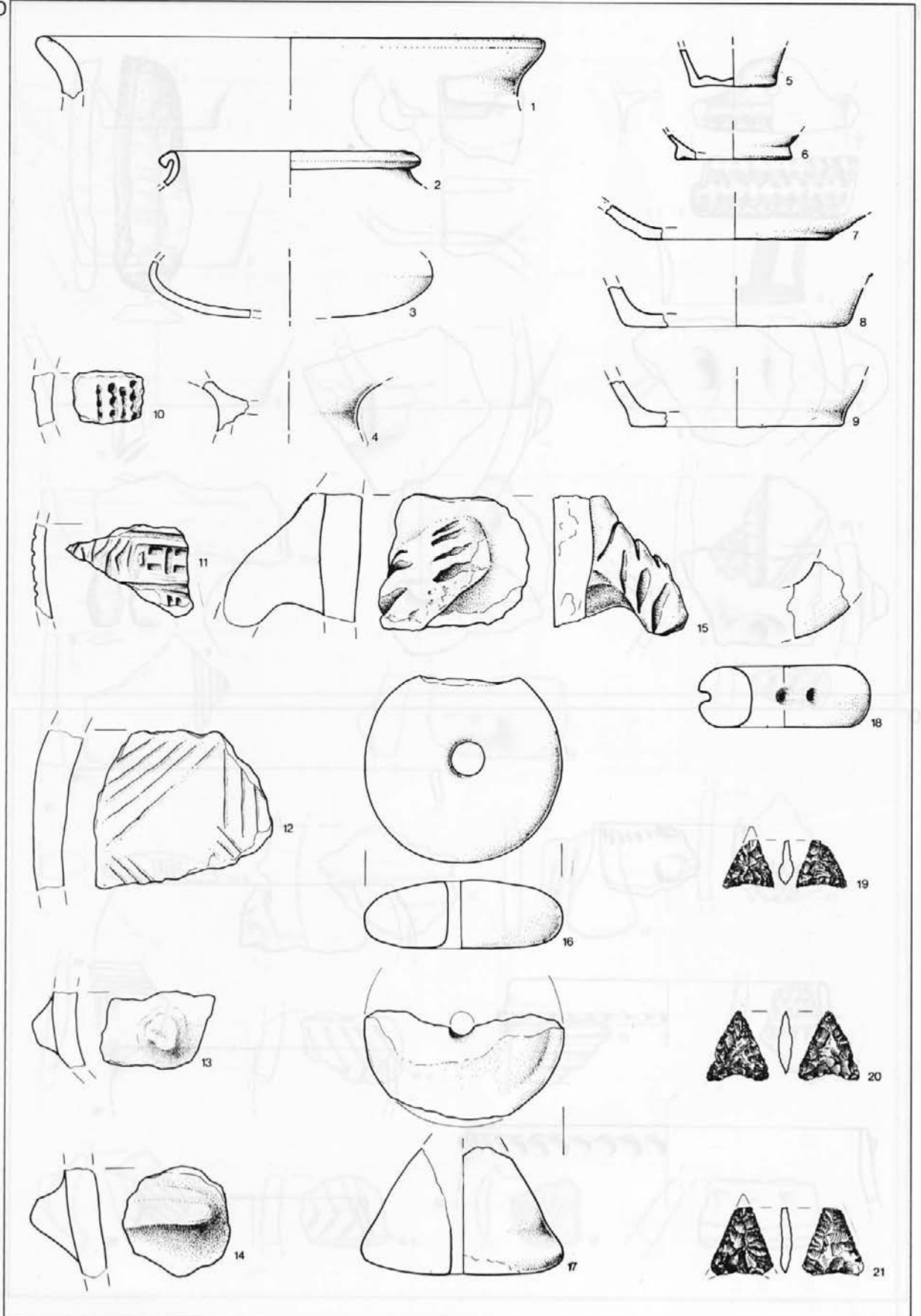
9

10

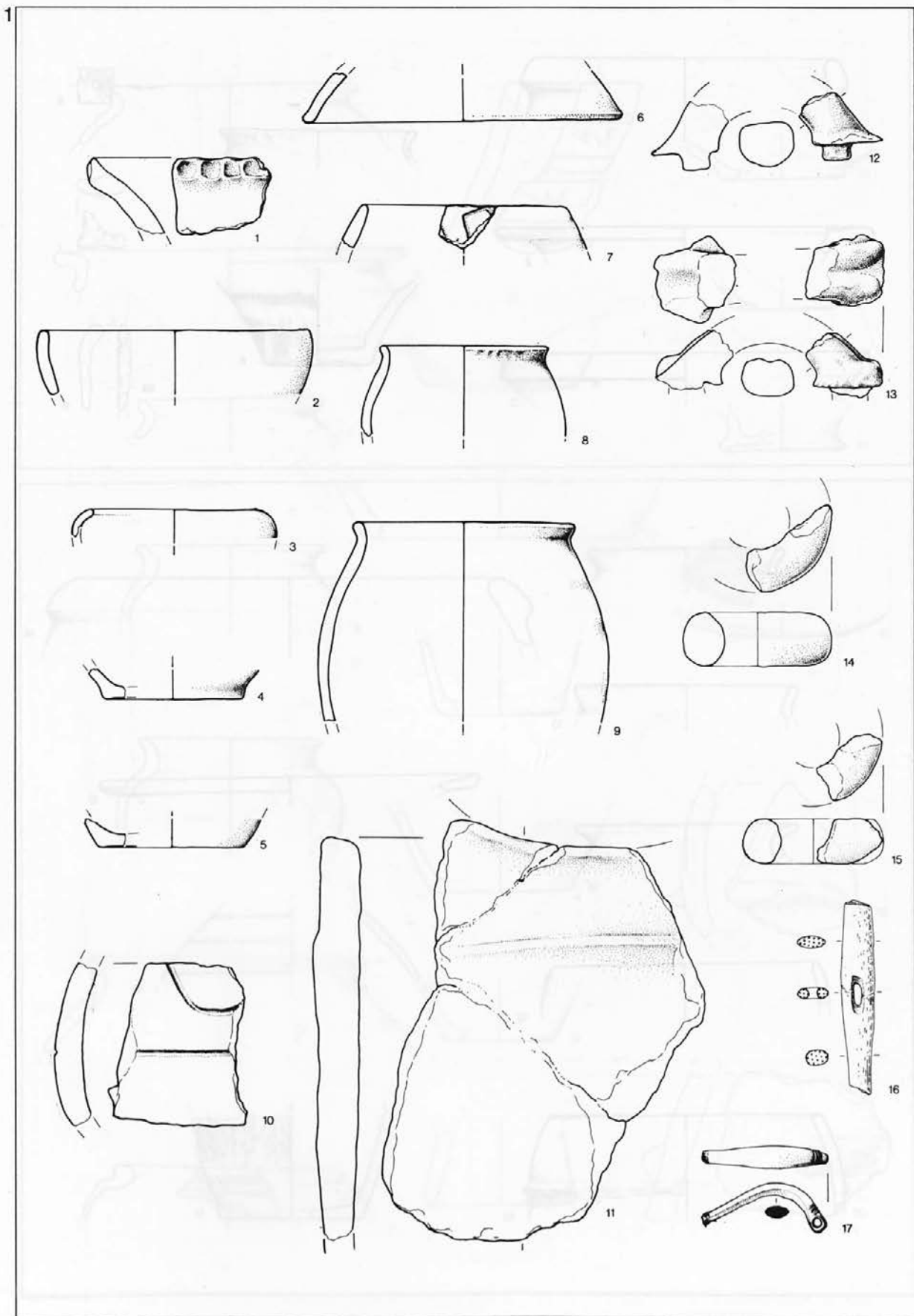

T. 35: Gradec pri Mirni, sonda 1. 1-5, 7-9 = 1/2; 6, 10-16 = 1/4.

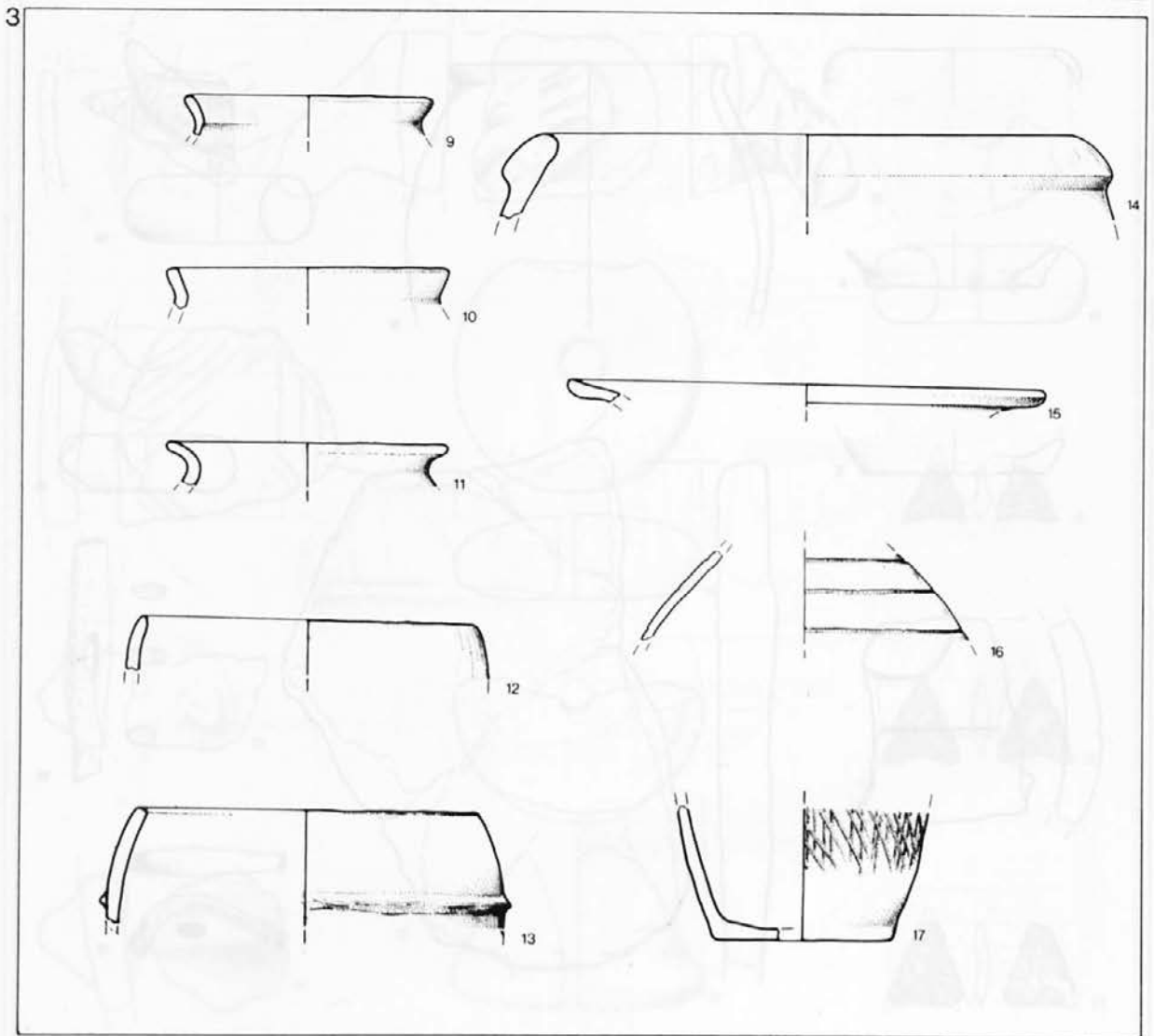
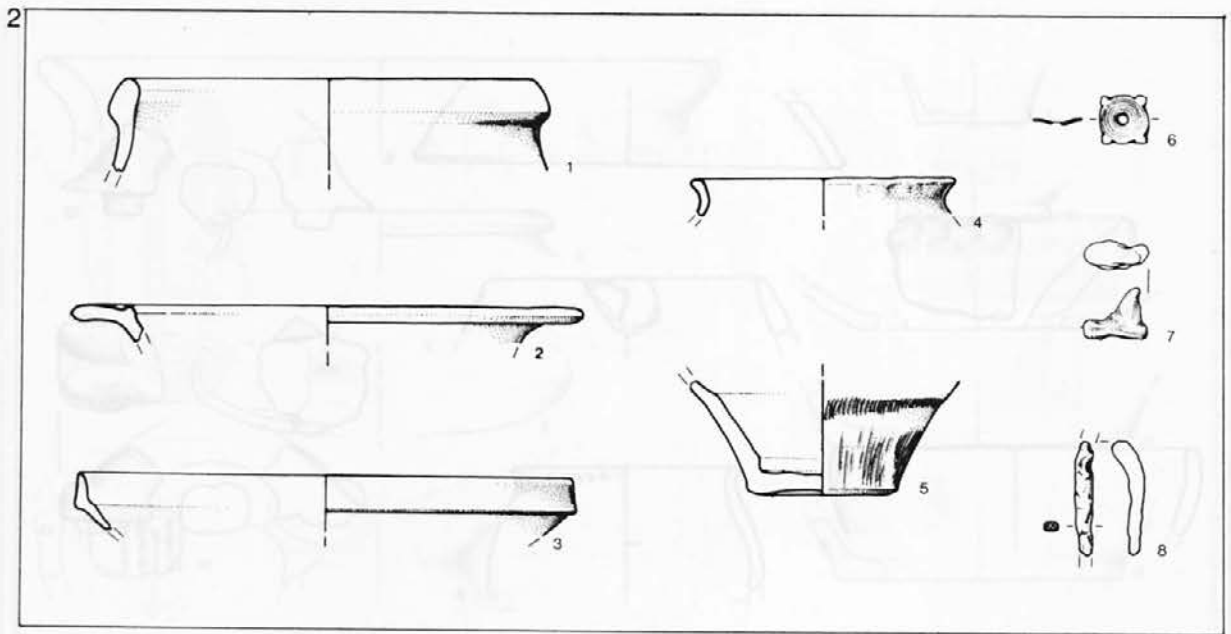

T. 36: Gradec pri Mirni, sonda 1. 10-17, 19-21 = 1/2; 1-9, 18 = 1/4.

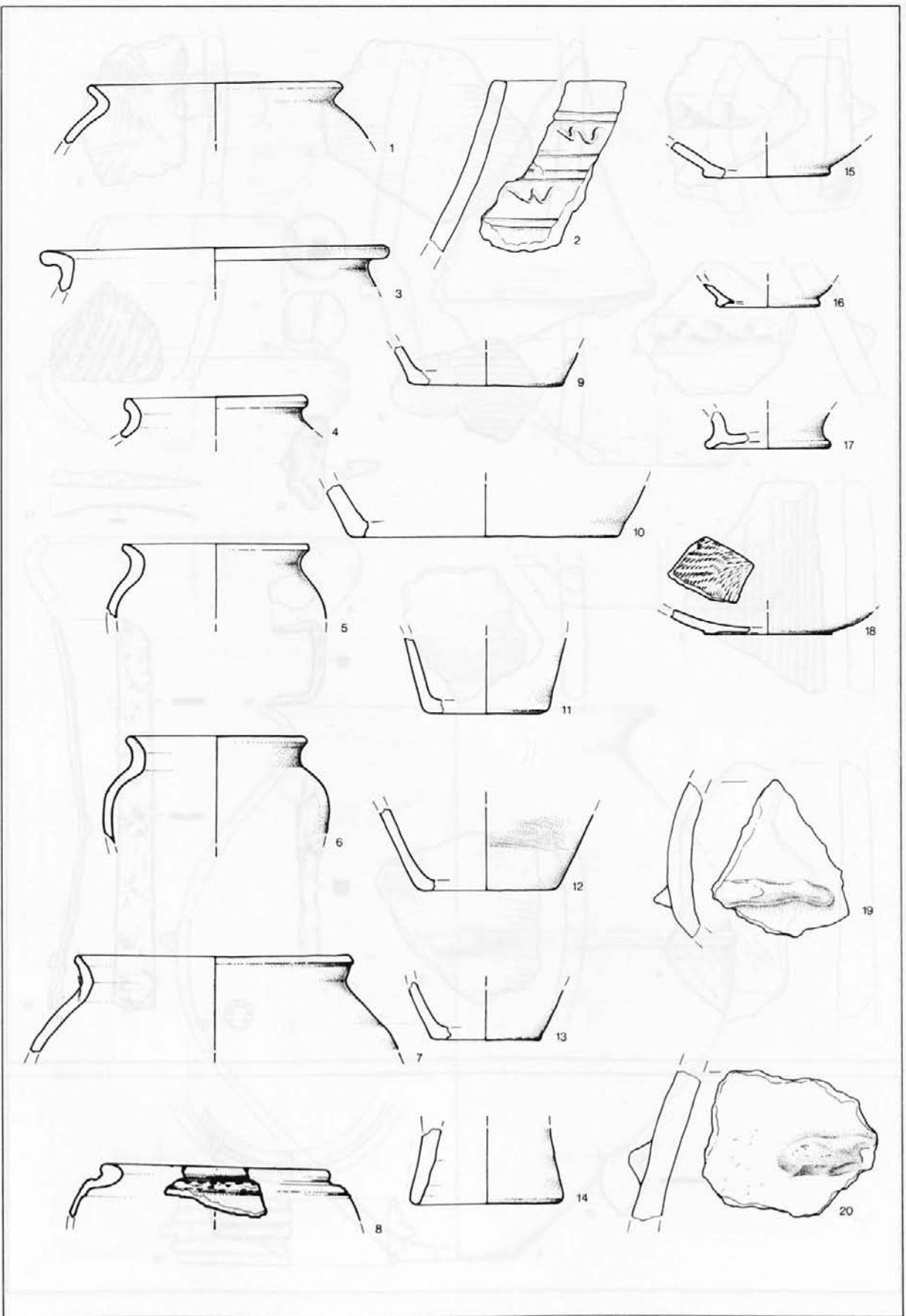

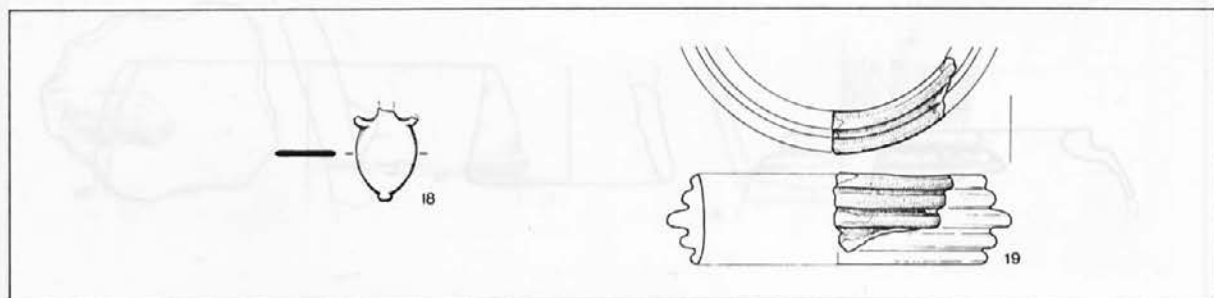
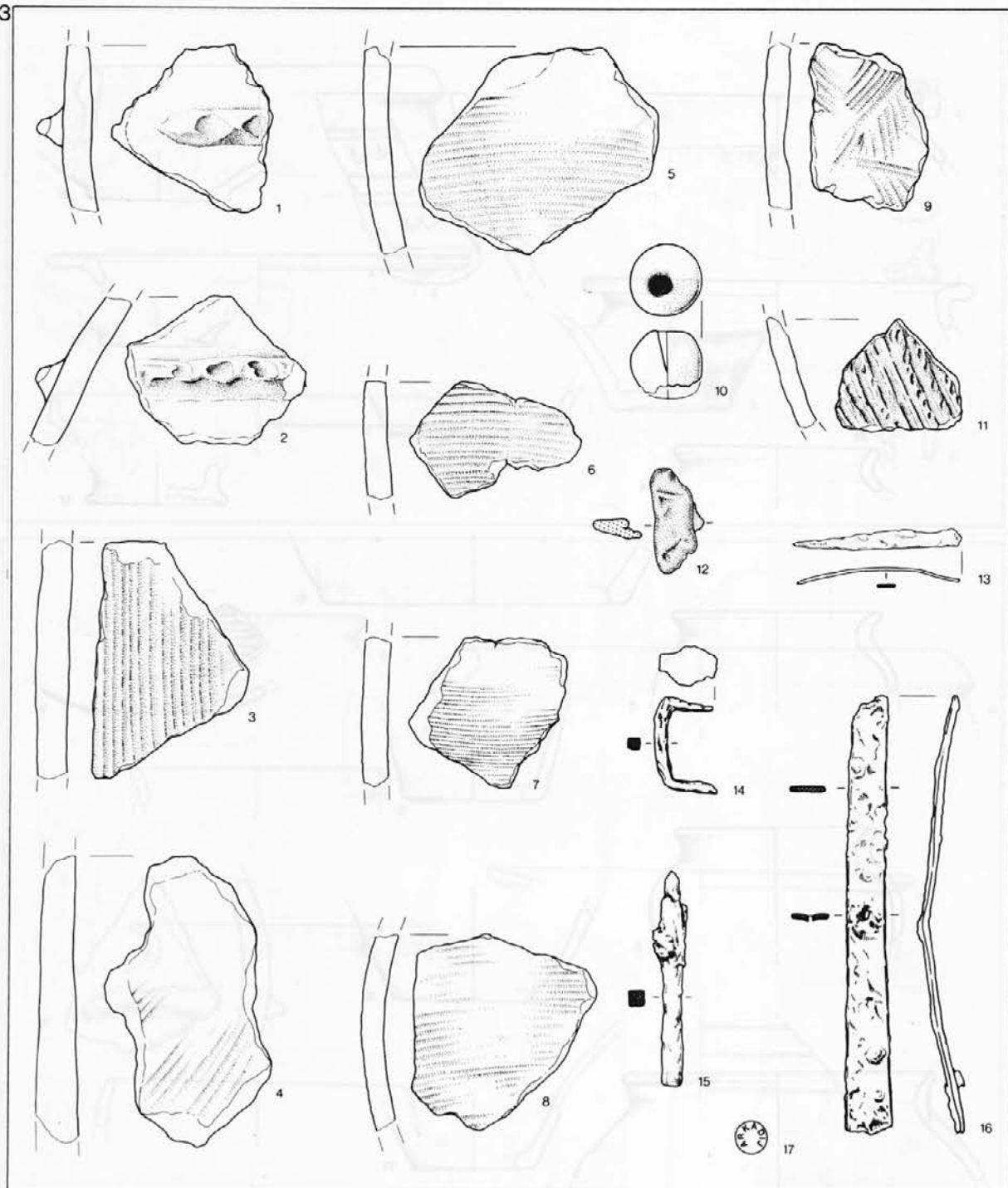
T. 37: Kincelj nad Trbincem, sonda 1. 1, 10, 11, 16, 17 = 1/2; 2-9, 12-15 = 1/4.

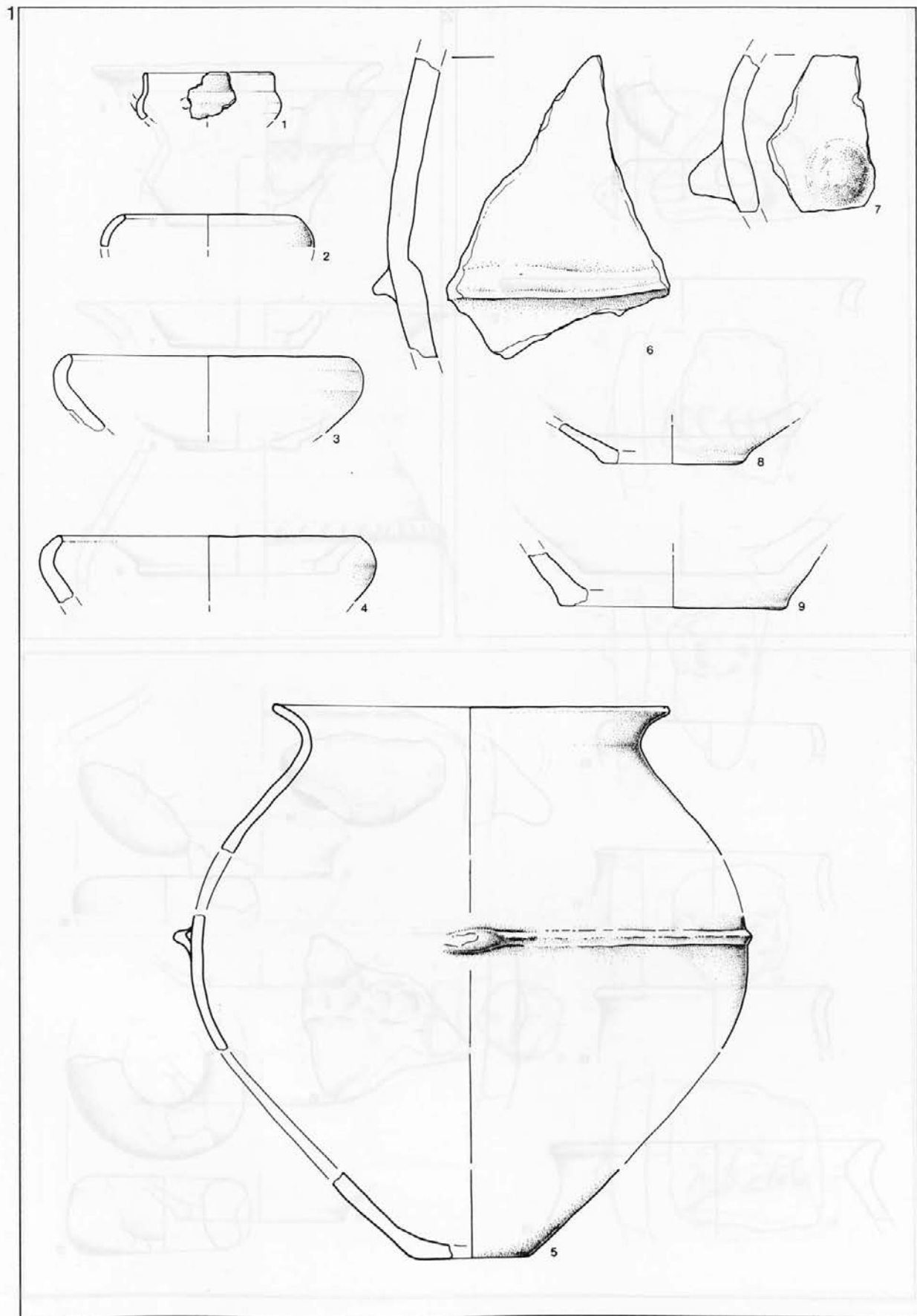
T. 38: Kincelj nad Trbincem, sonda 1. 6-8 = 1/2; 1-5, 9-17 = 1/4.

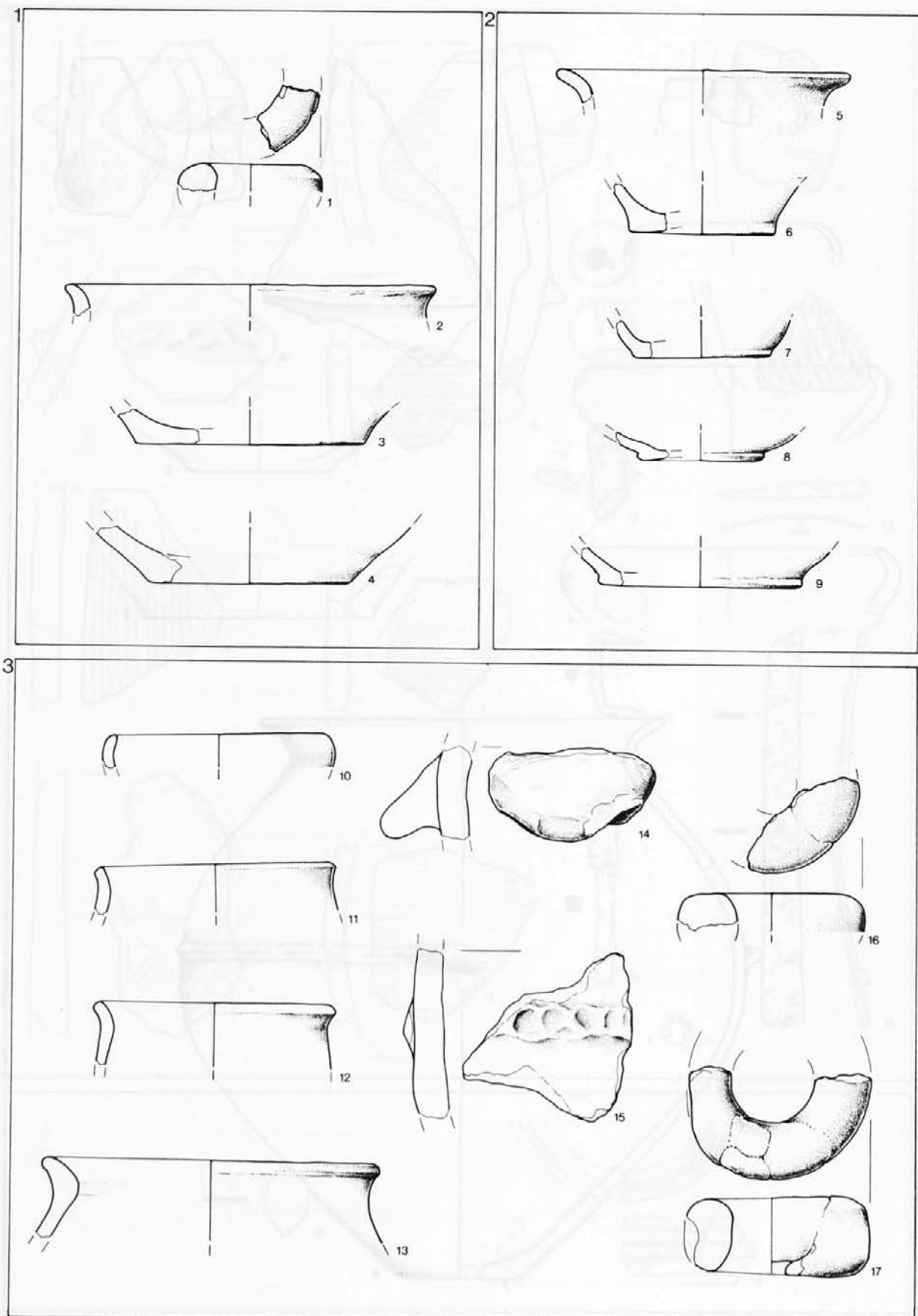
T. 39: Kinceľ nad Trbincem, sonda 1. 2, 19-20 = 1/2; 1, 3-18 = 1/4.

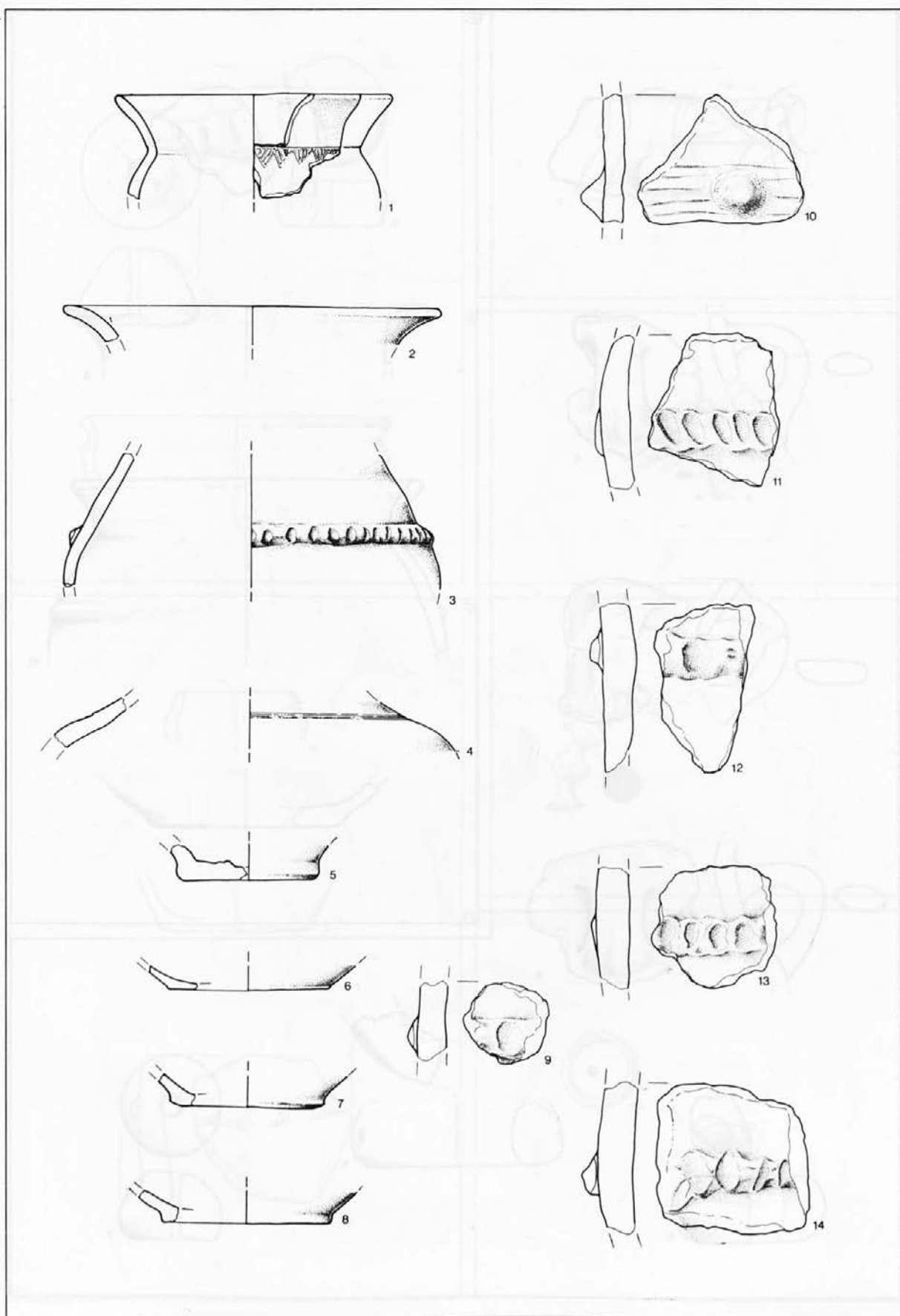
T. 40: Kincelj nad Trbincem, 1-17 sonda 1; 18, 19 poskusni izkop 1986. Vse 1/2.

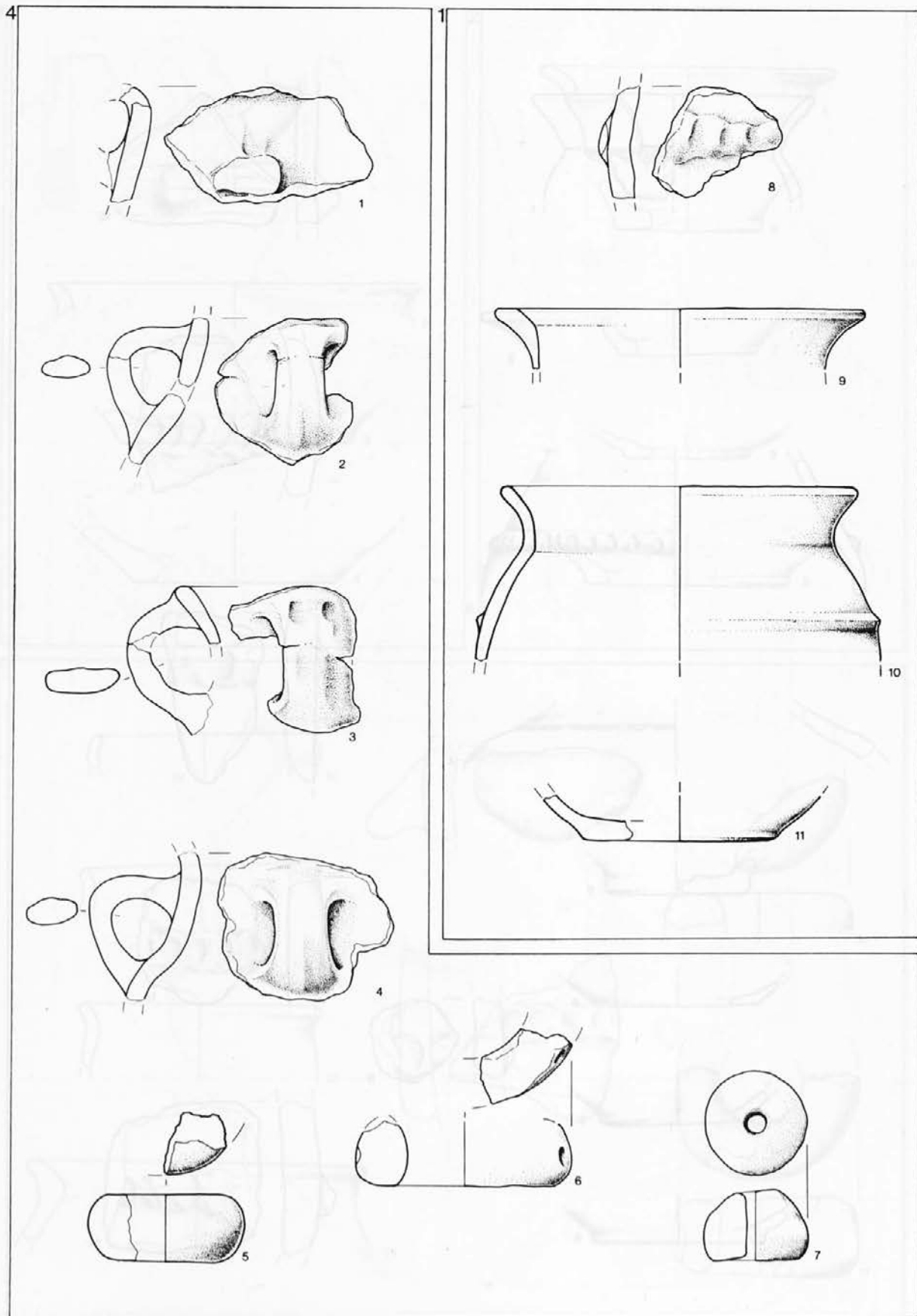
T. 41: Vesela gora v Brinju, sonda 1. 1-5, 8, 9 = 1/2; 6, 7 = 1/4.

T. 42: Žempoh nad Ostrožnikom, sonda 1. 14-17 = 1/2; 1-13 = 1/4.

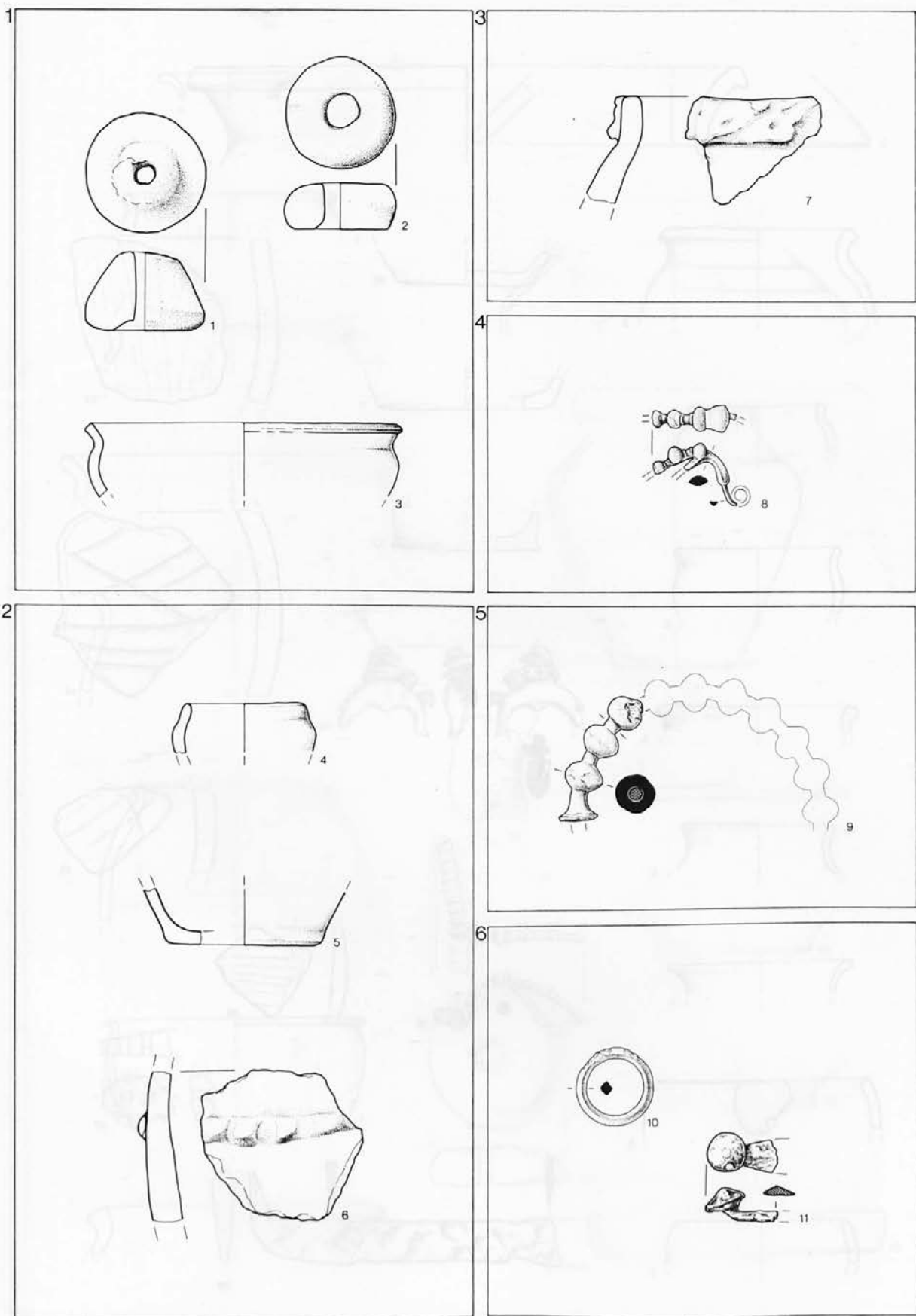

T. 43: Žempoh nad Ostrožnikom, sonda 1, 9-14 = 1/2; 1-8 = 1/4.

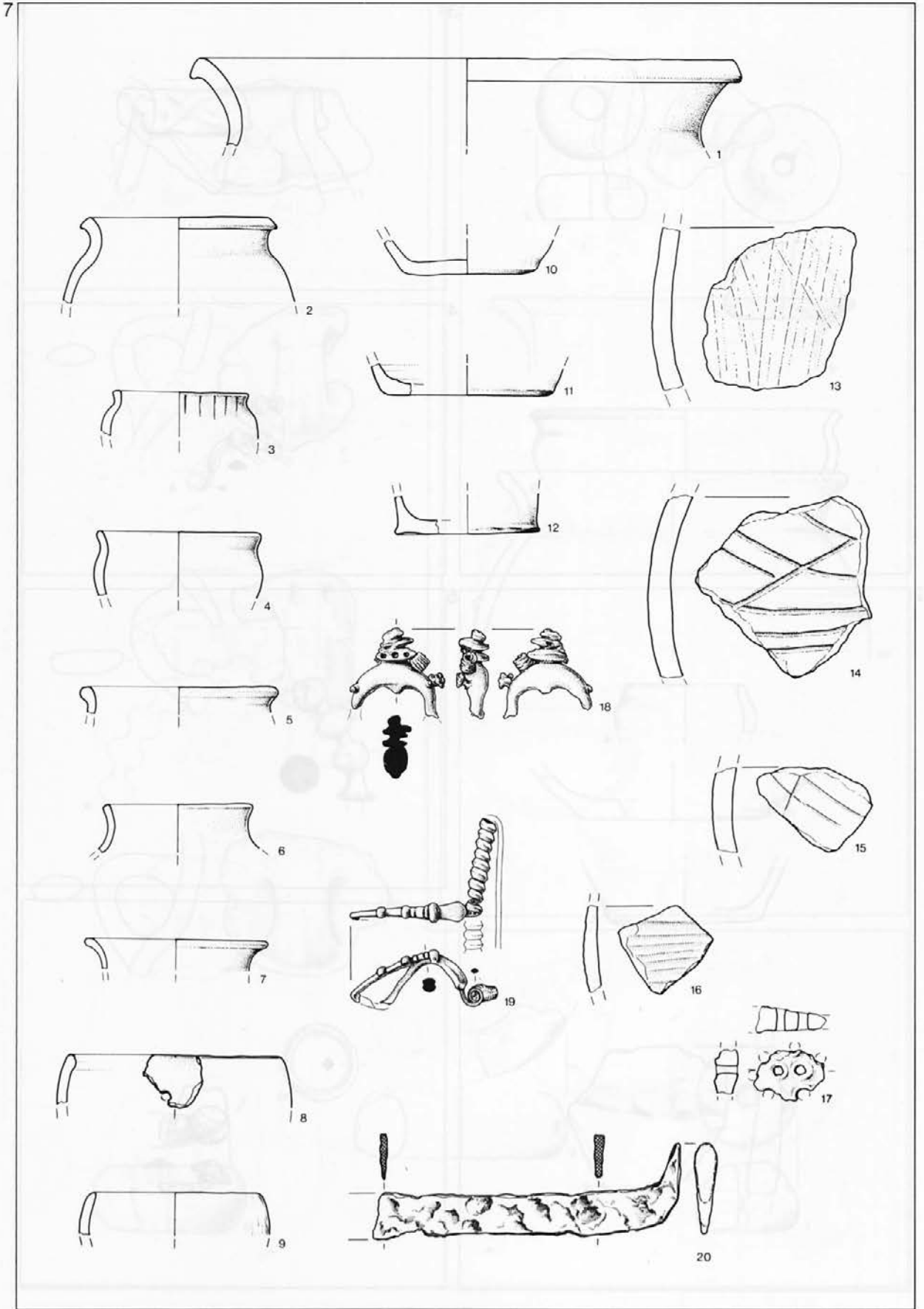

T. 44: Žemph nad Ostrožnikom, 1-7 sonda 1; 8-11 sonda 2. 1-4, 7, 8 = 1/2; 5, 6, 9-11 = 1/4.

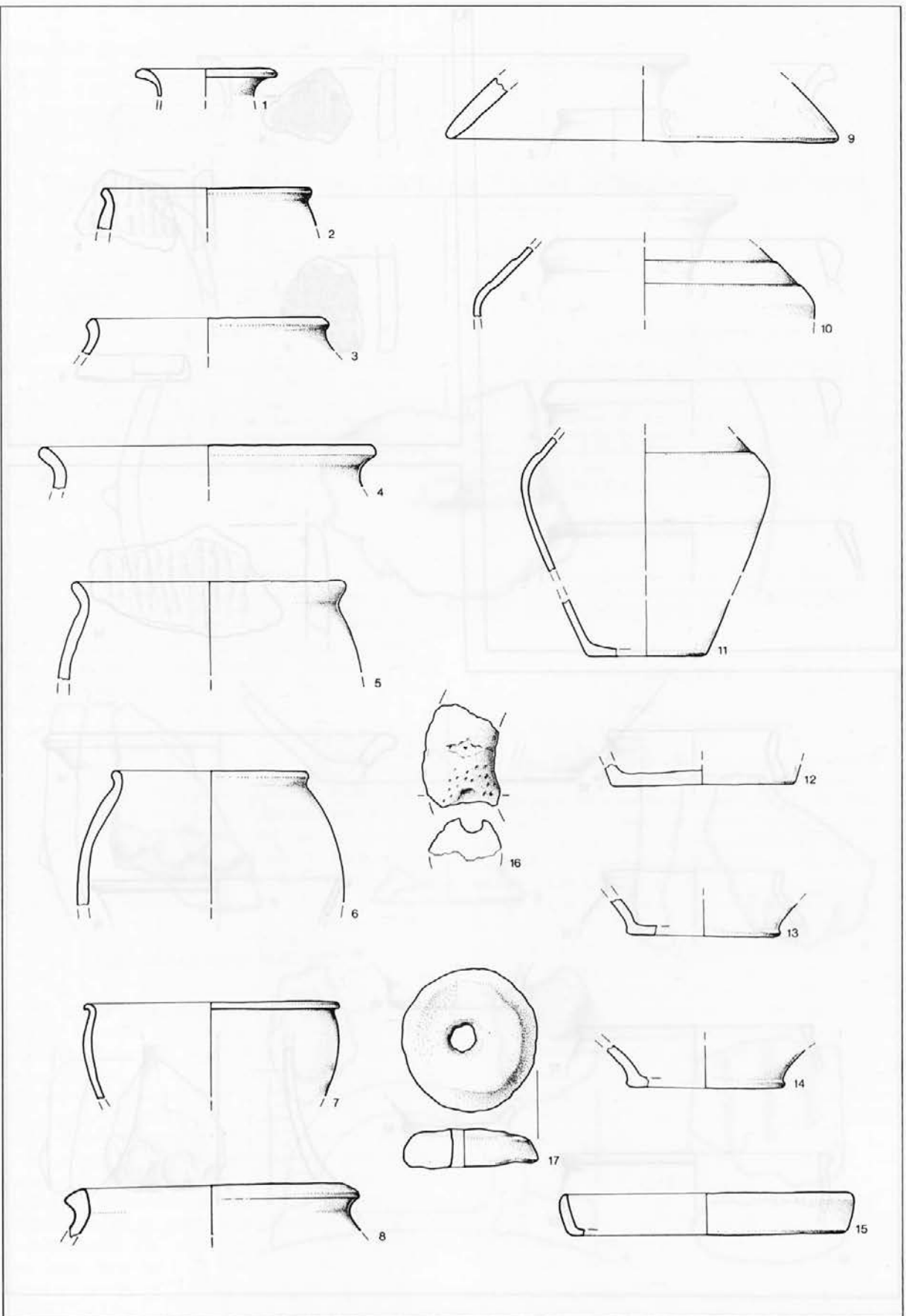

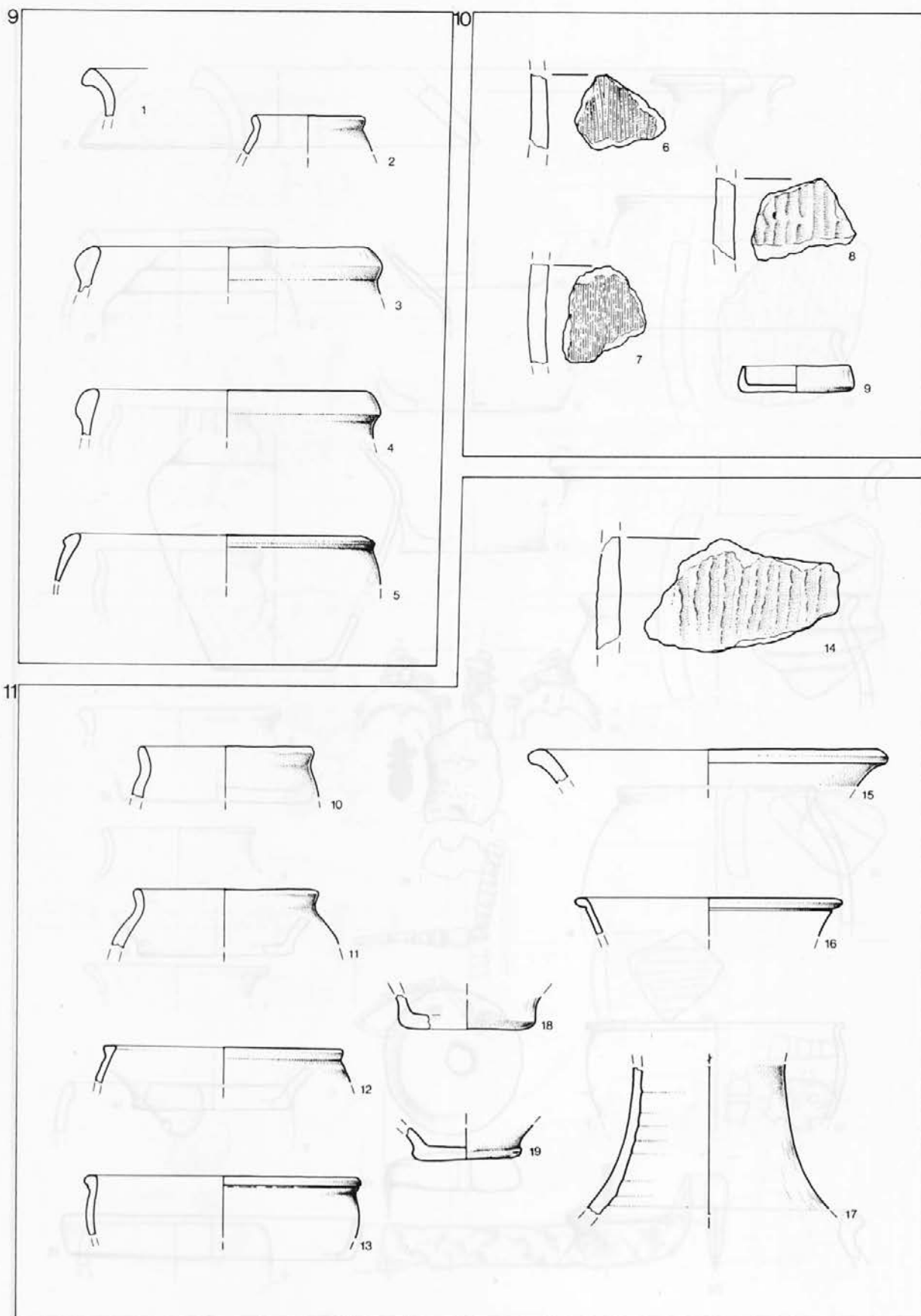
T. 45: Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 1. 1, 2, 6-11 = 1/2; 3-5 = 1/4.

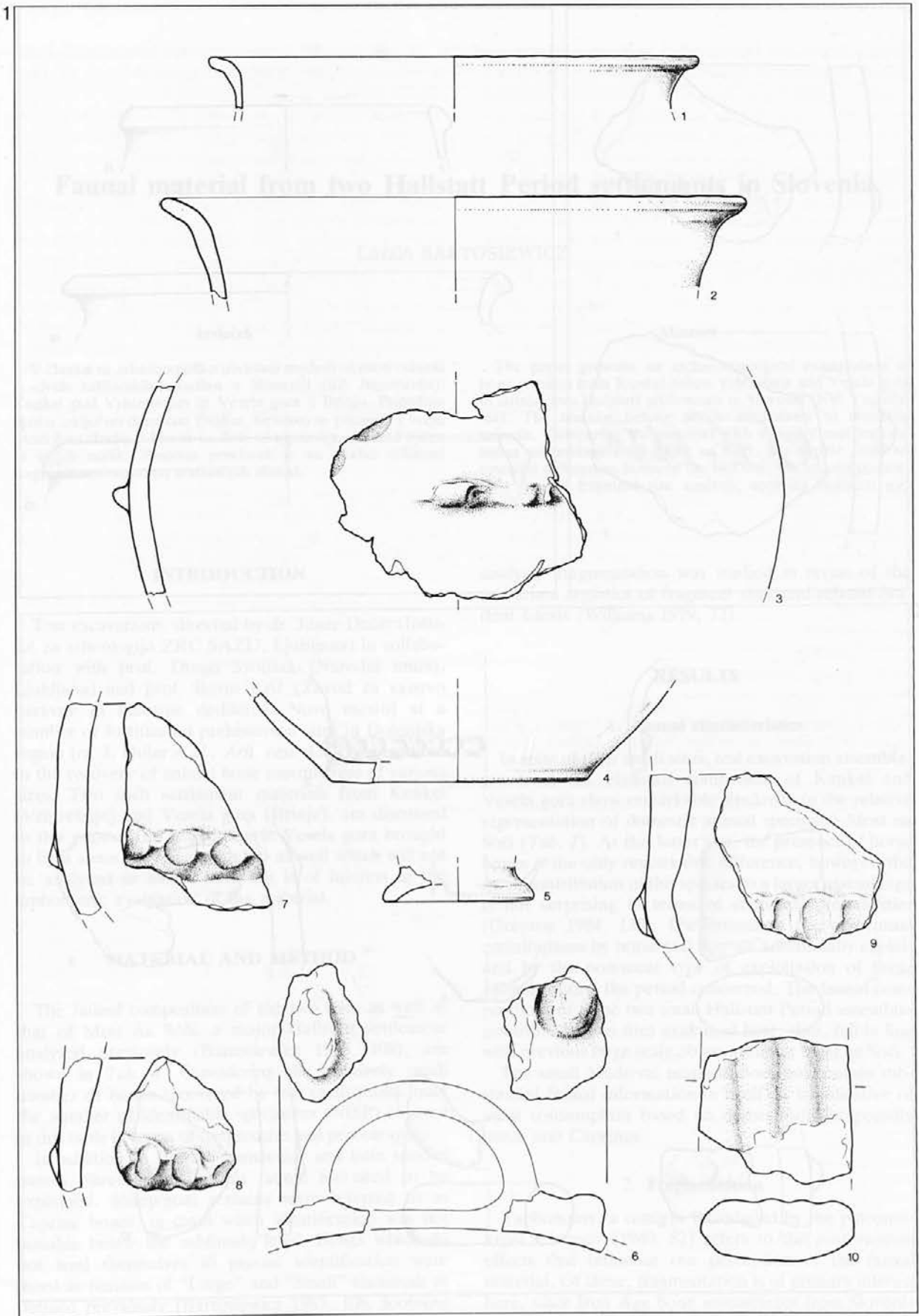
T. 46: Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 1. 13-20 = 1/2; 1-12 = 1/4.

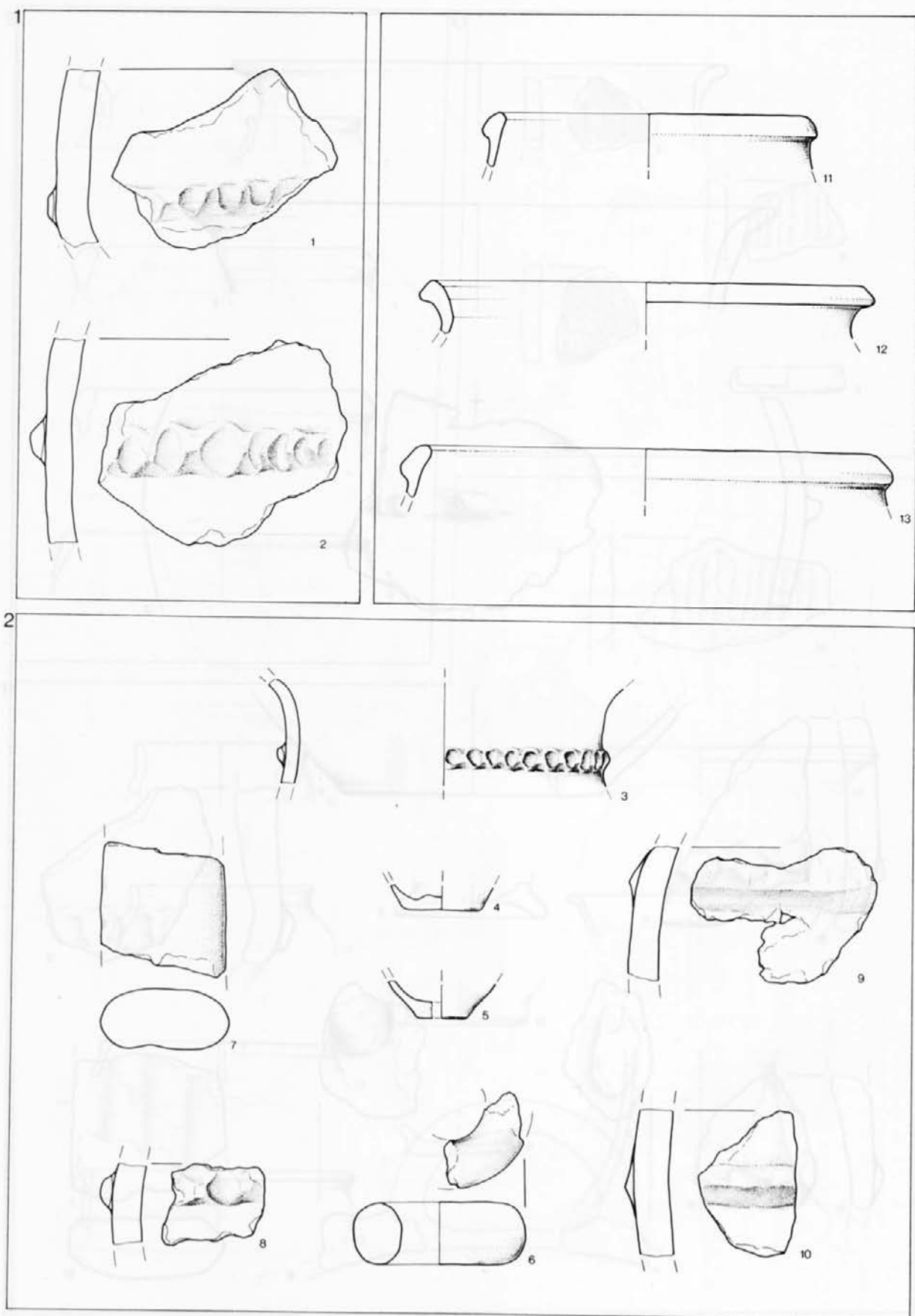
T. 47: Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 1. 17 = 1/2; 1-16 = 1/4.

T. 48: Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 1. 6-8, 14 = 1/2; 2-5, 9-13, 15-17 = 1/4.

T. 49: Križni vrh nad Belim Gričem, sonda 2. 7-10 = 1/2; 1-6 = 1/4.

T. 50: Križni vrh nad Belim Gričem, 1–10 sonda 2; 11–13 izkopavanja W. Schmida leta 1935. 1, 2, 7–10 = 1/2; 3–6, 11–13 = 1/4.